

26. ULUSAL SOSYAL HİZMET SEMPOZYUMU

YENİ TOPLUMSAL RİSKLER VE BELİRSİZLİKLER ÇAĞINDA

SOSYAL HİZMET

17-18-19 Ekim 2024

Marmara Eğitim Köyü,
Büyükbakkalköy Mah.
Büyükbakkalköy Yolu Sk. No:39
34857 Maltepe/İstanbul

26. ULUSAL SOSYAL HİZMET SEMPOZYUMU 2024
“YENİ TOPLUMSAL RİSKLER VE BELİRSİZLİKLER ÇAĞINDA
SOSYAL HİZMET”

Bildiri Özetleri

17-18-19 Ekim 2024

İstanbul, Türkiye

Yayına Hazırlayanlar

Gökçe CEYLAN
Havva Nur KAFES

İstanbul, 2024

26th NATIONAL SOCIAL WORK SYMPOSIUM 2024
“SOCIAL WORK IN THE AGE OF THE NEW SOCIAL CRISIS AND
UNCERTAINTIES”

Abstract Book

17-18-19 October 2024

Istanbul, Türkiye

Editors

Gökçe CEYLAN

Havva Nur KAFES

Istanbul, 2024

26. ULUSAL SOSYAL HİZMET SEMPOZYUMU “YENİ TOPLUMSAL RİSKLER VE BELİRSİZLİKLER
ÇAĞINDA SOSYAL HİZMET” SEMPOZYUMU

Bildiri Özetleri

Yayına Hazırlayanlar

Gökçe CEYLAN

Havva Nur KAFES

Kapak Tasarımı:

Seher KAYA

Sayfa Düzenleme

Mustafa SERİN

İletişim Adresi:

T.C. Maltepe Üniversitesi Rektörlüğü
Marmara Eğitim Köyü, Maltepe-İSTANBUL

Basım/Yayın Yılı

Kasım 2024

e-ISBN: 978-605-2124-71-0

Yayıncı: T.C. Maltepe Üniversitesi

Yayıncı Sertifika Numarası: 47419

E-Kitap Erişim Adresi: <https://hdl.handle.net/20.500.12415/13151>

ORGANİZASYON

Onursal Başkanlar

Prof. Dr. Edibe SÖZEN, Maltepe Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Nurgün OKTİK, Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Dekani

Sempozyum Başkanları

Doç. Dr. Neşe ŞAHİN TAŞĞIN
SHU Ramazan YÜKSEL

Sempozyum Sekreteryası

Arş. Gör. Gökçe CEYLAN

Sempozyum Saymanı

Arş. Gör. Havva Nur KAFES

Düzenleme Kurulu Üyeleri

Doç. Dr. Neşe ŞAHİN TAŞĞIN

Dr. Gülcan URHAN

Dr. Hülya TÜRK

Dr. Melek İPEK

Dr. Nurdan BÜRÜNGÜZ

Dr. Sultan Ebru BULGURCUOĞLU

Arş. Gör. Ali DİKMEN

Arş. Gör. Avşin AKBAŞ

Arş. Gör. Ayşe Nur BOZ

Arş. Gör. Ayşenur PEKASIL

Arş. Gör. Ece PARLAK ÜNLÜ

Arş. Gör. Gökçe CEYLAN

Arş. Gör. Hakan COŞKUN

Arş. Gör. Havva Nur KAFES

Arş. Gör. Okan BEYTAŞ

Arş. Gör. Ömer TAKAK

Öğr. Gör. Kübranur GÖRMÜŞ

Öğr. Gör. Mehmet Yaşar SÖNMEZ

Öğr. Gör. Safer BOZASLAN

Öğr. Gör. Süleyman KAÇMAZ

SHU Abidin ÖZDEMİR

SHU İkrâm DOĞAN

SHU İsmail ARSLAN

SHU Ramazan YÜKSEL

SHU Suzan OKTAY EROL

SHU Murat ÇELİK

Bilim Kurulu Üyeleri

- Prof. Dr. Abdullah KARATAY, Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Rıza ABAY, Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Aliye MAVİLİ, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN, Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Betül ALTUNTAŞ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Cengiz ÖZBESLER, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Derya KAYLI, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Eda PURUTÇUOĞLU, Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih ŞAHİN, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma ARPACI, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Gonca POLAT, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Gülsüm ÇAMUR, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU, İstanbul Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN, Emekli Öğretim Üyesi, SHUÇEP Koordinatörü
Prof. Dr. Kasım KARATAŞ, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Melahat DEMİRBİLEK, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuzhan ZENGİN, Karabük Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem CANKURTARAN, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem KARAKUŞ, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Reyhan ATASÜ TOPÇUOĞLU, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Rıfat BİLGİN, Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Sema BUZ, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Semra SARUÇ, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Sunay İL, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Şengül HABLEMİTOĞLU, Özel Danışmanlık HaE
Prof. Dr. Taner ARTAN, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Prof. Dr. Uğur TEKİN, Kaiserslautern-Landau Teknik Üniversitesi (RPTU)
Prof. Dr. Veli DUYAN, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep ŞİMŞEK, İstanbul Bilgi Üniversitesi
Doç. Dr. Abdullah IŞIK, Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Aslıhan AYKARA, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Aysin ÇETİNKAYA BÜYÜKBODUR, Muş Alparslan Üniversitesi
Doç. Dr. Ayten KAYA KILIÇ, Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Bekir GÜZEL, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doç. Dr. Buğra YILDIRIM, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Doç. Dr. Burcu HATİBOĞLU KISAT, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Demet AKARÇAY ULUTAŞ, KTO Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Derya KAYMA, Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Doç. Dr. Dilara USTABAŞI GÜNDÜZ, KTO Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Erdiñç KALAYCI, Yozgat Bozok Üniversitesi
Doç. Dr. Esin ZENGİN TAŞ, İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu
Doç. Dr. Fazilet Ahu ÖZMEN AKALIN, İstanbul Kent Üniversitesi
Doç. Dr. Figen PASLI, Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Fulya AKGÜL GÖK, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Gamze ERÜKÇÜ AKBAŞ, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Gizem ÇELİK ÖZKAN, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Gökhan TOPÇU, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan ACAR, Liverpool Hope Üniversitesi
Doç. Dr. Hande ALBAYRAK, Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan Hüseyin TEKİN, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Hüsametdin ÇETİN, Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet KIRLIOĞLU, Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Melek ZUBAROĞLU YANARDAĞ, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Doç. Dr. Melih SEVER, Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Melike TEKİNDAL, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Merve Deniz PAK GÜRE, Başkent Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa KARATAŞ, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Doç. Dr. Narin BAĞDATLI VURAL, Maltepe Üniversitesi
Doç. Dr. Neşe ŞAHİN TAŞĞIN, Maltepe Üniversitesi
Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Nurullah ÇALIŞ, Giresun Üniversitesi
Doç. Dr. Oktay TATLICIOĞLU, Dicle Üniversitesi
Doç. Dr. Ozan SELÇUK, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doç. Dr. Özge ÖZGÜR, Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Özge Sanem ÖZATEŞ GELMEZ, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Özgür ALTINDAĞ, Dicle Üniversitesi
Doç. Dr. Seda ATTEPE ÖZDEN, Başkent Üniversitesi
Doç. Dr. Semih SÜTÇÜ, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Doç. Dr. Servet GÜN, Munzur Üniversitesi
Doç. Dr. Seval BEKİROĞLU, Başkent Üniversitesi
Doç. Dr. Sinan AKÇAY, Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Sümeyye Beyza ABAY ALYÜZ, Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Doç. Dr. Şeyda YILDIRIM, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Doç. Dr. Türken ÇAĞLAR, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Yunus KARA, Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Zeki KARATAŞ, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Doç. Dr. Zeynep TURHAN, Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Zilan UĞURLU, Başkent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Arif KALA, Munzur Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Betül ÇOLAK, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Edip AYGÜLER, Mersin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Emrah APAK, Bingöl Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülcan URHAN, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Dr. Öğr. Üyesi Hülya TÜRK, İstanbul Kent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Can AKTAN, Başkent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Melek İPEK, İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Çağrı AYALP, Tarsus Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nurdan BÜRÜNGÜZ, Maltepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sultan Ebru BULGURCUOĞLU, Kafkas Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Uğur ÖZDEMİR, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Görkem KELEBEK KÜÇÜKARSLAN, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

ADALET VE SOSYAL HİZMETLER <i>Prof. Dr. Ioanna KUÇURADI</i>	1
PRATİĞİ KAVRAMSAL KAPSAMININ GERİSİNDE TUTULAN SOSYAL HİZMETLER ALANI ÜZERİNE <i>Prof. Dr. İlhan TEKELİ</i>	6
GENÇ İŞSİZLİĞİ İLE MÜCADELEDE SOSYAL HİZMET: TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM İÇİN YOL HARİTASI <i>Merve KILIÇ</i>	16
SOSYAL HİZMET MERKEZİNDE ÇALIŞAN SOSYAL HİZMET UZMANLARININ ÇOCUK REFAHI ALANINDA KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ <i>Özge KUTLU, Aslıhan Burcu ÖZTÜRK ÇIPLAK</i>	18
ÇOCUK REFAHI ALANINDA SÜPERVİZYON: NİTEL BİR ARAŞTIRMA <i>Hülya TÜRK, Aydın Olcay ÖZKAN, Derya ALAÇAYIR, Taner ARTAN</i>	20
PSİKANALİST VE SOSYAL HİZMET UZMANI SELMA FRAİBERG: YAŞAMI, MESLEKİ KARİYERİ VE FRAİBERG MÜDAHALE MODELİ <i>Ali TAHTACI</i>	22
UNORTHODOX DİZİSİNİN VAJİNİSMUS DENEYİMİ ÜZERİNDEN KADINA YÖNELİK ATAERKİL BASKILAR BAĞLAMINDA FEMİNİST SOSYAL HİZMET BAKIŞ AÇISI İLE İNCELENMESİ <i>Şükran KOLAY ÇEPNİ</i>	25
BOŞANMIŞ YA DA BOŞANMA AŞAMASINDA OLAN EBEVEYNLERİN ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURMA SÜRECİNDE YENİ BİR MODEL: ÇOCUK GÖRÜŞME MERKEZLERİ <i>Cansu BERK</i>	28
HUZUREVİ VE YAŞLI BAKIM MERKEZLERİNDE GRUPLARLA SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİ ÖRNEĞİ OLARAK ANIMSAMA TERAPİSİNİN KULLANIMI <i>Demet YARDIMCI, Gamze ERÜKÇÜ AKBAŞ</i>	30
YOKSULLUK VE SOSYAL HİZMET: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU VERİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME <i>Hüseyin DOĞAN, Gülcan GÜL</i>	32
TÜRKİYE'DE SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE YEŞİL/EKOLOJİK SOSYAL HİZMETİN YERİ <i>Selin KOÇAK, Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN</i>	35
CAM TAVAN SENDROMU ve SOSYAL HİZMET İLİŞKİSİ: TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA BİR İNCELEME <i>Emine SARAÇ</i>	38

SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE CHATGPT KULLANIMI: FIRSATLAR VE RİSKLERİN SİSTEMATİK İNCELEMESİ	
<i>Merve Deniz PAK GÜRE, Mustafa KARATAŞ</i>	39
İNSAN HAKLARI PERSPEKTİFİNDEN YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU (YUKK) MADDE 54-D: İDARİ TEDBİR Mİ? BELİRSİZLİK Mİ?	
<i>Avşin AKBAŞ, Hakan COŞKUN, Ece PARLAK ÜNLÜ</i>	41
ÇÖLYAK HASTALARI VE HASTA YAKINLARININ YAŞADIKLARI SORUNLAR: “DİYARBAKIR ÖRNEĞİ”	
<i>Nihal BOZHAN ÖZBEK, Figen PASLI</i>	43
DİJİTAL ÇAĞDA KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE	
<i>Tuğba GÜNEŞ</i>	46
“KAYSERİ OLAYLARI”NIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ: NEFRET İLE UYUM ARASINDA MESLEK ELEMANLARININ ROLÜ	
<i>Çiçek Nilso VARLIKLAR DEMİRKAZIK</i>	48
EBEVEYNLİKTE CİNSİYET ALGISININ ROLÜ: ANNE-BABA TUTUMLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA	
<i>Çağla GİRGIN BÜYÜKBAYRAKTAR, Selvi YILDIRIM KARALAR</i>	50
PROFESYONELLERİN ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI FARKINDALIĞI: SİSTEMATİK BİR İNCELEME	
<i>Zilan UĞURLU</i>	53
TÜRKİYE’DE DEĞİŞEN YOKSULLUK POLİTİKALARI: 2011-2021 YILLARI ARASI BİR İNCELEME	
<i>Kübra Özlem USLU AYDIN</i>	55
BAĞIMLILIKLA MÜCADELEDE AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI’NIN DEĞİŞEN STRATEJİLERİ VE HİZMET MODELLERİ	
<i>Mehmet ATEŞ, Derya ŞAŞMAN KAYLI</i>	57
SOSYAL HİZMET AKADEMİSYENLERİ VE SOSYAL HİZMET UZMANLARININ TÜRKİYE ÇOCUK KORUMA SİSTEMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE DEĞERLENDİRMELERİ	
<i>Rukiye KARAVELİ, Gamze ERÜKÇÜ AKBAŞ,</i>	59
SAVAŞLARDA TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDET	
<i>Görkem YURDAKUL MUNCUK</i>	62
DİJİTAL RİSKLER KARŞISINDA BİR GEREKSİNİM OLARAK DİJİTAL EBEVEYNLİK	
<i>Selin Nur AYDOĞAN, Elif KOÇYİĞİT, Beyza YILMAZ</i>	64
TOPLUM VE SOSYAL HİZMET HAKKINDA KONUŞMALIYIZ: TOPLUM VE SOSYAL HİZMET DERGİSİNDEKİ DERLEMELER ÜZERİNE	
<i>Gökhan TOPÇU</i>	66
SURİYELİ SİĞİNMACILARIN SOSYAL UYUMUNDA STK’LARIN YERİ	
<i>Nazan AYKUT, Fatma KAHRAMAN GÜLOĞLU</i>	68
TÜRKİYE’DE YER ALAN ÜNİVERSİTELERDEKİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMLERİNİN DERS MÜFREDATLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME	
<i>Betül ÇOLAK, Dilek ÖZSOY</i>	70

RUH SAĞLIĞI HİZMETLERİNDE YENİ BİR TEDAVİ YAKLAŞIMI OLARAK İYİLEŞME KOLEJLERİ <i>Seda ATTEPE ÖZDEN</i>	72
AFET ÖNCESİ VE SONRASI İÇİN AFAD ARAMA KURTARMA EKİBİNE YENİLEYİCİ YARATICI DRAMA ÇALIŞMASI <i>İrem Saranur ARSLAN, İrem ATLAM, Melike AYDIN, Bilge AYDEMİR</i>	74
KANSER TANISI ALMIŞ ÇOCUKLARA VE BAKIM VERENLERİNE YÖNELİK 6 ŞUBAT DEPREMİNDE UYGULANAN SOSYAL HİZMET MÜDAHALELERİNİN SWOT ANALİZİ: KAÇUV ÖRNEĞİ <i>Ceren Nur ŞİMŞEK</i>	76
ANLATI (NARRATİVE) TERAPİSİ VE TRAVMA: TRAVMATİK HİKAYELERİN YENİDEN YAZIMI <i>Seda KILIÇ BODUROĞLU</i>	78
KLİNİK SOSYAL HİZMETİN BAĞIMLILIK TEDAVİSİNDEKİ ROLÜ YEDAM MODELİ <i>Hilal KURT KAVRAZ, Seda Nur ER</i>	81
BAĞIMLILIK TEDAVİSİNDE SOSYAL ENTEGRASYONUN SAĞLANMASI YEDAM ATÖLYE MODELİ <i>Feride TOPUZ, Kasım YAZICI</i>	83
KLİNİK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARINDA SÜPERVİZYON DESTEĞİ YEDAM MODELİ <i>Merve AYHAN, Gizem MAY</i>	85
BAĞIMLILIK REHABİLİTASYONUNDA KADINLAR <i>Şahander AKÇAY, Selen Nur URAL</i>	87
BAĞIMLILIK REHABİLİTASYONUNDA DEZAVANTAJLI GRUPLAR YABANCI UYUKLU BİREYLER <i>Sümeyye BEKTAŞ, Hümeyra MUTLUTÜRK</i>	89
ATAERKİNİN EDEBİYATLA İLİŞKİSİNE DAİR FEMİNİST YENİDEN YAZIM SOSYAL HİZMET İÇİN NEDEN ÖNEMLİDİR <i>Ashhan ÇAKIR, Derya ŞAŞMAN KAYLI</i>	91
YALNIZ YAŞAYAN YAŞLI YETİŞKİNLERİN SOSYAL HİZMET VE SOSYAL POLİTİKA GEREKSİNİMLERİ <i>Edip AYGÜLER, Sema BUZ</i>	93
TOPLUMSAL RİSKLERİ KÜMÜLATİF KILAN BİR SOSYAL SORUN: ÇOCUKLARDA SOSYAL DIŞLANMA <i>Cihangir KARAKAYA</i>	95
SOSYAL İÇERME VE SOSYAL DIŞLANMA DİNAMİKLERİNDE SOSYAL HİZMETİN KONUMU <i>Cihangir KARAKAYA</i>	97
BARINMA KRİZİNİ SED HİZMETİ İLE ÇÖZMEK: MESLEK ELEMANLARININ PERSPEKTİFİNDEN BARINMA HAKKI <i>Pelin ŞATIROĞLU GÜLDALI, Reyhan ATASÜ TOPCUOĞLU</i>	99
ESNEKLEŞMENİN BELİRSİZLİKLERİ KARŞISINDA SINIFSAZ GÜÇLENDİRME ÜZERİNE DÜŞÜNMEK <i>M. Macit DEMİR</i>	102
SOSYAL HİZMETLERİN YAŞLANAN TÜRKİYE'YE UYUM SÜRECİ: GELECEĞE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME <i>Edip AYGÜLER</i>	104

SOSYAL HİZMET UYGULAMALARINDA ÖZDÜŞÜNÜMSELLİK: MESLEKİ GELİŞİMDE REFLEKTİF PRATIĞİN ROLÜ <i>Hakan KARAAĞAÇ, Sultan GÜÇLÜ</i>	105
ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARA YÖNELİK ÇALIŞMALARIN OKUL SOSYAL HİZMETİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ <i>Fatma Özge ÇAVUŞ</i>	107
ROMAN KADINLARIN ŞİDDETE MARUZ KALMA DENEYİMLERİ VE ŞİDDET ALGILARI: SALİHLİ İLÇESİ ÖRNEĞİ <i>Habibe TANDOĞAN, Bekir GÜZEL</i>	110
SOSYAL ÇALIŞMA ALANI OLARAK SENDİKALAR VE SENDİKAL SOSYAL ÇALIŞMA <i>Nurdan BÜRÜNGÜZ</i>	112
SOSYAL MEDYANIN “YÜKSELEN” TRENDİ OLARAK BEJ ANNELER VE ÇOCUKLARI <i>Gizem ÇELİK ÖZKAN</i>	114
ENKAZ ALTINDA KALAN HAYATLAR: DEPREMDE EBEVEYN KAYBI YAŞAYAN ÇOCUKLARA BAKIM VERENLERİN KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI <i>Dilan GÜNDOĞAN, Ezgi SEZER, Halim TOĞA</i>	116
TRAVMA BİLGİLİ SAĞLIK SİSTEMLERİ: HASTANE ÖNCESİ ACİL BAKIMDA TRAVMA BİLGİLİ YAKLAŞIM EĞİTİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ <i>Özge ÇELEN, Zeynep ŞİMŞEK</i>	119
ROMAN TOPLULUKLARINDA YOKSULLUK VE ÇEVRESEL ADALET: KIRKLARELİ ÖRNEĞİ <i>Sibel VURKUN ÇAVDAR, Reyhan ATASÜ TOPCUOĞLU</i>	122
SOSYAL MEDYA ÜZERİNDE RADİKALLEŞEN YALNIZLIK VE KADIN DÜŞMANLIĞI: INCELLER <i>Gülsüm ARSLAN, Gizem ÇELİK ÖZKAN</i>	124
ANKARA - GÜLTEPE'DE KENTSEL DÖNÜŞÜM SONRASI NELER DEĞİŞTİ: TOKİ'LEŞMENİN KATTIKLARI VE GÖTÜRÜLERİ <i>Mustafa Çağrı AYALP</i>	127
İSTATİSTİKLERLE TÜRKİYE'DE GENÇ OLMAK: SOSYAL VE EKONOMİK GERÇEKLİKLER <i>Mustafa Çağrı AYALP</i>	129
BELİRSİZLİKLER ÇAĞINDA VAR OLMAK YA DA OLMAMAK: “INTO THE WILD” FİLMİNİN BİREY MERKEZLİ YAKLAŞIM ODAĞINDA SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN İNCELENMESİ <i>Mehmet Can AKTAN</i>	131
SOSYAL VE MEKANSAL AYRIŞMA: MARJİNALLEŞTİRİLEN KENTSEL MEKANLARA DAİR BİR DEĞERLENDİRME <i>Ömer TAKAK, Fatih ŞAHİN</i>	133
DÜZENSİZ GÖÇMEN OLARAK YURTDIŞINA GİDEN KİŞİLERİN AİLELERİNİN GÖÇ SÜRECİNE DAİR DENEYİMLERİ <i>Halim TOĞA</i>	135
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN YAŞLI BİREYLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İKLİM ADALETİ ODAĞINDA ELE ALINMASI <i>Cansu ALAYVAZ GÜNGÖR</i>	138

REFAH DEVLETİ VE SOSYAL DEVLET İKİLEMİ AÇISINDAN SOSYAL HİZMET UYGULAMALARININ İNSAN HAKLARI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ <i>Ülviye KILIÇ KARAKELLE</i>	140
TÜRKİYE’DE TOPLUM TEMELLİ PALYATİF BAKIMIN VARLIĞI ÜZERİNE BİR TARTIŞMA <i>Fatma DİLMEN</i>	142
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA SOSYAL HİZMET SÜPERVİZYONU: SÜPERVİZÖRLERİN DENEYİMLERİ VE GÖRÜŞLERİ <i>Havva Nur KAFES, Gökçe CEYLAN, Ecem Güneş GÜMÜŞER</i>	144
AFET SONRASI EĞİTİM ALANINDA SUNULAN SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI: SICHUAN ÖRNEK BİR MODEL <i>Kübranur GÖRMÜŞ</i>	146
YAŞLILARA YÖNELİK EVDE BAKIM HİZMETLERİNİN SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ <i>Ezgi TESİR, Büşra Ecem KUMRU</i>	148
YAŞLI YOKSULLUĞUNU ANLAMAK ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA <i>Buse KAVALCI, Merve İBRAHİMOĞLU, Gülsüm ÇAMUR</i>	149
EĞİTİM HAKKI VE FIRSAT EŞİTLİĞİ BAĞLAMINDA OKUL SOSYAL HİZMETİ UYGULAMASININ GEREKLİLİĞİ <i>Ali DİKMEN, Burcu GENÇ ARSLAN</i>	150
YAŞLI REFAHINDA FEMİNİST SOSYAL HİZMET: TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE KAPSAYICI BAKIM HİZMETLERİ <i>Ayşe Nur BOZ, Şerife YURTTUTAN</i>	152
ANTI-AGING UYGULAMALAR VE YAŞLILIK ALGISI <i>Eda ALKAN, Melek İPEK</i>	154
ÇOKLU KRİZLER ÇAĞINDA SOSYAL HİZMETİ YENİDEN DÜŞÜNMEK <i>Şeyma KARAKAYA ALTIOK</i>	156
DÜNDEN BUGÜNE “YOKSULLUK HALLERİ” <i>Enver MENGÜ</i>	158
KEKEMELİĞİN ÇOCUKLARIN BENLİK SAYGISI VE SOSYAL KAYGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ <i>Elmas AKIN ALTINCI, Demet AKARÇAY ULUTAŞ, Esra ÇALIK VAR, Dilara USTABAŞI GÜNDÜZ</i>	160
SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE ENGELLİLİK <i>Büşra Hazal ÜNAL TUNÇ, Aslıhan AYKARA</i>	163
AFETLERİN NEDEN OLDUĞU BELİRSİZLİK YAŞANTILARI: 2020 ELAZIĞ DEPREMİ ÖRNEKLEM <i>Cemre Şeyma KAPU, İshak AYDEMİR</i>	164
TÜRKİYE’DE ÇEVRESEL ADALET İÇİN HAYVAN HAKLARI GÜNDEMİ VE YEŞİL SOSYAL HİZMETİN BU SÜREÇTEKİ ROLÜ <i>Eda ÖNER</i>	166
GÖÇLE İLGİLİ YÜKSEK LİSANS, DOKTORA VE TIPTA UZMANLIK TEZLERİNİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ <i>Rumeysa SARIGÜL, Mahmut Talha UÇAR, Abdullah UÇAR, Muhammet Yunus TUNCA Yasemin DENİZLİ</i>	168

SUNUŞ

Değerli SHUDER Başkanı,
Kıymetli Hocalarım,
Sevgili Öğrenciler ve Değerli Katılımcılar;

İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültemizin Sosyal Hizmet Bölümü ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) işbirliğiyle gerçekleşen “Yeni Toplumsal Riskler ve Belirsizlikler Çağında Sosyal Hizmet” ana teması ile düzenlenen 26. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumuna hoş geldiniz!

Bundan 25-30 yıl önce, yurtdışında bir kütüphanenin ortasında sosyoloji kitaplarını ararken, sosyal hizmet kavramıyla tanıştım desem yanlış olmaz. Raflar dolusu kitabın beni hayrete düşürmesi bir yana, toplumsal alanda, sosyal hizmet alanında iyi uygulama örneklerini de heyecanla gözlemlemiştim. İyi uygulamalar neydi dersiniz, çocuğunu tek başına büyütme durumunda olan yoksul ebeveynlerin ve kimsesiz yaşlıların aynı mekanda ikamet etmeleri, yemek saatlerinin birlikte olacak şekilde belirlenmesi, sosyal hayatı beraberce yaşamaları şeklindeki uygulamalardı. Bunun yanında, kendi ülkesinde eğitim sürecini tamamlayamamış göçmenlerin eğitim süreçlerine yönelik sivil toplum kuruluşlarının canla başla desteği idi. Ayrıca farklı kültürlerin entegrasyonu için yerel yönetimlerin ayrı bir birime sahip olması ve göçmenlerin sorunları olduğunda bu birime rahatlıkla başvurmaları idi.

Güven alanlarının olması yanında, küresel süreçte insana ait sorunların ve risklerin giderek arttığı ve bunlara çözüm arandığı bir çağdayız. Bu bağlamda sempozyumumuzda yer alan temalar da oldukça özenli seçilmiş başlıklardan oluşmakta. Emeğin güncel sorunları, çalışan yoksulluğu, emekli yoksulluğu, istihdam dışı gençler, göç ve göçmenlik, kentsel dönüşüm, barınma sorunları, ayrımcılık ve ırkçılık, yerel yönetimlerde sosyal politika ve sosyal hizmetler vb.

Aylar öncesinden başlayıp, bugüne gelinceye kadar sempozyum adına yapmış olduğu çalışmalardan dolayı Sosyal Hizmet Bölüm Başkanımız Doç. Dr. Neşe ŞAHİN TAŞĞIN’ı huzurunuzda tebrik eder, bütün panelistlerimize başarılar diler; üniversitemiz adına sizleri ağırlamaktan mutluluk duyduğumu ifade etmek isterim.

Prof. Dr. Edibe SÖZEN
Maltepe Üniversitesi Rektörü

TEŞEKKÜRLER

Merhabalar,

“Yeni Toplumsal Riskler ve Belirsizlikler Çağında Sosyal Hizmet” temalı 26. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumuna hoş geldiniz. Bu Sempozyumlardan ilkine yeni mezun olduğum yıl katılmıştım. O zaman sosyal hizmet alanında çalışacak olmak ve bir sosyal hizmet uzmanı olmaktan büyük bir mutluluk duymuştum. Aramızda çok sayıda sosyal hizmet öğrencimiz var, umarım onlara da bu heyecanı yaşatabiliriz. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumları geleneksel olarak Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği ve bir sosyal hizmet bölümü ev sahipliğinde yapılıyor. Sempozyumu üstlenmemiz konusundaki destekleyici yaklaşımı nedeniyle değerli Rektörümüz Prof. Dr. Edibe SÖZEN’e özellikle ve bir kez daha teşekkür ederim. Güler yüzlü ve pratik çalışma alışkanlığıyla bütün organizasyonda desteğini hep hissettiğimiz, sevgili Halka İlişkiler Daire Başkanımız Şule BİRİM’e ve destekleri için Genel Sekterliğimize de ayrıca teşekkür etmek isterim.

Sosyal hizmetin ülkemiz için çok önemli olduğunu fakat değerinin ve gerekliliğinin hala anlaşılmamış olduğunu düşünüyorum. Böyle düşünen akademisyenler ve meslektaşlarımızın desteğiyle ve güçlü bir dayanışmayla hazırlıklarını tamamladığımız, sempozyumun hazırlık sürecinde görev alan, farklı üniversitelerden akademisyen arkadaşlarımıza ve öğrencilerimize de teşekkür ederim. Düzenleme Kurulunda yer alan arkadaşlarımızın bir kısmı, geçen haftadan geldiler ve Pazartesi gününden bu yana Bölümümüz araştırma görevlileri Gökçe CEYLAN ve Havva Nur KAFES ile bütün hazırlıkları büyük bir titizlikle yürüttüler: Arş. Gör. Ece PARLAK ÜNLÜ, Dr. Öğretim Üyesi Sultan Ebru BULGURCUOĞLU, Arş. Gör. Ali DİKMEN, Arş. Gör. Hakan COŞKUN, Öğr. Gör. Safer BOZASLAN ve Arş. Gör. Avşin AKBAŞ’a çok teşekkür ederim.

Ekonomik krizin etkisindeki ülkemizde bilimsel bir toplantı düzenlemek de zorlayıcı olabiliyor. Uzun yıllardır Türkiye’deki akademik etkinliklere ve sosyal politika alanındaki çalışmalara destek veren Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) Türkiye Temsilciliğinin sponsorluğu olmasaydı, bu Sempozyumu yapamazdık. FES’e ve FES adına bizimle çalışan Yasemin AHİ’ye ayrıca teşekkür ederim.

Aslında, bu tür toplantılarda teşekkürler, sonda yapılır ama başta başlarken de teşekkür etmeyi istedim.

26. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumun teması, Düzenleme Kurulumuz tarafından “Yeni Toplumsal Riskler ve Belirsizlikler Çağında Sosyal Hizmet” olarak belirlendi. Temayı belirlerken çok tartıştık, üzerine çok düşündük. Yeni toplumsal riskler ve belirsizlikler diyerek dünyamızda yaşanmakta olan bölgesel ve iç savaşlar, bunların tetiklediği ulusal ve uluslararası zorunlu yerinden edilme, giderek yoğunluğun daha fazla hissedildiği neoliberal ekonomik politikaların etkisiyle derinleşen yoksullaşma, iş güvencesizliği ve sınıf dayanışmasının çözülmesi gibi yapısal nedenlere dikkat çekilmek istedik. Bu amaçla ülkemizin alanlarında tanınan akademisyen, araştırmacı ve uygulayıcıların katılımıyla gerçekleştireceğimiz dört panel oturumunda bu konuları hep birlikte tartışmaya açmayı hedefledik. Sosyal hizmet sempozyumlarının bir özelliği de yalnızca

akademisyenlerin ve araştırmacıların değil, uygulayıcıların yani sosyal hizmetler alanında çalışan başta sosyal hizmet uzmanları olmak üzere psikolog, sosyolog ve diğer meslek mensuplarının da aktif katılımının olmasıdır. Bu erevede Sempozyumda belirlenen alt temalar çerçevesinde bildiri sunumlarına ek olarak atölyeler de düzenledik. Toplam 16 atölye başvurusu oldu. Atölye başvuruları da atölye komisyonu tarafından değerlendirildi ve 11 atölye planlandı. Ancak bazı atölye yürütücülerinin sağlık sorunları, bazı atölyeler de pratik nedenlerle aılamadı. Bu üç günde öğrencilerimizin de katılabileceği toplam yedi atölye yapılacak. Sempozyuma toplam 86 bildiri başvurusu oldu. Bildiriler beş öğretim üyesinden oluşan bir ön değerlendirme komisyonu tarafından tema ve alt temalar açısından değerlendirildi ve ardından her bir bildiri iki hakeme gönderildi. İki hakemden bir red bir kabul ya da revizyon gelmesi durumunda ise üçüncü bir hakeme gönderildi. Tüm süreçlerden geçen ve yarından itibaren sunumları yapılacak aile, afet, ocuk, kadın, toplumsal cinsiyet, yaşlılık, insan hakları, tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet, yoksulluk, bağımlılık, yerel yönetimlerde sosyal hizmet, kent çalışmaları, gençlik, okul sosyal hizmeti, sosyal hizmet ve sosyal hizmet araştırmaları gibi konularda toplam 75 bildiri programa dahil edildi.

Paneller, atölyeler ve bildiri sunumlarıyla geçecek bu üç günün verimli ve başarılı geçmesini diler, emeği geçen herkese bir kez daha teşekkür ederim.

Doç. Dr. Neşe şAHİN TAşĞIN

Maltepe Üniversitesi İTBF

Sosyal Hizmet Bölümü

Sempozyum Başkanı

ÖNSÖZ

Değerli Akademisyenler, Meslektaşlarım, Sevgili Öğrenciler ve Değerli Katılımcılar,

Her yıl bir üniversitemizin paydaşlığı ile düzenlediğimiz Sosyal Hizmet Sempozyumunun 26'ncısını Maltepe Üniversitesinin ev sahipliğinde gerçekleştiriyoruz. Sosyal hizmet sempozyumumuza hoş geldiniz.

Öncelikle, sosyal hizmet mesleğinin gelişimine katkı veren ve ebediyete intikal eden meslektaşlarımızı saygıyla minnetle anıyorum.

Sempozyumumuzun ana teması bildiğiniz gibi “*Yeni Toplumsal Riskler ve Belirsizlikler Çağında Sosyal Hizmet*”. Sempozyum boyunca dünyamızı, ülkemizi ve insanlığı tehdit eden riskler karşısında dönüştürücü değişimin gücü ile insancıl çözüm yollarını birlikte değerlendireceğiz.

Değerli konuklar,

Bildiğiniz gibi, Sosyal Hizmet Uzmanlarının meslek örgütlenmesinde ilk örgütümüz 1972 yılında kurulan Sosyal Hizmetler Akademisi Mezunları Derneğidir. Bu dönem Türkiye de sosyal hizmetin ve sosyal hizmetlerin temellerinin atıldığı döneme denk gelmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, mesleki örgütlenmeleri ile Sosyal Hizmetin uygulama alanındaki temellerinin atılmasında büyük katkılar sağlamışlardır.

1987 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu akademisyenlerinin öncülüğünde Ankara da Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin kuruluşu ile mesleki örgütlenmemizin ikinci dönemi başlamıştır. Her iki dönemde de yürütülen mesleki mücadele sadece mesleki mücadele olarak kalmamış, ülkede sağlık, adalet, eğitim ve sosyal hizmetler alanlarında kurumsal hizmetlerin geliştirilmesi mücadelesi de olmuştur. SHUDER Olarak bu mücadeleyi yürütme çabamızdayız.

Ülkemizde sosyal hizmetin gelişmesine sosyal hizmetlerin kurumsallaşmasına katkı veren meslektaşlarımızı tekrar saygıyla anıyorum.

Cumhuriyetin çağdaş medeniyetler seviyesine çıkma hedefi, aynı zamanda da sosyal refahı ve adaleti, eşitliği ve özgürlükleri geliştirmek hedefidir de. Sosyal hizmet mesleği de toplumun sosyal refahını sağlamayı hedefler.

Son yıllar, kendine özgü bilgi, yöntem ve tekniklerini kullanarak özgürlük, eşitlik ve sosyal adaletin gerçekleşmesi için mücadele eden sosyal hizmet mesleği ve sosyal hizmet uzmanları için hiç de iyi geçmedi.

Akademide ve bürokraside sosyal hizmetin hak temelli bakış açısının yerine hayırseverlik yaklaşımına dayalı hizmet politikalarının tercih edilmesi, uygulanan sosyal politikalar sonucunda, sosyal hizmet mesleği ve sosyal hizmet uzmanlarının etkililiğinin azalmasına neden olmaktadır. Önce açıköğretim, ön lisans ve lisans tamamlama, kontrolsüz bir şekilde sosyal hizmet akademisyenleri olmayan sosyal hizmet bölümlerinin hemen hemen her şehirde açılması durumu, sosyal hizmet

eğitiminin niteliğini düşürmeye başladı. Nitelsiz eğitim uygulama alanında da kendisini şimdilerde göstermeye başladı.

Üyesi olduğumuz Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonun (International Federation of Social Work-IFSW)' da hedef olarak koyduğu yeni bir eko-sosyal dünyanın inşasına uygun bir perspektif oluşturmak ve strateji geliştirmek, bizim de temel hedefimizdir.

Sosyal Hizmet, eğitim ve uygulama alanlarında karşılaştığı sorunları ancak kendi öz gücü ile aşabilir. Bu nedenle Üniversite ve Meslek Örgütü işbirliğini daha da ileri götürmek zorundayız.

Ülkemizde sosyal refah alanında karşılaşılan güçlükler konusuna da kısaca değinmek isterim.

Türkiye'de sosyal refah hizmetleri, bireylere ve topluma ekonomik ve sosyal gerçekler perspektifinde daha iyi bir yaşam sağlamak amacıyla, birbiriyle bağlantılı çok faktörlü hizmetleri içermektedir.

Bu hizmetler arasında temel sağlık, temel eğitim ve barınma ile yeterli gıdaya, istihdama, geçinme kaynaklarına erişemeyen birey, aile ve gruplara yönelik sosyal yardım ve sosyal destek hizmetleri sayılabilir.

Sosyal hizmet uzmanları bu hizmetlere ilişkin makro, mezo ve mikro düzeyde politika geliştirilmesinde, hizmet sunumunun müdahale, planlanma, uygulama, değerlendirme ve izleme süreçlerinde rol almalıdırlar.

Sosyal refah hizmetlerinin sunumunda sosyal hizmet uzmanlarının yaşadıkları sorunların temelinde bu hizmetlere ayrılan kaynakların yetersizliği en başta gelen nedenlerdendir. Gereksinimi olan kişi ve grupların var olan sosyal refah hizmetlerine erişim zorlukları, hizmet sunumundaki bürokratik engeller ve merkeziyetçi yönetim anlayışı ise diğer bir sorun kümesi olarak tanımlanabilir.

Sosyal hizmet uzmanları, kamu yöneticilerinin nesnel sosyal hizmet uygulamalarına yönelik olumsuz yaklaşımlarından etkilenmekte, nicelik ve nitelik açısından yeterli sayıda sosyal hizmet uzmanı istihdam edilmediği için hassas gruplarla, stresli ve zorlu şartlarda çalışmaktadır.

Ayrıca, sosyal hizmet disiplini yerine, başka mesleki disiplinlerden, sosyoloji, aile ve tüketici bilimleri gibi farklı mesleki eğitimleri olan kişilerin sosyal hizmet uzmanları ile aynı pozisyonda istihdam edilmesi, mesleki bilgi ve deneyime saygı gösterilmemesi, çalışma ortamında gereken uyumu ve ekip çalışmasını olumsuz etkilemektedir.

Diğer yandan uygulanan sosyal ve ekonomik politikaların da sosyal refah hizmetlerinin sunumunu ve gelişimini negatif yönde etkilediği izlenmektedir. Gelir dağılımındaki eşitsizliklerin artmasıyla birlikte incinebilir grupların, başta çocuklar ve kadınlar olmak üzere, yoksulluk düzeyindeki artış ve yaşam standartlarındaki gerileme, sosyal hizmetlere gereksinim duyan bireylerin hizmetlerden zamanında ve yeterince yararlanamamaları diğer önemli sorunlar olarak görülmektedir.

Çocuk Koruma Hizmetleri ve Çocuk Refahına İlişkin Sorunlar

Ülkede önemli bir sosyal sorun olarak "yoksulluk sorunu" giderek artan ölçüde güncelliğini korumaktadır. Gelir dağılımı dengeleri düşük gelirli grupların aleyhine negatif yönde bir eğri çizmektedir. Bu ağırlaşan sorunlardan daha çok yoksul ailelerden gelen çocukların etkilendiği izlenmektedir. Buna bağlı olarak da çocuklar için yaşamsal öneme sahip "sağlıklı beslenme", "güvenli bir barınma ortamı", "eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim hakkı" gibi temel gereksinimlerin kesintiye uğraması çocuklar üzerinde oldukça olumsuz ve onarılamaz izler bırakabilmektedir.

Bu nedenlerle yoksulluğu önleme, olası sonuçlarını ortadan kaldırmaya yönelik politika ve uygulamalara yönelmek kaçınılmazdır. Bunun yanında kalkınmada öncelikli, ekonomik olarak dezavantajlı bölgelerde sosyal hizmet uzmanlarının kamu hizmetlerinde nicel ve nitel olarak örgütlenmesine, sosyal hizmet yönetiminin güçlendirilmesine yönelik düzenlemelere gereksinim duyulduğu açıktır.

Diğer taraftan ülkede ekonomik göstergelere bağlı olarak artan hayat pahalılığının sonucu olarak çok sayıda çocuğun aile ekonomisine destek olmak amacıyla çalışmak durumunda kaldığı için eğitimleri kesintiye uğramakta, ya da tam zamanlı örgün eğitim sisteminden kopmalar yaşandığı gözlenmektedir. Bu durum çocukların eğitim hakkından tam olarak yararlanamamalarına, sokak başta olmak üzere, riskli çalışma ortamı vb. risklerle karşı karşıya gelmelerine yol açabilmektedir. Çoğu kez bu ortamlar çocuklar uygun olmayan fiziksel ve sosyal koşullarda çalışma/ çalıştırılmalarına yol açmakta, başta madde bağımlılığı olmak üzere, suça sürüklenme, istismara uğrama, can güvenliklerinin tehlikeye girmesi, eğitim çağındaki akran gruplarından kopmaları gibi riskler taşıması bakımından üzerinde dikkatle durulması gereken durumlardır.

Çocukların erken yaşta ve zorla evlendirilmeleri sorunu, mülteci nüfusun katılması ile daha da büyüyen bir sorun olmuştur. Erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesi, çocukların suça yönelmelerinin ve mağduriyetlerinin azaltılabilmesi, alkol ve uyuşturucu maddeden uzaklaştırılabilmesi için tüm çocukların ve ailelerinin güçlendirilmesi ve bu konudaki farkındalıklarının artırılması önemlidir. Bu nedenle etkili sosyal hizmet uygulamaları perspektifinde yerel yönetimler, kamu kurumları, gönüllü kuruluşlar ve üniversitelerle işbirliği güçlendirilerek ailelerin bilinçlendirilmesi, söz konusu sosyal risklerin çocuklar üzerindeki biyopsikososyal etkileri konusunda bilinçlendirilmesi gerektiği bir gerçektir. Herhangi bir nedenle eğitimi kesintiye uğrayan veya eğitime erişimde zorluklar çeken çocukların okul devamlarının sağlanabilmesi için gerekli yasal düzenlemelerle gerçekçi önlemlerin alınması bir zorunluluktur.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği ve çeşitli üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinden akademisyenler, Millî Eğitim Bakanlığı'ndan "okul sosyal hizmeti" sisteminin eğitim sistemine entegre edilmesini ve okullarda sosyal hizmet uzmanı istihdam edilmesini talep etti. Girişimler oldu ancak maalesef sosyal hizmet uzmanlarının istihdamı konusunda henüz bir ilerleme gözlenmedi.

Kadın Refahına İlişkin Sorunlar

Kadına yönelik şiddet, Türkiye'de kadınların ve kız çocuklarının maruz kaldığı çok önemli sorunlardan birisidir. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine İlişkin Kanun, kadınların uzun dönemli mücadelelerinin sonucunda kabul edilmiştir.

Türkiye, 2014 yılında yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesi- Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne (CETS No. 210) ev sahibi ülkedir.

Hükümetin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesi, kadınların refahını sağlamaya yönelik "6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" kapsamında çıkarılan önleyici tedbirlerin uygulanmasında zorluklara yol açmaktadır. Yönetim açısından ortaya çıkan zorluklar, sahada etkin sosyal hizmet profesyonel müdahale süreçlerinin yürütülmesini zorlaştırmaktadır.

Türkiye genelinde aile içi ve diğer şiddet türlerinden mağdur kadınlara ve çocuklarına sınırlı bir süre hizmet veren "Kadın Konukevi" adı verilen yeterli sığınma evi bulunmamaktadır. Acil sığınma sürecinden sonra kadının hayatını yeniden kurması için işlevsel sosyal destekler yeterli değildir.

Ekonomik bağımsızlığını kazanamayan kadınlar ve çocuklar şiddet uygulayan eşlerinin/ ailelerinin yanına dönmek zorunda kalabilmektedir.

Ülkemizin İstanbul Sözleşmesinde öngörülen yaptırımları uygulayabilmesi için yeniden sözleşmeye dâhil olması yönünde politika değişikliği gereklidir. Bunun yanı sıra ülke genelinde kadınların güçlendirilmesine yönelik sosyal hizmetlerin artırılması, ihtiyaç sahibi kadınlara yönelik uygulanabilir ve sürdürülebilir destek hizmetlerinin organize edilmesi öncelikli bir konu olarak önümüzde durmaktadır. Kadın refahının artırılması, ekonomik ve sosyal bakımdan güçlendirilmesi çalışmalarında yaşamsal öneme sahip bir konu “kadın istihdamı” konusudur. Bu aynı zamanda önemli bir sosyal sorundur.

Engellilerin Refahına İlişkin Sorunlar

Türkiye Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmeyi ilk imzalayan ülkeler arasındadır. Engelli bireylerin haklarına ve yararlanacakları hizmetlere ilişkin yasa ve pek çok başka düzenleme yapılmıştır. Hizmet sunumunda toplum temelli bakım ve destek hizmetleri konusunda gelişmeler bulunmaktadır. Ancak, özellikle özel sektör bakım kuruluşlarının mali olarak desteklenmesiyle birlikte, 2006 yılından bu yana Sözleşme’ye aykırı olarak, kurum dışılaştırma yerine engellilerin kurumsallaştırılmasının arttığı görülmektedir.

Ülke düzeyinde yaklaşık 550 bin engelli bireyin bakım sorumluluğunu üstlenen bakım veren aile bireyine “Evde Bakım Desteği” verilmektedir. Bakım veren aile bireylerinin yüzde 90’ını anneler oluşturmaktadır. Bakım verenlerin emeklerinin karşılığında emeklilik hakkı bulunmamaktadır. Bu destek engelli bireyin aile ortamında kalmasını sağlamakla birlikte, başka toplum içinde sunulacak hizmetlere ihtiyaç devam etmektedir. Bu nedenle, toplum temelli bakım ve destek hizmetlerinin ülke düzeyinde yaygınlaşmasına ihtiyaç vardır. Sosyal hizmet uzmanlarının bu konuda savunuculuk yapmalıdır.

Engelli bireylere yönelik hizmet veren yeterli sayıda gündüzlü bakım kuruluşu bulunmamaktadır. Bu da ailenin evde çalışma saatlerinde tek başına kalamayan engellinin tam zamanlı yatılı engelli bakım kuruluşuna yerleştirilmesini talep etmek zorunda kalmasına neden olmaktadır.

2005 yılında yürürlüğe giren Engelliler Kanununa göre yedi yıl içinde kamu binalarının, ulaşım araçlarının, kamuya açık mekanların erişilebilir hale getirilmesine ilişkin hüküm bulunmaktadır. Erişilebilirlik konusunda düzenlemeler bulunmakla birlikte, son on yılda bu yükümlülük sürekli olarak ertelenmektedir.

Ulaşım alt yapısı engelli bireyler için yeterli değildir. Toplu taşıma araçlarında engellilere yönelik gerekli donanım bulunmamaktadır. Resmi ve özel binalar engellilerin erişimini kolaylaştıracak özellikler taşımamaktadır. Kentleşme açısından engellileri önceleyen altyapının henüz kabul edilebilir düzeyin altında kaldığı görülmektedir.

Yaşlı Refahına İlişkin Sorunlar

Nüfus piramidi açısından bakıldığında yaşlı nüfusundaki artış oranına paralel olarak yaşlı refahı ve kurumsal bakım hizmetlerinin yetersiz kaldığı görülmektedir. Yaşlı bireylerin kurumsal bakım ihtiyacı yanında aile yanında desteklenmesi gibi kurum bakımı dışında farklı hizmet modellerinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların artırılmasına gereksinim duyulmaktadır. Göreceli olarak sosyal

güvenliklerinin sağlandığı varsayılan emekliliklerin gelirlerin asgari yaşam standardını koruyabilmekten uzak olduğu görülmektedir.

Göç ve Sığınmacı Sorunları

Türkiye Cenevre Sözleşmesine koyduğu çekince nedeniyle, sadece Avrupa'dan gelen sığınma başvurularına mülteci statüsü vermektedir. Diğer ülkelerden gelen kişiler ise düzensiz göçmen olarak veya uluslararası korumadan yararlanarak üçüncü bir ülkeye gitmek üzere geçici olarak ülkede kalmaktadır. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşından kaçan kişiler ise geçici koruma statüsüyle ülkede kalmaktadır. Resmi olarak kayıtlı 3 milyon 284 bin 679 Suriyeli Türkiye'de bulunmaktadır. Ayrıca kayıtlı olmayan Suriyeli nüfusun da fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Sığınmacılar, barınma, eğitim, sağlık, beslenme ve işsizlik gibi sosyal sorunlarla iç içe yaşamaktadırlar. Aynı zamanda dil ve sosyal uyum sorunları yasayan sığınmacıların okul çağındaki çocukları eğitim öğretim hizmetlerine erişmekte güçlükler yaşamakta, okullarda ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler.

Göçmenlerin ve mültecilerin barınma, eğitim, istihdam sorunlarını çözmek için önemli miktarda uluslararası fonlardan yararlanan uluslararası ve ulusal insani yardım kuruluşları, hizmetlerin sağlanmasında sosyal hizmet uzmanlarını istihdam etmek için yeterince istekli görünmemektedir. Ayrıca, fon aldıkları merkezlere, sosyal hizmet uzmanlarını istihdam ettiklerini belirten yanıtıcı raporlar sunabilmektedirler. Bu yanıtıcı uygulama hem kamu hem de sivil toplum kuruluşlarında görülebilmektedir.

Halen sosyal hizmetler yönetiminin en üst düzeyindeki "Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" ile Avrupa Birliği kuruluşları tarafından fonlanan projeleri üstlenen birçok akredite sivil toplum örgütünün de tek taraflı olarak kullandıkları "sosyal çalışmacı unvanı" altında lise mezunundan başlamak üzere çok farklı lisans mezunlarını istihdam ettikleri gözlenmektedir.

Bu durum, sosyal hizmetin teorik ve uygulamalı özgünlüğüne, özerkliğine, etik ilke ve değerlerine, mesleki yetki ve gücüne bir saldırı niteliği taşımakta; zamanında ve yerinde doğru mesleki müdahale sürecini kesintiye uğratmaktadır. Aynı zamanda hizmet alanlar açısından "sosyal hizmete erişim hakkını", sosyal hizmet uzmanlarının da istihdamını negatif yönde etkilemektedir. Avrupa Sosyal Şartı ve Avrupa Birliği Hukukuna aykırı olduğu (European Social Charter and European Union Law) bilinen bu durumun Türkiye'deki uygulanan projelere fon sağlayan kurum ve kuruluşların bu uygulamanın önlenmesi için tedbirler alması şarttır. Bunun ülkemizde sosyal hizmetin gelişmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Son olarak 26. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumumuzun düzenlenmesinde ev sahipliği için Maltepe Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Edibe SÖZEN'e, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Nurgün OKTİK'e, Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Doç. Dr. Neşe ŞAHİN TAŞĞIN'a, düzenleme kurulunda yer alan akademisyenlerimize, mesleki uygulamalarını ve bilimsel bilgilerini bizimle paylaşmak için sempozyuma bildiri ile katılan tüm katılımcılara teşekkür eder başarılar dilerim.

Ramazan YÜKSEL
SHUDER Genel Başkanı
Sempozyum Başkanı

SEMPOZYUM AÇILIŞ KONUŞMALARI
(Keynote Speech)

ADALET VE SOSYAL HİZMETLER

Prof. Dr. Ioanna KUÇURADI | Keynote Speaker*

Sosyal hizmet mesleği, haklarını koruyamayanların –ve en başta temel haklarını koruyamayanların– haklarının korunmasını sağlama mesleğidir. Bunun için, bu mesleği yapanların, en başta iki şeyi: a) bir insansal durumun doğru değerlendirilmesinin nasıl yapılabileceğini ve b) adalet ilkesinin neleri talep ettiğini bilmeleri gerekiyor.

Bugün burada yalnızca ikinci nokta üzerinde durmakla yetineceğim.

*

Adalet özlemi insanların en eski özelemlerinden biri; adaletin ne olduğu ise, felsefenin en eski sorularından biri. Ancak bu soru, postmodernizmin “ne olsa olur” kabulünün, dolayısıyla her şeyin eşdeğer olduğu anlayışının yayıldığı dünyamızda daha da önem kazanıyor. Yalnız önemli değil, cevaplandırılması acil olan bir soru haline gelmiştir adaletin ne olduğu sorusu; çünkü günümüzde artık adalet özleyen değil, adalet talep edenlerin sayısı gitgide artmakta ve bu insanlar adaleti “elde etme” umudunu yitirince silâha sarılmakta, rastgele insan öldürmekte, kendileri de ölmektedir. İkinci Dünya Savaşından sonra uluslararası topluluğun ana hedeflerinden biri olan “silahsızlanma ve barış”ın yerini, binlerce insanın pervasızca öldürüldüğü “küçük” savaşlar, silahlanma yarışı ve bir “metot” haline gelmiş olan terörizm almıştır. Ne var ki, barış ile adalet arasındaki bağ yeterince görülmemiştir, görülememektedir.

Barış ve gelişme ile adalet arasındaki bu bağın görülmesi, bunların ne olduğunu bilmeyi gerektiriyor. Acaba böyle bir bilgi mümkün müdür? Örneğin “adalet nedir?” sorusuna bilgisel bir cevap vermek mümkün müdür? Felsefe tarihine baktığımızda edinebileceğimiz izlenim böyle bir cevabın olanaksızlığını akla getiriyor.

Ancak bu izlenime rağmen, “adalet nedir?” sorusuna yine de bilgiyle temellendirilebilir bir cevap vermeyi denemek istiyorsak, ya da verilmiş cevapları böyle bir temellendirilebilirlik açısından değerlendirmek istiyorsak, nereye bakacağız?

Çünkü bu soru didiklenmeden, “adalet nedir?” sorusuna böyle temellendirilebilir bir cevap vermek; dolayısıyla, farklı tarihsel koşullarda, toplumsal ve siyasal kararlara ve eylemlere yön gösterecek, onları belirleyecek adalet sağlayıcı ilkeler türetmek -sürekli türetmek-, sonra da adaleti gözeten hukuk oluşturmak olanaksız ya da rastlantısal görünüyor.

* Maltepe Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi

Nedir adalet? Bu konuda Platon'dan öğrenebildiğimiz bir şey vardır: adaletin bir fikir olduğu, yani gerçek bir şey olmadığı, bir fikir olduğu.

'Fikir' derken kastettiğim, düşüncelerin özel bir türüdür: insan düşüncesinin bir tasarımı. Hepsini insan kafasının ürünü olan bir bilgi, bir fikir ve bir inanç arasındaki fark da şöyle dile getirilebilir: bir bilgi, kendisinden bağımsız bir nesneyle ilgilidir, oysa bir fikir kendi nesnesini yaratır. Bir fikrin, kendi nesnesini yaratan ama ona sahip olan kişiye bağımlı olan bir inançtan farkı ise, onu getirene bağımlı olmamasıdır. Fikirler tarihe getirilir ve orada uzun ya da kısa bir süre etkili olurlar, yani fikirler tarihsel varlığa katılır.

Fikirlerin bu özelliği, onların bulanıklığının, dolayısıyla farklı şekillerde tanımlanmalarının nedenini oluşturuyor. Ne var ki, bu özellikleri aynı zamanda bu fikirlerin felsefede bilme konusu yapılmasını olanaklı kılıyor, yani bunların felsefi araştırma ve değerlendirme konusu yapılabilmesini sağlıyor; bu değerlendirmenin ilk adımı ise bir fikri kavramlaştırmak oluyor. Adalet fikrini nasıl kavramlaştırabiliriz?

Eğer mevcut adalet "teorilerine" -adaletin şu ya da bu olduğunu farz ederek adaletin egemen olması için ne yapmak gerektiği sorusuyla uğraşan mevcut adalet teorilerine- bir yenisini eklemek niyetiyle işe girişmiyorsak, "adalet nedir?" sorusuna cevap verebilmek için nereye bakabiliriz?

Bilgi nesnemizi belirlemek çabasında yola çıkmak için, ilk ipucunu Aristoteles'te bulabiliyoruz; bu da Aristoteles'in bir araştırmaya girişmek için sık sık kullandığı dilsel bağlamdır. İnsanlar bir şeyi ya da birini şöyle ya da böyle adlandırırken -örneğin birisi için 'adil'dir derken- neyi dile getirmeye çalışıyor, neyi dile getirmeye niyetleniyor ya da amaçlıyorlar?

İşte ben de burada adaletle ilgili olarak bu soruyla başlayacağım: kişiler adalet talep ederken (veya haksızlığa uğradıklarını söylerken, kendi ifadeleriyle de haklarını isterken), neyi dile getirmeye çalışıyorlar, yerli yersiz neyi talep ediyorlar?

Bu soru açısından olan bitene baktığımızda, şunu görüyoruz: insanlar genel olarak adalet istediklerini söylerken, örneğin "adil bir dünya" istediklerini söylerken, bulanık bir özlemi dile getiriyorlar; oysa belirli bir tek durumda adalet istediklerini söylerken, bir talebi dile getiriyorlar: kendilerine ya da bir başkasına bir şeyin -her tek durumda farklı bir şeyin ve bu ne olursa olsun belirli bir şeyin- verilmesi gerektiğini, o anda sahip olmadıkları, ama ister olsun ister olmasın, kendilerine ait olduğunu düşündükleri bir şeyin, onlara verilmesi gerektiğini kastediyorlar; yoksun bırakıldıkları, kendilerinden "alınmış" ve onlara geri verilmesi gereken bir şeyi kastediyorlar; kendilerine borçlu olunan, verilmesi gereken bir şeyi.

Bu, doğrudan doğruya Platon'un *Devletinde* gördüğümüz bir adalet tanımını, "her birine, borçlu olanları vermek" şeklinde dile getirilen tanımı akla getiriyor.

Şimdi şu soru ortaya çıkıyor: birinin bir şeye sahip olmadığını biz nasıl bilebiliyoruz, dolayısıyla neye dayanarak haklı ya da haksız bir şekilde ona sahip olması gerektiğini ileri sürebiliyoruz?

Tek tek durumlarda bu sorulara verilen cevaplar, nesnesini belirleme çabasında felsefi araştırmaya bir ipucu daha sağlayabiliyor; yani insanların insanlara insan olarak neleri borçlu olduklarını ve bunların -ne ise bunlar- neden bir borç olduğunu, yani borç kavramında saklı olan geri verme gerekliliğini temellendirmek için bir ipucu sağlayabiliyor.

Birisinin bir şeye sahip olmadığını bilmek nasıl olabiliyor? Birinin nelere sahip olduğunu bilebiliriz; ama sahip olmadıklarını bilebilir miyiz? Binbir tanedir bunlar. Birisinin belirli bir şeyden yoksun bırakıldığını ileri sürerken de olmayan bir şeyi kastediyoruz. İşte bunu nasıl bilebiliyoruz?

Bunu nasıl bilebildiğimizi görebilmek için, böyle bir savı ileri sürerken bakışımızı izlemek, nereye baktığımızı görebilmemizi sağlıyor. Tek tek durumlarda bu bakışımızı izlediğimizde, iki farklı şeye baktığımızı ve onları üçüncü (orta) bir terim aracılığıyla karşılaştırdığımızı görüyoruz: a) bir kişinin belirli bir anda sahip olduğu şeylere, b) başka birinin, aynı anda yine sahip olduğu şeylere bakıyor ve bunları c) değer verdiğimiz üçüncü bir şey açısından karşılaştırdığımızı görüyoruz. Birinin sahip olduğu ve durumunu daha “iyi” yapan –diğer kişiye göre olanaklarının daha fazla olmasını sağlayan– ve diğer kişinin de sahip olması gerektiğini düşündüğümüz bir şey açısından yapıyoruz bu karşılaştırmayı. Bu, diğer kişinin yoksun bırakıldığını düşündüğümüz şeydir –eksikliği, onun birinci kişinin sahip olduğu bazı olanaklardan yoksun kalmasına neden olan şey.

Bizim değer verdiğimiz bir şey açısından iki durumun karşılaştırılması –yani günlük yaşamda kurduğumuz bu üçlü ilişki– belirli bir şeyin birine verilmesi gerektiği savını türettiğimiz yerdir, ya da böyle bir savın temelini oluşturan zemindir.

*

Bu çok basit gözlem, felsefi araştırmaya bir hareket noktası sağlıyor ve adalet fikrini birazıcık ele avuca sığdırmayı mümkün kılıyor; belirli bir durumda birine borcun (verilmesi gerekenin) ne olduğunu nasıl belirlediğimizi göstermekle, adalet fikrini bilgisel olarak kavramlaştırabilmek için nereye bakacağımızı öğretiyor. Bu da adaletsizliktir –bir fikir olan adaletle karşılık bir durum, bir olgu olan adaletsizlik. Adaletsizlik, insanlara insan olarak borçlu olunanları bulduğumuz yer; ya da borçlu olunanları bugünkü adlarıyla dile getirirsek, temel insan hakları ilkelerinin türetildiği yerdir.

Bu aynı zamanda bize gösteriyor ki, “adalet nedir?” sorusundan önce ve onu cevaplandırabilmek için, “adaletsizlik nedir?” sorusunu sormamız gerekiyor.

*

Genel olarak adaletsizlik, hak çiğneme ya da hakları gözardı etme konusuyla ilgilidir.

Farklı türden haklar vardır ve bu farklı türden hakların farklı gerçek durumlarda gerektirdikleri farklıdır; çünkü bu hakları çiğnemenin ya da gözardı etmenin farklı şekilleri de vardır. Bu ise, adaletsizliğin farklı şekilleri var, demektir aynı zamanda.

Bu çeşitliliğe rağmen, yine de, insan hakları açısından adaletsizliğin birkaç düzeyde şöyle ortaya çıktığı söylenebilir: kişi düzeyine bakıldığında adaletsizlik, kişilerin bazı haklarının doğrudan ya da dolaylı olarak çiğnenmesine yol açan veya yaşanmasını engelleyen bir muamele biçimi olarak ortaya çıkıyor. Bu muamele sonucu kişilerin haksızlığa uğradığı söyleniyor.

Ülkeler düzeyinde bakıldığında, adaletsizlik bugün, bir devletin bir kısım yurttaşlarının temel haklarının başka yurttaşlar tarafından çiğnediği ya da gözardı edildiği zaman, etkili bir şekilde müdahale etmediği durumlarda, ya da kendi organlarıyla bu hakları çiğnediği veya mevcut koşullarda bu hakların gereklerini yerine getirmede getiremediği zaman ortaya çıkıyor.

Dünya düzeyinde ise adaletsizlik, belirli koşullarda temel kişi haklarının zorunlu sonuçları olan grup haklarının, grup çıkarları lehine çiğnediği ya da gözardı edildiği durum olarak ortaya çıkıyor.

Şimdi, ‘temel insan hakları’ndan kişilerin belirli bazı insansal olanaklarının korunabilirliğinin koşullarıyla ilgili talepleri anlarsak¹; genel olarak adaletsizlik, mevcut koşulların, kişilerin ya da grupların insansal olanaklarını gerçekleştirmelerine, aynı zamanda da insanın bazı olanaklarını gerçekleştirebilmelerine elverişsiz olan bir durum, ya da doğrudan doğruya veya dolaylı olarak engel

¹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz.: “Felsefe ve İnsan Hakları”, İnsan Haklarının Felsefi Temelleri, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 1982, s. 49-54.

oluşturan bir durumdur. Bu ulusal ya da uluslararası düzeydeki mevcut koşullar ise, başka kişilerin ya da grupların doğrudan doğruya veya dolaylı olarak oluşturduğu koşullardır.

Bu durumda şu soru ortaya çıkıyor: mevcut, belirli koşulların sözünü ettiğim açıdan elverişsiz ya da engelleyici koşullar olduğunu nasıl bilebiliyoruz? Yani neye dayanarak böyle bir savı ileri sürebiliyoruz? Başka bir deyişle, temel insan haklarının bilgisini nasıl edinebiliyoruz?

Biraz önce sözünü ettiğim karşılaştırmaya benzer bir karşılaştırmayla yapabiliyoruz bunu. Bu karşılaştırmada bazı insanların belirli bir tarihsel anda içinde buldukları koşulları, aynı tarihsel anda başka insanların içinde buldukları koşullarla –insanlığın o çağda ulaştığı koşullarla–, belirli insansal olanakların değerinin bilgisi ışığında karşılaştırıyoruz. Edison’un elektriği bulmasını, Saint-Exupéry’nin *Küçük Prensi* yazmasını sağlamış ve başkalarının bugün nimetlerinden hepimizin yararlandığı başarıları ortaya koymalarını sağlamış olanakların bilgisi ışığında karşılaştırıyoruz bunları. Bu bilgi, bir insanın ne olabileceğinin bilgisi ve böyle olanaklar gerçekleştirebilmiş insanların ortaya koyduğu başarıların insanlık için öneminin bilgisidir. Sözünü ettiğim koşulların, bu bilginin ışığında yapılan karşılaştırılması, bize başka bir bilgi –bu tür insansal olanakların gerçekleşmesini normal olarak olanaksız kılan koşulların bilgisini– sağlıyor.

İşte bu son koşulların bilgisinden, bir sonuç olarak, bunların tersini, o belirli insansal olanakların gerçekleşebilirliğinin gerekli koşulları olarak türetiyoruz.

Böylece, bu türetimde de hareket edilen yer, insanın yapısal olanaklarının ve bu olanakların değerinin bilgisi oluyor. Bu yapısal olanakların bilgisini sağlayan, felsefi antropolojidir; onların değerinin bilgisini sağlayan ise, tarihteki insan başarılarının değerlendirilmesidir.

Bu karmaşık bilme etkinliği sırasında şöyle bir şey yapmış oluyoruz: a) Biraz önce sözünü ettiğim bilgiyle, belirli bir tarihsel anda insanlığa bakıyor ve tür olarak insanın bütün yapısal olanaklarının o anda gerçekleşme derecesini (ulaştığı yeri) görüyoruz; tür olarak insanın o tarihsel anda bu açıdan nereye geldiğini görüyoruz. Bu, “üçüncü terim” dediğim şeyi ya da karşılaştırmamızın zeminini oluşturuyor.² b) Bu bilgiyle, o anda yaşayan çeşitli insan gruplarına bakıyoruz ve görüyoruz ki bazı gruplarda kişiler, başka gruplardaki kişilere göre daha yüksek derecede böyle olanakları gerçekleştiriyor; yani bazı gruplarda, diğerlerine göre daha çok sayıda kişiler, insanlığın gelişmesine katkıda bulunuyor. c) Bu olguyu açıklama çabasında, bu çeşitli katkılar ile o grupların koşulları arasında bir bağlantı kuruyor ve bu bağlantıda, bazı koşullar, bu tür yapısal olanakların gerçekleşebilmesine engelleyici ya da elverişsiz görünüyor. d) Bu karşılaştırmada da, bazı gruplarda mevcut koşulların tersi olan koşulların, insanın sözkonusu olanaklarının gerçekleşebilirliğinin zorunlu koşulları olduğu sonucunu çıkarıyoruz, yani insan hakları dediğimiz talepleri türetiyoruz.

Böylece adaletsizlik durumundan türettiğimiz bu talepler ya da ilkeler, adalet fikrini kavramlaştırılmamızı mümkün kılıyor. Çünkü adalet ve adaletsizlik iki karşıt terim olduğu halde, iki karşıt kavram değildir. Adaletsizlik terimi bir durumu, adalet terimi ise bir fikri, bir insan tasarımını ya da genel bir talebi veya bir üst ilkeyi dile getiriyor, bir durumu değil.

Böylece bir insansal durumu dile getiren ve çeşitli görünümle karşımıza çıkan adaletsizlikten hareket ederek, adalet fikrini şöyle dile getirebiliriz: adalet, kişilerin temel ve diğer haklarının korunması talebi ve mevcut koşullarda gereklerinin, sürekli olarak, ülkeler ve dünya düzeyinde gerçekleştirilmesi talebidir.

Böyle belirlendiğinde adalet, bir üst ilke olarak karşımıza çıkıyor. Talep ettiği şey: sosyal, ekonomik ve siyasal ilişkilerin düzenlenmesini belirleyen ilkeleri ve kamu alanında kişilerin göreceği

² Oysa böyle karşılaştırmalar, bugün başka açılardan, örneğin millî gelir açısından yapılıyor.

muameleyle ilgili normları her tarihsel anda mevcut koşullara insan hakları bilgisinin ışığı altında bakarak türetmektir.

Böylece adalet, değişik ve değişken koşulların, ama kişilerin ve insan türünün gelişmesine elverişli ya da en azından engelleyici olmayan değişik ve değişken koşulların sürekli yaratılmasını talep ediyor; yani ülkeler düzeyinde ve dünya düzeyinde insan haklarının korunmasını talep ediyor. Çünkü insan hakları, kişilerin insansal olanaklarının gerçekleştirilebilirliğinin genel koşullarını dile getiriyorlar: kişilere insan olarak kendilerine “borçlu” olunanların verilebileceği ve insan olarak kendilerinin de başka kişilere “borçlu” olduklarını verebilecekleri koşulları.

Bu koşullardan kastettiğim ise: belirli bir zamanda, belirli bir yerde –bir devlette, bir kıtada, bir bütün olarak dünyada– mevcut toplumsal ilişki örüntüleridir; belirli bir tarihsel anda, insan haklarını o anda ve o yerde korumayı amaçlayan ilkelerle –değişik ve değişken ilkelerle– kurulan toplumsal düzenlerdir. Bu tür ilkelere, tarihsel ilkeler dediğim ilkelere örnek olarak (ve bu ilkeleri de doğru kavramlaştırmak şartıyla) laiklik, kurumsal özerklik gibi ilkeler verilebilir.

İnsan haklarının, insanların bazı insansal olanaklarının korunabilirliğinin genel (dolayısıyla içeriksiz) koşullarını dile getiren ilkeler olmalarına karşılık, bu tarihsel ilkeler, belirli bir tarihsel anda belirli bir yerde insan haklarının korunabilirliğinin koşullarını dile getiriyor. Yani şunu söylüyor bize: eğer toplumsal-siyasal ilişkiler şöyle şöyle kurulursa, o takdirde kişiler, insan haklarının talep ettiği şekilde muamele görebilirler. Ya da aynı şey ters yönden dile getirilirse, şunu diyor: eğer bu (belirli) durumda insan haklarının korunabilmesini istiyorsanız, toplumsal ilişkilerin kurulmasını (kuruluş biçimini) ve siyasal kararları bu ilkeler belirlemeli.

Adaletin talep ettiği, adalet teorilerinin sandığı gibi belirli içerikli ilkelerin etkili kılınması değildir; talep ettiği şey, belirli bir istemedir; değişik ve değişken, ama belirli nitelikte olan düzenleri oluşturan bir koşullar zincirini sürekli geliştirmeyi isteme. Bu belirli nitelikteki düzenler, insan haklarına dayanılarak oluşturulan düzenler, yani mevcut gerçek durumlara göre insan haklarından türetilen ilkelerin belirlediği toplumsal-siyasal ilişki bütünlerinden oluşan düzenlerdir.

Böylece insan haklarıyla karşılaştırıldığında adalet, bir isteme ilkesi olarak karşımıza çıkıyor; insan haklarının ise kişilere muamele etmede eylem ilkeleri, aynı zamanda da, toplumsal- siyasal ilişki düzenlemelerini ve hukukun oluşturulmasını belirleyen tarihsel ilkelerin ve hukuk kurallarının türetilmesi için temel ilkeler olduğu görülüyor.

Adaletin kendine özgü belirli ilkeleri yoktur. Adalet yalnızca, toplumsal-siyasal ilişki düzenlemelerini belirleyen ilkelerin (bu ilkeler ne olursa olsun) niteliğine ilişkin bir talep getiriyor: toplumsal, hukuksal, siyasal kararları ve eylemleri belirleyen ilkelerin, mevcut gerçek durumlarda temel insan haklarının gerektirdikleri ilkeler- kurallar olması talebini; ya da bu ilkelerin-kuralların, kişilerin insan haklarını, o tarihsel durumda gerçekleştirme olanağını sağlayan ilkeler olması talebini.

Ne var ki, adalet fikrini kavramlaştırmak, hatta biraz önce sözünü ettiğim nitelikte ilkeler-kurallar türetmek, adaletsizlikle savaşmak için onsuz olunamayacak koşullar ise de, tek başına yetmez. Böyle ilkeleri-kurallar yaşamda yüzyüze geldiğimiz bir durumda belirleyici kılmayı gerçekten istiyorsak, o durumda bunların nasıl belirleyici kılınabileceğini bulabilme yolunu da bilmemiz gerekiyor: yani en başta söylediğim gibi, bir durumu doğru değerlendirmenin nasıl yapılabileceğini de bilmemiz, başka bir deyişle bu felsefî bilgiye de sahip olmamız gerekiyor. Gerçekten, yani bir özlemenden öte adalet isteyenlerimiz için, özellikle yargıç ve kamu görevlisi olanlarımız için, bu bilgi, onsuz olunamayacak bir bilgidir.³

³ Türkiye Felsefe Kurumu tarafından, Ankara Alman Kültür Merkezinin işbirliğiyle 17-18 Aralık 1992’de düzenlenen “Adalet Kavramı” seminerinde bildiri olarak sunulmuş, sonra da aynı adı taşıyan kitapta (Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 1194, 2001, s. 39-48) yayımlanan konuşmanın hemen hemen aynısıdır.

PRATİĞİ KAVRAMSAL KAPSAMININ GERİSİNDE TUTULAN SOSYAL HİZMETLER ALANI ÜZERİNE

*Prof. Dr. İlhan TEKELİ**

I. GİRİŞ

Dostlar 17-19 Ekimde Maltepe Üniversitesinde toplanacak olan 26. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumunda bir konuşma yapmamı istediler, ben de severek kabul ettim. Ben sosyal hizmetler alanından gelmiyorum. Ama Türkiye’de sosyal hizmetler eğitimi ve kurumsallaşmasıyla, kent ve bölge planlamanın eğitimi ve kurumsallaşması paralel olarak geliştiği için onların sorunlarını da anlayabiliyorum. Türkiye’de sosyal hizmetlerin gelişme tarihini yakından biliyorum.

Tarihini bir tarafa bırakarak yalnız “Sosyal Hizmetler” kavramına bakarsak, burada anlamı asıl belirleyen hizmet kavramıdır. Colin Clark Yasası diye görgül temelli bir yasa vardır. Bu yasaya göre bir ülkenin kalkınma süreci içinde tarımda ve sanayide çalışanların miktarında bir azalma olurken hizmetlerde çalışanların sayısının sürekli arttığı/artacağı belirtilmektedir. Hizmet sektöründe çalışanlar kentlerde yer almaktadır. Hizmetler büyüdükçe kentlerin büyümesi hızlanmakta, kentleşme oranı yükselmektedir. Hizmetlerin böyle kritik bir öneme sahip olması “ekonomide ürünün hizmetsiz, hizmetin ürünsüz olmayacağı” gerçekliği dolayısıyla.

- Hizmet mal gibi somut değildir, soyuttur, elle tutulamaz, görülemez, paketlenemez, taşınamaz.
- Hizmet üretildiği yerde ve anda tüketilir, depolanamaz.
- Hizmetler heterojenlik gösterir, standartlaştırılması zordur.
- Hizmet talebi çeşitlidir, hizmet üretimi de çeşitli olmalıdır.

Hizmetin bu özelliklerine baktığımızda, hizmet üretiminin de yerel olması gerektiği de açıkça ortaya çıkmaktadır. Onun için de kentlerde yoğunlaşmaktadır. Hizmet talebi iki kaynaktan geliyor. Bunlardan birincisi bireyin tüketim talebi ikincisi ise üretim ve hizmet faaliyetlerinin hizmet talepleridir.

Modernleşmenin evrimi sonucunda, günümüzde geline nokta sosyal hizmetler; üç tür aktör tarafından üretilmektedir. Bunlar; Özel Girişimciler, Kamu Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) diye sıralanabilir. Modernleşmenin başlangıcında bu hizmetlerin üretimi sadece özel kesime verilmişti. Ama vahşi kapitalizm sosyal hizmetleri üretmiyordu. Bunun sonucunda sanayi devrimini yaşayan ülkelerde 19 yüzyılın ikinci yarısında kentler yaşanamaz hale gelmişti. Bu durumda alana ikinci aktör olarak devlet/kamu girdi, kent planları yapılarak kent altyapıları üretilmeye başladı. Bu gelişmeler sosyal hizmet kavramının ortaya çıkmasını getirdi. Sistemin sürebilmesi için kapitalist girişimcilerin yapamadığını yapma görevini devlet yükleniyordu. Devletin böyle bir işlevi yüklenebilmesi için modern kentsel yaşamın ve bunun içinde kamusal hizmetin işlevi konusunda

* Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi

gelişmiş bir organize tasavvurun oluşmuş olması ya da oluşturulması gerekiyordu. Nitekim, bu koşul belli bir gecikmeyle oluştuktan sonra, 19 yüzyılın son yıllarında Avrupa’da ve ABD’de ilk sosyal hizmet eğitimi okulları açıldı.

Sosyal Hizmetlere yol açan yalnız kapitalizmin yapamadıkları değil aynı zamanda yaptıklarıydı. Kapitalizmin sağladığı büyüme eşitsiz bir büyüme idi. Bu büyümenin içinde yoksullaşanların desteklenmesi, doğal felaketle karşılaşanların sorunlarının çözülüp topluma entegrasyonunun sağlanması gerekiyordu. Bu görevler de kamu destekli ya da desteksiz STK’larca yüklenilmeye başladı. Türkiye’de bunun ilk örnekleri olarak Hilal-i Ahmer, Darüşşafaka, Himaye-i Eftal’i sayabiliriz. Bunlar Osmanlı utangaç modernitesinin sosyal hizmet kurumlarıydı.

Dünyada ve Türkiye’de sosyal hizmet anlayışı ve pratiğinde gelişme esas olarak II. Dünya Savaşı sırasında gerçekleşti. Savaşan ülkeler, savaş sonrasında bir daha dünya savaşı ve büyük ekonomik krizler yaratmayacak bir dünya düzeni kurmak istiyorlardı. Bunun için BM kuruldu, Breton Woods para sistemi oluşturuldu. Bu dönemde “Refah Devleti” kavramı kullanılmaya, Keynesgil ekonomik politikalar uygulanmaya başladı. Devlet vergilendirme yoluyla elde ettiği kaynakları, sistemin krize düşmemesi için yeniden dağıtıyordu. Türkiye’ye refah devleti/sosyal devlet kavramının gelmesi 1960’lı yıllara kadar gecikti. Bu kavramı Türkiye’nin gündemine 1961 Anayasası getirdi. Aynı yıllarda Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi başladı. 1959 yılında çıkan 7355 sayılı Sosyal Hizmetler Enstitüsünün Kurulması Kanunu uyarınca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının bünyesinde Ankara Üniversitesiyle işbirliğiyle 1961 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi kuruldu. 1967 yılından sonra da Hacettepe Üniversitesinde Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bölümü, bu konuda eğitim vermeye başladı. Bu yıllarda yürürlüğe getiren Birinci Beş Yıllık Devlet Planı da sosyal devlet anlayışıyla devlete yeni sorumluluklar getiriyordu. 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında kurulan YÖK 1982’de kamu kuruluşlarının elindeki yüksekokulların üniversitelere devredilmesi kararı alınca Akademi Hacettepe Üniversitesine bağlandı. Türkiye’de 1982 yılında tek bir sosyal hizmet eğitim kurumu kalmıştı. 2002 yılında Başkent Üniversitesinde Sosyal Hizmet Bölümünün açılmasıyla eğitim yapılan kurum sayısı yeniden ikiye yükselmiş oldu.¹ Türkiye çok sayıda sosyal sorunla karşı karşıya olmasına rağmen sosyal hizmet eğitimi yapan kurum sayısı 2006’ya kadar ikiye aşmıyordu. Bu tuhaf bir durumdur açıklanması gerekir. Bu bir anlamda ülkede sosyal hizmetlerin görülme biçiminin gelişmesiyle ilgili görülebilir. Ama 2006 yılından sonraki artışta, bu yılda YÖK’ün Tıp Fakülteleri içinde doktorlar ile diğer tıp personeli arasında yaşanan gerilmeyi azaltmak için ayrıca Sağlık Bilimleri Fakültesi kurulmasına olanak vermesi etkili olmuştur. Bu yeni fakülteler içinde sosyal hizmet bölümlerinin sayıları hızla artmıştır. On yıl içinde 2016’da 181 üniversitenin 90’ında sosyal hizmet bölümü kuruluyordu. Bunlardan 49’u aktifti.² Bu ilginç bir durumdur. Tıp Fakülteleri içindeyken sayıları artmayan sosyal hizmet bölümleri, Erdoğan Teziç’in YÖK Başkanlığı döneminde hazırlanan Yükseköğretim stratejisi içinde tıp fakültelerinden ayrıştırılarak sağlık bilimleri fakültelerinin kurulması sosyal hizmetler bölümlerinin sayısını hızla artırmıştır. Bu olgu söz konusu bölümlerin performansı değerlendirilirken göz önünde tutulmalıdır. Sosyal Hizmet eğitimi alan uzmanlar eğitimin başlamasının ilk yıllarından itibaren çalışma alanlarını korumak için örgütlenmişlerdir. 1965 yılında Sosyal Hizmet Mühendisleri Sendikasını kurmuşlardır. 1970 yılında bu alanda sendika kurulamayacağı belirlenince, derneğe dönüşmüştür. 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında bu dernek kapatılan dernekler arasından yer almıştır. Bu fırtına geçince, Sosyal Hizmet

¹ Karataş, K ve Erkan, G. (2002). *Sosyal Hizmet Eğitiminin Tarihçesi*. Ümit Onat (Ed.), Sosyal Hizmet Sempozyumu 2002: Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar (s. 112-133) içinde. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Yayını.

² Alptekin, K., Topuz, S. ve Zengin, O. (2017). Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde Neler Oluyor?. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 50-69.

Uzmanları Derneği (SHUDER) 1987 yılında yeniden kurulmuştur. O zamandan beri faaliyetini sürdürmektedir.

II. 1980 SONRASINDA DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KAPİTALİZM YENİDEN YAPILANIRLEN SOSYAL SORUNLAR; SOSYAL POLİTİKALAR VE SOSYAL HİZMETLER NASIL DEĞİŞTİ?

1980 sonrasında Dünya ve Türkiye önemli dönüşme süreçlerine girdi. Dünyada; ulus devletler dünyası küresel bir dünyaya, sanayi toplumu bilgi toplumuna, Fordist üretim, esnek üretime, modernist düşünce post modernist bir düşünceye dönüşme içine girdi. Tabii Türkiye de dünyayla birlikte bu dönüşmeyi, kendi tarihselliği içinde yaşıyordu. Öte yandan Türkiye'de karma ekonomi içinde, ithal ikamesiyle içe dönük sanayileşme bırakılarak, özel kesim eliyle ihrac yönelimli dışa dönük bir sanayileşmeye geçiş yaşanmaya başladı. Ayrıca Türkiye'de yerel yönetimlerini mimarisi değiştirilerek iki kademeli ve gelirleri yükseltilmiş yerel yönetimlere geçilmiş oldu. Kentler sorunlarını biriktiren değil çözen hale geldiler. İster Dünya, ister Türkiye olsun bu dönüşmeyi neoliberal çizgide gerçekleştirilmeye başladı.

Bu dönüşüm yeni bir kapitalizm demektir.³ Artık Keynesçi talep yönetimi ve refah devleti Çevre ülkelerinde ulusal kalkınmacılık, Komünizmin olduğu ülkelerde sosyalist planlama ortadan kalktı. Ekonomik politikada ulusal seçenekler aralığı daraldı. Yeni kapitalizm içinde düzenleme biçimleri değiştikçe devlet toplum ilişkileri yeniden şekillendi. Dinin kamusal alana dönüşü için zorlamalar arttı. Devlet müdahaleci, ekonomik korumacı süreçler yerini dünya ekonomisiyle bütünleşmiş piyasa güdümlü sisteme bıraktı. Türkiye'de imalat ve ihracat arttı, KOBİ'ler önem kazandı. Sanayi üretimi bazı taşra kentlerine yayıldı. Bu gelişmenin aktörleri "*Anadolu Kaplanları*" diye adlandırılmaya başladı.

Bu gelişmeler devlet ve iş adamları ilişkisini değiştirdi. 1961 Anayasası işveren örgütlerinin kurulmasına izin vermesi sonucu 1962'de Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu kurulunca özel sektör, kararlı tahmin edilebilir bir iş dünyasına kavuşmuştu. 1971'de büyük girişimleri temsil eden TÜSİAD kuruldu. 1990'larda RP'ye yakın Müstakil Sanayici ve İş adamları Derneği (MÜSİAD), iki gönüllü İslamcı örgüt daha Anadolu Aslanları İşadamları Derneği (ASKON), Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu (TUSKON) kuruldu. 1990'larda, TÜSİAD taşradaki her ölçekte şirketle ilişki kurarak, Türk Girişim ve İş dünyası Konfederasyonu (TUR-KONFED) gelişmesini teşvik etti. STK'lar siyasette daha çok önem kazandı.

Liberalleştirilen sermaye hareketleri 1994, 1999 ve 2001 ekonomik krizlerine neden oldu. Zayıf bankacılık sektörü ve büyük bir bütçe açığıyla finansal liberalleşmeye gitmek çok olumsuz sonuçlar doğurdu. 1999'da IMF programı devreye girdi. Bunu uygulayan Kemal Derviş kapsamlı bir kurumsal reform geliştirdi. Bürokratik özerkliği sağlayacak ve ekonomik sorunlara siyasi müdahaleyi azaltacak bir kurumsal yapı getirdi. Çok sayıda bankanın batmasına izin verilerek dayanıklı bir banka sistemi oluşturuldu.

2001 krizi sırasında iktidara gelen AKP yasama yoluyla ve hükümet eliyle ekonomiye yeni müdahale mekanizmalarının yolunu geliştirdiler. Kamusal tekellerin özelleştirilmesinin ucuzlatılmasının yolları geliştirildi. Kamu İhaleleri yasası 2003-2013 arasında 29 kez değişti. Kitler ve belediye şirketleri önemli ölçüde bu yasa dışına çıkarıldı. Buna kamu bankalarının kapsam dışına çıkarılması eklendi. Sağlanan bu tür esneklikle siyasetçilere sermaye birikim süreçlerine müdahale yolu açıyordu. 2004 sonrasında özelleşme arttı. Bu yolların Hükümet ve özellikle Ankara ve İstanbul belediyelerinde kullanılmasıyla, iktidarda olan siyasal güç kendine yakın bir şirketler grubunun hızla büyümesini sağlayan ayrıcalıklar oluştururken, kendi denetime girmeyen sermaye gruplarını cezalandırmaktan

³ Buğra, A. ve Savaşkan, O. (2014). *Türkiye'de Yeni Kapitalizm Siyaset, Din ve İş Dünyası*. İstanbul: İletişim Yayınları.

çekinmiyordu. Türkiye’de sermaye birikimi bir partikularizmler alanı haline gelmişti. Bu gelişmeler sonucunda İslami kesimde darbe girişimine kadar giden yarılmalar oluştu.

Türkiye’de değişen iş adamları siyaset ilişkisi ve gelişen sermaye birikim süreci ekonominin kurumsal yapısına büyük hasar vermiştir. Hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü tahrip olmuştur. Yargı siyasallaşmış, Merkez Bankası bağımsızlığını yitirmiştir. Ekonomik sistemin adil işleyişine ilişkin güven yok olmuştur. İlginçtir bu olumsuz kurumsal durumlara rağmen Türkiye ekonomik büyümesini sürdürmüş, ama bu büyüme yüksek enflasyon altında eşitsizliği artırarak gerçekleşmiştir. Ama ekonomi 2022 yılında AB ülkelerinde Gini katsayısı ortalaması 0,296 iken, Türkiye’de 0,433 gibi yüksek bir değere sahipti. Bu ekonomi krize girdiğinde, eski dönemde krizden çıkış için Keynesçi politikalar kullanılarak, gerekli talebi sağlamak için yeniden dağıtım yoluna başvuruluyordu. Oysa yeni kapitalizm döneminde yeterli talebi sağlamakta yeniden dağıtım mekanizmaları değil borçlandırma mekanizmaları kullanılmaya başlanıyordu. Yeni kapitalizm toplumda yoksulluk sürerken, krizden çıkma yolunu yoksul kesimleri borçlandırmada bulmuştu. Yeni kapitalizm sosyal sorunlarını çözmeden krizden çıkabilme seçeneklerini artırmıştı. Ama bunun sonucu yoksulluğun derinleşmesi oluyordu.

Türkiye’nin sosyal sorunları sadece yeni kapitalizmden kaynaklanmıyor. Kanımca sorunların önemli bir kısmı da yönetim yapısının aşırı merkezileşmiş olmasından kaynaklanıyor. Bu bağlamda;

- Merkezi bir yönetim içinde demokratikleşmenin gerçekleşemeyeceğini,
- Etkin çözümü üreteceği iddialarına dayandırılan merkezileşmelerin büyük etkinlik kayıplarına neden olacağını,
- Toplumsal hizmet üretimlerindeki her merkezileşmenin, sürekli olarak demokrasi açığı yaratacağını,
- Aşırı merkezileşmiş bir sistemde yöneticilere taşıyamayacakları yükler yüklenerek, haksızlık yapıldığını,
- Aşırı merkezileşmiş bir sistemin yöneticilerin çözümlerini savunurken bir illüzyon ya da kendi kendini kandırma içinde bulduklarını düşünüyorum.

III. GÜNÜMÜZDE KARMAŞIK HALE GELMİŞ OLAN TOPLUMSAL SİSTEMİN İŞLERLİĞİNİN SAĞLANMASI VE SOSYAL HİZMETLER ALANININ KENDİSİNİ ÇÖZÜLMESİNDE GÖREVLİ HİSSEDECEĞİ SAYILARI GİTTİKÇE ARTAN SORUNLAR

Gittikçe karmaşıklaşan ve gelişmekte olan yeni kapitalist toplumlar dünya sisteminin parçası olarak gündelik yaşamlarını sürdürebilmek için çok sayıda sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bunlar temelde Dünya’nın ve Türkiye’nin yeniden yapılanmasında yeni kapitalizmin ulus devletler içinde eşitsizliği artıran bir süreç haline getirmesiyle oluşmuştur. Bu süreçlerin yarattığı sorunlar bir yandan bireylerin yetersizlikleri dolayısıyla, öte yandan toplumun/komünitenin kapasitelerindeki sınırlamalar yüzünden ortaya çıkmaktadır. Bir devlet böyle bir durumda, bu sorunlarla başa çıkabilmek için sosyal politikalar geliştirecektir. Örneğin bir toplumda tüm dezavantajlı grupların güçlendirilmesi ve toplumda farklı grupların bir arada bulunabilmesi ve bir arada ortaklaşa iş yapabilmesi için o toplumda farklılıklara ilişkin olumlu tutumların içselleştirilmiş bulunması gerekir. Bu politikalarla devlet tarafından toplumdaki bireylerin içinde buldukları koşullara ve karşılaştıkları fırsatlara müdahale edilerek, yaşanabilir ve sürdürülebilir bir toplum oluşturulmaya çalışılmaktadır.⁴ Bu sosyal politikaların çoklu uygulama araçlardan biri de sosyal hizmetler olmaktadır.

Bu toplantıyı düzenleyen dostlar toplantının adını “Yeni Toplumsal Riskler ve Belirsizlikler Çağında Sosyal Hizmet” koymuşlar. Bu artık toplumların kompleks/karmaşık sistemi olduğu kabulü üzerinde

⁴ Yeler, A. K. (2019) Türkiye’de Sosyal Politikaların Sosyal Hizmet Eğitimi Üzerindeki Belirleyiciliği. *İmgelem*, 3 (5). 273-285.

bir oydaşma olduğunu ortaya koyuyor. Günümüz toplumunda emek alanında yaşanmakta olan sorunlar olarak, güvencesizlik, çalışanlar yoksulluğu, prekaryalaşma⁵ (insanların iş güvencesi olmayan, sürekliliği olmayan işlerde çalışanlar sınıfı), emekli yoksulluğu (Türkiye’de halen dört emekliden biri çalışmak zorundadır), büyükçe bir oranda, ne eğitimde bulunan ne istihdam edilen evinde yaşayan bir genç grubunun oluşması, olarak sayılabilir. Gençler topluma katılmıyor, geriye çekiliyor. Bu sorunlar geçmişte Türkiye’nin gündeminde değildi. Bunlar yeni kapitalizmin çıkarttığı sorunlardır. Yeni kapitalizmin yarattığı sorunlar yalnız bunlar değil, her alanda toplumsal nitelikli çok sayıda sorun üretiyor. Bunları saymaya çalışmayacağım. Günümüzün yeni kapitalist devletinin bu sorunları tamamiyle çözmekten çok, ekonomiyi krize düşürmeden bu sorunlarla birlikte yaşamının yolunu bulmakla yetindiği söylenilebilir.

Sosyal hizmet alanı da, aynen planlama gibi antroposen bir bilim alanıydı. Pratikler başlangıçta Weber’ci rasyonalist bir anlayışla çözüm arayışlarında iken 1980’ler sonrasınca Habermas’cı yapılanmacı özneller arası uzlaşmaya dayanan uygulamaları gerçekleştiriyordu. Bunların her ikisi de antroposen bir yaklaşımdı. Toplumsal sistemler karmaşıktıkça Deleuze’ci, antroposen olmayan, topluma oluşum üzerinden yaklaşımlar gelişmeye başladı. Ben sosyal hizmetler alanı pratiğini iyi bilmediğim için örnek veremeyeceğim. Oluşum sürecine önem verilmeye başladığında, planlamada olduğu gibi sosyal hizmetler alanı da kendisine ilgili assemblage içinde yer bulacak.

Bu konudaki konumumu netleştirdikten sonra her sosyal hizmetçinin, hep yerelden yana bir formasyona sahip olması gerektiğini söyleyebilirim.

IV. SOSYAL HİZMET ALANI

Sosyal hizmet alanı temelde bireylere yönelmiş bir sosyal çalışma alanıdır. Bireyin yaşam kalitesini/tatminini geliştirme ya da bireysel bağımsızlığını sağlamaya yönelmiştir. Kanımca sosyal hizmet sadece bireyin karşılanmayan gereksinmelerini karşılamakla yetinemez. Onun ötesine geçerek, bireyin toplumdaki bağımsızlığını sağlayarak onurlu yaşam hakkının gerçekleştirilmesini sağlar.

Modernitenin aşıldığı bir toplumda bir insanın ihtiyaçları onun bağımlılığı sürdürülerek karşılanıyorsa sosyal hizmetlerin görevini yerine getirdiği söylenemez. Sosyal çalışmanın amacı “bağımlı olan kişinin” toplumsal etkileşim içinde “karşılıklı bağımlı bir kişiye” dönüşmesine yardım etmektir. Ancak bu halde bu birey, toplumun bir parçası haline gelecek ve onurlu yaşam hakkını gerçekleştirmiş olacaktır. Böyle olunca sosyal çalışmanın amacı bireyi dışlanmışlığından, yalnızlığından kurtararak toplum içindeki etkileşimin bir parçası haline getirmektir denilebilir. Böyle bir sosyal çalışma birey ve toplumsal gelişme ilişkisinin önünü açık hale getirecektir. Önemli olan işte bu önün açık tutulmasıdır. Demokratik toplum önü açık toplumdur. Onun için önemli olan bireyin gereksinmelerinin karşılanması değil, o bireyin toplumun gelişme macerasının yaratıcı bir parçası haline getirebilmektir. Bir bireyin onurlu yaşam hakkının hayata geçirilmesi ancak bu halde olanaklıdır.

Modernist planlamanın toplumun hedeflerini dıştan koyup, bireyin rolünü bu hedeflere göre tanımlayan yaklaşımı bireyi şeyleştirir. Bu yaklaşım merkezileşmeye çok açıktır. Modernitenin kaynakları kıt bırakılmış bir refah devleti anlayışı ile bir araya geldiğinde, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler minimum ihtiyaçların karşılanmasına indirgenebilmektedir. Bu bireyi toplumun yaratıcı bir parçası haline getirmekten çok, toplumun alt katmanlarında yaşamını sürdürmesini sağlamanın ötesinde bir iddia taşımamaktadırlar. Böyle modernist bir anlayışla temellendirilmiş bir sosyal hizmet yaklaşımının onurlu yaşam hakkını gerçekleştirdiğini

⁵ Standing, G. (2022). *Prekary Yeni Tehlikeli Sınıf*. İstanbul: İletişim Yayınları.

söyleyemeyiz. Ama tabii bundan daha kötüsü, sosyal hizmetlerin bir sadaka mantığıyla karşılanabileceğini sanmaktır.

V. HAK TEMELLİ SOSYAL HİZMET ANLAYIŞININ YEREL OLMASI GEREKLİLİĞİ ÜZERİNE

Bu konuşmada bu bölüme kadar, üzerinde durduğumuz modernist merkezi bir refah devletinde standartlaştırılmış sosyal hizmet anlayışı bulunmaktadır. Böyle bir anlayışın gelişmiş olması, bu anlayışın dayanmış olduğu insan modelinin atomistik bir insan modeli olması yüzündendir. Temsili demokrasi mekanizmaları, neoklasik iktisat da böyle bir insan modelini kullanmaktadır. Oysa insan bilimi olan antropoloji bu insan modelinin insan gerçekliğini yansıtmadığını, insanların ilişki içinde olduğu söylüyor. Bu durumda hizmet talebi standart değildir, her yerellikte kendi bağlamında üretilmektedir. Böyle olunca da normatif olarak üretilen standartlaşmış sosyal hizmetlerde bir demokrasi açığı doğmaktadır. Bugünkü konuşmam da ben bu açığı kapamakta; sosyal hizmetlere

- Yerelleşme,
- Yerel Bilgi ve
- Sivil Toplum Kuruluşları üzerinden yaklaşmanın sağladığı olanaklar üzerinde duracağım.

Biz yerel dediğimizde, yaşadığımız yeri kastederiz. Bu bir köy, bir kent ya da bölge olabilir. Bizim yerelle ilişkimiz varlıksal ve somut düzeyde kurulur. Bu yereller bir komünite oluştururken, karşılıklı etkileşme sonucu sonunda o yerellikte üretilcek kamusal hizmeti belirleyecektir.

Bir yerellikte üretilcek kamusal hizmetler programlanırken bunu planlayanlar dört tür bilgi kullanılacaktır. Bunlardan birincisini her yerde ve her zaman geçerli nomotetik bilgiler oluşturmaktadır. Örneğin, fiziğin, kimyanın, ekonominin bilgileri bu tür bilgilerdir. İkincisini yerelin bilgisidir. Örneğin tarihin, coğrafyanın, arkeolojinin, antropolojinin bilgisi bu türdür. Bir yerellikte oluşan idiografik bilgi pratikte iki farklı türde oluşmaktadır. Bunlardan birinci türü yöntemine uygun şekilde bilimsel olarak oluşan yerelin bilgisidir. İkincisi ise bir yerde yaşarken insanların elde ettikleri bilgisidir. Yerelin bilgisi merkezin bilgisi gibi soyut ve öğrenilmiş bir bilgi değildir. Biz bir yerelde var oluruz. Bu yerelin bilgisini doğrudan, orada yaşayarak elde ederiz. Bu birinci elden edinilen somut bir bilgidir. Yaşanılan yerle ilişkimizi kurarken de özneliğimizle yüklenmiştir. Kullandığımız son bilgi türü "tacit" bilgidir. Bu bilgi sözlü ve yazılı olarak aktarılamayan bir iş yapılırken birlikte bulunarak öğrenilen bilgidir. Bisikletlerin kullanılmasını öğrenmekte olduğu gibi. İster bir yerelliğin, ister bir yerellikteki sosyal hizmetlerin planlamasında olsun, başarılı olmak için bu dört tür bilginde kullanılması gerekmektedir. Türkiye'de bilimsel olarak üretilmiş yerel bilgi yetersizliği bulunmaktadır. Bu durumda yapılan planlamaları nomotetik bilgiler yönlendirmekte, sosyal hizmetler standartlar üzerinden üretilmektedir.

İnsanlar bu yerellikte yaşarken bir komünite oluştururlar. Aslında bu komüniteler benim değil bizimdir. Bu bizim içeriğinin nasıl doldurulacağı önem kazanır. Bu bizim bütünlüğü içeren bir kapsamda olabilmesi için dışlayıcılık içermeden kurulması gerekecektir. Ancak böyle bir bütünlüğü olan bir komünite bir kimliğe işaret eder hale gelebilecektir. Günümüz dünyasında her komünite içe kapanarak gettolaşmayan, diğer komünitelerle ve dış dünya ile ilişki kurarak, sürekli olarak değişirken, farklılığını/ kimliğini yeniden üretebilme kapasitesine sahip olmalıdır. Her komünite yaşayanlar sosyalleşirken anlam üretecekler, o komüniteye bir yer niteliği kazandıracaklardır. Bunun gerçekleştirilmesi standart sosyal hizmeti anlayışına hapis olunduğunda, hep eksik kalacaktır.

Hizmetin Kalkınmadaki Özel Önemi

Hizmetin bu özelliklerine baktığımızda, hizmet üretiminin de yerel olması gerektiği de açıkça ortaya çıkmaktadır. Onun için de kentlerde yoğunlaşmaktadır. Hizmet talebi iki kaynaktan geliyor. Bunlardan birincisi bireyin tüketim talebi ikincisi ise üretim ve hizmet faaliyetlerinin hizmet talepleridir.

Bu gittikçe artan ve çeşitlenen hizmet talebi günümüzde üç tür aktör tarafından üretilmektedir.

Bunlar;

- Özel Girişimciler,
- Kamu Kuruluşları,
- Sivil Toplum Kuruluşları (STK) diye sıralanabilir.

Bir toplumun hizmet talebinin büyük bir kısmı özel hizmet olarak üretilmektedir. Özel hizmetlerde kullanıcının faydası dışlanarak kullanıcıya özgü hale getirilebildiği için fiyatı belirlenebilmekte ve piyasada satılır hale getirilebilmektedir. Ama bu hizmetlerin önemli bir bölümü, yine de kamu hizmeti olarak topluma sunulmaktadır. Bu kamu hizmetleri;

- Üretim bönünemez, faydasının dışlanamaz olması,
- Fiyatı saptamadığı için pazarlanamaz olması,
- Eğitim, aşı vb.lerinde olduğu gibi tüketimindeki zorunluluk,
- Sunumunun siyasal karar organlarınca belirlenmesi,
- Üretim ölçeklerinin çok büyük olması dolayısıyla marjinal kullanıcının maliyetinin sıfır olması,
- Rekabet edilemezlik vb. nedenlerle üretilmektedir.

Bu nedenlere bakıldığında bu alanların piyasanın başarısız olduğu alanlar olduğu görülür. Bu alanlarda, topluma yeterli hizmet sunabilmek için hizmetin kamu tarafından sunulması gerekmektedir. Bu hizmetin niteliğine bağlı bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Ama 1980'li yıllardan sonra dünyaya hakim olan neoliberal politikalar döneminde bu zorunlulukta bir zorlamaya gidilerek *kamu hizmetlerinin özel sunumu* yoluna gidilmiştir. Böyle bir sunuma gidilmesinin temel gerekçesini kamu kuruluşlarının bu hizmetleri üretim maliyetinin yüksek olması, özel kesimin bu hizmeti daha ucuza üreteceği olmaktadır. Bu tasarruf sağlanırken sunulan hizmetin kamusal hizmet olma niteliği korunmaya çalışılmaktadır. Devlet bu hizmetin hangi standartta üretileceğini, nasıl dağıtılacağını ayrıca düzenlemektedir. Genellikle de bu konuda yeterince başarı elde edildiği söylenemez. Sosyal hizmetler alanının neoliberalist çizgiye girmesi yalnız hizmetin kimin tarafından yürütüleceğini belirlememekte, aynı zamanda sosyal hizmetler konusunda toplumda bir neoliberal umursamazlığın yaygınlaşmasını getirmektedir.

1980'ler sonrasında kamusal hizmetlerin sunumunda üçüncü bir yol olarak NGO (Hükümet Dışı Organizasyonlar) gelişmeye başlamıştır. Bu üçüncü bir hizmet sunun biçimi olarak gelişmiş bulunmaktadır. Bu üçüncü yolu sunulan hizmetin maliyeti üzerinden tartışmak yetersiz kalacaktır. Sunulan hizmetin demokratikliği bakımından da ele almak gerekecektir. Türkiye'de 1990'lı yıllardan sonra gelişen demokratik STK'lar sunulan bu bakımdan özellikle önemli olmaya başlamıştır.

Günümüzün demokrasi anlayışı içinde üretilen kamusal hizmetle halk arasındaki ilişkiyi sadece tüketim üzerinden kurmak yetersiz olmaktadır. Halkın neyin üretilmesi gerektiği konusunda sözü bulunması talep edilmektedir. Bu halde demokratik bir toplumda kamusal hizmetlerin *birlikte üretiminin* (co-produktion) gerçekleştirilmesi istenilmektedir. STK'ların ya da bireylerin *kamusal özne olmasının yolunun* açılması demek olacaktır. Eğer kamusal özne olma yolunu sadece siyasetçilere açık tutup, toplumun diğer bireylerine kapalı tutarsanız, bireyin yaşam kalitesini, yaşam doyumunu gerçekleştirmesini büyük ölçüde sınırlamış olursunuz. Eğer bireyin yaşam doyumunu tüketimiyle sınırlarsanız, bu belli bir tüketim kalıbını gerçekleştirdikten sonra tıkanır. Oysa bireyler yaşam doyumlarını tüketimlerinden değil, topluma yaptıkları hizmetlerin onlara sağladıkları saygınlıktan almaya yönelirler. Günümüzde bu yol artık sadece büyük geliri olanlara açık değildir. Toplumda belli alanlarda kamusal hizmet üretmek isteyenler bir araya gelerek, bir STK oluşturarak bir kamu hizmeti üreterek onun saygınlığını derleyerek, yaşamlarını anlamlı hale getirirken, demokrasi açığını da kapatmış olacaklardır. STK'ların sayısı ve ürettiği kamusal hizmetlerin çeşitliliği arttıkça yerelin yaşam kalitesine katkıları yükselecektir.

VI. ENGELLİLERE VERİLECEK HİZMETLERİN DOĞRU YERİ YEREL YÖNETİMLERDİR

Genel olarak hizmetler ve kamusal hizmetler konusunu irdeledikten sonra engelsiz kentleri yaratmak için verilecek hizmetlere gelelim. Engellilik tanımlanırken vurgulanan temel boyutların birincisi insanların uzun süreli yeti kaybıdır. Bu kayıp fiziksel ve düşünsel kapasite kaybı ya da algı bozukluğunu içermektedir. Söz konusu yeti kaybının, doğuştan olabildiği gibi daha sonra kazalar ve hastalıklar nedeniyle oluşabildiği kabul edilmektedir. Tanımın ikinci boyutunda bu yeti kaybının neden olduğu dezavantajlar dolayısıyla, engelli olanın toplumsal yaşama tam ve etkin olarak katılamaması üzerinde durulmaktadır. Tanımın bu ikinci boyutu engellilere hizmet ederken neyin başarılması gerektiği konusuna açıklık kazandırmaktadır. Engelliliğin oluşmasına katkı yapanlar sadece bireyin nitelikleri değildir. İçinde bulunulan toplumun ve çevrenin özellikleri de önemli katkıda bulunmaktadır. Bunlarda engellilik tanımının üçüncü boyutunu oluşturmaktadır. Eğer toplumun kültüründe engellileri dışlayan tutumlar sürüyorsa, kentlerin alt yapılarının tasarımında ve kamu hizmetlerinin düzenlenmesinde engellilerin yeti açıkları hesaba katılmıyorsa, engellilerin toplumsal yaşama tam ve etkili katılımı daha da zorlaşmaktadır.

Engellilik tanımının üçüncü boyutu yarattığı toplumsal yaşama katılma kısıtlarının ortadan kaldırılması ancak engellinin yaşadığı yerellik içinde olanaklı hale gelmektedir. Bu konudaki sosyal hizmetler, bu nedenle, yerel yönetimlerin bir hizmet alanı olmak durumundadır. Yerel yönetimlerin siyasal otoritelerinin bu hizmeti sunarken oy alması söz konusu olan seçmenini hoşnut etmesi mantığıyla değil, vatandaşının insan hakkını yerine getirmesi mantığıyla sunması, sunulan hizmetin niteliğinde önemli değişiklikler yaratacaktır.

VII. YEREL DEMOKRASİ HİZMETİN ÖTESİNİ HAKEDİYOR

Son yerel yönetim seçimlerinde partiler yarışırken seçim kampanyalarının hizmet yarışı üzerine kurmuşlardı. Oysa bana bu tür kampanyalar yetersiz görünüyordu. Ben hizmetin ötesini istiyordum. Çünkü ben bir seçmen olmaya razı değildim. Ben yurttaş olmak istiyordum. İzmir’de bir seçim broşürün başında “yapılanın içinde ben yoksam, benim için anlamı yoktur” yazıyordu. Benim söylemek istediğim gerçekte buydu. Yasalarda yerel yönetimlerin görev alanları ve hangi hizmetleri üreteceği belirlenmiştir. Aslında her belediye bunu gerçekleştirecektir. Bu o kadar ilginç değildir. Bunun ötesine geçildiğinde ilginç olmaya başlar. Eğer üretilecek hizmeti belirli ve standart hale getirirseniz. Bunun içinden yerellik de soyutlanmış olur. Bu hizmetlerin yerel olarak karşılanması önemini yitirir. Merkezi olarak da üretilebilir hale gelir. Günümüz Türkiye’sinde böyle bir bakış açısı hakimdir. Bu modernist bir yönetim anlayışıdır. Bu araçsal bir rasyonelliğe teslim olmuş durumdadır. Temsili demokrasinin mantığını aşmamaktadır.

Oysa insanların onurlu yaşam hakkına saygılı bir yönetimi gerçekleştirmek istiyorsanız artık yönetimden değil yönetişimden söz etmeniz gerekecektir. Bu yaklaşımda, artık emir komuta ilişkisi içinde sağlanan bir rasyonellik arayışı değil, yatay ilişkiler içinde iletişimsel bir rasyonellik arayışı bulunmaktadır. Tepeden inme bir planlamanın yerini katılımcı bir planlama almaktadır. Bu süreç içinde bireyler pasif yurttaşlar olarak değil aktif yurttaşlar olarak yer almaya başlayınca, hak temelli yaklaşımlar ön plana geçecektir. Bu durumda yurttaşın gerçekleştirilecek hakları, 1) onurlu yaşam hakkının bir parçası olarak kamusal özne olması yolunun açık kalması, 2) kentli hakları, 3) yenilik hakkı olarak sıralanabilir. Bu hakların yaşama geçirilmesinde yerel yönetimlerin ve STK’ların önünün açılması gerekir. Günümüz Türkiye’sinde olduğu gibi merkezi hükümetin ve onun kuruluşlarının yerel yönetimlere emrivaki yapmasının yolunun kapatılması gerekir. Tabii yerel yönetimlerle merkezin kuruluşlarının arasında iyi bir koordinasyonun kurulması gerekir. Oysa günümüz Türkiye’sinde olduğu gibi merkezi yönetim kuruluşları, yerel yönetimlerle müzakere etmeden yerele ilişkin emrivakiler oluşturmasını demokrasiyle bağdaştırmak olanağı yoktur.

İnsan toplumsal bir varlıktır. Bu varlık ancak bir yerelde var olur. İnsanlar atomistik bireyler olmadıklarından onların özgür olması da ancak yerel bir demokrasinin varlığı halinde anlam kazanabilecektir.

VIII. SON VERİRKEN

Sosyal hizmetlerin içeriği ya da işlevi içinde yer aldığı siyasal rejiminin niteliğine göre tanımlanır, sosyal hizmet uzmanlarından olan beklentilerin niteliği değişir. Günümüzde temsili demokrasiler artık toplumların demokrasilerden beklentilerini karşılamaktan çok uzak kalmaktadır. Günümüzün insan onuruna saygılı yönetimleri ancak katılımcı demokrasiler içinde yeşermektedir. İnsanın ve insanlığın günümüzde ulaştığı nokta budur, bu anlayıştan geriye dönüş yoktur. İşte dünya böyle yeni bir demokrasiye doğru yol alırken sosyal hizmet uzmanlarının toplumların bu anlayış değişikliğini yaşadığı dönemde, değişimin ajanı olarak rol oynayabileceklerini düşünüyorum.

Böyle bir dönüşümün gerçekleşmeye başladığı bir ülkede yaşayanlar bir seçmen olmaktan çıkarak özgür aktif bir yurttaş olmaya yol almaya başladığında, politika asık yüzlü bir devlet etkinliği olmaktan çıkarak, siyaset halkın yaşamının zevkli bir parçası olarak, mutluluğuna katkı yapan bir etkinlik haline dönüşmektedir. Burada söz konusu olan, atomistik bir bireyin anlamlılık referansları bulunmayan bir özgürlüğü değil, yaratıcılığını toplumun/yerelin bağlamı içinde yaşama kavuşturma olanağını elde ederek, başarısını doyumunu toplum içinde bölüşebilmesinin coşkusu yaşayabilmektir.

BİLDİRİ ÖZETLERİ
(Abstract Book)

GENÇ İŞSİZLİĞİ İLE MÜCADELEDE SOSYAL HİZMET: TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM İÇİN YOL HARİTASI

Merve KILIÇ*

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmanın amacı, genç işsizlikle mücadelede sosyal hizmetin potansiyel etkisini anlamak, sosyal hizmetin genç işsizlikle mücadeledeki rolünü vurgulamak, toplumsal dönüşüm için bir yol haritası oluşturmak ve toplumsal yapıda olumlu bir değişim ve gelişim sağlamak için stratejiler ve politika önerileri sunmaktır. Günümüzde artan toplumsal riskler ve belirsizlikler çağında, genç işsizlik hem bireysel hem de toplumsal sonuçları açısından ciddi bir endişe kaynağıdır. Çalışma, genç işsizliğin bu olumsuz etkilerini vurgulayarak toplumun dikkatini çekmek, bu konuda adımlar atılmasına katkı sağlayabilmek ve sosyal hizmetin genç işsizlikle mücadelede oynayabileceği rolün vurgulanması açısından önemli görülmektedir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Bu çalışmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesi, genç işsizlikle mücadelede sosyal hizmetin rolünü ve toplumsal dönüşüm için önemini anlamaya odaklanır. Genç işsizliği, toplumsal dönüşüm ve ekonomik büyüme için kritik bir mesele olup, sosyal hizmetlerin bu alandaki rolü oldukça önemlidir. Türkiye'de genç işsizliğiyle mücadelede sosyal hizmetlerin pasif ve aktif istihdam politikaları olarak iki ana yönü bulunmaktadır. Pasif istihdam politikaları, işsiz bireylerin geçici ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla finansal destek sağlayan yöntemleri içerir. Türkiye'de bu tür politikalar, işsizlik maaşı, sosyal yardımlar ve geçici işsizlik destekleri gibi çeşitli araçları kapsamaktadır. Ancak, bu tür yardımlar genellikle iş arama sürecine katkı sağlamak yerine, yalnızca geçici bir rahatlama sağlamakta, genç işsizliğini köklü bir şekilde çözmede genellikle yetersiz kalmaktadır. Öte yandan, aktif istihdam politikaları, gençlerin iş gücü piyasasına entegrasyonunu artırmayı hedefleyen stratejilerdir. Bu politikalar, mesleki eğitimler, staj programları, iş arama becerilerinin geliştirilmesi ve girişimcilik destekleri gibi çeşitli araçları içerir. Türkiye'de bu yaklaşım, işsizlik oranlarını düşürmenin yanı sıra, gençlerin beceri ve yeteneklerini artırarak toplumsal dönüşümün önünü açmaktadır. Genç işsizliği ile mücadelede toplumsal dönüşüm için bir yol haritası oluşturmak pasif ve aktif istihdam politikalarının entegrasyonunu ve sosyal hizmetlerin etkinliğini artırmayı gerektirir. Bu yol haritası, gençlerin iş gücü piyasasına daha etkin bir şekilde entegrasyonunu sağlayacak stratejileri içermelidir. İlk olarak, pasif ve aktif istihdam politikalarının denge içinde uygulanması gerekir. Pasif politikalar, gençlerin ekonomik güvenliğini sağlamada önemli bir rol oynasa da uzun vadeli çözümler için aktif istihdam politikalarına ağırlık verilmelidir. İkinci olarak, sosyal hizmetlerin rolü güçlendirilmelidir. Sosyal hizmetler, bu politikaların uygulanmasında

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara, ORCID: 0009-0004-3500-1297, E-posta: mrvakiliccc@gmail.com

kritik bir rol oynamaktadır. Gençlere yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, iş bulma süreçlerini kolaylaştırmakta ve onların sosyal entegrasyonunu desteklemektedir. Ayrıca, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yürütülen projeler, gençlerin iş gücü piyasasına adaptasyonunu hızlandırmakta ve uzun vadeli sürdürülebilir çözümler sunmaktadır. Bu bağlamda, genç işsizliği ile mücadelede başarılı bir toplumsal dönüşüm süreci, pasif ve aktif istihdam politikalarının etkin bir şekilde entegrasyonu ve sosyal hizmetlerin güçlendirilmesi ile mümkündür. Türkiye’de, bu politikaların dengeli bir biçimde uygulanması ve sosyal hizmetlerin etkili bir şekilde entegrasyonu, genç işsizliğinin azaltılmasına ve toplumsal eşitsizliklerin giderilmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Sonuç: Genç işsizlikle mücadelede sosyal hizmet, toplumsal dönüşüm için kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, işsizlikle mücadelede sosyal hizmetin sunacağı hizmetler, genç işsizliği azaltmada etkili stratejiler geliştirmeye ve uygulamaya odaklanır. Sosyal hizmet, gençlerin iş bulmalarına ve iş hayatına entegrasyonlarına yardımcı olurken, aynı zamanda toplumların ekonomik ve sosyal refahını da arttırmayı amaçlamaktadır. Gençlerin işsiz kalması, onların kişisel gelişimlerini, özsaygılarını ve topluma katılımını olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, sosyal hizmetin genç işsizlikle mücadelede oynaması gereken rol çok önemlidir. Sosyal hizmetin genç işsizlikle mücadelede oynadığı rol, toplumsal dönüşümü teşvik ederek daha adil bir toplum oluşturulmasına katkı sağlar. Sonuç olarak, işsizlikle mücadelede sosyal hizmet, bireylerin ve toplumların güçlendirilmesini, sosyal adaletin sağlanmasını ve toplumsal dönüşümü destekleyen önemli bir rol oynar. Bu bağlamda, işsizlikle mücadelede sosyal hizmet, bireylerin ve toplumların refahını artırmak ve daha adil bir toplum oluşturmak için önemli bir araç olarak kabul edilir.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizlik, Sosyal Hizmet, Toplumsal Dönüşüm

SOSYAL HİZMET MERKEZİNDE ÇALIŞAN SOSYAL HİZMET UZMANLARININ ÇOCUK REFAHI ALANINDA KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Özge KUTLU¹
Aslıhan Burcu ÖZTÜRK ÇIPLAK²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmanın amacı, sosyal hizmet merkezlerinde çalışan sosyal hizmet uzmanlarının çocuk refahı alanında karşılaştıkları zorlukları incelemek ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır. Çocuk refahı alanında sosyal hizmetler; hizmet yararlanıcılarına, meslek elemanına, kurumsal ve bağlamsal durumlara ilişkin çeşitli zorlukları içerisinde barındırmaktadır. Çalışma kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının, çocuk refahı alanında hizmet sunarken karşılaştığı zorluklar; bireysel zorluklar, mesleki zorluklar, kurumsal-baglamsal zorluklar olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Çocukluk dönemi, bireyin kişisel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişiminin temellerinin atıldığı kritik bir yaşam dönemidir. Çocukluk dönemindeki gelişimsel görevlerin yerine getirilmesi ve gereksinimlerin karşılanması, bu yaşam döneminin hayatın ilerleyen dönemleri için belirleyici nitelikte olması açısından önemlidir. Çocuk refahını sağlamak ve çocukların haklarını korumak amacıyla mikro, mezzo ve makro düzeyde uygulamalar gerçekleştirilen kuruluşların biri sosyal hizmet merkezleridir. Sosyal hizmet merkezlerinde çalışan meslek elemanları, çocukların yaşamlarını güvence altına almak, gelişimlerini desteklemek, korumak ve katılımlarını sağlamak amacıyla çeşitli görevleri yerine getirmekle sorumludur. Bu çalışma kapsamında yer alan zorluklar, alan çalışması sırasındaki gözlemler ve konu hakkında çeşitli araştırmalardan yola çıkarak ortaya koyulmuştur.

Sosyal hizmet merkezlerinde çalışan meslek elemanlarının çocuk refahı alanında hizmet sunarken karşılaştığı kurumsal güçlüklerden biri çocuk katılımının sağlanamamasıdır. İş yükü nedeniyle çocukların bilgilendirilmesi ve düşüncelerinin dinlenmesi için yeterli vakit ayıramama, dolayısıyla gerçekleştirilen sosyal hizmet müdahalesinde çocuk katılımının sınırlı kalması bu güçlüğü ifade etmektedir. Sahada karşılaşılan diğer kurumsal güçlükler ise bürokrasinin yavaş işlemesi, koruyucu önleyici faaliyetlere yeterince önem verilmemesi, sosyoekonomik destek hizmeti sunulurken çocukların ve ailelerin sosyal gereksinimlerinin göz ardı edilmesidir. Kuruluş bakımına alınacak

¹ Öğr. Gör., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Çavdır Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakım Programı, Burdur, ORCID: 0000-0002-4774-7326, E-posta: okutlu@mehmetakif.edu.tr

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0001-8702-3288, E-posta: abozturk@hacettepe.edu.tr

çocuğun aileden alınma sürecinde aile tarafından gösterilen direnç, meslek elemanlarının çocuk refahı alanında hizmet sunarken karşılaştığı mesleki güçlüklerdendir. Danışmanlık tedbirini uygulamaya ilişkin bir rehberin olmaması ve kurum bakımındaki çocukların aileleri ile vakit geçirmelerine olanak sağlayan mevzuat düzenlemesinin olmaması ise diğer mesleki güçlüklerdir.

Sonuç: Meslek elemanlarının çocuk refahı alanında karşılaştıkları zorluklar, çocuk haklarının korunması ve desteklenmesi sürecinde önemli engeller oluşturmaktadır. Bu zorlukların üstesinden gelmek için katılımı öneleyecek biçimde çocuk hakları odaklı hizmet sunumu, çocuklarla ve ailelerle yapılan çalışmaların içeriğinin gereksinimlere göre yapılandırılması, iş yükünün azaltılması, kurumsal işbirliğinin güçlendirilmesi, mesleki süpervizyonun sağlanması başta olmak üzere çeşitli iyileştirmelerin yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk refahı, sosyal hizmet merkezi, çocuk katılımı

ÇOCUK REFAHI ALANINDA SÜPERVİZYON: NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Hülya TÜRK¹
Aydın Olcay ÖZKAN²
Derya ALAÇAYIR³
Taner ARTAN⁴

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Araştırma, çocuk refahı alanında çalışan ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ortaklığında gerçekleştirilen proje kapsamında süpervizyon eğitimi almış meslek elemanlarının, korunma ihtiyacı içindeki çocuklarla çalışan meslek elemanlarına süpervizyon sunma deneyimlerinin ve bu sürece ilişkin algılarının derinlemesine keşfedilmesini amaçlamaktadır. Araştırma, çocuk refahı alanındaki sosyal hizmet süpervizyonunun ilk olarak uygulandığı İstanbul ilindeki süpervizörlük deneyimlerinin ve süpervizyon çalışmalarının meslek elemanlarına katkısının ortaya çıkarılması açısından önem arz etmektedir.

Yöntem: Nitel yöntemin ve fenomenolojik desenin kullanıldığı çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme kapsamında 7 sosyal hizmet uzmanı, 1 psikolog ve 1 çocuk gelişimci olmak üzere toplam 9 meslek elemanı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu eşliğinde derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yüz yüze ve Zoom platformu üzerinden gerçekleştirilmiştir ve elde edilen verilerin analizinde MAXQDA Analytics Pro 2024 programı kullanılmıştır. Yapılan tematik analiz sonucunda 4 ana tema ve 16 alt tema saptanmıştır.

Bulgular: Süpervizörlerin sunmuş oldukları süpervizyon sürecini daha çok eğitsel süpervizyon işlevi üzerinden tanımladıkları fakat destekleyici süpervizyon işlevine ilişkin de bilgilerinin bulunduğu görülmüştür. Süpervizörler, vaka yönetimini etkili bir şekilde gerçekleştirebilmek, meslek elemanlarının tükenmişlikleri ile baş edebilmelerini sağlamak ve lisans düzeyinde yetersiz sunulabilen eğitimin dezavantajlarını bertaraf edebilmek adına süpervizyona ihtiyaç olduğunu bildirmişlerdir. Özellikle süpervizyon sunumu için bir odanın bulunmuyor oluşu, yüz yüze süpervizyon sunma imkânı bulmada zorlanma ve çevrimiçi sunma, süpervizyon alanının süpervizöre ulaşımında yaşadığı mekânsal zorluklar, idarecilerden izin almada yaşanan sorunlar ve etik açıdan

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Kent Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul, ORCID: 0000-0003-2996-9168, E-posta: turkataloluk@gmail.com.

² Öğr. Gör., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Zonguldak, ORCID: 0000-0001-7093-2485, E-posta: aydin.ozkan@beun.edu.tr.

³ Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü, Kocaeli, ORCID: 0000-0002-1550-0775, E-posta: deryaunlu62@hotmail.com.

⁴ Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul, ORCID: 0000-0002-8716-2090, E-posta: tanerartan72@gmail.com.

gizliliğin sağlanmasında yaşanan çekinceler süpervizörler tarafından sorun alanları olarak iletilmiştir. Süpervizörler, etkili ve verimli bir süpervizyon süreci için ülkemize özgü yapılandırılmış bir eğitim içeriği ve yasal standartlar dahilinde, gönüllülük esaslı ve devamlılığa sahip, birim olarak örgütlenmiş, iş yükü bakımından gerekli kolaylığın tanındığı ve ilgili eğitimlerini tamamlamış deneyimli süpervizörler tarafından sunulan bir süpervizyonun gerekliliğini vurgulamışlardır.

Sonuç: Çocuk refahı alanındaki sosyal hizmet uygulamalarında süpervizyona duyulan ihtiyaç çalışmanın en önemli sonuçlarından birisini oluşturmaktadır. Ayrıca süpervizyonu yüz yüze sunmada mekânsal ve idarecilerden izin almada yaşanan sorunlar ile gizliliğin sağlanmasında yaşanan çekinceler araştırmanın diğer önemli sonuçlarından bazılarıdır. Bu kapsamda, araştırmanın sonuçları doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir. Çocuk refahı alanındaki süpervizyonun farklı illerde de uygulanması, Türkiye’de çocuk refahı alanında süpervizör kadrolarının açılması ve bu kadrolara alanda en az 5 yıl çalışmış ve gerekli eğitimlerini tamamlamış meslek elemanlarının sınavla atanması, süpervizyon sunumu için idareciler tarafından gerekli ortamın sağlanması, ayrıca ülkemizde çocuk refahı alanında süpervizyon ile ilgili çalışmaların çok kısıtlı olması nedeniyle araştırmacıların yeni çalışmalar yapmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Süpervizyon, Çocuk Refahı Alanı Süpervizyonu, Korunma İhtiyacı Olan Çocuk

PSİKANALİST VE SOSYAL HİZMET UZMANI SELMA FRAİBERG: YAŞAMI, MESLEKİ KARIYERİ VE FRAİBERG MÜDAHALE MODELİ

Ali TAHTACI¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışma, bebek ruh sağlığı alanının önde gelen isimlerden, sosyal hizmet uzmanı ve psikanalist Profesör Selma Fraiberg'in bir klinisyen, araştırmacı, yazar ve eğitimci olarak mesleki çalışmaları ve geliştirmiş olduğu müdahale modelini gözden geçirmektedir. Bu yönüyle çalışmanın, ülkemiz sosyal hizmet ve psikanaliz literatürü ile genel olarak ruh sağlığı alanı ve toplum refahına yönelik olumlu yönde katkı ve yansımalarının olması beklenmektedir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: 1918 yılında Detroit'te doğan Selma Fraiberg, lisans eğitimini 1940 yılında tamamladı. Çocukların iyi oluşuna duyduğu ilgi onu sosyal hizmet alanında yüksek lisans yapmaya yönlendirirken, çalışmalarında karşılaştığı karmaşık klinik vakalar psikanaliz eğitimi almasına yol açtı. 1981 yılındaki ölümüne kadar çeşitli Amerikan Üniversitelerinin Psikiyatri Bölümlerinde akademik görevlerde bulundu. Uzun yıllara dayanan klinik çalışmaları sırasında, yetersiz hizmet alan ve zor durumdaki ailelerle çalışarak yeni tedavi modelleri geliştirdi. Yazarı veya ortak yazarı olduğu 100'den fazla makalesinin çoğu, "American Journal of Orthopsychiatry" ve "Psychoanalytic Study of the Child" gibi önemli dergilerde yayınlandı. Birçok başarısı arasında Michigan'da Çocuk Gelişimi Projesi'nin hayata geçirilmesi ve yönetilmesi bulunur. Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü Klinik Bebek Programları Ulusal Danışma Konseyi üyesiydi ve bu kurumun yanı sıra ve çeşitli kamusal ve özel kuruluşlardan birçok araştırma hibesi aldı. Ayrıca bugün "Sıfırdan Üç Programı (Zero to Three Program)" olarak çalışmalarını sürdüren Ulusal Klinik Bebek Programları Merkezinin kurucu üyesiydi.

Fraiberg'in çalışmaları "Fraiberg Müdahale Modeli" olarak bilinmektedir. Model, çeşitli psikolojik semptomları ve sorunları olan bebeklere ve bakıcılarına yönelik olup genellikle bebek ve bebeğe bakım sağlayanlarla derinlemesine psikodinamik çalışmayı içerir. Fraiberg, ebeveynlerin gelişim teorisi hakkında sağlam bir anlayışa sahip olmaları gerekmede, bu teori üzerine temel düzeyde bilgi sahibi olmalarının daha büyük zorluklarda ve gelişim aşamalarında onlara yardımcı olabileceği düşüncesini savundu. Bu anlamda genel halka hitap eden kült kitabı "Sihirli Yıllar (Magic Years)"ı yayınladı. Freud'un bağımsız kliniklerde yaptığı gibi, psikodinamik farkındalık geliştirmeye yönelik çalışmaların orta ve üst sınıflarla sınırlı olması gerektiğini, yoksul insanların, hatta sosyal yardım alan insanların dahi değişmek için bu yardımı kullanabileceğini gösterdi. Bu bağlamda Fraiberg

¹ Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0002-6999 0167, E-posta: tahtaci.ali@gmail.com.

tarafından geliştirilen “mutfak masası terapisi yaklaşımı” evde gerçekleşir ve terapist ile ebeveyn(ler) arasında güçlü bir çalışma ilişkisi gerektirir.

Fraiberg'in çalışmaları, ruh sağlığının psikolojik ve bireysel belirleyicileri yanında sosyal hizmet bakış açısı ile aile ve çevrenin daha geniş alanlarına odaklanmanın önemine yönelik tutarlı bir yaklaşım getirmesi açısından da dikkate değerdir.

Sonuç: Bu çalışma ile bebek ruh sağlığı alanının önemli isimlerinden, sosyal hizmet uzmanı ve çocuk psikanalisti Profesör Selma Fraiberg'in mesleki çalışmaları ve geliştirdiği müdahale yaklaşımı incelenmiştir. Çalışmanın literatüre kazandırılmasının, başta sosyal hizmet ve psikanaliz olmak üzere, genel olarak ruh sağlığı alanı ve makro düzeyde toplum refahına yönelik olumlu yönde katkı ve yansımalarının olacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Selma Fraiberg · Psikanalitik Sosyal Hizmet · Fraiberg Müdahale Modeli

PSYCHOANALYST AND SOCIAL WORKER SELMA FRAIBERG: LIFE, PROFESSIONAL CAREER AND THE FRAIBERG INTERVENTION MODEL

ABSTRACT

Aim and Scope: This study reviews the professional works and intervention model developed by Professor Selma Fraiberg, a leading figure in the field of infant mental health, social worker and psychoanalyst, as a clinician, researcher, author and educator. In this respect, the study is expected to have positive contributions and reflections on the social work and psychoanalysis literature in our country and on the field of mental health and society's welfare in general.

Theoretical/Conceptual Framework: Born in 1918 in Detroit, Selma Fraiberg completed her undergraduate studies in 1940. While her interest in children's well-being led her to pursue a master's degree in social work, the complex clinical cases she encountered in her studies led her to train in psychoanalysis. Until her death in 1981, she held academic positions in the Psychiatry Departments of various American Universities. During her many years of clinical work, she has developed new treatment models, working with underserved and struggling families. She has authored or co-authored more than 100 articles, most of which have been published in major journals such as the “American Journal of Orthopsychiatry” and the “Psychoanalytic Study of the Child”. Among her many accomplishments is the establishment and management of the Child Development Project in Michigan. She was a member of the National Advisory Council for Clinical Infant Programs of the National Institute of Mental Health and has received many research grants from that institution as well as from various public and private organizations. She was also a founding member of the National Center for Clinical Infant Programs, which continues its work today as the “Zero to Three Program”.

Fraiberg's works is known as “The Freiberg Intervention Model”. The model is aimed at infants and their caregivers with a variety of psychological symptoms and problems and often involves in-depth psychodynamic work with the infant and the infant's caregivers. Fraiberg argued that while parents do not need to have a solid understanding of developmental theory, a basic knowledge of it can help them with the bigger challenges and stages of development. In this sense, she published her cult book “The Magic Years”, which appealed to the general public. “She showed, as Freud had done in independent clinics, that work to develop psychodynamic awareness need not be limited to the middle and upper classes, but that poor people, even people on welfare, could use this help to

change.” In this context, the “kitchen table therapy approach” developed by Fraiberg takes place at home and requires a strong working relationship between the therapist and the parent(s).

Fraiberg's work is also noteworthy for bringing a coherent approach to the importance of focusing on the psychological and individual determinants of mental health as well as the broader areas of family and environment from a social work perspective.

Conclusion: With this study, the professional works of Professor Selma Fraiberg, a social worker and child psychoanalyst who is one of the important names in the field of infant mental health, and the intervention approach she developed were examined. It is evaluated that the inclusion of the study in the literature will have positive contributions and reflections on the field of mental health in general and social welfare at the macro level, especially social work and psychoanalysis.

Keywords: Selma Fraiberg - Psychoanalytic Social Work - Fraiberg Intervention Model

UNORTHODOX DİZİSİNİN VAJİNİSMUS DENEYİMİ ÜZERİNDEN KADINA YÖNELİK ATAERKİL BASKILAR BAĞLAMINDA FEMİNİST SOSYAL HİZMET BAKIŞ AÇISI İLE İNCELENMESİ

Şükran KOLAY ÇEPNİ¹

ÖZET

Konu: Unorthodox, 2020 yılında Netflix platformunda yayınlanan bir mini dizidir. Deborah Feldman'ın 2012 yılında yayınladığı otobiyografik eserine dayanan bu yapımda, 19 yaşındaki Esther Shapiro adlı Hasidik Yahudi bir kadının yaşamı, evliliği ve evinden ayrılma süreci üzerinden ele alınmaktadır. Yaşadığı kültürün kadına biçtiği geleneksel rollere uygun olarak yaşamını sürdürmek zorunda kalan Esther, vajinismus yaşamakta ve bu durum evliliğinde sorunlara yol açmaktadır. Yaşadığı sorunlardan bunalan Esther, Berlin'e annesinin yanına kaçmaya karar vermiştir. Burada yaşadıkları, yaşamını değiştirme ve güçlenme konusunda ona ilham olmuştur.

Vajinismus, penisin vajinaya girmesi sırasında ağrı ve kaygı duyulmasından ötürü, pelvik kasların çok kasılması ve vajinal cinsel birleşmenin gerçekleşmemesidir. Görülme nedenleri arasında cinsellik konusunda bilgisizlik, büyüme ortamındaki ailevi, dini ve kültürel tabular, cinsel travmalar ve partnerle olan ilişkiler ön plandadır. Vajinismus kadınlar fiziksel, psikolojik, sosyal ve ilişkisel bağlamda çok sayıda yıkıcı sorunla karşı karşıya kalmaktadır.

Amaç ve Kapsam: Bu araştırmada, "Unorthodox" adlı dizide yer alan ana karakterin vajinismus deneyiminin ve yaşadığı kadına yönelik ataerkil baskı biçimlerinin feminist sosyal hizmetin ilkeleri ve kavramları ile ilişkilendirilerek incelenmesi amaçlanmaktadır. Bunun feminist sosyal hizmetin daha iyi anlaşılabilmesi açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın, vajinismus sorununda toplumsal cinsiyetin etkisini vurgulamasının ve kadınların yaşadığı çoklu baskılara ışık tutmasının farkındalık yaratacağına inanılmaktadır.

Yöntem: Araştırmada içerik analizi kullanılmıştır. Dizinin ilgili bulunan sahneleri, feminist sosyal hizmetin temel kavramlarıyla analiz edilmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri, ataerki, kişisel olan politiktir vurgusu, kültürel kadınlık inşası ve güçlenme çalışmanın analizinde ve tartışılmasında kullanılan kavramlardandır. Yapılan analiz sonucunda şu temalar ortaya çıkmıştır: "Kök aile ve sosyal çevre" ve "vajinismusa yanıt".

Bulgular: Esther yaşadığı kültürün kuralları gereği annesinden uzakta büyümek zorunda kalmış, müzik eğitimi almasına izin verilmeyen ve görücü usulü evlendirilen genç bir kadındır. Yaşadığı

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-5237-6291, E-posta: sukrankolaycepni@aybu.edu.tr

kültürel çevre ve ailesi, Esther'in, cinsel yaşamlarında eşine karşı birleşme sorumluluğunu yerine getirmesini ve hemen hamile kalmasını beklemektedir. Esther ise kendi bedenini tanımamakta ve korkuları nedeniyle birleşmeden kaçınmaktadır. Eşi de cinsel konularda deneyimsizdir ve Esther'e bu sorununda destek olmamaktadır. Çevrenin de baskıları sonucu Esther kendisini yetersiz bir kadın olarak görüp, suçlamaktadır.

Sonuç: Dizinin yansıttığı spesifik kültür ve burada kadına biçilen geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri Esther'in cinsel sorununun ortaya çıkışında etkilidir. Esther'in vajinismus sorunu onun kişisel bir patolojisinden öte politik bir meseledir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yok edilmesi, kadınların güçlenmelerinin desteklenmesi, cinsel eğitimin ve cinsel sorunlarda ücretsiz profesyonel desteğin yaygınlaştırılması ve cinsel haklara erişebilmenin sağlanmasının vajinismus görülme sıklığını azaltacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vajinismus, Feminist Sosyal Hizmet, Unorthodox Dizisi

AN ANALYSIS OF THE SERIES UNORTHODOX FROM A FEMINIST SOCIAL WORK PERSPECTIVE IN THE CONTEXT OF PATRIARCHAL PRESSURES ON WOMEN, THROUGH THE EXPERIENCE OF VAGINISMUS

ABSTRACT

Subject: Unorthodox is a mini-series that premiered on the Netflix platform in 2020. Based on Deborah Feldman's 2012 autobiographical work, this production follows the life of a 19 year- old Hasidic Jewish woman named Esther Shapiro, focusing on her life, marriage, and process of leaving her home. Forced to live according to the traditional roles prescribed to women by her culture, Esther experiences vaginismus, which leads to problems in her marriage. Overwhelmed by her difficulties, Esther decides to escape to Berlin to stay with her mother. What she experiences there inspires her to change her life and empowers her.

Vaginismus is a condition where the pelvic muscles involuntarily contract during penile-vaginal penetration, causing pain and anxiety, and preventing vaginal intercourse. The causes of vaginismus include lack of sexual knowledge, familial, religious, and cultural taboos from the upbringing environment, sexual trauma, and relationship issues with the partner. Women with vaginismus face numerous destructive problems in physical, psychological, social, and relational contexts.

Aim and Scope: This study aims to analyze the experience of vaginismus and the forms of patriarchal pressure experienced by the main character in the series Unorthodox by relating them to the principles and concepts of feminist social work. It is believed that this will contribute to a better understanding of feminist social work. The study is expected to raise awareness by emphasizing the impact of gender on the issue of vaginismus and shedding light on the multiple pressures faced by women.

Method: In this study, descriptive content analysis was employed. Relevant scenes from the series were analyzed using the key concepts of feminist social work. Concepts such as gender roles, patriarchy, the personal is political, cultural construction of femininity, empowerment, and liberation were used in the analysis and discussion of the study. The analysis revealed the following themes: Nuclear Family and Social Environment, Patriarchal Pressures, Response to Vaginismus, and Attainment of Sexual Rights.

Results: Esther is a young woman who, due to the rules of the culture she lives in, was forced to grow up away from her mother, was not allowed to receive music education, and was married off through an arranged marriage. Her cultural environment and family expect Esther to fulfill her marital duty of sexual union with her husband and to become pregnant immediately. However, Esther is unfamiliar with her own body and avoids intercourse due to her fears. Her husband is also inexperienced in sexual matters and does not support Esther with this issue. Esther lacks the means to seek professional help for vaginismus, both economically and socially. She sees herself as an inadequate woman and blames herself.

Conclusion: The specific culture depicted in the series and the traditional gender roles assigned to women play a role in the emergence of Esther's sexual issue. Esther's vaginismus is not just a personal pathology but a political issue. Eliminating gender inequality, supporting women's empowerment, promoting sexual education and access to free professional support for sexual issues, and ensuring access to sexual rights are believed to reduce the prevalence of vaginismus

Keywords: Vaginismus, Feminist Social Work, Unorthodox Series.

BOŞANMIŞ YA DA BOŞANMA AŞAMASINDA OLAN EBEVEYNLERİN ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURMA SÜRECİNDE YENİ BİR MODEL: ÇOCUK GÖRÜŞME MERKEZLERİ

Cansu BERK¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmada boşanmış ya da boşanma aşamasında olan kişilerin çocuklarıyla kişisel ilişki kurma sürecinde sorun yaşamaları sonucu destek aldıkları ve yeni bir model olan; çocuk görüşme merkezlerinin çocuğun üstün yararına uygun bir şekilde nasıl yapılandırıldığının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Boşanma sürecinde ebeveynlerin davranışlarına bağlı olarak çocuklar duygusal ve psikolojik olarak zarar görmektedir. Boşanma gerçekleşikten sonra da taraflar arasında kalan çocuk, ebeveynleri ile görüşme noktasında örselenmeye devam etmektedir. Aile mahkemesi tarafından boşanma gerçekleştirilip; çocuk hakkında velayet ve kişisel ilişki tesisi hakkında karar verildikten sonra; mahkeme kararlarının uygulanmasına ilişkin süreç 90 yıldır 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu kapsamında yürütülmektedir. İcra hukuku alacak ve borç üzerine inşa edilmiş bir sistem olduğu için boşanma sonrası taraflar alacaklı ve borçlu olarak nitelendirilmekte ve çocuk haciz yoluyla taşınır bir mal gibi icra memuru tarafından bir ebeveyninden alınarak diğer ebeveyne verilmekteydi. Çocuğun üstün yararı ilkesi temel alınarak mevcut uygulamaya ilişkin görev ve sorumlulukları içeren "Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik" 4 Ağustos 2022 tarihinde resmî gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik kapsamında aile mahkemesi tarafından verilen kararların Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinde görev yapan psikolog, pedagog ve sosyal hizmet uzmanları tarafından uygulanmasına karar verilmiştir. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü, 81 il merkezinde ve birçok ilçede bulunmaktadır, bu müdürlüğün bulunmadığı ilçelerde ise süreç mahkeme tarafından görevlendirilen yazı işleri müdürleri tarafından yürütülmekte ve psikolog, pedagog ve sosyal hizmet uzmanı olmaması durumunda ise uygulamada öğretmenler yer almaktadır. Bu doğrultuda çocuğun velayetini resmi olarak alan ebeveyn "yükümlü", diğer ebeveyn ise "hak sahibi" olarak isimlendirilmiştir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa eklenen hükümler kapsamında; çocukla kurulacak kişisel ilişkinin öncelikle taraflar arasında gönüllü olarak yerine getirilmesi gerektiği ancak tarafların anlaşamaması durumunda, çocuğun örselenmemesi

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Adalet Bakanlığı, Yozgat Adliyesi Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü, ORCID: 0000-0001-8095-1196, E-posta: cansuberk9449@gmail.com

amacıyla taraflar karşı karşıya getirilmeden kişisel ilişki tesisi işleminin görevli personel tarafından çocuk görüşme merkezinde gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Sonuç: Çocuk teslimi ve kişisel ilişki tesisi, çocuğun gelişimine ve yaşına uygun olarak tasarlanan ve çocuk dostu bir alan olan çocuk görüşme merkezlerinde yeterli bilgi ve beceriye sahip görevli personeller tarafından gerçekleştirilmektedir. 2023 yılı itibarıyla 81 ilde uygulanmaya başlanan model, 511 ilçede de uygulanmaktadır. Bu yeni modelde görev alan psikolog, pedagoğ ve sosyal hizmet uzmanlarının çocuk ve ebeveynler ile görüşmeler yapması sebebiyle; çocuk, psikososyal gelişim açısından desteklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuğun üstün yararı, Çocuk görüşme merkezleri, Velayet, Kişisel ilişki tesisi

HUZUREVİ VE YAŞLI BAKIM MERKEZLERİNDE GRUPLARLA SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİ ÖRNEĞİ OLARAK ANIMSAMA TERAPİSİNİN KULLANIMI

Demet YARDIMCI¹
Gamze ERÜKÇÜ AKBAŞ²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmanın amacı, huzurevi ve yaşlı bakım merkezinde kalan yaşlı bireyler için bir sosyal hizmet müdahalesi örneği olarak anımsama terapisi ile ilgili bilgi aktarımı yapmaktır. Çalışma anımsama terapisinin huzurevi ve yaşlı bakım merkezlerinde kalan yaşlı bireyler üzerindeki olumlu etkilerini ortaya çıkarmak amacıyla ve sosyal hizmet literatürüne katkıda bulunmak amacıyla tasarlanmıştır. Çalışma; anımsama terapisinin içeriğini, uygulama yöntemlerini, dikkat edilmesi gereken noktaları kapsamaktadır. Bu çalışma, sosyal hizmet uzmanlarının yaşlı bireylerle yapacağı grup çalışmalarını çeşitlendirmek ve sosyal hizmet uzmanlarının grup çalışmasına ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirmesi açısından öneme sahip olduğu görülmektedir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Sağlık teknolojisindeki ilerlemeler, yaşam süresinin uzamasını sağlamış, bu sebeple dünyada ve ülkemizde de mevcut yaşlı popülasyonu artmıştır. Artan yaşlı nüfusun, istek ve ihtiyaçları ile yaşlı bireylere sunulan sosyal hizmetlerde çeşitlenmiştir. Bu noktada Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezleri, kurumsal bakım hizmeti kapsamında yaşlı bireylerin istek ve ihtiyaçlarına yönelik alternatif bakım hizmeti sunmaktadır. Hali hazırda yaşlılık dönemi kendi içerisinde birçok biyolojik, psikolojik ve sosyal sorunları barındırırken, kurumsal bakım hizmeti alan yaşlı bireylerde yalnızlık, umutsuzluk, depresyon, terk edilmişlik gibi birçok olumsuz duyguyu da beraberinde getirmektedir. Bu olumsuz duygu, düşünce ve sorunlar yaşlı bireylerin, iyi oluş hallerini ve bu sorunlarla etkin bir başa çıkma için gerekli olan yaşam bağlılığını olumsuz etkilemektedir. Anımsama terapisinde, bireylerin kişisel yaşamlarına dair anılarını gözden geçirmeyi ve analiz etmeyi amaçlanır (Chiang ve ark., 2010). Ancak amaç sadece geçmiş olayları veya deneyimleri hatırlamak değildir, aynı zamanda bireyler yaşamlarını yeniden değerlendirmeye, geçmişten gelen çatışmaları çözmeye, bireyler hayatında anlam bulmaya ve eski adaptif başa çıkma tepkilerini değerlendirmeye odaklanmaktadır (Walajabad 2016). Anımsama terapisi, bireyle çalışma ya da grupla çalışma metoduyla gerçekleşen bir müdahale yöntemidir. Grupla çalışma yöntemi, sosyal etkileşimin ve karşılıklı desteğin verildiği bir ortam sağlayarak, yaşlı bireyler için yeni roller edinmesine ve sosyal becerilerin edinilmesine destek olmaktadır. Hatırlama deneyimi boyunca yaşlı bireyler olumsuz

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, İİBF, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0009-0000-9723-1603, E-posta: demetbyr12@gmail.com

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İİBF, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-9790-5329, E-posta: gamzeerukcu@gmail.com

anırları da anımsayabilir ancak yaşlı birey hayatında üzücü veya zor bir zamanı hatırlamaya başlaması her zaman müdahale edilmesi gereken bir durum değildir. Kişinin duygularını keşfetmesi ve bu duyguların kabul edilmesi gerekmektedir (The Benevolent Society, 2005). Anımsama terapisi uygulaması genellikle 8-10 kişiden oluşan yaşlı bireyler ile 10 ile 12 hafta arasında sürebilen, her oturumun yaklaşık 45-60 dk sürebileceği, her hafta farklı konunun ele alındığı çocukluk ve aile yaşamı, okul hayatı, iş yaşamı, evlilik, tatil, seyahat, arkadaşlıklar gibi konu başlıkları bulunmaktadır- eski dönemlere ait video ve fotoğraflarla desteklenen seanslardan oluşmaktadır. Anımsama terapisinin, içeriğini zenginleştirmek amacıyla yaşlı bireyler ile 'yaşam hikayesi defteri' oluşturulabilir. Ayrıca çalışmanın etkilerini ölçmek amacıyla ön test ve son test ölçek yöntemi kullanılabilir.

Sonuç: Anımsama terapisi ile ilgili yapılan çalışmalar sonucunda anımsama terapisinin, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini iyileştirmede etkili olduğunu, depresyon ve yalnızlıkta genel iyileşmelere yol açabileceğini; psikolojik refahı teşvik edebileceğini ve yaşam kalitesini artırdığı belirlenmiştir. Bu çerçevede ülkemizde anımsama terapisi uygulamasının yaygınlaştırılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anımsama, Anımsama terapisi, Yaşlı, Grupla sosyal hizmet, Huzurevi

YOKSULLUK VE SOSYAL HİZMET: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU VERİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Hüseyin DOĞAN¹
Gülcan GÜL²

ÖZET

Konu: Bu araştırmanın konusu, Türkiye'deki gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluk olgusunu sosyal hizmet perspektifinden incelemektir. Araştırmanın problemi, Türkiye'de gelir eşitsizliğinin artan bir eğilim göstermesi ve bunun yoksulluk üzerindeki etkilerinin nasıl şekillendiğidir. TÜİK tarafından 2014-2023 yılları arasında sunulan gelir dağılımı ve yoksulluk verileri temel alınarak, Türkiye'deki yoksulluğun boyutları incelenmiştir. Araştırma, 2014-2023 yılları arasında sunulan verilerle sınırlı tutulmuş ve sadece Türkiye'nin gelir eşitsizliği ile ilgili verilere odaklanmıştır. Bu sınırlama, çalışmanın sosyal hizmet perspektifinden Türkiye'deki yoksulluğun son dönemdeki boyutuna odaklanarak, gelir eşitsizliğinin sosyal adalet ve eşitlik üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemesine olanak tanımaktadır.

Amaç ve Kapsam: Bu araştırmaya gerek duyulmasının nedeni, Türkiye'deki artan gelir eşitsizliği ve bunun yoksulluk üzerindeki olumsuz etkileridir. Araştırmanın amacı, 2014-2023 yılları arasında Türkiye'deki gelir dağılımı ve yoksulluk verilerini inceleyerek bu durumun toplumsal refah üzerindeki etkilerini değerlendirmektir. Çalışma, yoksulluğun nedenlerini sosyal hizmet perspektifinden ele alarak, bu alanda etkili sosyal politika önerileri geliştirmeyi hedeflemektedir. Kapsam olarak TÜİK verilerine dayanan bu araştırma, yoksullukla mücadelede sosyal hizmetin rolünü mikro, mezzo ve makro düzeyde incelemektedir. Bu bağlamda, araştırma toplumsal adalet ve eşitliği sağlama açısından önem taşımaktadır.

Yöntem: Bu araştırma, TÜİK'in 2014-2023 yılları arasındaki gelir dağılımı ve yoksulluk verileri kullanılarak gerçekleştirilen ikincil verilere dayalı bir çalışmadır. Araştırma, gelir eşitsizliğinin yoksulluk üzerindeki etkilerini değerlendirmek için yapılmış olup, sonuçlar sosyal hizmet perspektifinden yorumlanmıştır.

Bulgular: 2023 yılı gelir dağılımı istatistikleri incelendiğinde, gelirden en yüksek payı alan %20'lik kesimin payının, 2019-2021 yılları arasında dalgalanma göstermesine rağmen genel olarak artış eğiliminde olduğu görülmüştür. En düşük %20'lik kesimin aldığı pay ise genel olarak hafif bir düşüş göstermesine karşın fazla bir değişkenlik göstermemektedir. Ayrıca, Türkiye'de gelirden en yüksek pay alan ile en düşük pay alan %20'lik gelir grupları arasındaki gelir eşitsizliği genel olarak artış

¹ Öğr. Gör. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Bulanık Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, Muş, ORCID: 0000-0002-0375-8437, E-posta: shuhuseyindgn@gmail.com

² Sosyal Hizmet Uzmanı, İğdir Dr. Nevruz Erez Devlet Hastanesi, Tıbbi Sosyal Hizmet Birimi, İğdir, ORCID: 0009-0002-5769-2688, E-posta: gulcandoganshu@hotmail.com

eğilimindedir. 2014-2023 yılları arasındaki Gini katsayısı incelendiğinde, 2014 yılında 0,391 olan değer 2023 yılında 0,433'e yükseldiği ve genel olarak bir artış eğiliminin hâkim olduğu saptanmıştır.

Sonuç: 2014-2023 yılları arasında Türkiye'de gelir dağılımı istatistiklerine göre, gelir eşitsizliği belirgin bir artış göstermiştir. Özellikle en yüksek gelir grubunun payındaki artış, en düşük gelir grubunun payındaki düşüşle birlikte, toplumda ekonomik uçurumun derinleştiğini göstermektedir. Gini katsayısındaki artış, gelir dağılımındaki bu eşitsizliğin daha da belirgin hale geldiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, toplumsal refah ve adaletin sağlanmasında zorluklar yaratabilir ve sosyal politika müdahalelerinin önemini vurgulamaktadır. Yoksullar bir risk grubu olarak değerlendirildiğinde, mikro, mezo ve makro düzeyde sosyal politikaların geliştirilmesinin sosyal adalet ve eşitliği sağlama noktasında yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Gini katsayısı, Sosyal politika, Sosyal hizmet, TÜİK

POVERTY AND SOCIAL WORK: AN EVALUATION ON TURKISH STATISTICAL INSTITUTE DATA

ABSTRACT

Subject: The focus of this research is to examine the phenomenon of income inequality and poverty in Turkey from a social work perspective. The research problem is centered on the increasing trend of income inequality in Turkey and its shaping effects on poverty. Based on income distribution and poverty data provided by TÜİK (Turkish Statistical Institute) for the years 2014-2023, the dimensions of poverty in Turkey have been analyzed. The study is limited to the data presented between 2014 and 2023 and focuses solely on Turkey's income inequality. This limitation allows the study to deeply explore the impact of income inequality on social justice and equity, focusing on the recent dimensions of poverty in Turkey from a social work perspective.

Aim and Scope: The necessity for this research arises from the increasing income inequality in Turkey and its adverse effects on poverty. The aim of the research is to evaluate the impact of income distribution and poverty on social welfare in Turkey by analyzing the data from 2014 to 2023. The study seeks to develop effective social policy recommendations in this area by addressing the causes of poverty from a social work perspective. In terms of scope, this research, based on TÜİK data, examines the role of social work in combating poverty at the micro, mezo, and macro levels. In this context, the research holds significance in terms of ensuring social justice and equity.

Methods: This research is a secondary data-based study conducted using income distribution and poverty data from TÜİK for the years 2014-2023. The study aims to assess the impact of income inequality on poverty, with the results interpreted from a social work perspective.

Results: When examining the income distribution statistics for 2023, it is observed that the share of the top 20% income group has shown a general upward trend despite fluctuations between 2019 and 2021. The share of the lowest 20% income group, while generally showing a slight decrease, has not exhibited significant variability. Additionally, the income inequality between the top 20% and the bottom 20% income groups in Turkey has generally been on the rise. When analyzing the Gini coefficient for the years 2014-2023, it was found that the value, which was 0.391 in 2014, increased to 0.433 in 2023, indicating a general upward trend.

Conclusion: According to income distribution statistics between 2014 and 2023, income inequality in Turkey has shown a significant increase. The rise in the share of the highest income group, combined with the decrease in the share of the lowest income group, indicates a deepening economic divide within society. The increase in the Gini coefficient reveals that this income inequality has become more pronounced. This situation may create challenges in ensuring social welfare and justice, highlighting the importance of social policy interventions. Considering the poor as a risk group, it is believed that developing social policies at the micro, mezzo, and macro levels would be beneficial in ensuring social justice and equity.

Keywords: Poverty, Gini coefficient, Social policy, Social work, TUIK

TÜRKİYE’DE SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE YEŞİL/EKOLOJİK SOSYAL HİZMETİN YERİ

Selin KOÇAK¹
Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN²

ÖZET

Konu: Araştırmanın konusu yeşil, ekolojik sosyal hizmet derslerinin Türkiye’de lisans ve lisansüstü düzeyde sosyal hizmet eğitimine yansımalarını incelemektir. Araştırma Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi veren bölümlerin lisans ve lisansüstü müfredatları ve sosyal hizmet alanındaki tezleri kapsamaktadır.

Amaç ve Kapsam: Son yıllarda özellikle iklim krizine bağlı afetler, mevsim değişimleri ve kuraklık gibi doğa olayları pek çok can kaybına yol açmasının yanı sıra toplumlar ve bireyler üzerinde çok boyutlu sosyo, ekonomik ve psikolojik sonuçlar doğurmaktadır. Bu durum sosyal hizmet eğitiminde yeşil, ekolojik, çevresel sosyal hizmet gibi yeni yaklaşımları gündeme getirmiştir. Ekoloji odaklı sosyal hizmet son yıllarda teorik ve uygulama olarak sosyal hizmet mesleğinin gündeminde olan bir yaklaşımdır. Sosyal hizmet uzmanlarının ekolojik temelli uygulamalar yapabilecek bilgi ve beceri ile donatılmış olması önemlidir. Buna rağmen Türkiye’de ekolojik sosyal hizmetin tartışılması ve sosyal hizmet eğitiminde bu konuya yer verilmesi süreci oldukça yenidir. Bu nedenle araştırma yeşil, ekolojik konuların Türkiye’deki sosyal hizmet eğitiminde nasıl yer aldığını belirlemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Araştırma nitel, durum çalışması olarak planlanmıştır. Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi veren lisans ve lisansüstü bölümlerinin müfredatları ve sosyal hizmet tezleri incelenmiştir. “Yeşil, ekolojik, çevresel” kelimeleri taratılarak bölümlerin bu konudaki derslere yer verip vermediği içerik analizi ile incelenmiştir.

Bulgular: Araştırma kapsamında Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi veren 65 üniversitenin lisans ve lisansüstü programlarının müfredatı incelenmiştir. Lisans eğitimi veren 65 bölümde 31 tezli yüksek lisans ve 12 doktora programı bulunmaktadır. 65 sosyal hizmet bölümünün 12’sinde yeşil sosyal hizmet, 6’sında ekolojik sosyal hizmet, 1 programda çevre politikaları ve 1 programda da sürdürülebilir çevre adında ders bulunmaktadır. Bu derslerin 16’sı lisans müfredatında, 3’ü yüksek lisans ve 1’i doktora müfredatında yer almaktadır. Derslerin çoğunluğu (17 ders) müfredatta seçmeli olarak yer almaktadır. Ekolojik sosyal hizmet odaklı dersler sosyal hizmet müfredatında yer almaya

¹ Arş. Gör. Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara, ORCID: 0000-0002-9876-1945
E-posta: selinkocak@baskent.edu.tr

² Prof. Dr. Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-0033-564X
E-posta: aicoban@baskent.edu.tr

başlansa da derslerin açılıp açılmadığı bilinmemekte ve 65 sosyal hizmet bölümünden sadece 18 üniversitede bulunmaktadır. 2 üniversitelerin hem lisans hem lisansüstü düzeyinde yer almaktadır. Bu alanda yazılan tez sayısı 7'dir ve 4'ü yüksek lisans, 3'ü doktora düzeyindedir.

Sonuç: Çalışmada Türkiye'de sosyal hizmet eğitimi veren 65 bölümün çoğunluğunda yeşil, ekolojik sosyal hizmet konularının yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tez üretiminde ise son yıllarda artış bulunmaktadır. Bu kapsamda güncel konulardan biri olan yeşil, ekolojik sosyal hizmetin bütün bölümlerin müfredatına ayrı bir ders olarak dahil edilmesi, bu alandaki araştırmaların arttırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekolojik sosyal hizmet, İklim krizi, Sosyal hizmet eğitimi

PLACE OF GREEN/ECOLOGICAL SOCIAL WORK IN SOCIAL WORK EDUCATION IN TURKEY

ABSTRACT

Subject: The subject of the research is to examine the reflections of green, ecological social work courses on undergraduate and graduate level social work education in Turkey. The research covers undergraduate and graduate curricula of departments providing social work education in Turkey and theses in the field of social work.

Aim and Scope: In recent years, disasters, seasonal changes and natural events such as droughts, especially due to climate crisis, have caused many casualties and have multidimensional socio-economic and psychological consequences on societies and individuals. This situation has brought new approaches such as green, ecological and environmental social work to the agenda in social work education. Ecology-oriented social work has been an approach that has been on the agenda of the social work profession in theory and practice in recent years. It is important for social workers to be equipped with the knowledge and skills to be able to carry out ecologically based practices. Despite this, the discussion of ecological social work in Turkey and the process of including this subject in social work education is quite new. Therefore, the research aims to determine how green and ecological issues are included in social work education in Turkey.

Methods: The research was planned as a qualitative, case study. The curricula of undergraduate and graduate departments providing social work education in Turkey and social work theses were examined. The words "green, ecological, environmental" were scanned and content analysis was used to examine whether the departments included courses on this subject.

Result: The curriculum of undergraduate and graduate programs of 65 universities providing social work education in Turkey was examined within the scope of the study. There are 31 master's and 12 doctoral programs in 65 departments providing undergraduate education. Of the 65 social work departments, 12 have a course called green social work, 6 have ecological social work, 1 program has a course called environmental policies, and 1 program has a course called sustainable environment. 16 of these courses are included in the undergraduate curriculum, 3 in the master's and 1 in the doctoral curriculum. The majority of the courses (17 courses) are included in the curriculum as electives. Although courses focused on ecological social work have started to be included in the social work curriculum, it is not known whether the courses have been opened or not, and they are only available in 18 universities out of 65 social work departments. They are available at both

undergraduate and graduate levels in 2 universities. The number of theses written in this field is 7, 4 of which are at the master's and 3 are at the doctoral level.

Conclusion: In the study, it was concluded that green, ecological social work subjects are not included in the majority of the 65 departments providing social work education in Turkey. There has been an increase in the production of theses in recent years. In this context, it is recommended that green, ecological social work, which is one of the current topics, be included as a separate course in the curriculum of all departments and that research in this field be increased.

Keywords: Ecological social work, Climate crisis, Social work education

CAM TAVAN SENDROMU ve SOSYAL HİZMET İLİŞKİSİ: TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA BİR İNCELEME

Emine SARAÇ¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışma, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında "cam tavan sendromu" kavramını ele alarak, bu olgunun kadınların kariyer gelişiminde nasıl engelleyici bir rol oynadığını ve sosyal hizmet disiplininin bu engelleri aşmada nasıl bir katkı sağlayabileceğini tartışmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın kapsamı, cam tavan sendromunun tarihsel ve sosyo-kültürel bağlamda incelenmesi, bu sendromun birey ve toplum üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi ve sosyal hizmet müdahalelerinin bu etkileri nasıl azaltabileceği üzerine odaklanmaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Cam tavan sendromu, kadınların ve azınlık gruplarının, belirli bir seviyenin ötesinde kariyerlerinde yükselmelerini engelleyen görünmez bariyerler olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram, iş hayatında kadınların ve diğer dezavantajlı grupların üst düzey yönetim pozisyonlarına yükselme şanslarının kısıtlanmasına işaret eder. Cam tavan sendromunun temelinde yatan nedenler arasında cinsiyet stereotipleri, örgütsel kültürdeki ayrımcı uygulamalar, sosyal ağlardaki dışlanmalar ve mentorluk eksiklikleri yer almaktadır. Sosyal hizmet disiplini ise, bireylerin ve toplulukların refahını artırmaya yönelik bir meslek olarak, eşitsizlik ve adaletsizlikle mücadele etmeyi hedefler. Sosyal hizmet uzmanları, bireysel danışmanlık, grup çalışmaları ve toplumsal farkındalık artırma faaliyetleri ile cam tavan sendromunu aşmaya yönelik stratejiler geliştirebilirler. Bu çerçevede, feminist teori ve eleştirel sosyal hizmet yaklaşımı, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve cam tavan sendromunun anlaşılması ve bu sorunlarla mücadele edilmesi için önemli kuramsal dayanaklar sunmaktadır.

Sonuç: Cam tavan sendromu, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin iş hayatındaki yansımalarından biridir ve kadınların kariyer gelişiminde ciddi engeller yaratmaktadır. Sosyal hizmet disiplini, bireylerin ve grupların bu tür engelleri aşmalarına yardımcı olabilecek araçlar ve stratejiler sunmaktadır. Bu bağlamda, sosyal hizmet uzmanları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve cam tavan sendromu gibi yapısal sorunlarla mücadele ederek, daha adil ve eşitlikçi bir toplumun inşasına katkıda bulunabilirler. Bu katkılar, farkındalık artırma, savunuculuk, eğitim ve doğrudan müdahale yoluyla gerçekleştirilebilir. Sosyal hizmetin, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ve cam tavan sendromunu ele alma kapasitesi, bu alandaki sosyal adalet mücadelesinin önemli bir parçasıdır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, Cam tavan sendromu, Sosyal hizmet

¹ Öğr. Gör., Çağ Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler Programı, Mersin, ORCID: 0000-0002-4503-0217, E-posta: eminesarac@cag.edu.tr

SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE CHATGPT KULLANIMI: FIRSATLAR VE RİSKLERİN SİSTEMATİK İNCELEMESİ

Merve Deniz PAK GÜRE¹
Mustafa KARATAŞ²

ÖZET

Konu: Yapay zeka, sağlıktan eğitime, endüstriden finansa kadar geniş bir yelpazede yaşamın her alanında kullanılmaya başlamıştır. Gelişmiş bir yapay zeka dil modeli olan ChatGPT bunların başında gelmektedir. ChatGPT aldığı girdiye göre insan benzeri yanıtlar üretmek üzere tasarlanmıştır. Bu yönüyle öğrenme deneyimlerini geliştirmek için çok yönlü araçlar sağlayarak eğitim alanında kullanılmaktadır. Bu çalışma, ChatGPT'nin sosyal hizmet eğitimi alanında kullanımını konu edinmektedir.

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmanın amacı, sosyal hizmet eğitiminde ChatGPT kullanımına ilişkin araştırmalara dair literatürü sistematik olarak incelemektir. Bu araştırmanın ChatGPT'nin sosyal hizmet eğitimine nasıl entegre edilebileceğine dair kapsamlı bir bakış açısı sağlayarak etkili uygulamaları vurgulaması, olası riskleri ortaya koyması ve iyi uygulamalara ilişkin içgörüler sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem: Sosyal hizmet eğitiminde ChatGPT kullanımını ele alan çalışmaların incelendiği bu araştırma, sistematik derleme olarak tasarlanmış ve PRISMA yönergelerine uygun olarak yürütülmüştür. PRISMA, sistematik derleme sürecinde şeffaflığı, tutarlılığı, doğruluğu ve eksiksizliği sağlamak için geliştirilen bir kılavuздur. Bu konudaki araştırmaları belirlemek amacıyla Web of Science Core Collection, Scopus, ULAKBİM TR Dizin ve Google Akademik veri tabanları "sosyal hizmet", "sosyal hizmet eğitimi", "yapay zeka" ve "ChatGPT" anahtar kelimelerinin Türkçe ve İngilizce karşılıklarıyla taranmıştır. Araştırma kapsamında sadece araştırma makalelerine odaklanılmıştır. Tarama sonucunda 1814 çalışmaya ulaşılmıştır. Tekrar eden (n=1652) ve ilgisiz (n=103) çalışmalar, derleme türündeki makaleler (n=16), kitap/kitap bölümleri (n=10), bildiri sunumları (n=3), lisansüstü tezler (n=2) ile tam metnine erişim sağlanamayan araştırmalar (n=4) dışlanmıştır. Belirlenen içerme kriterleri sonucunda 24 araştırma makalesi değerlendirmeye alınmıştır. Bu çalışmalar araştırmacılar tarafından oluşturulan çizelgeyle incelenmiştir. Çizelgenin ilk bölümünde çalışmaların tanımlayıcı bilgilerine; ikinci bölümünde ise çalışmaların niteliksel ve niceliksel özellikleri ile elde edilen sonuçlarına ilişkin kategoriler yer almaktadır. Verilerin analizinde

¹ Doç. Dr., Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0001-7060-3729, E-posta: mdpak@baskent.edu.tr

² Doç. Dr., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Kütahya, ORCID: 0000-0002-0998-2552, E-posta: mustafakaratas83@gmail.com

araştırmalarla ilgili tanıtıcı bilgiler SPSS'e aktarılmış ve betimleyici istatistikler oluşturulmuştur. Makalelerin bulgularının incelenmesi amacıyla MAXQDA2024 programında içerik analizi yapılmıştır. Bulgular 'fırsatlar' ve 'riskler' ana temaları altında sunulmuştur.

Bulgular: Araştırma kapsamına alınan makalelerin 14'ü 2023, 10'u 2024 yılında yayınlanmış olup tümü İngilizcedir. Sosyal hizmet eğitiminde ChatGPT kullanımına yönelik fırsatlar değerlendirildiğinde "sosyal hizmet uygulamasını geliştirme" ve "sosyal hizmette teorik eğitimi geliştirme" olmak üzere iki alt tema belirlenmiştir. ChatGPT'nin vaka simülasyonları ile etkileşimli öğrenme deneyimi sağlayabileceği, müdahale becerilerini geliştirebileceği ve geleneksel uygulamaları dönüştürebileceği, karmaşık vaka formülasyonlarında karar almayı destekleyebileceği, gereken bilgilere hızlı erişimde veri deposu olarak işlev gösterebileceği, rutin dokümantasyon görevlerini otomatikleştirerek vaka yönetimini kolaylaştırabileceği ve verimliliği arttırabileceği ifade edilmektedir. Sosyal hizmet eğitiminde ChatGPT kullanımına yönelik riskler değerlendirildiğinde "etik ve mesleki endişeler" ve "yapay zekanın sınırlılıkları" olarak iki alt tema oluşturulmuştur. Bunlar arasında öğrencilerin ve müracaatların bilgilerinin işlenmesine yönelik veri gizliliğinin ve mahremiyetin ihlal edilmesi, yetkisiz erişim riski, yapay zeka modellerinin önyargılı veya yanlış bilgi üretebilmesi, öğrencilerin çalışmalarını yapmak için ChatGPT'yi uygun olmayan etik ilkeler çerçevesinde kullanmalarından kaynaklanan akademik sorunlar, öğrencilerin yapay zekaya aşırı bağımlı olması ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmemeleri bulunmaktadır.

Sonuç: Bu alışma, sosyal hizmet eğitiminde ChatGPT'nin kullanımına dair potansiyel fırsatları ve riskleri ortaya koymaktadır. ChatGPT'nin etkileşimli simülasyonlar, kişiselleştirilmiş öğrenme kaynakları aracılığıyla eğitim sürecini geliştirebileceği vurgulanmaktadır. Etik kaygılar, akademik dürüştlük sorunları, önyargı ve yanlış bilgilendirmeyle ilgili zorluklar da önemli riskleri oluşturmaktadır. Sosyal hizmet eğitiminde ChatGPT gibi yapay zeka araçlarının eleştirel düşünmeyi destekleyecek biçimde etkili ve sorumlu kullanımı konusunda kapsamlı eğitim programlarının hazırlanması, veri gizliliği ve yanlış bilgilendirmeyle ilgili endişeleri gidermek için ChatGPT kullanımında etik yönergelerin ve standartların oluşturulması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet eğitimi, Yapay zeka, ChatGPT

İNSAN HAKLARI PERSPEKTİFİNDEN YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU (YUKK) MADDE 54-D: İDARİ TEDBİR Mİ? BELİRSİZLİK Mİ?

*Avşin AKBAŞ¹
Hakan COŞKUN²
Ece PARLAK ÜNLÜ³*

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmada, Türkiye'deki parçalı göç mevzuatının bütüncül hale getirilme çabasının bir çıktısı olarak oluşturulan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun dördüncü bölümünde "Sınır dışı etme kararı alınacaklar" Madde 54' de yer alan "d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar" bendinin mültecilere dönük insan hakları ihlallerinin gerçekleştirilmesinde nasıl araçsallaştırıldığı, Türkiye'de yaşanan somut olgular vasıtasıyla eleştirel bir şekilde ele alınacaktır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: 2000'li yılların başında AB uyum süreçlerine dayanan göç mevzuatına ilişkin yasal düzenlemeler neticesinde 2014 yılında YUKK çıkartılmıştır. YUKK kapsamında Türkiye, göç ve göçmen rejimi noktasında; geri gönderme yasağı, Türkiye'ye giriş ve vize, ikamet, vatansızlık, sınır dışı etme, uluslararası koruma ve koruma çeşitleri, refakatsiz çocuklar, özel ihtiyaç sahipleri, sunulacak hizmetler gibi konular kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. İlgilendiği konuları ayrıntılı şekilde ele alan bu kanunun, uygulamaya dönüştüğü noktalarda boşlukların olduğu ve bu boşlukların da belirsizlikler meydana getirdiği dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, kanunda yer alan Madde 54-d bendi belirsizlik oluşturan noktalardan biridir. Bu bent, kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı gibi tanımı geniş, ucu açık şekilde yorumlanmaya müsait kavramların net çizgilerle açıklanmamasından dolayı uygulayıcının tasarrufuna bırakılmıştır. Bu durum, denetlenmesi oldukça zor olan tasarruf gücünü uygulayıcıya sağlamaktadır. Bu bentin örnek olarak yaşanan birçok vakada görüldüğü üzere, tedavisinin sağlandığı koşullarda toplum sağlığına yönelik bir tehdit oluşturmayan çeşitli sağlık problemleriyle (HIV, Sfiliz, Tüberküloz vb.) yaşayan göçmenlerin kamu sağlığını ve "normal" veya "beklenen" davranışlara ve özelliklere sahip

¹ Arş. Gör., Munzur Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Tunceli, ORCID: 0000-0001-5279-1631, E-posta: avsinakbas@munzur.edu.tr

² Arş. Gör., Munzur Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Tunceli, ORCID: 0000-0002-7682-3738, E-posta: hakancoskun@munzur.edu.tr

³ Arş. Gör., Bartın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bartın, ORCID: 0000-0001-5154-9843, E-posta: eparlak@bartin.edu.tr, eparlak@ankara.edu.tr

olmayan göçmenler için kamu güvenliğini ve düzenini tehdit gerekçesiyle sınır dışı edilmelerinde kullanılabilirdiği görülmüştür. Bu bentin makbul göçmen profilini oluşturmada ve onların denetlenmesinde bir biyoiktidar aracına dönüştürülebildiği görülmektedir. Bu durumdan görülebileceği üzere, göçmen karşıtlığının somut bir tavır aldığı bu dönemde ilgili kanun maddesi ve bendi yaşanabilecek insan hakları ihlallerinin gerçekleşmesinde bir araç haline gelme, tahakküm ve denetleme ilişkilerinin inşasına olanak sağlama potansiyeline sahiptir. Kanunun bu vasıflarının, sosyal hizmet uygulamalarında ve uzmanların mesleki, etik, hukuki sorumluluklarını yerine getirmelerinde araçsallaşarak bir belirsizlik unsuruna dönüştüğü görülmektedir.

Sonuç: Bu kapsamda, Madde 54-d bendinde yer alan kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı gibi net bir biçimde ifade edilmeyen kavramların bir biyopolitik iktidar aygıtına çevrilebileceği ve bu vasıta ile kanunun üstünlüğünün dahi göz ardı edilerek insan hakları ihlallerine yol açabileceği düşünülmektedir. Özellikle son yıllarda Dünya genelinde yükselişte olan yeni sağcı düşüncenin göçmen politikaları üzerinden sert bir biçimde dışa vurulduğunu görmekteyiz. Türkiye’de de özellikle son yerel ve genel seçim dönemlerinde göçmenler üzerinden geri gönderilmeye ilişkin bazı siyasi aktörlerin oldukça sert söylemlerine tanık olunmuştur. Bu söylemlerin kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı üzerinden inşa edildiği de görülmektedir. Bu bağlamda tüm bu tartışmalar toplu bir şekilde düşünüldüğünde, Türkiye’de bu kavramlar üzerinden yürütülmeye çalışılan göçmen tartışmalarında, Madde 54-d bendine dayalı idari uygulamalar üzerinden meydana gelebilecek belirsizlikler noktasında insan hakkı ihlali olabilecek durumların ortaya çıkabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet, Belirsizlik, Göçmen Hakları, İnsan Hakları

ÇÖLYAK HASTALARI VE HASTA YAKINLARININ YAŞADIKLARI SORUNLAR: “DİYARBAKIR ÖRNEĞİ”

Nihal BOZHAN ÖZBEK¹
Figen PASLI²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmanın amacı; Diyarbakır’da yaşayan çölyak hastaları ve yakınlarının yaşadıkları sorunları ortaya koyarak sosyal hizmet bakış açısıyla çözüm önerileri sunmaktır. Genetik yatkınlığın yüksek olduğu çölyak hastalığına sahip birey sayısı her geçen gün artmakta, bu durumun halk sağlığı açısından risk oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu araştırma; çölyak hastalarının yaşadıkları sorunların ve risk faktörlerinin belirlenmesi, mevcut sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilerek sosyal politikalar oluşturulmasına katkıda bulunması açısından önemlidir.

Konu: Sosyal ve ekonomik yoksunluğun giderek arttığı ülkemizde satın alma gücünün düşmesiyle birlikte gluten ağırlıklı beslenme oranı giderek artmakta; bu durum çölyak hastalığına yakalanma riskini arttırmaktadır. Çölyak hastalığı kısaca; ince bağırsağın “gluten” adlı proteine karşı ömür boyu süren ve kronikleşen alerjisi, hassasiyetidir. Çölyak hastalığı bebeklükte, yetişkinlikte yaşlılıkta kısacası bireyin doğumundan ölümüne kadar her yaşam döneminde görülebilen bir hastalıktır; tek tedavi yöntemi yaşam boyu glutensiz ürünlerle beslenmedir. Ancak çölyak hastalarının yaşadığı sosyal ve ekonomik sorunlar düzenli glutensiz beslenmeyi/diyeti engellemektedir. Bu çalışmada Diyarbakır’da yaşayan çölyak hastaları ve yakınlarının yaşadıkları sorunlar belirlenerek sorunlara ilişkin görüş ve çözüm önerileri sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Yöntem: Araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır Büyükşehir Belediyesine sosyal yardım amacıyla başvuranlar arasında araştırmaya gönüllü olarak katılan 80 kişi oluşturmaktadır. Araştırma nicel araştırma yöntemiyle tanımlayıcı kesitsel çalışma olarak planlanmış, veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi SPSS (26.0) programı ile yapılmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamında değerlendirilen katılımcıların tamamı çölyak hastaları için verilen ödenekleri ve yapılan yardımları yetersiz bulmuştur. Katılımcıların yaklaşık %66’sı satışı yapılan glutensiz ürünlerde çeşitliliğin az olduğunu, yaklaşık %34’ü ise glutensiz ürün alabilecekleri veya yiyebilecekleri yerlerin olmaması nedeniyle kendilerini toplumdan izole hissettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %59’u hastalığa ilişkin farkındalık çalışmalarının arttırılması gerektiğini bildirmiştir.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID: 0009-0002-6650-847, E-posta: nikoperiza@hotmail.com

² Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Kocaeli, ORCID: 0000-0001-7150-8264, E-posta: figen.pasli@kocaeli.edu.tr

Sonuç: Toplumda çölyak hastalığı hakkında yeteri kadar farkındalığın gelişmemiş olması, çölyak tanısı alan hasta ve yakınları açısından kriz durumu oluşturabilecek düzeydedir. Olası kriz durumlarını önlemek için mikro sosyal hizmet kapsamında hasta ve ailesi hastalık ve tedavi süreci hakkında bilgilendirilmeli ve eğitilmelidir. Böylelikle çölyak tanısı alan birey ve ailesinin hastalığa ve tedaviye ilişkin korku, kaygıları en aza indirilebilir. Bunların yanı sıra sosyal hizmet uzmanları hasta ve ailesine yaşam boyu beslenme için gereken glütensiz ürünlere erişim konusunda; çölyak hastalarının sahip oldukları sosyal haklara, destek hizmetlerine ilişkin yönlendirme ve rehberlik yapmalıdır.

Glütensiz diyetle beslenmesi gereken çölyak hastaları sosyal çevre tarafından “Bir defadan bir şey olmaz” fikrinden hareketle sık sık diyet bozmaya yönlendirilmektedir. Dolayısıyla çölyak hastalığına sahip bireyler mezzo sosyal hizmet müdahalesi kapsamında “çevresi içerisinde birey” anlayışıyla ele alınmalı ve hastanın etkileşimde olduğu aile, arkadaş, okul çevresi vb. kişilerle görüşülerek bu kişiler hastalığın ve tedavi sürecinin hassasiyeti konusunda bilgilendirilmelidir.

Makro sosyal hizmet uygulaması kapsamında tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları çölyak hastalığı olan bireylerin yaşam kalitesini yükseltmek ve diyete uyumlarını sağlamak amacıyla tanı konulan hastalar, yakınları ve risk grubunda olanlar başta olmak üzere geniş kitlelere yönelik eğitimler düzenleyerek farkındalığı artırıcı çalışmalar yapmalıdır. Bunların yanı sıra hastalığa ve tedavi sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin araştırmalar yapılarak çözümler üretilmeli ve yeni politikalar geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Çölyak, Glüten, Diyet, Sosyal Hizmet.

PROBLEMS EXPERIENCED BY CELIAC PATIENTS AND THEIR RELATIVES: “THE EXAMPLE OF DİYARBAKIR”

ABSTRACT

Purpose and Scope: The aim of this study is to present the problems experienced by celiac patients and their relatives living in Diyarbakır and to offer solutions from a social work perspective. The number of individuals with celiac disease, which has a high genetic predisposition, is increasing day by day, and it is thought that this situation may pose a risk to public health. This research is important in terms of determining the problems and risk factors experienced by celiac patients and contributing to the creation of social policies by developing solutions for existing problems.

Subject: In our country where social and economic deprivation is gradually increasing, the rate of gluten-based nutrition is increasing with the decrease in purchasing power; this increases the risk of developing celiac disease. In short, celiac disease is a lifelong and chronic allergy and sensitivity of the small intestine to the protein called “gluten”. Celiac disease is a disease that can be seen in infancy, adulthood and old age, in short, in every life period from birth to death; the only treatment method is lifelong gluten-free nutrition. However, social and economic problems experienced by celiac patients prevent a regular gluten-free diet. In this study, the problems experienced by celiac patients and their relatives living in Diyarbakır were determined and their opinions and solution suggestions regarding the problems were evaluated from a social work perspective.

Method: The study group of the research consists of 80 people who voluntarily participated in the research among those who applied to Diyarbakır Metropolitan Municipality for social assistance. The research was planned as a descriptive cross-sectional study with quantitative research method and a

questionnaire form was used as a data collection tool. The analysis of the research data was done with SPSS (26.0) program.

Findings: All of the participants evaluated within the scope of the research found the allowances and aids provided for celiac patients insufficient. Approximately 66% of the participants stated that the variety of gluten-free products sold is low, and approximately 34% stated that they feel isolated from the society due to the lack of places where they can buy or eat gluten-free products. 59% of the participants stated that awareness activities regarding the disease should be increased.

Conclusion: The lack of sufficient awareness about celiac disease in the society is at a level that may create a crisis situation for patients diagnosed with celiac disease and their relatives. In order to prevent possible crisis situations, the patient and his/her family should be informed and educated about the disease and treatment process within the scope of micro social work. In this way, the fears and anxieties of the individual diagnosed with celiac disease and his/her family regarding the disease and treatment can be minimized. In addition to these, social workers should provide guidance and guidance to the patient and his/her family about access to gluten-free products required for lifelong nutrition; social rights and support services that celiac patients have.

Celiac patients who need to be fed with a gluten-free diet are often directed by the social environment to break the diet based on the idea that “one time is nothing”. Therefore, individuals with celiac disease should be handled with the understanding of “individual in his/her environment” within the scope of mezzo social work intervention and the family, friends, school environment, etc. with whom the patient interacts should be interviewed and these people should be informed about the sensitivity of the disease and the treatment process.

Within the scope of macro social work practice, social workers working in the field of medical social work should conduct awareness-raising activities by organizing trainings for large masses, especially diagnosed patients, their relatives and those in the risk group, in order to improve the quality of life of individuals with celiac disease and ensure their compliance with the diet. In addition to these, solutions should be produced and new policies should be developed by researching the disease and the problems experienced during the treatment process.

Keywords: Celiac, Gluten, Diet, Social Work.

DİJİTAL ÇAĞDA KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE

Tuğba GÜNEŞ¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Teknolojinin hızlı gelişimi, kadına yönelik şiddetle mücadele sürecinde önemli değişimlere yol açmıştır. Bu çalışma, teknolojinin kadına yönelik şiddetle mücadele süreçlerini nasıl etkilediğini ve sosyal hizmet uygulamalarıyla olan bağlantısını incelemeyi amaçlamaktadır. Teknolojinin gelişmesi ile iyileşen uygulamalar ve bu gelişmelerin yarattığı sorunlar üzerine odaklanarak bu sorunların kaynağı, çözümü ve politika önerileri ile nasıl bir zemine oturtulabileceği tartışılmak istenmektedir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Kadına yönelik şiddet kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan cinsiyete dayalı, kadının insan hakları ihlaline yol açan şiddeti ifade etmektedir. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) ve kadın konukevleri ise aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadele eden sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Teknolojinin getirdiği yenilikler, kadın konukevlerine yapılan başvurular ve kalış süreçleri üzerinde belirgin etkiler yaratmıştır. Teknolojik araçlar, şiddetle mücadelede önemli rol oynamaktadır. KADES uygulaması, elektronik kelepçe ve E-tebligat sistemi gibi araçlar, şiddet mağdurlarının korunmasına yönelik önemli adımlar olarak öne çıkmaktadır. Bu araçlar, güvenlik önlemlerinin güçlendirilmesi ve şiddet mağdurlarına hızlı destek sağlanması açısından kritik öneme sahiptir. Kadın konukevlerine yapılan başvurular da teknolojiden etkilenmiş ve müracaat süreçlerinde sosyal medyanın rolü belirginleşmiştir. Sosyal medya aracılığıyla arkadaşlıklar kuran kadınlar, yaşadıkları illerden farklı bir ile mevcut bağlantılarını keserek gelebilmekte ve kadın konukevlerine başvurabilmektedirler. Sosyal medya üzerinden kurulan ilişkiler, hem duygusal bağlar hem de sosyal destek arayışları sebebiyle olabilmektedir. Teknoloji, kadın konukevlerinin hizmet sunum biçimlerini ve başvuru süreçlerini etkilerken, aynı zamanda çeşitli zorluklar da ortaya çıkarmaktadır. Kadın konukevlerinde internet ve cep telefonu kullanımının kısıtlanması, kadınların kadın konukevinde kalmaktan vazgeçme olasılıklarını artırmaktadır. Ayrıca, farklı illerdeki yaşam koşulları hakkında edinilen bilgiler, kadınların başvurularında mevsimsel ve coğrafi tercihlerde değişiklikler yapmalarına neden olabilmektedir. Bu çalışma literatür taraması ve mevcut uygulama analizi yöntemlerini kullanarak teknolojinin sosyal hizmet uygulamaları üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Literatür taraması, kadına yönelik şiddetle mücadelede kullanılan teknolojik araçlar ve sosyal hizmet uygulamaları üzerine mevcut araştırmaları incelemeyi içermektedir. Mevcut uygulama analizi ise, ŞÖNİM, kadın konukevleri ve diğer sosyal hizmet kuruluşlarının teknolojiyle entegrasyonunu ve karşılaştıkları zorlukları ele almıştır.

¹ Uzman Sosyal Çalışmacı, İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Aile ve Toplum Hizmetleri Birimi, İstanbul, ORCID: 0009-0005-0180-3045, E-posta: tugba.ugur@aile.gov.tr

Sonuç: Sonuç olarak, teknolojinin kadına yönelik şiddetle mücadelede sunduğu avantajlar kadar, sosyal hizmet uygulamalarında karşılaşılan sorunlar da bulunmaktadır. Sosyal hizmet kuruluşlarının, teknolojiyi etkin bir şekilde kullanarak kadınların güvenliğini sağlaması ve destek süreçlerini güçlendirmesi gerekmektedir. Çalışma, teknolojinin sosyal hizmetlerle entegrasyonunun önemini vurgulamakta ve bu alanda politika geliştirme ve uygulama önerileri sunmaktadır. Bu bağlamda, sosyal hizmet kuruluşlarının kapasitesinin geliştirilmesi, teknolojik araçların etkin kullanımı ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından duyarlılığın artırılması gerekmektedir. Teknolojinin şiddetle mücadeledeki rolünü anlamak mücadele sürecindeki kuruluşların etkili bir şekilde hizmet sunmalarını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, Teknoloji, ŞÖNİM, Kadın konukevi

“KAYSERİ OLAYLARI”NIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ: NEFRET İLE UYUM ARASINDA MESLEK ELEMANLARININ ROLÜ

Çiçek Nilso VARLIKLAR DEMİRKAZIK¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Günümüz neoliberal politikalarının yarattığı ekonomik-sosyal-ekolojik ve siyasi istikrarsızlıklar ve küreselleşmenin sağlamış olduğu hareketlilik hali bir “göç çağında” yaşamamızın en büyük belirleyicileri olmuştur. Bu süreç küresel göç politikaları tartışmalarını ve mülteci hakları mücadelelerini de beraberinde getirmiştir. Göç politikalarının belki de en az üzerinde durulan kısmı yerel halkla göçmenlerin uyumu çalışmalarıdır ve bunun sonuçlarını zaman zaman ortaya çıkan toplumsal olaylarda görmek mümkündür. 30 Haziran 2024 tarihinde Kayseri’de başlayarak Türkiye’nin farklı illerine yayılan göçmen karşıtı olaylar/saldırıları üzerinden beraber yaşama pratikleri üzerine düşünmek bu çalışmanın asıl amacıdır. Bu amaç çerçevesinde öncelikle mevcut durum analizi yapılacak, ardından yeni medyanın nefret söylemi yaymayı kolaylaştıran yapısı tartışılacak ve göçmenlerle çalışan meslek elemanlarının uyum politikalarındaki aracı rolünün üzerinde durulacaktır. Yaşanan olaylar bizlere göstermektedir ki başarılı uyum politikaları geliştirmek büyük bir aciliyet olarak önümüzde durmaktadır ve meslek elemanlarının üstlenmesini beklediğimiz “sosyal değişim ajanı” rolünün sadece kitaplarda adı olan bir başlık olarak kalmaması için neler yapılabileceği tartışmaya açılmalıdır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Pogromlar dinsel, etnik veya siyasi nedenlerle bir gruba karşı yapılan şiddet hareketleridir ve Kayseri Olayları göçmenlere yönelik şiddet eylemlerini içinde barındırdığı için bir pogrom olarak adlandırılabilir. Pogromlar aynı zamanda nefret söylemlerinin nefret suçlarına dönüşmesinin nasıl anlık bir olay olduğunu bizlere göstermektedir. Yeni medya platformları hem nefret söylemini hem de yanlış bilgileri hızla başkalarına ulaştırabilme kapasitesine sahiptir. Yeni medyada dezenformasyonla mücadele, teyit etme ve ifade özgürlüğünün sınırları göç sorunu çerçevesinde ele alınacaktır. Toplumsal olarak pusuda bekleyen nefret tepkisiyle mücadelede en önemli araç uyum politikalarıdır. Entegrasyon ile asimilasyon arası fark açıklanacak ve “entegrasyon” politikalarının sadece göçmen gruplarının uygulayacağı/onlardan talep edilen bir dönüşümle değil, yerel halkın da katılımıyla başarıya ulaşabileceği vurgulanacaktır.

Sonuç: Göç alanında çalışanlar “mülteci hakları insan haklarıdır” prensibini benimserler ve böylece sosyal hizmetin evrensel hak odaklı yaklaşımını sürdürürler. Var olduğunu kabul ettiğimiz evrensel haklar, ülkelerin kendi çıkarları için uyguladıkları göç politikalarından etkilenerek evrenselliğini

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0003-4576-9991, E-posta: c.n.varliklar.demirkazik@aybu.edu.tr

yitirip farklılıklar göstermektedir. Böylece bir toplumsal belirsizliğe dönüşen göç alanında, mevcut göç politikaları eleştirilemediği zaman yaşanan sorunların sorumlusu olarak göçmen özneler görülür ve birlikte yaşama pratiklerinden gittikçe daha uzağa düşülür. Bu uzaklaşmanın gerçekleşmemesi için hem hak savunuculuğu hem de değişim ajanı rolünü benimseyen meslek elemanlarına ihtiyaç vardır. Kayseri Olaylarının ardından meslek elemanlarının uygulama becerilerinin yanında uzlaştırıcı rollerinin de önemi ortaya çıkmıştır ve bu niteliklere sahip kişilerin yetiştirilmesi için eğitim sistemi ve kurumsal yapıların gözden geçirilmesini tartışmaya açmak gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen karşıtlığı, Nefret suçu, Uyum politikaları, Yeni medya.

EBEVEYNLİKTE CİNSİYET ALGISININ ROLÜ: ANNE-BABA TUTUMLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA¹

Çağla GİRGIN BÜYÜKBAYRAKTAR²
Selvi YILDIRIM KARALAR³

ÖZET

Konu: Toplumsal cinsiyet, toplum tarafından şekillendirilen ve kültürel bağlamlara göre farklılık gösteren bir kavramdır. Bu kavram, bireylerin biyolojik cinsiyetleri temelinde şekillenir. Toplum, biyolojik farkları dikkate alarak kadın ve erkeği zamanla sosyal beklentilere ve davranış kalıplarına göre değerlendirebilir. Anne-baba tutumları ise, bireylerin psikososyal gelişiminde belirleyici bir rol oynayan ve duygusal, davranışsal ve sosyal becerilerin şekillenmesinde önemli etkileri olan, ebeveynlerin çocuklarına yönelik sergiledikleri tutarlı ya da değişken davranış kalıplarıdır.

Amaç ve Kapsam: Bu araştırmanın amacı, anne-babaların benimsediği toplumsal cinsiyet algılarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisini belirlemektir. Çalışmada ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algısı ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Yöntem: Araştırma, ilişkisel tarama modeline dayanan betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan 22-42 yaş ve üzeri yaş aralığındaki 300 ebeveyn oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların araştırmaya dahil edilebilmesi için en az bir çocuk sahibi olmaları ve araştırmaya gönüllü katılım göstermeleri şart koşulmuştur. Çalışmadan dışlama kriterleri olarak, psikiyatrik bir tanı almamış olmak ve son bir yıl içinde ciddi bir travmatik olay yaşamamış olmak belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak; demografik bilgi formu, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARİ) ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi için SPSS-21 paket programından yararlanılarak, korelasyon analizi, t-testi, varyans analizi ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmanın değişkenleri olarak toplumsal cinsiyet algısı ve ebeveyn tutumları belirlenmiş olup, bu değişkenlerin cinsiyete, yaşa, eğitim düzeyine ve aile yapısına göre nasıl farklılaştığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmaya katılan bireylerin baskıcı otoriter tutumları ile toplumsal cinsiyet algıları arasında negatif yönde ($r = -0,196$, $p < 0,05$), demokratik tutumları ile

¹ TÜBİTAK 2209-A öğrenci projesinden üretilmiştir.

² Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Ali Akkanat Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölüm, Konya, ORCID: 0000-0001-8440-6320, E-posta: caglagirgin@selcuk.edu.tr

³ Mezun Sosyal Hizmet Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Ali Akkanat Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölüm, Konya, ORCID: 0009-0001-2483-7900 E-posta: selviyildirim95@gmail.com

toplumsal cinsiyet algıları arasında ise pozitif yönde ($r = 0,329$, $p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç: Çalışmadan elde edilen sonuçlar, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının çeşitli alt boyutları ile toplumsal cinsiyet algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgular doğrultusunda, ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde demokratik tutumları teşvik etmeleri, çocukların daha dengeli ve eşitlikçi toplumsal cinsiyet algıları geliştirmesine katkıda bulunabilir. Eğitim programlarında ebeveynlere yönelik bilinçlendirme çalışmaları düzenlenerek, otoriter tutumların olumsuz etkileri hakkında farkındalık artırılabilir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet algılarının şekillendirilmesinde demokratik bir aile ortamının önemi vurgulanarak, bu konuda rehberlik hizmetleri sunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet algısı, Ebeveyn tutumları, Çocuk yetiştirme.

ROLE OF GENDER PERCEPTION IN PARENTING: A STUDY ON PARENTAL ATTITUDES

ABSTRACT

Subject: Gender is a concept shaped by society and varies according to cultural contexts. This concept is based on individuals' biological sex. Society can evaluate women and men over time according to social expectations and behavior patterns, taking into account biological differences. Parenting attitudes, on the other hand, play a decisive role in individuals' psychosocial development and have significant effects on shaping emotional, behavioral, and social skills. These are the consistent or variable patterns of behavior exhibited by parents towards their children

Aim and Scope: The aim of this study is to determine the relationship between parents' adopted gender perceptions and their parenting attitudes. The study examines the relationship between parents' gender perceptions and parenting attitudes.

Methods: The research is a descriptive study based on a relational survey model. The study group consists of 300 parents aged 22-42 and older, residing in various provinces of Turkey. Simple random sampling was used for the sample selection. To be included in the study, participants were required to be parents of at least one child and to voluntarily participate in the research. The exclusion criteria were having no psychiatric diagnosis and not having experienced a serious traumatic event in the past year. The data collection tools used were: a demographic information form, the Parental Attitudes and Child Rearing Scale (PARI), and the Gender Perception Scale. For data analysis, the SPSS-21 software package was used, with correlation analysis, t-tests, variance analysis, and descriptive statistics applied.

Results: The variables of the study were determined as gender perception and parenting attitudes, and an effort was made to reveal how these variables differ according to gender, age, educational level, and family structure. A statistically significant negative relationship was found between participants' authoritarian parenting attitudes and gender perception ($r = -0.196$, $p < 0.05$), while a statistically significant positive relationship was found between democratic parenting attitudes and gender perception ($r = 0.329$, $p < 0.05$).

Conclusion: The results obtained from the study show that there is a significant relationship between various dimensions of parenting attitudes and gender perception. Based on these findings, encouraging democratic attitudes in parenting processes could contribute to the development of

more balanced and equitable gender perceptions in children. Awareness-raising activities for parents about the negative effects of authoritarian attitudes can be incorporated into educational programs. Additionally, the importance of a democratic family environment in shaping gender perceptions can be emphasized, and guidance services on this matter can be provided.

Keywords: Gender Perception, Parenting Attitudes, Child Rearing

PROFESYONELLERİN ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI FARKINDALIĞI: SİSTEMATİK BİR İNCELEME

Zilan UĞURLU¹

ÖZET

Konu: Bu araştırmanın konusunu çocuk refahı alanında çalışan profesyonellerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalıkları oluşturmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı, hekim, hemşire, ebe ve öğretmen gibi çocukla çalışan profesyonellerin ihmal ve istismar vakalarına ilişkin farkındalık düzeylerinin yüksek olması vakalarla ilgili gerekli bildirim, yönlendirme, müdahale, koruma ve rehabilitasyon çalışmalarının başlatılabilmesi için çok değerlidir. Bu nedenle çocuklarla çalışan profesyonellerin çocuğun ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yazılmış tezlerin sistematik olarak derlenmesi, Türkiye'deki durumun değerlendirilmesi bakımından değerli bulunmuştur.

Amaç ve Kapsam: Bu araştırmanın amacı çocuk alanında çalışan profesyonellerin çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeylerine yönelik yazılmış, YÖKTEZ'de taranan tezlerin sistematik bir incelemesini yapmaktır.

Yöntem: Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerde profesyonellerin ihmal-istismar farkındalığının incelendiği bu araştırma, sistematik derleme olarak tasarlanmıştır. Bu araştırma kapsamında yapılan inceleme ve raporlama PRISMA (Sistematik Derlemeler ve Meta-Analizler için Tercih Edilen Raporlama Bileşenleri) protokolüne dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde "Çocuk ihmal ve istismarı farkındalığı" ile ilgili hazırlanan tezler oluşturmaktadır. Araştırmaya dahil etme kriterleri "yüksek lisans, doktora ve/veya tıpta uzmanlık tez çalışması olması, Türkiye'de yapılmış olması, profesyonellerin ihmal ve istismar farkındalığı konusunda olması ve tezin tam metnine erişilebilir olması" şeklinde belirlenmiştir. Bu tezlere erişebilmek amacıyla YÖKTEZ veri tabanının gelişmiş tarama sekmesi kullanılarak "ihmal", "istismar", "farkındalık" anahtar kelimeleri Türkçe ve İngilizce olarak taranmıştır. Tarama yapılırken herhangi bir yıl sınırlaması yapılmamıştır. Araştırma kapsamında belirlenen anahtar sözcüklerin YÖKTEZ'de taranması sonucunda 2024 ile 1990 tarihleri arasında 61'i Türkçe ve 31'i İngilizce olmak üzere toplam 92 çalışmaya ulaşılmıştır. Tam metni bulunmayan 1 çalışma değerlendirme dışı kabul edilmiştir. İhmal ve istismar konusunda olup ihmal ve istismar farkındalığına odaklanmayan (n=45) tez incelemeye dahil edilmemiştir. Uygunluk için değerlendirilen 46 tez içerisinde yer alan lisans

¹ Doç. Dr., Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-3740-3191, E-posta: zilanugurlu@baskent.edu.tr

öğrencilerinin farkındalığı (n=7), ebeveynlerin farkındalığı (n=11) ve yöneticilerin farkındalığı (n=2) çalışmalarının da kapsam dışı tutulmasının ardından 26 tez incelemeye dahil edilmiştir.

Bulgular: Çalışma kapsamına dahil edilen tezlerin 1'i doktora, 25'i yüksek lisans tezidir. Tezler Hemşirelik (n=10), Eğitim ve Öğretim (n=9), Sosyal Hizmet (n=5) ve Halk Sağlığı (n=2) alanlarındadır. Tezlerde araştırma örnekleminde sağlık çalışanları (n=12), eğitimciler (n=12), adalet çalışanı, sağlık çalışanı ve eğitimciler gibi farklı meslek gruplarının karşılaştırıldığı (n=2) çalışmalar bulunmaktadır. Dahil edilen tezlerin araştırma deseni nitel (n=1) ve nicel (n=25)'dir. Nicel araştırma deseni tercih edilen tezlerde tarama modeli (n=23) ve deneysel model (n=2) kullanılmıştır. Nicel araştırmalarda katılımcıların eğitim durumu, çalışma yılı, çocuk sahibi olma ve çocuk ihmal ve istismarı eğitimi alma durumlarına göre katılımcıların farkındalık düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Deneysel araştırmalarda profesyonellere verilen ihmal istismar konusundaki eğitimlerin ihmal-istismar farkındalığını anlamlı düzeyde artırdığı saptanmıştır. Nitel araştırmada ise katılımcıların bilgi durumları, yeterlilik algıları ve konuyla ilgili bilgi edinme yollarına bakıldığında çoğunluğunun lisans döneminde konuyla ilgili dersler almadıklarını, çalıştıkları kurumlarda çok azı bilgilendirici çalışmalara katılmakla birlikte etkili ve verimli bulmadıkları belirtilmiştir.

Sonuç: Tezlerden elde edilen sonuçlara göre sağlık çalışanı, eğitimci ve adalet çalışanı gibi meslek gruplarının ihmal ve istismar farkındalığı düzeyleri ağırlıklı olarak orta düzeyde bulunmakla beraber tezin örneklem seçilimi, uygulanan ölçek ve bağımsız değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Çocukla çalışan profesyonellerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi için hem lisans düzeyinde dersler eklenmeli hem de hizmet içi eğitimler verilmelidir. Konu hakkında nitel ve karma desen tezlere daha fazla gereksinim duyulmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları doğrudan çalıştığı bu alanda gerek lisansüstü tezler ve araştırmalarla alana daha fazla katkı sunmalıdır. Sağlık, eğitim ve adli alanda multidisipliner ekip içinde sosyal hizmet uzmanları işyerinde sosyal hizmet uygulamaları kapsamında hizmet içi eğitimlerin planlanması ve uygulanmasında görev almalıdır. Lisans düzeyinde ihmal ve istismar farkındalığını artırıcı dersler alan sosyal hizmet uzmanlarının okul sosyal hizmeti ile eğitim kurumlarında var olması vakaların tespiti ve rehabilitasyonunda değerli bir katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk ihmali, Çocuk İstismarı, İhmal-istismar farkındalığı.

TÜRKİYE’DE DEĞİŞEN YOKSULLUK POLİTİKALARI: 2011-2021 YILLARI ARASI BİR İNCELEME*

Kübra Özlem USLU AYDIN¹

ÖZET

Konu: Bu araştırmada, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın (ASHB) 2011-2021 yılları arasında uyguladığı yoksullukla mücadele politikaları, dilde, sosyal yardım programlarında ve bütçe/harcamalarda yaşanan değişimler açısından insan hakları perspektifiyle analiz edilmiştir. Analiz, Henry Shue ve İoanna Kuçuradi’nin temel insan hakları anlayışları çerçevesinde ve uluslararası belgeler ışığında gerçekleştirilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Bu araştırmada, ASHB’nin 2011-2021 yılları arasında yoksulluğa dair söylem ve uygulama değişikliklerini tespit ederek yoksullukla mücadele politikalarında iyileştirilmesi gereken yanları açığa çıkarmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Bakanlık tarafından 2011-2021 yılları arasında yayımlanan faaliyet raporları, performans programları, kalkınma planları, e-bültenler, stratejik planlar ve ana akım medyada yer alan haberler sistematik olarak doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Bulgular: Çalışmanın bulguları, sosyal politikalara yönelik dilde yaşanan değişimler, sosyal yardım programlarının seyri ve Bakanlığın bütçe ve harcamalarındaki değişimler olmak üzere üç ana başlık altında ele alınmıştır. Dilde yaşanan değişimler incelendiğinde 2011-2014 yılları arasında “sosyal devlet” ilkesi çerçevesinde yoksullukla mücadele amacıyla yapılan sosyal yardım vurgusunun, 2014 yılından itibaren özellikle “şefkatli devlet” ve “aile odaklılık” vurgularıyla değiştirildiği görülmüştür. Uygulanan sosyal yardımlarda hane halkı gelirinin esas alınması nedeniyle bireysel ihtiyaçların göz ardı edildiği ve özellikle kadına bakım sorumluluğu gibi ek yükümlülükler yüklendiği bulgularına rastlanmıştır. Sosyal yardım uygulamalarındaki değişimlerde ise, özellikle Covid-19 pandemisinden sonra Bakanlığın yardım kampanyaları dahi yürütmeye başladığı; 2011-2021 yılları arasında sosyal yardım programlarının sayısının 26’dan 46’ya yükseldiği; her geçen yıl özellikle muhtaçlık kriteri ve hane halkı gelirinin tespitiyle “hak eden yoksul” bulunması konusunda çabanın arttığı, “hak odaklılık” kavramının ise insan hakları yerine “objektif kriterlere göre hak eden yoksul” anlamında kullanıldığı; aynı sosyal yardımların tüm dezavantajlarına rağmen ilgili yılların tamamında uygulanmaya devam ettiği ve yardımların büyük çoğunluğunun Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma

* Türkiye’de Değişen Yoksulluk Politikaları: 2011-2021 Yılları Arası Bir İnceleme Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı, İstanbul, ORCID: 0000-0001-7826-4805, E-posta: kubra.uslu@ibb.gov.tr

Vakıfları (SYDV) aracılığıyla gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Bütçe ve harcamalardaki değişimler dikkate alındığında, 2011-2021 yılları arasında Genel Kamu İdareleri Bütçeleri içinde ASHB'ye ayrılan bütçenin büyüdüğü; Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (GSYİH) içinde tüm kamu kurumlarınca sunulan sosyal yardımların miktarının arttığı; Bakanlık içinde sosyal yardımlara ayrılan kaynağın genişlediği, her geçen yıl sosyal yardımlardan faydalanan hane sayısının yükseldiği hatta 2021 yılında her 4,3 haneden birinin sosyal yardım aldığı tespit edilmiştir. Ancak, tüm bu artışlara rağmen, nakdi destek tutarlarının asgari ücret karşısında her yıl belirgin bir şekilde azalıyor olması çalışmanın önemli bulgularındandır.

Sonuç: Araştırmanın bulguları ışığında, Türkiye'de 2011-2021 yılları arasında sürdürülen yoksullukla mücadele politikalarının yurttaşların ihtiyaçlarına göre değil hane halkının gelir durumuna göre hane bazlı sunulduğu ve bu durumun bireylerin ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine neden olduğu, bazı yardım türleriyle bakım sorumluluğunun doğrudan aileye yüklendiği, sunulan sosyal yardımlarda niceliksel artışlara odaklanılarak niteliksel olarak geliştirilmesi gereken alanların ihmal edildiği, sosyal yardım programlarının isimlerinde sıklıkla yaşanan değişimlerle kamu harcamalarının izlenmesinde güçlüklerle karşılaşılmasına neden olduğu ve sosyal yardımların hayırseverlik/şefkatli devlet söylemleriyle sürdürülmesine karşın insan haklarına yönelik politik stratejiye ilişkin eylem ve söylemlere aynı ölçüde yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İnsan Hakları, Sosyal Politika, Yoksulluk

BAĞIMLILIKLA MÜCADELEDE AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI'NIN DEĞİŞEN STRATEJİLERİ VE HİZMET MODELLERİ

*Mehmet ATEŞ¹
Derya ŞAŞMAN KAYLI²*

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmanın amacı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın kuruluşundan günümüze kadar madde kullanım bozukluğu olan bireylere yönelik geliştirdiği stratejileri ve sosyal hizmet modellerinin incelenmesidir. Bahse konu strateji ve hizmet modelleri izlenen politikalar, uygulamalar ve kurumlar bağlamında ele alınmaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Türkiye'de sosyal hizmetlerin gelişiminde Cumhuriyetin ilanı dönüm noktası olarak görülmektedir. Sosyal hizmetler 1960'lı yıllardan itibaren kurumsal yapısını güçlendirerek farklı ihtiyaç gruplarına hizmet üretmeye devam etmiştir. Bu dönemde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK)'nün kurulması ile birlikte sosyal hizmet sunumu farklı kamu kurum ve kuruluşlarını bünyesinde barındırmıştır. 2011 yılında kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018 yılında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve 2021 güncel haliyle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) ismini almıştır. ASHB birey, aile ve topluma yönelik bütüncül ve adil sosyal hizmet modelleri geliştirmeyi ve uygulamayı amaçlamakla birlikte koruyucu ve önleyici çalışmalar yürütmektedir. Bu noktadan hareketle sosyal hizmetlerin Bakanlık çatısı altında hizmet vermeye başladığı 2011 yılından itibaren aile üyelerinin huzur ve mutluluğunu tehdit ettiği belirtilen bağımlılık ve kötü alışkanlıkların nedenleri ve sonuçları bakımından incelenmesi, araştırılması ve önlenmesi amacıyla destekleyici ve eğitici programlar hazırlanarak eğitim çalışmaları gerçekleştirmektedir. Ayrıca bu dönemde uyuşturucu ile mücadele acil eylem planı doğrultusunda bağımlılıkla mücadeleye ilişkin faaliyet yürütülmesi 03.06.2011 tarihli ve 633 sayılı KHK 7. Madde ile 13.11.2014 tarihli ve 2014/19 sayılı Başbakanlık Genelgesi'nde yer almıştır. 2014 yılından itibaren Aile Eğitim Programı (AEP) kapsamında Madde Kullanım Riski ve Madde Bağımlılığında Korunma modülü eklenmiştir. Bu dönemde madde kullanım bozukluğu olan çocukların tedavi sürecinin ardından sosyal rehabilitasyonunun sağlanması amacıyla Bakanlığa bağlı Çocuk Destek Merkezlerine yönlendirildiği görülmektedir. 2017 ve 2018 yıllarında Türkiye Yeşilay Cemiyeti ile Bağımlılıkla Mücadeleye Yönelik İşbirliği Protokolleri yapılmıştır. Taşra teşkilatı olarak hizmet veren Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM) tarafından madde kullanım bozukluğu nedeniyle

¹ Doktora Öğrencisi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet, Manisa, ORCID: 0000-0002-5465-8401, E-posta: atesmehmet1114@gmail.com

² Prof. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet, Manisa, ORCID: 0000-0001-7949-2332, E-posta: derya.kayli@cbu.edu.tr

başvuran veya tespit edilen kişiler gönüllü olmaları halinde Sağlık Bakanlığı ve Yeşilay'a bağlı merkezlere yönlendirilmekte ve zorunlu durumlarda yasal mercilerle işbirliğine gidilmektedir. Çalışma, 2011 yılından günümüze kadar olan süreçte ASHB'nin madde kullanım bozukluğu alanındaki hizmet modellerini tarihsel, yapısal ve uygulama boyutlarıyla inceleyen bir literatür taraması ve politika analizi yaklaşımını kullanmaktadır.

Sonuç: Teşkilatlanma sürecinden bu yana Bakanlık bünyesinde farkındalık eğitimleri, danışmanlık ve yönlendirme, bilgilendirme ve rehberlik ve alan araştırmaları gerçekleştirilmekte, sosyal uyum süreci danışmanlığının hayata geçirilmesine ilişkin çalışmalar yapılmaktadır. Ancak doğrudan madde kullanımı olan bireylere ilişkin hizmet veren yatılı ya da gündüzlü kuruluş bulunmamaktadır. Bu noktadan hareketle bağımlılık ve madde kullanım bozukluğuna ilişkin sürecin tüm aktörlerinin yer aldığı ve bireylerin sosyal sağlığının korunarak refahının sağlandığı bütüncül ve diğer sistemlerle entegre sosyal hizmet modelleri geliştirilmesi önemli bir noktada yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Madde Kullanım Bozukluğu, Hizmet Modelleri, Bağımlılıkla Mücadele

SOSYAL HİZMET AKADEMİSYENLERİ VE SOSYAL HİZMET UZMANLARININ TÜRKİYE ÇOCUK KORUMA SİSTEMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE DEĞERLENDİRMELERİ*

*Rukiye KARAVELİ¹
Gamze ERÜKÇÜ AKBAŞ²*

ÖZET

Konu: Günümüz modern toplumlarında çocukların korunması bir ihtiyaç değil çocuk haklarının bir gereğidir. Her geçen gün daha fazla risk ile karşı karşıya kalan çocukların korunmasında sosyal hizmet mesleği önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal hizmet akademisyenleri ve sosyal hizmet uzmanlarının Türkiye çocuk koruma sistemine ilişkin görüş ve değerlendirmelerinin belirlenmesi çocuk refahı alanındaki bilgi eksikliğinin giderilmesi bu araştırmanın konusunu ve motivasyonunu oluşturmaktadır.

Amaç ve Kapsam: Bu araştırmanın temel amacı; sosyal hizmet akademisyenleri ve sosyal hizmet uzmanlarının Türkiye'nin çocuk koruma sistemine ilişkin görüş ve değerlendirmelerini ortaya koymak, çocuk koruma alanındaki eksiklikleri her iki tarafın bakış açısıyla bütüncül bir şekilde tespit etmek ve ortaya çıkan sorunlara ilişkin çeşitli çözüm önerileri geliştirmektir. Sosyal hizmet akademisyenleri ve sosyal hizmet uzmanlarının Türkiye çocuk koruma sistemine ilişkin görüşlerinin bir arada yansıtılması, uygulamaya dönük bilgi oluşturmaya, uygulamada karşılaşılan sorunlarının ve çözüm önerilerinin bütüncül bir şekilde ortaya konulması literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem: Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım ile yürütülmüştür. Araştırmada amaçlı ve kartopu örnekleme yoluyla 14 sosyal hizmet akademisyeni ve 17 sosyal hizmet uzmanı olmak üzere toplam 31 özne ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme süresince ses kaydı alınmış, ardından ses kayıtları araştırmacı tarafından transkript edilmiş, tematik analiz ile çözümlenmiştir. Görüşmelerde öznelere çocuk koruma alanındaki mevzuat, çocuk koruma sisteminin hak temelli yaklaşım açısından durumu, çocuk koruma alanında sunulan hizmetlerin değerlendirilmesi, sistemde yaşanan sorunların ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin neler olduğu, çocuk koruma alanında görev alan sosyal hizmet

* Bu çalışma, araştırmacının yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Sosyal Çalışmacı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Giresun, ORCID: 0000-0002-1214-762X, E-posta: rukiyeKaraveli@outlook.com

² Doç. Dr. Gamze ERÜKÇÜ AKBAŞ, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-9790-5329, E-posta: gamzeerukcu@gmail.com

uzmanlarının hangi bilgi, beceri ve değerlere sahip olması gerektiği konularında sorular yöneltilmiştir.

Bulgular: Veriler, üç ana tema altında toplanmıştır. Bunlar; Türkiye çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi (mevzuat, hak temelli yaklaşım sunulan hizmetler), Türkiye çocuk koruma sisteminin sorunları ve Türkiye çocuk koruma sisteminde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileridir. Türkiye çocuk koruma sisteminin sistem işlerliğinde olmadığı, bütüncül bir hizmet sunumu gerçekleştirmediği, hizmetlerin hak temelli bir şekilde sunulmadığı, alana ilişkin mevzuatın uygulamada karşılık bulmadığı, birincil ve ikincil düzeyde çocuk koruma hizmetlerinin yeterli olmadığı, sistemin eksikliklerinin giderilmesinde hak temelli yaklaşım perspektifi ile koruyucu önleyici hizmetlerin geliştirilmesi ve hizmetlerin sunumunda bütüncüllüğün gözetilmesi gerektiği ortaya konulmuştur.

Sonuç: Sosyal hizmet akademisyenleri ve sosyal hizmet uzmanları perspektifi ile Türkiye çocuk koruma sisteminin değerlendirildiği bu araştırma sonucunda; Türkiye çocuk koruma sisteminde koruyucu önleyici hizmetlerin yetersiz olduğu, hizmetlerde koordinasyon ve iş birliğinin eksik olduğu, sosyal çalışma görevlisi tanımında sorunlar olduğu, vaka yönetimi ve süpervizörlük sisteminin olmadığı, çocuk korumanın merkezi bir yapılanma ile sunulması gerektiği, hizmet modellerinin yetersiz ve niteliksiz olduğu, liyakat esasına uygun olmayan personel ve idareci görevlendirilmesi olduğu belirlenmiştir. Çocuk koruma hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik okul sosyal hizmeti, aile sağlığı merkezlerinde sosyal hizmet uzmanı ve aile yanında destek hizmetlerinin geliştirilmesi, sisteme süpervizörlük ve vaka yönetimi uygulamalarının entegre edilmesine yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Çocuk Koruma Sistemi, Sosyal Hizmet Akademisyeni, Sosyal Hizmet Uzmanı, Hak Temelli Yaklaşım.

OPINIONS AND EVALUATIONS OF SOCIAL WORK ACADEMICS AND SOCIAL WORKERS ON TURKEY CHILD PROTECTION SYSTEM

ABSTRACT

Subject: In today's modern societies, the protection of children is not a necessity but a requirement of children's rights. The social work profession has an important place in the protection of children who face more and more risks every day. Determining the views and evaluations of social work academics and social workers on the child protection system in Turkey and eliminating the lack of knowledge in the field of child welfare constitute the subject and motivation of this research.

Aim and Scope: The main purpose of this study is to reveal the views and evaluations of social work academics and social workers on Turkey's child protection system, to identify the deficiencies in the field of child protection in a holistic manner from the perspective of both parties, and to develop various solutions for the problems that arise. It is thought that reflecting the views of social work academicians and social workers on the child protection system in Turkey, creating information for practice, revealing the problems encountered in practice and solution suggestions in a holistic manner will contribute to the literature

Methods: This research was conducted using a phenomenological approach based on qualitative research methods. In the study, semi-structured, in-depth interviews were conducted with 31

subjects, including 14 social work academics and 17 social workers, selected through purposive and snowball sampling. During the interviews, the audio recording was taken, and then the audio recordings were transcribed by the researcher and resolved with thematic analysis. During the interviews, the subjects were asked about the legislation in the field of child protection, the status of the child protection system in terms of rights-based approach, the evaluation of the services provided in the field of child protection, the problems experienced in the system and the solutions to these problems, and what knowledge, skills and values social workers working in the field of child protection should possess.

Results: The data were categorized under three main themes. These are; the general evaluation of Turkey's child protection system (legislation, rights-based approach, services offered), the problems of Turkey's child protection system, and solution proposals for the issues experienced within Turkey's child protection system. It has been revealed that the child protection system in Turkey is not in the system collaboration, can not offer a holistic service, does not provide services in a rights-based manner, the legislation related to the field does not find a response in practice, child protection services at the primary and secondary level are not sufficient, Eliminating the deficiencies of the system requires the development of protective-preventive services with a rights-based approach and ensuring comprehensiveness in the delivery of services.

Conclusion: As a result of this research, in which the child protection system of Turkey was evaluated from the perspective of social work academics and social workers, it was determined that protective and preventive services are inadequate in the child protection system of Turkey, coordination and cooperation in services are lacking, there are problems in the definition of social workers, there is no case management and supervision system, child protection should be provided with a centralized structure, service models are inadequate and unqualified, and personnel and administrators are assigned not in accordance with the merit principle. Suggestions were made for the development of school social services for the improvement of child protection services, the development of social worker and family support services in family health centers, and the integration of supervision and case management practices into the system.

Keywords: Turkey Child Protection System, Social Work Academics, Social Workers, Rights-Based Approach.

SAVAŞLARDA TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDET

Görkem YURDAKUL MUNCUK¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Derleme yöntemiyle hazırlanan bu makalede savaşlarda toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın konusu, savaşlarda ve çatışmalarda toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirilmesini içermektedir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: İnsanın refahına, insan haklarına, çevreye, kültüre ve diğer canlılara zarar veren savaşlar ve iç çatışmalar, insan hakları ihlallerine sebep olmaktadır. Savaş ve çatışma hallerinde ise toplumsal cinsiyete dayalı şiddet başta kadınlar ve kız çocukları olmak üzere engelliler, yaşlılar gibi dezavantajlı kesimler üzerinde yaygın bir şekilde görülmektedir. Genelde cinsel şiddet şeklinde çıkan bu durum, işgalci güçler tarafından karşı tarafı aşağılamak ve boyun eğdirmek amacıyla tecavüz, cinsel kölelik ve zorla hamilelik gibi eylemlerle gerçekleştirilmektedir. Savaşlar bittikten sonra ise savaştan en çok zarar gören gruplardan biri olan kadınların barış sürecinde söz hakkı olmamakta, maruz kalınan şiddet savaş suçları kapsamında değerlendirilmemektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik politikaların eksikliğine işaret eden bu durumlarda feminist sosyal hizmet yaklaşımları ile baskı karşıtı müdahaleler, toplumsal adaletin sağlanmasına katkı sağlamakla birlikte politikaların yeniden oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Örneğin; Ruanda'da yaşanan savaştan sonra barış sürecinde söz sahibi olan kadınlar, başta kadınlar olmak üzere dezavantajlı grupların travma sonrasında destek alması için feminist sosyal hizmet müdahaleleri teşvik etmiş ve toplumun yeniden inşa sürecinde rol almışlardır. Bosna-Hersek'te ise savaş sonrasında kadınların adalet aramak üzere kurduğu topluluk temelli destek sistemleri, feminist sosyal hizmet müdahalelerinin etkisini göstermiştir. Dolayısıyla feminist sosyal hizmet uygulamaları ve baskı karşıtı uygulamalar, savaşların yol açtığı travmalarla baş etmede ve cinsiyet eşitsizlikleri ile mücadele önemli bir yöntemdir.

Sonuç: Savaş ve çatışma hallerinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet sık kullanılan bir yöntem olmasına rağmen bu durumla mücadelede uluslararası mekanizmalar ile düzenlemelerin yetersiz kaldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, geçiş dönemi adalet süreçlerinde kadınlara daha az söz hakkı verilmesi ve barış sürecine savaştan etkilenen bireylerin dahil edilmemesi, bu bireylerin temsil edilmemesi sonucunu doğurmaktadır; bu da çözümlerin etkinliğini azaltmaktadır. Baskı karşıtı ve feminist sosyal hizmet uygulamasının mikro düzeyde bireylere yapılan müdahalelerde, makro

¹ Doktora Öğrencisi, Sosyal Hizmet Uzmanı. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü. ORCID: 0000-0003-2336-7318, E-posta: gorkemshu3@gmail.com

düzeyde ise politika yapım sürecinde gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yaşanan süreçlerde feminist sosyal hizmetin rolü, bireylerin güçlendirilmesi ve toplumsal adaletin sağlanması için oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Savaş, savaşlarda ve çatışma bölgelerinde sosyal hizmet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet

GENDER-BASED VIOLENCE IN WARS

ABSTRACT

Aim and Scope: This article, prepared using a compilation method, aims to evaluate gender-based violence in wars from a social work perspective. The study focuses on assessing gender-based violence in wars and conflicts from a social work perspective.

Theoretical/Conceptual Framework: Wars and internal conflicts, which harm human welfare, human rights, the environment, culture, and other living beings, lead to violations of human rights. During wars and conflicts, gender-based violence is widely observed, particularly against vulnerable groups such as women, girls, the elderly, and people with disabilities. This violence, often manifesting as sexual violence, is carried out by occupying forces through actions such as rape, sexual slavery, and forced pregnancy to humiliate and subdue the opposing side. After wars end, women, who are among the groups most affected by the conflict, are often excluded from the peace process, and the violence they endured is not recognized as war crimes. In these situations, the lack of policies aimed at achieving gender equality is evident, and feminist social work approaches, along with anti-oppressive interventions, contribute not only to the establishment of social justice but also to the reshaping of policies. For example, in Rwanda, after the war, women who played a role in the peace process advocated for feminist social work interventions to support the recovery of disadvantaged groups, particularly women, and contributed to the rebuilding of society. In Bosnia and Herzegovina, community-based support systems established by women seeking justice after the war demonstrated the impact of feminist social work interventions. Thus, feminist social work practices and anti-oppressive interventions are important methods for coping with the traumas caused by wars and combating gender inequalities.

Conclusion: Although gender-based violence is a frequently used method during wars and conflicts, it is evident that international mechanisms and regulations are insufficient in addressing this issue. Additionally, the limited voice given to women in transitional justice processes and the exclusion of war-affected individuals from the peace process result in a lack of representation for these individuals, thereby reducing the effectiveness of solutions. It is understood that anti-oppressive and feminist social work practices are necessary at the micro level in interventions with individuals and at the macro level in policy-making processes. Therefore, the role of feminist social work in these processes is crucial for empowering individuals and ensuring social justice.

Keywords: War, social work in wars and conflict zones, gender-based violence

DİJİTAL RİSKLER KARŞISINDA BİR GEREKSİNİM OLARAK DİJİTAL EBEVEYNLİK

Selin Nur AYDOĞAN¹

Elif KOÇYİĞİT²

Beyza YILMAZ³

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışma son yıllarda artan dijital riskler karşısında çocukların iyilik halinin olumsuz olarak etkilenmesine yönelik koruyucu bir çalışma olarak ebeveynlerin yeni ebeveynlik rolleri edinmesi ihtiyacını ele almaktadır. Bu roller dijital ebeveynlik olarak adlandırılmakta olup, dijital ebeveynlik konusu çeşitli disiplinlerin çalışma alanına girmiştir.

Kavramsal Çerçeve: Dijital dönüşüm son 25 yılda toplumsal yaşamın çeşitli yönlerinde değişim ve dönüşüm yaratmıştır. Dijital dünyada doğan çocuklar bu süreçlerden en çok etkilenen grupların başında gelmektedir. Çocuklar dijital dönüşümden bilgiye ulaşma, beceri geliştirme, serbest zamanı değerlendirme gibi fırsatlar elde ederken sanal zorbalık, bağımlılık, kişisel verilerin ihlali gibi risklerle de karşılaşmaktadır. Henüz çocuk olmaları ve teknolojik araçların başlıca kullanıcıları olmaları nedeniyle dijital dünyanın risklerine karşı korunmaya muhtaçlıkları ebeveynlere düşen rolü artırmaktadır. Bu noktada karşımıza dijital ebeveynlik rolleri çıkmaktadır. Dijital ebeveynlik rolü geleneksel ebeveynlik rollerinden farklı olarak gerçek dünyadaki risklere ek olarak sanal dünyadaki koruma davranışlarını içermekte ve ebeveynlerin dijital okuryazarlığa sahip olmalarına işaret etmektedir. YEŞİLAY dijital ebeveynliği etik, sorumluluk, yenilikçilik olmak üzere 5 başlıkta ele almaktadır. Buna göre dijital ebeveyn çevrimiçi risklerin farkında olan, çocuğunu bu risklere karşı nasıl koruyacağını ve çocuğunun dijital dünyadaki haklarını bilen, dijital teknolojileri ebeveyn-çocuk ilişkisine yapıcı bir amaçla dahil eden, çocuğunun dijital araçlarla etkileşimini düzenleyen, olumlu rol model olan ve teknolojideki gelişmeleri takip eden ebeveynlerdir. Yapılan çalışmalar ebeveynlerin eğitim düzeyleri, yaşları, geleneksel ebeveynlik rolleri, teknolojiye ilişkin tutumları, teknolojik araç kullanım durumları gibi birçok faktörün dijital ebeveynlik rolü kazanmalarında etkili birer faktör olduğunu ortaya koymuştur.

¹ Psikolojik Danışman ve Rehber, Sosyal Hizmet Uzmanı Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı Tezsiz Yüksek Lisans Programı, ORCID: 0009-0002-4242-1703, E-posta: selinuraydogan@gmail.com

² Psikolojik Danışman ve Rehber, Sosyal Hizmet Uzmanı, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı Tezsiz Yüksek Lisans Programı, ORCID: 0009-0002-3804-7173 E-posta: eelif.kcygt@gmail.com

³ Arş. Gör. Dr., Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-6963-2036, E-posta: beyzayilmaz@baskent.edu.tr

Sonuç: Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde ebeveynlerin dijital ebeveynlik rollerini kazanmasının önemli olduğu görülmektedir, ancak buna ilişkin sistematik bir uygulamanın olmadığı görülmektedir. Sosyal hizmet perspektifinden incelendiğinde bu boşluğun doldurulması için aile ile çalışma önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu bağlamda ebeveynlere erişim için önemli alanlardan biri olan okullarda yürütülecek çalışmalar ile ebeveynlere ulaşılması önem kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital ebeveynlik, Dijital risk, Çocuk.

TOPLUM VE SOSYAL HİZMET HAKKINDA KONUŞMALIYIZ: TOPLUM VE SOSYAL HİZMET DERGİSİNDEKİ DERLEMELER ÜZERİNE

Gökhan TOPÇU¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bilimsel derlemeler bir bilimsel alanın bilgi birikimini görmek açısından vazgeçilmezdir. Türkiye’de sosyal çalışmanın bilgi birikimini görmek için Toplum ve Sosyal Hizmet’e başvurmak isabetli olacaktır. Bu bildiri, dergide 2000 – 2024 arasında yayınlanmış derlemelere dair sistematik derleme yöntemlerinin kullanıldığı dergi temelli bir literatür incelemesinin ilk bulguları paylaşılacaktır. Dergideki 275 derleme; araştırma sorusu ve sorunun gerekçesi, içerme kriterleri, derleme stratejisi ve veri tabanı kullanımı açılarından değerlendirilmiştir. Bildirinin temel amacı, yayınlanmış derlemelerin türlerini tespit ederek, sosyal çalışma alanında ne denli verimli bir birikimin oluşturulmuş olduğunu ortaya koymaktır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Yazmak bireysel, sosyal ve pedagojik bir süreçtir. Bu sürecin sosyal çalışma gibi alanlarda uygulama açısından da zenginleştirici özelliklerinin olması beklenir. Bu nedenle sosyal çalışma akademisyenlerinin güçlü bir uygulama topluluğu/cemaati (community of practice) oluşturduğu öne sürülebilir. Türkiye’deki sosyal çalışma akademisinin bir uygulama topluluğu olarak dünyadaki topluluk üyeleriyle derleme çalışmaları açısından bir uygulama bütünlüğü içinde olup olmadıklarını incelemek öğretici sonuçlara ulaşmayı sağlayacaktır.

Sonuç: Derleme sonucunda Toplum ve Sosyal Hizmet dergisinde yayınlanmış derlemelerin çok büyük bir kısmının artık terk edilmeye çalışılan ve sadece alanın çok önde gelen isimleri tarafından yazılmışsa kabul gören klasik derleme türünde yazıldığı görülmüştür. Bu durumun dünyadaki sosyal hizmet – sosyal bilim uygulama topluluğu/cemaatiyle uyumlu olmayan bir uygulama olduğu gözlenmiştir. Durumun düzeltilmesi için neler yapılabileceğine dair önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uygulama topluluğu, Sosyal çalışma eğitimi, Sistematik derleme.

WE NEED TO TALK ABOUT SOCIETY AND SOCIAL WORK: ON REVIEW ARTICLES IN THE JOURNAL OF SOCIETY AND SOCIAL WORK

ABSTRACT

Aim and Scope: Scientific reviews are indispensable to see the accumulation of knowledge in a scientific field. Society and Social Work is appropriate to see the body of knowledge in social work in

¹ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İ.İ.B.F., Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0001-5205-0606, E-posta: gokhant@hacettepe.edu.tr

Türkiye. This presentation will share the preliminary findings of a journal-based literature review using systematic review methods on reviews articles published in the journal between 2000 and 2024. The 275 reviews in the journal were evaluated in terms of research question and rationale, inclusion criteria, review strategy, and database utilization. The main aim of the presentation is to identify the types of published reviews to reveal how much productive accumulation has been created in the field.

Theoretical/Conceptual Framework: Writing is an individual, social and pedagogical process. This process is expected to have enriching features in terms of practice in fields such as social work. For this reason, it can be argued that social work academics constitute a strong community of practice. Examining whether the social work academy in Türkiye, as a community of practice, is in an integrity of practice in terms of review studies with community members around the world will provide instructive results.

Conclusion: As a result of the review, it has been observed that most of the reviews published in the journal of Society and Social Work were written in the classical review genre, which is tried to be abandoned and is only accepted if they are written by very prominent names in the field. It has been observed that this is a practice that is not compatible with the social work - social science community of practice in the world. Suggestions have been made on what can be done to correct the situation.

Keywords: Community of practice, Social work education, Systematic review.

SURİYELİ SIĞINMACILARIN SOSYAL UYUMUNDA STK'LARIN YERİ*

Nazan AYKUT¹
Fatma KAHRAMAN GÜLOĞLU²

ÖZET

Konu: Bu çalışmada Suriye'deki savaştan kaçarak Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların sosyal uyum ve toplumsal kabul durumları ve STK'ların bu sürece olan etkisi ele alınmıştır. Bu kapsamda İstanbul ilinde bulunan STK'lar örneklem olarak seçilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Araştırmanın amacı, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki sosyal uyum süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları belirlemek ve bu zorluklarla başa çıkmak için STK'ların yürüttüğü faaliyetlerin etkisini değerlendirmektir. Ayrıca, bu çalışmada elde edilen bulguların, sığınmacıların sosyal uyumunu desteklemek amacıyla politika yapıcılar ve karar mercileri için öneriler sunması hedeflenmiştir.

Yöntem: Araştırmanın yöntemi nitel olarak belirlenmiş, fenomenolojik desen kapsamında veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak derinlemesine görüşme tekniğiyle elde edilmiştir. Görüşmelerin evrenini İstanbul'da bulunan Suriyeli sığınmacılarla çalışan STK'lardaki, STK temsilcileri ve sosyal uyum çalışanları oluşturmuştur. Bu kapsamda çalışma grubu, sosyal uyum alanında yoğun faaliyet yürüten 5 STK'dan ve bu STK'lardan birer temsilci ve uyum faaliyeti düzenleyen profesyonel olmak üzere 10 katılımcıdan oluşmuştur. Veriler MAXQDA 2022 programı ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırma kapsamında elde edilen bulgularda STK'ların sosyal uyum sürecinde önemli bir rol aldığı, özellikle yerel halk ve sığınmacıları bir araya getirme rolünün oldukça etkili olduğu ortaya çıkmıştır. STK'ların sosyal uyumda birçok faaliyet yürüttüğü bunların dil eğitimi, psikososyal destek eğitimi ve sanatsal-kültürel faaliyetler başta olmak üzere çeşitlendiği görülmektedir. Ancak sunulan faaliyetlerin sürekliliği ve kalıcılığı hususunda yeteri kadar düzenli hizmet sağlanamadığı da görülmüştür. Araştırma sonuçları STK'ların Suriyeli sığınmacıların sosyal uyumunda yer alan paydaş olduğunu göstermektedir. Bu çalışma, sığınmacıların sosyal uyum sürecine katkıda bulunmak için STK'ların daha fazla desteklenmesi ve sistematik çalışabilmeleri için kapasitelerinin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca sosyal uyum faaliyetlerinin işlevsel olması için sahadaki diğer paydaşlarla iş birliği içinde çalışmanın kaçınılmaz olduğunu da vurgulamaktadır.

* Suriyeli sığınmacıların sosyal uyumunda STK'ların yeri: İstanbul örneği doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Dr., Sosyal Hizmet Uzmanı, ORCID: 0009-0006-3666-6092, E-posta: aykutnazan8@gmail.com

² Doç. Dr., Yalova Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-0786-7075, E-posta: fkahraman@yalova.edu.tr

Sonuç: Bu çalışma, Suriyeli sığınmacıların sosyal uyum sürecinde STK'ların kritik bir paydaş olduğunu göstermiştir. Araştırma bulguları, sığınmacıların sosyal uyumunu desteklemek için STK'ların daha fazla desteklenmesi gerektiğini ve bu kuruluşların kapasitelerinin artırılması gerektiğini önermektedir. Ayrıca, sosyal uyum faaliyetlerinin etkinliği için diğer paydaşlarla iş birliği yapmanın kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır.

Suriyeli sığınmacıların sosyal uyum sürecinde STK'ların (hak temelli STK'ların) rolünü ortaya koymak için yapılmış kapsamlı bir araştırma olduğu için araştırma sonuçları, sığınmacıların sosyal uyumunun desteklenmesi hususunda politika yapımcılar ve karar mercileri için çıktılar sunmaktadır. Ayrıca araştırmanın sonucunda bütün paydaşların sahada katılımını hedefleyen teorik bir model önerisi sunulmuştur. Suriyeli sığınmacılarla sosyal hizmet perspektifinden yürütülecek sosyal uyum faaliyetlerinin çokkültürcü yaklaşım temelinde ele alınması ve kişiselleştirilmiş uyum programları ile desteklenmesi önerilmektedir. Toplumsal uyumun sağlanabilmesi için sığınmacılara yönelik hak temelli yaklaşımlar esas alınarak, eğitim, istihdam, sosyal destek ve kültürel etkileşim programları düzenlenmesi önerilmiştir. Göçün karmaşıklığı ve kaynakların sınırlılığı nedeniyle, yerel yönetim, STK'lar ve kamu kurumları arasında çoklu paydaş iş birliği yapılması, sürdürülebilir politikalar geliştirilmesi ve sosyal adaletin sağlanması için oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sosyal Uyum, Sivil Toplum Kuruluşları, Suriyeli Sığınmacılar

TÜRKİYE'DE YER ALAN ÜNİVERSİTELERDEKİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMLERİNİN DERS MÜFREDATLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Betül ÇOLAK¹
Dilek ÖZSOY²

ÖZET

Konu: Türkiye’de 1960’lı yıllarda tek bir kamu kurumu bünyesinde başlayan sosyal hizmet eğitimi günümüzde 53’ü devlet, 16’sı vakıf olmak üzere toplam 69 üniversitede devam etmektedir. Kırk yıllık süreçte Türkiye’deki sosyal hizmet eğitiminde hem dünyadaki sosyal hizmet eğitimi paradigmalarının değişmesi ve bunların ülkemize yansımaları hem de ülkemizde sosyal hizmet eğitimine olan ihtiyacın artması ve akademik eğitim işleyişine bağlı olarak birçok değişim ve gelişme olmuştur. Bu süreç, sosyal hizmet mezunlarının mesleki yapılanmasını doğrudan belirleyen sosyal hizmet bölümlerinin ders müfredatlarını etkilemiştir. Sosyal hizmet bölümlerinin programlarını nasıl yapılandığı, kapsama alınan dersler gibi konular sosyal hizmet eğitiminin ve alandaki sosyal hizmet uygulamalarının niteliğini belirlemektedir. Bu çalışmada, ülkemizde sosyal hizmet eğitiminin mevcut durumunu ders müfredatları üzerinden incelemeye ve değerlendirmeye odaklanılmıştır.

Amaç ve Kapsam: Araştırmanın amacı Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin verildiği devlet ve vakıf üniversitelerindeki eğitim müfredatının incelenmesi ve bütünsel bakış açısıyla değerlendirilmesidir. Bunun için üniversitelerin 1, 2, 3 ve 4. sınıflarında sunulan dersler incelenmiştir. Dersler, hangi derslere yoğunlaşıldığı, derslerin sınıflara göre dağılımı, AKTS dağılımları gibi kriterlere göre değerlendirme yapılmıştır. Türkiye’deki sosyal hizmet eğitiminin değerlendirilmesi ve ileriye dönük olarak sosyal hizmet alanındaki eğitim yapısının oluşturulmasına ilişkin alınacak kararlar açısından çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem: Araştırmada arşiv taraması yöntemi kullanılarak mevcut durumu ortaya koymak üzere betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada sosyal hizmet alanında eğitim veren tüm üniversitelerin internet sayfalarından yararlanılarak öğretim müfredatları incelenmiş, verilerin tamamı çevrimiçi olarak idari kayıtlar aracılığıyla derlenmiştir. Veri analizinde Excell aracılığıyla sınıflara göre bölüm dersleri, bölüm seçmeli ve bölüm dışı seçmeli derslerinin dökümü yapılmıştır. Derslerin dağılımları farklı ölçütlere göre pivot table kullanımı ile gruplandırılmıştır. Lisans düzeyini

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet, İstanbul, ORCID: 0000-0002-0051-914X, E-posta: betul.colak@nisantasi.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet, İstanbul, ORCID: 0000-0002-7527-21-96, E-posta: dilek.ozsoy@nisantasi.edu.tr

esas alan bu çalışmada sosyal hizmet eğitimi veren üniversitelerin 8 dönemlik ders müfredatı irdelenmiştir.

Bulgular: Çalışma sonucunda Türkiye'deki üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinde verilen eğitim yapısının birbirinden oldukça farklı olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal Hizmet bölümünün yer aldığı fakülteye göre müfredat farklılaşmaktadır. Yerel eğitim kapsamında sosyal hizmet eğitiminde farklı derslerin yer almaktadır. Çekirdek müfredata uyum konusunda olumlu gelişmelere karşın farklılaşmalar görülmektedir. Aynı ya da benzer nitelikteki derslerin AKTS'leri üniversiteler arasında farklılaşmaktadır. Devlet ve vakıf üniversitelerinde bölüm dışı seçmeli ders yoğunluğunun daha fazladır. Bazı üniversitelerde bölüm dışı seçmeli derslerin toplam ders yükü içerisindeki oranı %10'un üzerine çıkmaktadır. Devlet ve vakıf üniversitelerinde bölüm seçmeli ve bölüm dışı seçmeli ders oranlarının farklılaşmaktadır. Ders bazlı değerlendirmelerde sınıf düzeyinde önemli farklılaşmaların olduğu görülmektedir.

Sonuç: Türkiye'de Sosyal Hizmet bölümlerinin çok farklı fakülteler altında eğitim vermektedir. Bu eğitimlerde fakülte farklılıkları nedeniyle müfredatlarda da değişiklik söz konusudur. "Sosyal Hizmet bölümlerinin müfredat yapısının ne şekilde olduğu ve fakülte farklılıklarının Sosyal Hizmet müfredatına ne şekilde yansıdığı" sorunun yanıtında bölüm seçmeli, bölüm dışı seçmeli ve ders bazlı analizlerde devlet ve vakıf üniversitelerinde önemli farklılıkların olduğu görülmüştür. Bu farklılaşmanın altında yatan temel nedenin bölümde ders veren hocaların uzmanlık alanlarına göre değiştiği şeklindedir. Çalışmanın üniversitelerde ulusal düzeyde sosyal hizmet eğitim standartlarına ve yeterliliklerine uygun eğitim programlarının oluşturulması konusunda etkili olacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet, Sosyal hizmet eğitimi, Sosyal hizmet program profili, Sosyal hizmet öğretim müfredatı

RUH SAĞLIĞI HİZMETLERİNDE YENİ BİR TEDAVİ YAKLAŞIMI OLARAK İYİLEŞME KOLEJLERİ

Seda ATTEPE ÖZDEN¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmada iyileşme kolejlerinin ne olduğu; hizmet sunum sistemlerinde nasıl kullanıldığı ve yararları ele alınacaktır. Türkiye için oldukça yeni olan bu hizmet modeli tanıtılacak ve iyileşme kolejlerinin sosyal hizmet mesleği açısından önemi vurgulanmış olacaktır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: İyileşme yaklaşımı, sağlık alanında hakim olan tıbbi model yerine bütüncül bir sağlık anlayışı ile hareket eden, hastalığı değil, bireyi merkeze koyan bir modeli temel almaktadır. Yaklaşım, ruh sağlığı alanında iyileşmenin sadece hastalıkların semptomlarını azaltmak olmadığını, iyileşmenin ancak bireyin toplumda anlamlı bir rol kazanması ile mümkün olabileceğini savunmaktadır. Dolayısıyla bu yaklaşımı benimseyen tedavi modelleri; sadece tıbbi tanı ve teşhis belirtilerini tedavi etmeye odaklanmamakta, ruh sağlığı sorunları olan bireylerin duygusal açıdan desteklenmesini ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin artırılmasını amaçlamaktadır. İyileşme yaklaşımının temel varsayımına göre iyileşme bir varış noktasından ziyade bir yolculuk olarak görülmelidir. Bu yolculuk ise, doğrusal şekilde ilerleyip biten bir süreç değildir, tersine yaşam gibi inişleri ve çıkışları olan bir ilerlemedir. Dolayısıyla iyileşme yaklaşımını içeren tedavi modeli, ruh sağlığı sorunları bulunan bireyleri yolculuklarında ilerlemeye ve yeni hedefler koymaya teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, kendi kaderini tayin, güçlendirme, normatif roller, toplumsal entegrasyon, umut, güçlü yönler, kendi kendine yardım ve öz yeterlilik gibi temel ilkeleri kullanır. Bu temel değerler çerçevesinde yaklaşım, ruh sağlığı sorunları olan bireyleri tedavi sürecinin bir parçası olarak görmektedir. Bu bağlamda iyileşme modelini temel alan bir sistemde hizmet sunumu da farklılaşmakta; ruhsal sorunları olan bireylerin deneyimleri tedavi sürecinin bir parçası olmaktadır. Bunun bir örneği de ilk olarak 1990'larda ABD'de geliştirilen "iyileşme kolejleri"dir. (recovery colleges). Günümüzde ise İngiltere, Avustralya, Bulgaristan, Kanada, Hong Kong, İrlanda, İtalya, Japonya, Hollanda, Norveç, Polonya ve Uganda gibi farklı ülkelerde yirmiden fazla iyileşme koleji bulunmaktadır.

İyileşme kolejleri, ruh sağlığı sorunları yaşayan bireylerin ihtiyaçlarını tedavi edici olmaktan ziyade eğitici bir modelle karşılamaya çalışan merkezlerdir. Bu kolejlerde ruh sağlığı sorunları bulunan bireyler öğrenci olmakta ve kendi iyileşme süreçlerini yönetmek için tasarlanmış çeşitli kurslara katılmaktadırlar. Bu kursların içerikleri, profesyoneller ve ruh sağlığı sorunları bulunan bireyler

¹ Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-2488-9583, E-posta: sattepe@baskent.edu.tr

tarafından ortaklaşa tasarlanmaktadır. Bu kolejlerde hiyerarşik bir yapılanma bulunmamakta; ruh sağlığı sorunları olan bireyler de en az profesyoneller kadar söz sahibi olmaktadır. İyileşme kolejlerinde ruh sağlığı sorunları bulunan bireyler, ruh sağlığı çalışanları, gönüllüler ve üniversite öğrencileri ortaklaşa bir şekilde faaliyetler yürütmektedirler.

İyileşme kolejlerinin hedefi, ruhsal sorunlar yaşayan bireylerin, yaşam becerilerinin geliştirilmesi ve iyileşme odaklı yaşam hedeflerine doğru hareket etmesinin sağlanmasıdır. Temelinde kendi kendine yardım ilkesi bulunmaktadır, yani ruhsal sorunlar yaşayan bireylerin birbirlerine yardım etmesini amaçlar. Aynı zamanda bu kolejlere katılan bireyler için bir sosyalleşme imkanı da sunmaktadır. Bu yönüyle iyileşme kolejleri sosyal hizmetin kendi kaderini tayin hakkı, bireyselleşme ve özgürleşme ilkeleri ile örtüşmektedir.

Sonuç: Yapılan araştırmalar; iyileşme kolejlerinin ruh sağlığı sorunları bulunan bireylerin; hedeflerine ulaşmasında, ruh sağlığı ve öz yönetim hakkında bilgi geliştirmesinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca bireylerin yaşam kalitelerini iyileştirdiği, bireylere sosyal destek sağladığı ve istihdamı kolaylaştırdığı da belirtilmektedir. Bu modelin bir başka katkısı ise hizmet kullanımını azaltma yoluyla hizmet maliyetlerini azaltmasıdır. Bütün bu katkıların sosyal hizmet mesleğinin amacı olan ruh sağlığı sorunlarına sahip bireylerin psiko-sosyal ve ekonomik yönden güçlendirilmesine katkıda bulunduğu açıktır.

Anahtar Kelimeler: İyileşme modeli, Ruh sağlığı, İyileşme koleji.

AFET ÖNCESİ VE SONRASI İÇİN AFAD ARAMA KURTARMA EKİBİNE YENİLEYİCİ YARATICI DRAMA ÇALIŞMASI*

İrem Saranur ARSLAN¹

İrem ATLAM²

Melike AYDIN³

Bilge AYDEMİR⁴

ÖZET

Konu: Afet çalışanlarına AFAD bünyesinde yapılan hizmet içi eğitimler ya da psikososyal destek mekanizmaları olmasına rağmen hem niteliksel hem de niceliksel açıdan psikososyal destek çalışmalarının yeterli olmadığı görülmüştür. AFAD personelinin krize müdahale kapsamında profesyonel deneyimlerinin yanı sıra kişisel deneyimlerinin de varlığı iş ve yaşam deneyiminde kişileri güçsüz bırakmaktadır. Yaşanan iş ve yaşam motivasyon düşüklüğü ve değersizlik hissi, daha içselleştirmeyi mümkün kılan ve kalıcı olduğu düşünülen yaratıcı drama tekniği kullanılarak grup çalışması içerisinde psikososyal desteğin sağlanmasına yönelik bir çalışma tasarlanmıştır. Böylece personelin duygu ve düşüncelerinin dışa vurumunun sağlanması ve iyilik hallerinin yükseltilmesinin mümkün olacağı düşünülmüştür.

Amaç ve Kapsam: AFAD personelinin iş ve yaşam motivasyonları ve iyilik hallerine yaratıcı drama tekniğinin kullanıldığı grup çalışmasının etkisinin saptanması amaçlanmıştır. Yaratıcı drama tekniği ile grup çalışması, içselleştirmeyi mümkün kılan, yeni, sürdürülebilir ve her kurumda uygulanabilecek tekniklerin yer aldığı profesyonel bir modül ile uygulanmasını içermektedir.

Yöntem: Bu çalışma müdahale/deneysel bir çalışmadır. Müdahale araştırması şeklinde, deney grubunun kendisinin kontrol grubu olduğu araştırma deseni kullanılmıştır. Gruplarla sosyal hizmet müdahalesi olarak tasarlanan çalışmanın içeriği, haftalık oturum sıklığı, konu başlıkları ve yararlanılacak olan yaratıcı drama etkinlikleri planlanmıştır. Araştırmada Grup çalışması öncesinde oluşturulan “Ben Değerliyim” yaratıcı drama modülü öncelikle drama liderinden alınan eğitimcilerin eğitimi ile başlamış sonraki süreçte oluşan atölye personele uygulanmıştır. Çalışma evreni, Isparta AFAD arama kurtarma personeli olup, çalışmaya toplam 15 kişi dahil olmuştur. Grup çalışması öncesi

* Bu çalışma TÜBİTAK 2209-A projesi kapsamında Doç. Dr. Tuba YÜCEER KARDEŞ, danışmanlığında yapılmıştır, ORCID: 0000-0003-2434-8952, E-posta: tubayuceer@sdu.edu.tr

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, ORCID: 0009-0007-8759-4188, E-posta: iremsaranurarslan@gmail.com

² Sosyal Hizmet Uzmanı, ORCID: 0009-0003-7794-5184, E-posta: irematlam20@gmail.com

³ Sosyal Hizmet Uzmanı, ORCID: 0009-0001-8958-3841, E-posta: melikeeaydin19@gmail.com

⁴ Sosyal Hizmet Uzmanı, ORCID: 0009-0002-0076-5671, E-posta: bilge.aydemr@icould.com

ve sonrasında oluşturulan araştırma soruları araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulmuştur.

Bulgular: Afet çalışanları ile yapılan görüşmeler sonrasında katılımcıların ifadelerinden anlaşılan duygu ve düşüncelerin grup müdahalesinde yaratıcı drama tekniğiyle kolay ifade edebildiğidir. Yapılan görüşmelerde daha önce hizmet içi eğitim ya da psiko-sosyal destek kapsamında duygu ve düşüncelerini ifade etmekten kaçındıklarını dile getirmişlerdir. Afet çalışanları deneyimlerini daha öncesinde hiç anlatmama, yüzeysel ifade etme, anlatırken yarıda kesme gibi davranışlar sergilerken atölye ile birlikte duygulanımlarını da deneyimlerinin yanında ifade etmenin önemini kavramıştır.

Sonuç: Afet çalışanlarının ifadelerinden, deneyimleri ile baş etmede güçlük çektikleri anlaşılmaktadır. Gerçekleştirilen gruplarla sosyal hizmet müdahalesinin doğasında ortak deneyim paylaşımı, benzer duygulanımların dışa vurumu aracılığıyla grup etkisi ile sorun çözümü ve destek mekanizmasının oluşumu söz konusudur. Bu çalışmada afet çalışanlarının psikososyal iyilik hallerinin yükseltilmesinde grup çalışmasının ve yaratıcı drama tekniğinin etkili olduğu yapılan grup çalışması öncesi ve sonrası görüşmelerden ortaya çıkmıştır. Duygularını ifade etmekten çekinen ve farklı baş etme mekanizmaları ile deneyimlerinin bireysel çıktılarını görmezden gelen personel grup çalışması sonrasında başka bir yöntemin varlığını keşfetmiştir. Bu çalışmada geliştirilmesi gereken yönler; katılımcıların karma gruptan oluşması (aynı iş yerinden olmamaları), farklı illerden, yılda bir veya iki kez dönem başı ve sonu olacak şekilde bağımsız lider tarafından bir merkezde yapılması, mesleki hiyerarşinin göz önünde bulundurularak grubun oluşturulması, yaş aralığının benzer olması atölye modülünü ve çalışmayı sürdürülebilir ve kalıcı kılmak adına çalışmanın önerileridir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet çalışanları, Yaratıcı drama, Gruplarla sosyal hizmet

KANSER TANISI ALMIŞ ÇOCUKLARA VE BAKIM VERENLERİNE YÖNELİK 6 ŞUBAT DEPREMİNDE UYGULANAN SOSYAL HİZMET MÜDAHALELERİNİN SWOT ANALİZİ: KAÇUV ÖRNEĞİ

Ceren Nur ŞİMŞEK¹

ÖZET

Konu: Çocukluk çağı kanserleri; uzun tedavileri, çeşitli tıbbi yan etkileri, değişken psiko-sosyal ve ekonomik gereksinimleri beraberinde getiren hastalıklardır. Kanser özelinde oluşan gereksinimlerin yanı sıra birçok doğal ya da insan kaynaklı çevresel faktör tanı ve tedavi sürecini etkilemektedir. Bu faktörlerden biri olan afetler, gündelik yaşamın seyrini olumsuz etkilemektedir. Bu çalışmanın konusu, kanser tanısı alan çocuklara ve bakım verenlerine yönelik bir sivil toplum kuruluşu tarafından 6 Şubat depremi odağında gerçekleştirilen sosyal hizmet müdahalelerinin çok yönlü olarak değerlendirilmesi ve saha uygulamalarından elde edilen bilginin ortaya konulmasıdır.

Amaç ve Kapsam: Çalışma kapsamında 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olup 11 şehri etkileyen depremin ardından çocukluk çağı kanser türleri ve tedavi süreçleri üzerine yirmi beş yıldır faaliyetlerini yürüten bir sivil toplum kuruluşu olan Kanseri Çocuklara Umut Vakfı (KAÇUV)'nın kanser tanısı almış çocuklara ve çocukların bakım verenlerine yönelik yaptığı sosyal hizmet müdahalelerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Çalışmada, KAÇUV'un sosyal hizmet müdahalelerine yönelik yapılan SWOT analizi temel alınmıştır. SWOT analizi, gerçekleştirilen sosyal hizmet müdahalelerinin güçlü ve zayıf yönlerini, deprem sonrası ortaya çıkan fırsatları ve karşı karşıya kalınan riskleri belirlemek için kullanılmıştır. Analiz sürecinde, öncelikle KAÇUV'un deprem öncesi ve sonrası sosyal hizmet stratejileri incelenmiş, deprem sonrasında yapılan müdahalelerin etkinliği ve sürdürülebilirliği değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede hem kurum içi belgeler hem de KAÇUV'un sahada çalışan sosyal hizmet uzmanları ve yöneticileriyle yapılan görüşmeler ve raporlamalar kullanılmıştır.

Bulgular: 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremden etkilenen kanser tanısı almış çocuklar ve bakım verenleri odağında da faaliyetlerini yürüten KAÇUV'un SWOT analizi sonucunda güçlü yanları; depremden etkilenen kanser tanısı almış çocuğun ve bakım vereninin hastalıktan kaynaklı hassasiyetlerini ve gereksinimlerini tanıyacak ve kısa süre içerisinde gelişebilecek riskleri öngörebilecek düzeyde bilgi birikimine sahip olması, alanda tanınan, şeffaf ve güvenilir bir sivil toplum kuruluşu olarak bilinmesi, çocuklara ve bakım verenlerine yapılan sosyal hizmet müdahalelerinin sosyal hizmet uzmanları tarafından profesyonel bir şekilde yürütülmesi, zaman,

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı & Sosyal Hizmet Birim Koordinatörü, Kanseri Çocuklara Umut Vakfı (KAÇUV), İstanbul, ORCID: 0009-0003-5054-3513, E-posta: ceren.simsek@kacuv.org

içerik ve şekil itibariyle doğru yapılandırılmış iletişim çalışmalarıyla bağışçı ve kurumlar arası iş birliklerini inşa edebilmesi, afet çalışmaları özelinde hızlı alınan yönetim kararları ile doğru bir zaman yönetimi yapması olarak ifade edilebilir. Personel ve sosyal hizmet uzmanı sayısının sınırlı olması, İstanbul merkezli bir vakıf olması nedeniyle şehirlerarası oluşan erişim engellerini aşamaması, sosyal hizmet müdahaleleri özelinde hazır bir afet planının olmaması ise faaliyetlerdeki zayıf yönleridir. Sağlık Bakanlığı ve afet bölgesindeki devlet kurumları ile aktif iletişimin sürdürülememesi, devletin sunduğu sağlık hizmetlerindeki değişkenlerin öngörülememesi, faaliyet bütçelerinin bir kısmının bağışlara bağlı kalacak şekilde planlanması süreçteki riskleri oluşturmaktadır. KAÇUV'un uzun yıllar boyunca devam ettirdiği proje ve faaliyetlerinin kesintisiz bir şekilde devam etmesi, afet özelinde bir öz kaynak tahsis edilebilmesi ve çeşitli psiko-sosyal ve sosyo-ekonomik desteklerle sosyal hizmet müdahalesi yapabilmemesi faaliyetlerdeki fırsatlardır.

Sonuç: Afet dönemlerinde uygulanmak üzere sivil toplum kuruluşlarının hazır bir afet planının olması ve kuruluş içi görev dağılımlarının hazırlanması yüksek öneme sahiptir. Destek sunulan hedef kitlenin ve gereksinimlerinin vakıf tarafından biliniyor olması afet bölgesinde ilk yapılan durum tespit görüşmelerinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlamıştır. Bu gibi güçlü yanları; etkin ve ülke geneline yayılmış bir gönüllü ağıyla desteklemek, vakfa ait şehir dışında destek binaları veya merkezleri oluşturmak, devlet kurumları başta olmak üzere birçok kurumla etkin iletişim kanalları yaratmak gibi çeşitli güçlendirici çalışmayla desteklenmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı kanseri, Deprem, Sosyal hizmet, SWOT analizi

ANLATI (NARRATIVE) TERAPİSİ VE TRAVMA: TRAVMATİK HİKAYELERİN YENİDEN YAZIMI

Seda KILIÇ BODUROĞLU¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Travma çalışmaları, sosyal hizmet alanında giderek daha fazla önem kazanan bir konu haline gelmektedir. Sosyal hizmet müdahalelerinde kuramsal dayanaklar, sosyal hizmet uzmanları için önemli bir yol göstericidir. Bu derleme çalışmasında temel amaç ülkemizde yeni yaygınlaşmaya başlayan anlatı terapisinin tarihsel gelişimi, felsefi ilkeleri, kullanılan teknikler ve terapi süreci hakkında bilgi verilerek travma çalışmalarında anlatı terapisi uygulamalarını incelemektir. Anlatı terapisinin travma çalışmalarında nasıl kullanıldığına dair literatürde yer alan çalışmaların incelenmesi ve alanyazında bu konuya dair çalışmaların kısıtlılığı bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Travmaya yönelik anlatı terapisinin uygulamalarını konu edinen bu çalışmada, ilgili literatür gözden geçirilerek bir perspektif oluşturulması ve travma konusunda anlatı terapisinin uygulamaları ve terapötik teknikler hakkında literatüre katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Anlatı terapisi 1980'li yıllarda gelişmeye başlamış postmodern bir terapi ekolüdür. Terapinin dayanağını oluşturan felsefi ve teorik ilkeler ve kullanılan terapötik teknikler anlatı terapisini diğer ekollerden farklı kılmaktadır. Anlatı terapisi danışanların problemlerine odaklanmaktan çok onların hikayelerine odaklanmaktadır. Danışanların sahip oldukları veya tanımladıkları problemlerde kültürel, politik ve diğer etmenlerin bu probleme olan etkilerine odaklanmaktadır. Anlatı terapisi bireylerin travmadan nasıl etkilendiklerine odaklanmak yerine bireyin travmaya nasıl tepki verdiği üzerinde durmaktadır. Anlatı terapisinin kuramsal bakış açısında hiç kimse travmanın pasif alıcısı konumunda değildir. Anlatı terapisinde bireylerin hikayelerinin ilk parçası olan travma etkilerine odaklanmaktan ziyade alternatif hikayelere odaklanılmaktadır. Travmaların toplumsal ve kültürel bağlamda anlam bulduğunu varsayan anlatı terapisi, bunu dikkate alarak bireylerin travmalarını daha geniş bir perspektiften değerlendirmelerine olanak sağlayarak travmatik yaşam deneyimlerini tek bir hikâye ile sınırlamamaktadır. Kullanılan tekniklerden birisi olan yeniden yazma, travma çalışmalarında önemli bir aşamayı oluşturmaktadır. Bu bağlamda sosyal hizmet müdahalelerinde anlatı terapisinin kullanımı da belirli bir uzmanlık gerektirmektedir. Bu alanda uzmanlaşmak isteyen veya çalışmalarında kuramsal dayanak olarak anlatı terapisini kullanmak isteyenlerin belirli eğitimleri tamamlamış profesyoneller olmaları gerekmektedir. Avustralya'da ortaya çıkarak dünyanın bir çok yerinde yaygınlaşan terapi ekolünün ülkemizdeki eğitimi Poem (Psikoloji Organizasyonları ve

¹ Öğr. Gör. Seda KILIÇ BODUROĞLU, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, Çorum, ORCID: 0009-0000-6134-8703, E-posta: sedakilic@hitit.edu.tr

Eğitimleri Merkezi) ve Dulwich Center işbirliği ile uluslararası eğitmenleri de kapsayacak şekilde verilmektedir. Toplam sekiz modülden oluşan eğitimin süresi yaklaşık iki yıl sürmektedir. Her modülde farklı alanlara yönelik eğitimler verilmektedir. "Narrative terapiye giriş eğitimi", "çocuklarla narrative terapi", "travma ve narrative terapi", "çift ve ailelerle narrative terapi" bunlar arasında yer almaktadır. Bu eğitimlerden en az dört modülü tamamlayanlar süpervizyon eğitimine katılabilmektedirler. Sekiz modülü tamamlayanlar ise anlatı terapisi eğitimini tamamlamış olmaktadır.

Sonuç: Bu çalışmada anlatı terapisinin felsefesi, tarihsel süreci, terapötik teknikleri (dışsallaştırma, yeniden üyelik, yeniden yazma, terapötik dokümanlar vd.) hakkında bilgi verilerek travma konusunda anlatı terapisi alanında yapılan çalışmalar ilgili literatür ışığında ele alınmıştır. Araştırmada travma konusunda anlatı terapisinin etkililiği hakkında bilgi verilmiştir. Anlatı terapisinin travmaya bakış açısında özgün yönleri ortaya konulmuştur. Alanyazın incelemesi, anlatı terapisinin bireylerin travmatik deneyimlerini anlamlandırmalarına ve yeniden yapılandırmalarına katkı sağladığını ve çalışmaların travmatik yaşam öykülerine sahip bireylerde, psikolojik sorunlarda azalmaya yol açtığını göstermektedir. Bununla birlikte, anlatı terapisi alanında yapılan çalışmalar yaygınlaşmaya başlasa da, etkililiğine dair hem Türkiye'de hem de yurtdışında kısıtlı sayıda çalışma bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Travma, Anlatı Terapisi, Yapısöküm, Yeniden yazma, Travmaya yanıt verme

NARRATIVE THERAPY AND TRAUMA: RE-AUTHORING TRAUMATIC STORIES

ABSTRACT

Aim and Scope: Trauma studies are becoming an increasingly important topic in the field of social work. Theoretical frameworks in social service interventions serve as crucial guides for social service professionals. The primary aim of this review is to provide information on the historical development, philosophical principles, techniques used, and therapeutic process of narrative therapy, which is beginning to gain traction in our country, and to examine its applications in trauma work. The examination of existing literature on how narrative therapy is used in trauma studies, combined with the limited research available on this topic, highlights the significance of this study. This work, focusing on narrative therapy applications for trauma, aims to establish a perspective by reviewing the relevant literature and to contribute to the literature on narrative therapy applications and therapeutic techniques in trauma.

Theoretical/Conceptual Framework: Narrative therapy is a postmodern therapy approach that began developing in the 1980s. The philosophical and theoretical principles that form the basis of the therapy, along with the therapeutic techniques used, distinguish narrative therapy from other schools of thought. Narrative therapy focuses not on clients' problems but rather on their stories. It examines the effects of cultural, political, and other factors on the problems that clients experience or define. Instead of focusing on how individuals are affected by trauma, narrative therapy emphasizes how individuals respond to trauma. In the theoretical perspective of narrative therapy, no one is considered a passive recipient of trauma. Rather than concentrating on the impact of trauma, which constitutes the first part of individuals' stories, narrative therapy. Assuming that trauma finds meaning within a social and cultural context, narrative therapy allows individuals to evaluate their traumatic experiences from a broader perspective, thus avoiding limiting their traumatic life experiences to a single narrative. One of the techniques used, re-authoring, constitutes an important

step in trauma work. In this context, the use of narrative therapy in social work interventions requires a certain level of expertise. Those who wish to specialize in this field or wish to use narrative therapy as a theoretical foundation in their work must complete specific training and become professionals in the area. Originating in Australia and spreading to many parts of the world, this therapy approach is taught in our country through collaboration between Poem (Center for Psychology Organizations and Education) and Dulwich Center, with international trainers included. The training consists of eight modules and takes approximately two years to complete. Each module offers training on different topics. Introduction to narrative therapy, narrative therapy with children, trauma and narrative therapy, and narrative therapy with couples and families are among the topics covered. Those who complete at least four modules can participate in supervision training, and those who complete all eight modules will have completed their narrative therapy training.

Conclusion: This study provides information on the philosophy, historical development, and therapeutic techniques of narrative therapy (such as externalization, re-membering, re-authoring, therapeutic documents, etc.), and examines studies related to narrative therapy in the context of trauma in light of the relevant literature. The research discusses the effectiveness of narrative therapy concerning trauma. The unique aspects of narrative therapy's perspective on trauma are highlighted. The literature review shows that narrative therapy contributes to individuals' understanding and restructuring of their traumatic experiences and leads to a reduction in psychological issues among individuals with traumatic life stories. However, despite the increasing number of studies in the field of narrative therapy, there remains a limited number of studies on its effectiveness both in Turkey and internationally.

Keywords: Trauma, Narrative Therapy, Deconstruction, Re-authoring/ re-storying, Responding to trauma

KLİNİK SOSYAL HİZMETİN BAĞIMLILIK TEDAVİSİNDEKİ ROLÜ YEDAM MODELİ

Hilal KURT KAVRAZ¹
Seda Nur ER²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Çalışmanın amacı Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM) modelindeki sosyal hizmet müdahale yöntemlerinin klinik sosyal hizmet perspektifinden açıklanması, klinik alanda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının rol ve sorumluluklarının incelenmesidir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: 2015 yılında faaliyete başlayan YEDAM; alkol, madde, tütün, kumar ve internet olmak üzere 5 bağımlılık alanında klinik müdahale hizmeti vermektedir. YEDAM Modelinde sosyal hizmet uzmanları, klinik sosyal hizmet alanında uygulamalar yürütmektedir. Klinik sosyal hizmet, bireylerin yaşadığı biyo-psiko-sosyal sorunların ve iyilik halini etkileyen işlevsizliğin tedavisi ve önlenmesi amacıyla sosyal hizmet müdahale yöntemlerinin uygulanmasıdır. Klinik sosyal hizmet uygulaması; psiko-sosyal gelişim, duygu-davranış yönetimi, psikopatolojik örüntüler, stres kaynakları, kişilerarası ilişkiler, çevre gibi bireyi etkileyen süreçlerin bütüncül olarak alınması şeklindedir. Bağımlılık tedavisinde yer alan sosyal hizmet uzmanlarının önemli rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. Uzmanlar YEDAM modelinde; danışman/klinisyen, vaka yöneticisi, savunucu, aracı/bağlantı kurucu, değişim ajanı, meslek elemanı, eğitici, iş yükü yöneticisi rollerini aktif kullanmakta, kurum politikasının ve modelin koordinasyonu amacıyla süpervizör ve yönetici rollerini sürdürebilmektedirler. Uzmanlar, bireylere yönelik psiko-sosyal değerlendirmeler yapmakta ve mikro-mezzo-makro boyutuyla müdahaleler uygulamaktadır. Bağımlılık, bireylerin bedensel-ruhsal sağlıklarının yanında sosyal işlevselliklerini de etkilediğinden, detoksifikasyon sonrasında sosyal rehabilitasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi önemlidir. Faaliyetler; bireyleri fiziksel-ruhsal-sosyal-mesleki-eğitsel anlamda destekleyerek alkol-madde olmadan yaşamlarını sürdürebilme becerisi kazandırabilme, sosyal uyumlarını sağlayabilme, aile ilişkilerinin yeniden tahsisi gibi programlardan oluşmaktadır. Yapılan araştırmalar rehabilitasyon faaliyetleri ile yürütülen tedavilerde remisyon oranının arttığını göstermiştir.

Müdahale yöntemleri; Değerlendirme Formu, Sosyal Risk İndeksi (SORİ), Sosyal Çalışma Matriksi (SÇM), Sosyal Değişim Defterleri gibi YEDAM'a özgü envanterlerle gerçekleştirilmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, mikro düzeyde çalışma yürütürken rol ve sorumlulukları doğrusunda birebir ve

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Keşan Yeşilay Danışmanlık Merkezi, ORCID: 0000-0002-8296-0384,
E-posta: hilal.kurt@yesilay.org.tr

² Sosyal Hizmet Uzmanı, Bahçelievler Yeşilay Danışmanlık Merkezi, ORCID: 0009-0008-2877-6296,
E-posta: seda.er@yesilay.org.tr

düzenli takip gerçekleştirir. Sosyal hizmet uzmanlarının tedavi sürecinde; sosyal riskleri ve ihtiyaçları saptamak, bireysel ve sosyal destek kaynaklarını ortaya koyarak motivasyon sağlamak, relapsı önlemek için danışanı güçlendirmek, bireye çevresini yeniden düzenlemesi için destek olmak, riskli durumlarda krize yönelik doğru müdahalede bulunmak gibi klinisyen/danışman olarak önemli görevleri bulunmaktadır. Aracı/bağlantı kurucu ve kaynak yönetimi rolleri ile danışanların ihtiyaç duyabileceği kaynakları tespit etmek, diğer kurum/kuruluşlar hakkında bilgi sahibi olmak, ihtiyaçları doğrultusunda uygun yönlendirmeler yapmak, danışanların hizmetlere erişimini kolaylaştırmak gibi sorumlulukları vardır. Ayrıca kişinin tıbbi destek süreçlerinin takibini yapmakta, gerekli durumlarda saha ve ev ziyaretleri gerçekleştirerek bireyin sürecine eşlik etmektedir. Danışanların ilgi alanları doğrultusunda boş zamanlarını yapılandırmakta, atölye ve sosyal etkinliklere katılımını desteklemektedir.

Uzmanlar; mezzo boyutuyla aile sosyal hizmet görüşmeleri gerçekleştirerek ailenin tedaviye katılımını sağlamaktadır. Eğitici rolü ile aile bireylerini bağımlılık süreci ve bağımlılık tedavisi hakkında bilgilendirmektedir. Ailelerin risk ve ihtiyaçlarını tespit etmek, yasal hizmetler hakkında bilgilendirmek, ilişkilerini güçlendirmek gibi fonksiyonları bulunmaktadır. Ayrıca uzmanlar; grup çalışmaları düzenlemekte, AA ya da NA gibi kendine yardım gruplarına yönlendirmektedir.

Uzmanlar; makro düzey müdahalelerde ise önleyici çalışmalar gerçekleştirerek toplumu bağımlılık hastalığı, tedavisi ve stigma hakkında bilgilendirmektedir. Sosyal değişim ajanı rolünü kullanarak sosyal haklara adil erişimi sağlayabilmek adına savunuculuk faaliyetleri yürütmektedir. Bireyin yararı üzerine çalışmaya engel olabilecek süreçlerde kurumsal iş birlikleri gerçekleştirerek müdahalelerde bulunmaktadır.

Sonuç: YEDAM, bağımlılık tedavisinde sosyal hizmet uzmanlarını önemli bir yere koymakta, geliştirilen bilimsel ve profesyonel modelde uzmanların rol ve sorumluluklarını klinik düzeyde aktif kullanmasına fırsat vermektedir. Uygulanan yöntemlerin, danışanların işlevselliğini kazanabilmesi ve toplumu bağımlılık tedavisinde harekete geçirmek için kritik öneme sahip olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Klinik Sosyal Hizmet, Bağımlılık Tedavisi, YEDAM, Sosyal Rehabilitasyon.

BAĞIMLILIK TEDAVİSİNDE SOSYAL ENTEGRASYONUN SAĞLANMASI YEDAM ATÖLYE MODELİ

Feride TOPUZ¹
Kasım YAZICI²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Yeşilay Danışmanlık Merkezi; alkol, madde, tütün, kumar ve teknoloji bağımlılığı bulunan bireylere psikososyal destek sağlayan bir danışmanlık merkezidir. Araştırmalar bağımlılıkta sosyal rehabilitasyonun önemini vurgulamaktadır. Kişinin bireysel ve ruhsal iyileşmesine ek olarak sosyal risk ve ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapılması da iyileşmeyi kalıcı hale getiren unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Öne çıkan sosyal risk ve ihtiyaçların çoğunlukla çalışma ve eğitim yaşamı ile aile ve arkadaşlık ilişkileri olabildiği ve bu durumda bağımlı bireylerde sosyal çekilme, yalnızlaşma, rutin yaşamın bozulması ve hobilerinden uzaklaşmaya neden olduğu görülebilmektedir. Bahsedilen sosyal risklerin tedavi sürecinde süreklilik sağlama, sosyal uyum ve becerileri kazanabilme amacıyla ayaktan rehabilitasyon programı olan YEDAM atölyeleri gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada YEDAM atölyeleri ve atölye süreçlerinin sosyal hizmet perspektifinde incelenmesi hedeflenmiştir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Bağımlılık, literatürde biyopsikososyal temele bağlı gelişen kronik bir beyin rahatsızlığı olarak kabul edilmektedir. Bağımlılık tedavisinde sosyal hizmet müdahalesinin etkisi ve önemi yapılan araştırmalarla birlikte ortaya koyulmuş olan hususlardan birisidir. YEDAM tedavi sürecinde bağımlı bireylerle çalışırken biyopsikososyal modeli temel alarak bağımlı birey ile ilk olarak sosyal hizmet değerlendirme görüşmesi yapılır. Danışanın risk ve ihtiyaçları belirlenerek bunun akabinde birey özelinde sosyal hizmet müdahale planı oluşturulmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı bireylerin risklere karşı önlem alma ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik destekleyerek, danışmanlık hizmeti sağlamaktadır. Özellikle günümüzde bağımlılık alanında gelişen sosyal bakışla birlikte bir bağımlılık tedavisinde sosyal hizmet desteğine daha fazla ihtiyaç olduğu görülmüştür. Bu anlamda sosyal hizmetin bağımlılık alanında koruyucu-önleyici rollerden tedavi-rehabilitasyon edici ve toplumla yeniden bütünleştirici rollere uzanan birçok çalışma alanı bulunmaktadır. YEDAM' da tedavi sürecinde, sosyal hizmetin tedavi-rehabilitasyon edici ve topluma yeniden entegre olma hedefini içeren bir sosyal hizmet müdahale biçimi uygulanmaktadır. Sosyal hizmet müdahalesinde aile ilişkileri, arkadaş ilişkileri, boş zaman değerlendirme ve yasal süreçler gibi bir çok alanda çalışmalar yaparken,

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Eyüp Yeşilay Danışmanlık Merkezi, ORCID: 0009-0006-1133-4593,
E-posta: feride.topuz@yesilay.org.tr

² Sosyal Hizmet Uzmanı, Silivri Yeşilay Danışmanlık Merkezi, ORCID: 0000-0001-9481-5945,
E-posta: kasim.yazici@yesilay.org.tr

bağımlılık tedavisinde önemli katkılar sağlayan bir diğer destek alanı da ayaktan rehabilitasyon programı olan YEDAM atölyeleridir. YEDAM Atölyeler ayakta rehabilitasyon programıdır. İyileşme aşamasında olan bağımlıların tedavi sürekliliklerin sağlanması ve sosyal entegrasyonu için bir araç olarak sosyal hizmet uzmanları tarafından yürütülmektedir. YEDAM Atölyenin amaçları, bağımlı bireyler için önemli risk faktörü olan boş zaman değerlendirme, riskli ortamdan uzak tutmak, ruhsal sorunlarını azaltmak ve kişisel özelliklerini geliştirerek tekrar madde kullanma ihtimallerini azaltmak, tekrar madde kullanmayı önleme becerilerini artırmak, sosyal becerileri geliştirmek böylece toplumsal adaptasyonu sağlamak, meslek edinme becerilerini geliştirmek, böylece kendi hayatlarını sürdürebilmelerini sağlamak, danışanı destek sistemi içerisinde tutmayı devam etmek olarak ifade edilebilir. YEDAM Atölyeler el sanatları atölyesi, gastronomi atölyesi, hobi atölyesi, seramik atölyesi, grafik tasarım atölyesi, tiyatro atölyesi, müzik atölyesi ve spor atölyesinden oluşmaktadır. Bireyler ilgi ve becerilerine göre uzmanı tarafından atölyeye yönlendirilerek takip edilmektedir.

Sonuç: Bağımlılık tedavisinin sosyal rehabilitasyonunda atölye çalışmalarından yararlanan Yeşilay Danışmanlık merkezlerinde sosyal hizmet uzmanları aracılığıyla yürütülen ayaktan rehabilitasyon çalışmalarının çeşitli faydaları bulunmaktadır. Böylelikle sosyal hizmet mesleğinin bağımlılık alanındaki etkisi ve verimliliğini destekler nitelikte çalışmaların yürütülmesi desteklenmektedir. YEDAM Atölyeler aracılığıyla bağımlı bireyler, boş zamanını değerlendirme, iş ve meslek edinme şeklinde faydalar sağlayabilmektedir. Bu çalışma ile bağımlılık ve sosyal entegrasyon süreçlerinde sosyal hizmet mesleğinin ve YEDAM Atölye hizmetlerinin önemi vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: YEDAM Atölye, Sosyal Rehabilitasyon, Sosyal Hizmet, Sosyal Uyum, Etkin Zaman Değerlendirme

KLİNİK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARINDA SÜPERVİZYON DESTEĞİ YEDAM MODELİ

Merve AYHAN¹
Gizem MAY²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Süpervizyon, klinik sosyal hizmetin temel taşı olarak kabul edilir. Bağımlılıkta tedavinin etkililiğinin artırılmasında, deneyim paylaşımı ile uzmanların mesleki bakışının geliştirilmesinde süpervizyon desteği oldukça önemlidir. YEDAM'da görüşmelerde motivasyonel görüşme ve davranışsal yaklaşımlar uygulanırken, süpervizyon desteği ile uzmanın uygulama becerisinin geliştirilmesi, müdahalelerinin niteliğinin artırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca sosyal hizmet süpervizyon uygulamasında, etik ilkelerin gözetilmesi ve mesleki yetkinliğin geliştirilmesi standartları göz önünde bulundurulmaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Bağımlılık tedavisinde karşılaşılan sosyal risklerin tespit edilmesi ve görüşmelerin yapılandırılması zorlayıcı olabilmektedir. Klinik süpervizyon; uzmanların yaşadığı zorlukların fark edilmesini sağlamaktadır. Zorlanılan durumlarda uzmanların destek alması tedavinin etkililiğini arttırmaktadır. Süpervizyonun, genel ve geleneksel olarak idari, eğitimsel ve destekleyici amaçları olduğu kabul edilmektedir. Uzmanlara süpervizyon desteği sağlanması, uygulamanın doğru yapıp yapılmadığının denetlenmesi ve etkili bir uygulama için eğitim ve danışmanlık hizmetinin verilmesi bir ihtiyaçtır. Sosyal hizmet süpervizyonunun hedefi; danışanların aldıkları hizmetin kalitesinin artırılması, insan hakları ve sosyal adalet için ayrılan kaynakların etkin kullanımının denetimi, uzmanların niteliğinin artırılması ve desteklenmeleri olarak özetlenebilir.

YEDAM modelinin en önemli bileşenlerinden birisi süpervizyondur. Psikiyatristler tarafından gerçekleştirilen süpervizyonlar Şubat 2024 itibariyle sosyal hizmet uzmanları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Amaçlanan; model kapsamında yapılan mesleki uygulamaların aynı meslekten kişiler tarafından desteklenmesinin sağlanmasıdır. Böylece sosyal risklerin tespitinin daha kolay sağlandığı, danışanın kaynaklara yerel işbirlikleri sayesinde daha sağlıklı yönlendirildikleri görülmektedir. Uzmanlar Sosyal Risk İndeksi kapsamında Eğitim, Çalışma, Ekonomik, Barınma, Yaşadığı Çevre, Aile İlişkileri, Boş Zaman, Yasal Sorun vb. başlıklarda değerlendirme yapmaktadır. Belirlenen sosyal risklere yönelik mikro boyutta motivasyonel görüşme kullanılarak danışanın farkındalığı arttırılmaya çalışılmaktadır. Mezzo boyutta aile görüşmeleri ve grup terapiler ile bu

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Manisa Yeşilay Danışmanlık Merkezi, ORCID: 0000-0002-3904-4559,
E-posta: merve.ayhan@yesilay.org.tr

² Sosyal Hizmet Uzmanı, Elazığ Yeşilay Danışmanlık Merkezi, ORCID: 0000-0002-9490-1031,
E-posta: gizem.may@yesilay.org.tr

alanlar desteklenmekte, makro boyutta da bağımlı bireylerin topluma kazandırılmaları noktalarında çalışmalarını yürütmektedir.

Ekip toplantılarında değerlendirilen vakalar vaka sunum formatında hazırlanarak süpervizyona taşınmaktadır. Vakanın sosyal riskleri, yapılan müdahaleler, uzmanın duygu ve düşünceleri ele alınmaktadır. Süpervizör müdahale planında varsa geliştirilmesi gereken yönleri tespit ederek uzmana geri bildirim vermektedir. Haftalık olarak düzenlenen süpervizyonda sunulan vakaların takibi yapılmaktadır. Böylece vaka sunan uzmanların klinik becerisi değerlendirilir, gelişim hedefleri belirlenir. Klinik becerilerini desteklemek için uzmanlar sürekli eğitimlere dahil edilmektedir. Geribildirim sıklığı getirilen vakaya göre değişiklik göstermektedir. Geribildirimler hazırlanan geribildirim taslağına göre verilmektedir. YEDAM'da süpervizyon sisteminin diğer önemli noktası da süpervizörlerin süpervizyon almasına olanak sağlamasıdır. Bu sistem hem uzmanlar hem süpervizörler açısından oldukça destekleyici olmaktadır. Böylece bağımlı bireylerin tedavi süreci bütüncül biçimde değerlendirilmektedir.

Sonuç: 'Yeni Toplumsal Riskler ve Belirsizlikler Çağında Sosyal Hizmet' temasında Bağımlılık toplumsal riskler arasında yadsınamaz bir gerçektir. YEDAM'da sunulan hizmetlerde uzmanlar mikro, mezo makro düzeyde müdahaleler gerçekleştirirken klinik müdahaleye ek olarak kurumlarla işbirliği içerisinde arabuluculuk rolünü gerçekleştirmektedir. Vakanın sosyal risklerini tespit etmek, bireysel farkındalık çalışmalarını yürütmek aynı zamanda gerekli durumlarda bildirim süreçlerini yürütmek hassasiyet gerektiren durumlardır. Buradan yola çıkılarak YEDAM'da sosyal hizmet uzmanlarının vaka yönetiminde etik ilkeler doğrultusunda yaptığı müdahalelerde doğrudan alandan süpervizyon desteği almasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Diğer yandan süpervizyonlarda sunulan vakaların haftalık takibinin yapılması uzmanlar açısından da önemli bir destek sistemi oluşturmaktadır. Yapılan süpervizyonlarda multisidipliner çalışma gereği olarak tedavi ekibinde yer alan psikologların, halkla ilişkiler uzmanlarının ve iyileşme danışmanlarının da yer alması vakanın çok yönlü değerlendirilmesini sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Klinik Sosyal Hizmet, Vaka Yönetimi, Süpervizyon, Bağımlılık

BAĞIMLILIK REHABİLİTASYONUNDA KADINLAR

Şahander AKÇAY¹
Selen Nur URAL²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışma ile hassas gruplar içerisinde yer alan kadınların, bağımlılık tedavisi sürecinde karşılaştıkları zorluklar incelenmektedir. Kadınlar, toplumsal cinsiyet rolleri, biyolojik farklılıklar, psikososyal farklılıklar, damgalanma, travma ve partner şiddetine bağlı olarak bağımlılık tedavisinde erkeklere göre daha dezavantajlı konumdadırlar. Bu çalışmada bağımlılığın rehabilitasyonunda hizmet veren Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM) sisteminde kadın danışanlarla yapılan çalışmalar ve sağlanan hizmetlerin aktarılması amaçlanmıştır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Bağımlılık cinsiyete göre farklı seyreden bir hastalıktır. Kadının biyolojik özellikleri ve toplumdaki cinsiyet rollerine dayalı ayrıştırıcı tutuma maruz kalması, bağımlı olma riskini, bağımlılık şiddetini ve kadınların tedaviye erişimlerinin diğer bağımlı bireylerin erişimine göre daha zor olmasına neden olmaktadır.

Bağımlı kadınların tedaviye başvurma oranlarının düşük olduğu bilinmektedir. Bu durumun sebepleri incelediğinde, kadına toplum tarafından atanan cinsiyet rolü, erkeklere oranla içselleştirilmiş stigmatın daha fazla görülmesi, atanan cinsiyet rollerinden annelik rolünün baskın olması sebepleri görülmektedir. Kadın bağımlıların erkeklere göre ailelerinde ve evliliklerinde duygusal ve fiziksel şiddete daha fazla maruz kaldığı bilinmektedir. Kadınların biyolojik yapısı incelendiğinde alkol ve maddenin etkisinin kadınlarda daha hızlı olduğu bağımlılık şiddetinin ise daha yüksek olduğu bilinmektedir.

Bağımlı kadınların tedaviye erişim noktasında ise imkanların kısıtlı olması, yataklı servislerin yetersizliği ve cinsiyete göre eşit yatak dağılımının olmaması da kadınlar için zorlayıcı olabilmektedir. Bununla beraber gebe kadınlar ve çocuğu ile tedaviyi sürdürmek durumunda olan kadınlar için de uygun servis koşulları kısıtlı veya bulunmamaktadır. Kadınların bağımlılık tedavisi ile birlikte eşlik eden ruhsal hastalıkların erkeklere göre daha şiddetli olduğu bilinmekte bu hastalıklar için de ruhsal destek ihtiyacı bulunabilmekte.

Bu bilgiler doğrultusunda kadın bağımlı danışanlarla çalışırken verilen hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artırılmasının ne kadar önemli olduğu görülmektedir. YEDAM'da çalışma gruplarından

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Beykoz Yeşilay Danışmanlık Merkezi, ORCID: 0009-0008-2290-2992,
E-posta: sahender.akcay@yesilay.org.tr

² Sosyal Hizmet Uzmanı, Kağıthane Yeşilay Danışmanlık Merkezi, ORCID: 0009-0003-9437-3042,
E-posta: selen.ural@yesilay.org.tr

birisi olan Hassas Gruplar Çalışma Grubu dezavantajlı bir grup olan “Kadın” danışanlar için çalışmalar yürütmekte ve konuyla ilgili bir rehber hazırlamıştır. Bu rehber, yukarıda bahsedilen olumsuz koşul ve durumların YEDAM 'a başvuran kadın danışanların tedaviye erişimlerine engel olabilecek durumların kolaylaştırılması, ortaya çıkabilecek özel koşullara uygulanacak müdahalenin açıklanması gibi detayları içermektedir. Bu noktada temel amaç sunulan hizmetin niteliğini ve tedaviye başvuran kadın danışan sayısını artırma olarak ifade edilebilir.

Sonuç: Yapılmış araştırmalar, kadınların madde ile tanışma yaşları erkeklere oranla daha geç yaşta olsa bile biyolojik olarak duyarlılık geliştirme oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Özellikle uyarıcı özelliği bulunan maddeler için kadınların östrojen oranları nedeniyle daha savunmasız oldukları belirlenmiştir. Kadınlar erkeklere oranla biyolojik olarak bağımlılığa daha yatkındır demek mümkündür. Bu bağlamda YEDAM'da cinsiyete özgü çalışmalar yürütülmekte ve bu çalışmaların niteliğini artırmak için çeşitli çalışma gruplarının düzenlediği rehberlere göre süreci ilerletmek önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Kadın, Cinsiyet Roller, Hassas Grup, Stigma

BAĞIMLILIK REHABİLİTASYONUNDA DEZAVANTAJLI GRUPLAR YABANCI UYRUKLU BİREYLER

*Sümeyye BEKTAŞ¹
Hümeyra MUTLUTÜRK²*

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmada insanlık tarihi kadar eski bir olgu olan göçle birlikte sosyal hizmet disiplininin dezavantajlı gruplar konusu içerisinde bulunan yabancı uyruklu bireyler ve bu bireylerle yapılan bağımlılık rehabilitasyon çalışmalarına yer verilmesi amaçlanmaktadır. Göç eden bireylerin yaşadıkları bireysel ve toplumsal sorunlar ile sosyal uyumları temelde sosyal hizmet mesleğinin kapsamına girmektedir. Bağımlılık konusunu incelediğimizde ise, göç olgusuyla birlikte ele alındığı birçok yer ve durum olduğundan, Türkiye’de bağımlılık tedavisinde hizmet veren YEDAM modelinde, yabancı uyruklu bireylere yönelik nasıl bir rehabilitasyon çalışması yürütüldüğünü açıklamak üzere bildiri çalışması hazırlanmıştır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Sığınmacı ve göçmen bireylerin yaşamış oldukları zorluklar dolayısıyla bağımlılık açısından risk grubunda oldukları bilinmektedir. Göçmenlerin yaşadığı ruhsal travmalar sonucu gelişen bağımlılıklar ile zorla yerinden edilmeyi ilişkilendiren çalışmalar bulunmaktadır. Sosyal hizmet müdahalesi, sığınmacı ve göçmen bireylerle çalışırken hak temelli yaklaşım, baskı karşıtı uygulama, güçlendirme ve savunuculuk gibi yaklaşım ve uygulamaları içermektedir. Yeşilay Danışmanlık Merkezlerinde yabancı uyruklu bireylerle çalışırken yapılan sosyal hizmet değerlendirme görüşmesiyle risk ve ihtiyaçlar tespit edilmekte ve ardından takip görüşmelerinde kişiye özgü müdahale planı oluşturularak sosyal risk ve ihtiyaçların takibi yapılmaktadır. Danışanlar, ülkelerinden ayrılma sürecinde veya öncesinde meydana gelen sağlık sorunlarının tedavisi için kaynaklara erişim konusunda desteklenmektedir. Ötekileştirme ve toplumsal baskıya maruz kalan danışanların sosyal uyumu ve bağımlılıkla baş etmek açısından etkin zaman değerlendirme önem arz etmektedir. Bu bağlamda YEDAM Atölye ve günü birlik yapılan etkinlikler başta olmak üzere kurum içi ve kurum dışı faaliyet ve kurslara yönlendirme yapılmaktadır. Eğitim durumları değerlendirilerek okulda yaşanan sorunlar, öğrenme güçlükleri gibi konular üzerine kurumlarla iş birliği çerçevesinde çalışmalar yürütülmektedir. Göçle birlikte, aile üyelerinden ayrılma, yakınların kaybı, aile içi rol paylaşımında değişim görüldüğünden aile ilişkileri ayrıca

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Kocaeli Yeşilay Danışmanlık Merkezi, ORCID: 0000-0001-6886-7936,
E-posta: sumeyye.bektas@yesilay.org.tr

² Sosyal Hizmet Uzmanı, Koşuyolu Yeşilay Danışmanlık Merkezi, ORCID: 0000-0002-1947-9643,
E-posta: humeyra.mutluturk@yesilay.org.tr

çalışılmaktadır. Göç dolayısıyla yaşanan belirgin sosyal risk ve ihtiyaçların dışında yer alan diğer tüm sosyal risk ve ihtiyaçlar bahsedilen bağlamda müdahale kapsamında yer almaktadır.

Sonuç: Sosyal hizmet disiplininde yer alan çalışma prensipleri hedef kitlenin durumuna ve sürece göre farklılık gösterebilmektedir. Özellikle yabancı uyruklu bireyler ve bağımlılık odağında hazırlanmış olan çalışmada; bireylerin sağlık hizmetlerine erişim, temel yaşamsal ihtiyaçları ve insan haklarının karşılanması, çalışma yaşamlarına ve eğitim hayatına katılımları, zamanı yapılandırma ve aile, arkadaş ilişkileri, sosyal beceri geliştirme gibi sosyal uyumlarını etkileyebilecek sosyal düzenleme alanlarının çalışılması, yasal süreçlerine dair bilgilendirme ve takibin yapılması şeklinde yürütülen sosyal hizmet müdahale basamakları ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Bağımlılık türü fark etmeksizin, diğer kurumlarla iş birliği süreciyle yürütülen rehabilitasyon çalışmalarının daha etkin ve verimli olması amacıyla, yapılan eğitim ve farkındalık çalışmalarının arttırılması ile sahada aktif hizmet veren sosyal hizmet uzmanlarının niceliksel ve niteliksel anlamda arttırılmasına yönelik çalışmaların desteklenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık Rehabilitasyonu, Sosyal Uyum, Göç, Dezavantaj, Sosyal Hizmet

ATAERKİNİN EDEBİYATLA İLİŞKİSİNE DAİR FEMİNİST YENİDEN YAZIM SOSYAL HİZMET İÇİN NEDEN ÖNEMLİDİR

Aslıhan ÇAKIR¹
Derya ŞAŞMAN KAYLI²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Toplumsal cinsiyet rolleri; aile içinde, okulda, tüm toplumsal kurumlarda, tarihte ve edebiyatta erkeği öncelerken kadını ikincilleştirmektedir. Bu rollerin yeniden üretildiği ve kuşaktan kuşağa aktarıldığı en önemli araçlardan biri edebiyattır. Edebiyat eserlerinde kadınlar, ataerkil bakışın kodladığı, eril bir bakışla kurgulanmıştır. Edebiyat eserlerindeki bu eril dilin keşfedilmesi kadınların eşitlik ve hak talep etmeleri ile mümkün olmuştur. 19.yüzyılın eşitlik ve hak talepleri, kadınların sessizleştirildiği, görmezden gelinen siyaset, eğitim, tarih, edebiyat gibi tün alanlara sirayet etmiş ve feminist eleştirel bir bakışla adil, eşit bir dünya için kadınlık temsilleri yeniden yazılmaya başlanmıştır. Ancak artık oldukça yaygın hale gelse de feminist yeniden yazım sosyal hizmet literatüründe çok fazla tartışılmamış bir alandır. Feminist yeniden yazımın kadınlar için eşit ve adil bir toplumsal düzen sağlama uğraşı hak temelli bir meslek olan sosyal hizmetin eşitlik ve adalet temel ilkeleri ile örtüşmektedir. Feminist yeniden yazım kamusal alanda kadını görünür hale getirmek ve daha eşitlikçi bir yazın alanı oluşturmak böylece kültürel belleği dönüştürmek istemektedir. Bu yanıyla uygulamalarını toplumsal cinsiyet perspektifiyle yapılandırılan, kadını güçlendirmeyi ve haklarına eşit bir şekilde ulaşmasını sağlamayı amaç edinen feminist sosyal hizmet için yeniden yazım oldukça önemlidir. Bu derlemede feminist yeniden yazımın sosyal hizmet literatürü içinde, feminist sosyal hizmet uygulamalarında bir güçlendirme aracı olarak kullanılabileceğini tartışmayı amaçlanmaktadır.

Kavramsal Çerçeve: Tarihin ve edebiyat eserlerinin feminist eleştirel bir gözle ele almak hak savunuculuğunu, baskı karşıtı uygulamaları, özgürleşmeyi, güçlendirmeyi içinde barındırır. Tüm bunlar sosyal hizmet uygulamalarında önemli temalardır. Yazın alanının eleştirel sorgusu ve yeniden yazım sosyal hizmetin araştırmacı rolüne karşılık gelmektedir. Sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmet literatürünü feminist değerlendirme ile sorguladıklarında alanın gelişmesine katkıda bulunacaklardır. Feminist sosyal hizmet kadınlarla çalışırken, toplumsal cinsiyet rollerini sorgular, savunuculuk ve baskı karşıtı uygulamaları içerir. Kadının iyilik hali ve güçlendirilmesi birincil

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi Sosyal Hizmet Uzmanı Aslıhan ÇAKIR, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İzmir, ORCID: 0009-0007-6830-7454, E-posta: aslihancakir81@gmail.com

² Prof. Dr. Derya ŞAŞMAN KAYLI, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0001-7949-2332, E-posta: derya.kayli@cbu.edu.tr

hedefdir. Tarih ve edebiyat aracılığıyla toplumsal cinsiyet rollerinin pekişmesini ve eşitsizliğin sürdürülmesini sorgulayan yeniden yazım bu yönleriyle sosyal hizmet için önemli hale gelmektedir.

Sonuç: Yeniden yazımın ataerkil yapının baskıcı, kadınları dışlayıcı edebiyat tutumuna meydan okuyan yanıyla feminist sosyal hizmet uygulamaları için önemli bir araç olabileceği söylenebilir. Sosyal hizmet uzmanları kadınların görünürlüğünü arttırmak, güçlenmelerini sağlamak için makro ve mikro uygulama alanlarında yeniden yazımı kullanabilirler. Feminist sosyal hizmet uygulamalarında, kendi kültüründe yazılmış kadınların hayatla mücadele ederken, kendileri, çocukları, aileleri ve ülkeleri için sergiledikleri güçlü varoluş temsilleri kullanılabilir. Bu yanıyla uygulamalarını toplumsal cinsiyet perspektifiyle yapılandıran, kadını güçlendirmeyi ve haklarına eşit bir şekilde ulaşmasını sağlamayı amaç edinen feminist sosyal hizmet için yeniden yazım oldukça önemlidir. Makro alanda sosyal hizmet uygulamalarının gelişmesine ve kültürel belleğin dönüşmesine katkıda bulunarak, feminist yeniden yazımın sosyal hizmet literatüründe görünür hale gelmesini, feminist sosyal hizmet uygulamalarında güçlendirme aracı olarak kullanılabilmesi düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Feminist Edebiyat Eleştirisi, Feminist Yeniden Yazım, Feminist Sosyal Hizmet

YALNIZ YAŞAYAN YAŞLI YETİŞKİNLERİN SOSYAL HİZMET VE SOSYAL POLİTİKA GEREKSİNİMLERİ*

Edip AYGÜLER¹
Sema BUZ²

ÖZET

Konu: Türkiye İstatistik Kurumu verileri, 2023 yılında Türkiye'deki yaşlı yetişkin nüfusun, genel nüfus içerisindeki oranının %10,2'ye ulaştığını ve Türkiye'nin demografik açıdan "çok yaşlı ülke" grubuna girdiğini göstermektedir. Aynı veriler yaklaşık her beş yaşlı yetişkinden birinin yaşamına yalnız devam ettiğini ortaya koymaktadır. Yalnız yaşayan yaşlı yetişkinler, yaşlı yetişkinlerin geneline göre farklılaşan sorun ve gereksinimlere sahip olmalarına rağmen bu durumu dikkate alan hizmet veya politikaların bulunmayışından ötürü daha kırılgandırlar. Çünkü yalnız yaşayan yaşlı yetişkinler hem yaşlı yetişkin olmanın hem de yalnız olmanın sebep olduğu zorluklarla mücadele etmek durumunda kalmaktadırlar. Bundan ötürü onlara yönelik politika ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi büyük öneme sahiptir. Mevcut durumda ise sosyal politikalar ve sosyal hizmetler hane temelli bir anlayışla, aile üzerinden sunulduğundan yalnız yaşayan yaşlı yetişkinler dezavantajlarını giderecek politika ve hizmetlere erişememektedirler. Bu araştırma da yalnız yaşayan yaşlıların, yaşlılara göre daha kırılgan olduklarını ortaya koyan yeterli sayıda çalışmanın olmayışı ile bu nüfus grubuna yönelik mevcut politika ve sosyal hizmetlerin yetersizliğini problem edinmektedir.

Amaç ve Kapsam: Bu araştırmanın temel amacı, yalnız yaşayan yaşlı yetişkinlerin, yaşam deneyimleri keşfetmek ve bu deneyimlerden hareketle gereksinimlerini tespit edip bunları giderecek hizmetlerin geliştirilmesi için sosyal politika ve sosyal hizmet önerileri sunmaktır. Ayrıca yaşlı yetişkinlerin sahip oldukları sosyodemografik özelliklerin yaşamlarını ve gereksinim duydukları hizmetleri nasıl etkilediğini keşfetmektir.

Yöntem: Bu çalışma niteliksel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Veri oluşturmak için katılımcılarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu görüşmeler esnasında yarı yapılandırılmış görüşme yönergesine bağlı kalınmıştır. Çalışma amaçlı örneklem tekniğiyle seçilen ve Ankara'da ikamet eden 35 yaşlı yetişkin

* Bu çalışmada, sorumlu yazarın Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda tamamladığı Yalnız Yaşayan Yaşlıların Yaşlılık Algıları, Yaşam Deneyimleri ve Gereksinimleri isimli doktora tezindeki verilerin bir kısmı kullanılmıştır.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Mersin, ORCID: 0000-0002-8638-9752, E-posta: ayguledip@gmail.com

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-8326-3732, E-posta: semabuz@gmail.com

özne ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların maksimum çeşitliliği yansıtacak şekilde farklı sosyodemografik özelliklere sahip olmasına dikkat edilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler tümevarımsal tematik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Bu çalışmada elde edilen bulgular, yalnız yaşayan yaşlı yetişkinlerin kendilerine yönelik sosyal politika ve sosyal hizmetlerle ilgili sınırlı düzeyde farkındalığa sahip olduklarını göstermiştir. İkinci olarak belediyeler tarafından sağlanan hizmetlerle ilgili az da olsa bilgileri olduğunu fakat sosyodemografik özelliklerin bu hizmetleri bilme ile bu hizmetlerden yararlanma durumunu etkilediğini açığa çıkarmıştır. Üçüncü olarak, yalnız yaşayan yaşlı yetişkinlerin, yaşlı yetişkinlik dönemi ve yalnızlıktan kaynaklı dezavantajlarının giderilmesi, tek başına yapamadıkları işlere destek olunması ve ev işlerinin yapılması konularında hizmet beklentilerinin olduğu anlaşılmıştır. Dördüncü olarak yalnız yaşayan yaşlı yetişkinlerin yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında kalmaya ilişkin düşüncelerinin olumsuz olduğu ortaya koyulmuştur. Son olarak yalnız yaşayan yaşlı yetişkinler için hayat boyu öğrenme felsefesine dayalı çeşitli kurslar ve kültürel geziler düzenlemesi yönünde taleplerinin olduğu keşfedilmiştir.

Sonuç: Bu araştırmanın sonuçları göstermektedir ki yalnız yaşayan yaşlı yetişkinler, aileleriyle yaşayan veya yaşamına yatılı kurumda devam eden yaşlı yetişkinlere göre daha dezavantajlıdır. Onlara yönelik oldukça sınırlı düzeyde hizmet bulunmaktadır ve mevcut hizmetler de katılımcıların yaşamlarını bağımsız bir şekilde yürütmelerini sağlamak için yeterli değildir. Ayrıca katılımcıların sahip oldukları sosyodemografik özellikler yalnız yaşam deneyimlerini doğrudan şekillendirmekte ve sosyal politika ile sosyal hizmet gereksinimlerini farklılaştırmaktadır. Son olarak yalnız yaşayan yaşlı yetişkinlerin dezavantajlarını azaltmak adına kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından iş birliği yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yalnız yaşayan yaşlı yetişkinler, Yaşlılık ve yalnız yaşam, Yaşlılık ve sosyal hizmet, Yaşlılık ve sosyal politika, Yaşlılık

TOPLUMSAL RİSKLERİ KÜMÜLATİF KILAN BİR SOSYAL SORUN: ÇOCUKLARDA SOSYAL DIŞLANMA

Cihangir KARAKAYA¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Çalışmanın amacı çocuklarda sosyal dışlanmanın yarattığı toplumsal riskleri ortaya koymak ve bu toplumsal riskleri kümülatif kılan bileşenleri ele almaktır. Ayrıca Türkiye’de çocuklarda sosyal dışlanma ile mücadelede atılan adımların değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Ekonomik sıkıntı, sosyal haklara erişimde yetersizlik, sınırlı sosyal katılım ve ilişkisel dışlanma olmak üzere dört alt boyuttan oluşan çocuklarda sosyal dışlanma, kaynak, fırsat ve şanslara fırsatlara erişimlerini sınırlandırarak refahlarını önemli ölçüde etkilemekte ve çocuklar açısından uzun vadede dezavantaj oluşturmaktadır. Bu dezavantajlı olma hali çocukların gelişimlerini etkileyebildiği gibi yetişkinlik dönemlerinde de onları toplumsal risklere maruziyet açısından hassas bir konuma itmektedir. Sosyal dışlanma çocukların işlevselliklerini zedelemekte, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimlerini sınırlandırmakta, kültürel sermayelerini kısıtlayarak dezavantajlı olma halini kronikleştirmekte, toplumsal katılım süreçlerini sekteye uğratarak görünürlüklerini azaltmakta, sosyal aksamalara ve sosyal anomilere neden olmaktadır. Bahsi geçen toplumsal riskler kümülatifleşerek hem çocuk hem de toplum için aşılması zor sonuçlara neden olmaktadır. Türkiye’de çocukları sosyal dışlanmadan korumayı amaçlayan birtakım politika ve uygulamalar hayata geçirilmiştir. Türkiye öncelikle Çocuk Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere çocukları koruyucu uluslararası sözleşmelere taraf olmuştur. Ulusal mücadele kapsamında ise 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çocukları sosyal dışlanmadan ve yarattığı risklerden korumayı hedeflemektedir. Orta Vadeli Programların bazılarında “Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele” başlığı altında çocuklarda sosyal dışlanmayla mücadele konusu yer almıştır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Sosyal Uyum Daire Başkanlığı çocukları sosyal dışlanmadan korumak için önemli görevler üstelenmektedir.

Sonuç: Çocuklarda sosyal dışlanma ile mücadelede hayata geçirilen politika ve uygulamaların olumlu etkilerinin sınırlı olduğu söylenebilir. Çünkü bahsi geçen politika ve uygulamalar çocuklarda sosyal dışlanmaya ve yarattığı toplumsal risklere dair kalıcı çözümler sunmaktan ziyade palyatif sonuçlar vermektedir. Çocuklarda sosyal dışlanmayı önleyebilecek sosyal politikaların hayata geçirilmesi için öncelikle sosyal dışlanmanın anlaşılması, sınırlarının iyi çizilmesi ve yarattığı toplumsal risklerle ilişkisinin ortaya konması gerekmektedir.

¹ Öğr. Gör. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ahmet Erdoğan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Zonguldak, ORCID: 0000-0002-1104-379X, E-posta: chngr.krky@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Sosyal dışlanma, Çocuklarda sosyal dışlanma, Toplumsal riskler

A SOCIAL PROBLEM WITH CUMULATIVE SOCIAL RISKS: SOCIAL EXCLUSION IN CHILDREN

ABSTRACT

Aim and Scope: The study aims to reveal the social risks created by social exclusion in children and address the components that make these social risks cumulative. It also seeks to evaluate the steps taken in Türkiye to combat social exclusion among children.

Theoretical/Conceptual Framework: Social exclusion in children, which consists of four sub-dimensions: economic distress, inadequate access to social rights, limited social participation and relational exclusion, significantly affects their well-being by limiting their access to resources, opportunities and chances and creates disadvantage for children in the long term. This disadvantaged state of being can affect children's development and make them vulnerable to social risks in adulthood. Social exclusion damages children's functionality, limits their access to health and education services, limits their cultural capital, chronicizes their disadvantages, interrupts their social participation processes, reduces their visibility, and causes social disruptions and social anomalies. These social risks become cumulative and lead to consequences that are difficult to overcome for both the child and society. Türkiye has implemented a number of policies and practices aimed at protecting children from social exclusion. Türkiye has become a party to international conventions protecting children, particularly the Convention on the Rights of the Child. As part of the national response, Social Services Law No. 2828 and Child Protection Law No. 5395 aim to protect children from social exclusion and the risks it creates. In some Medium Term Programs, the issue of combating social exclusion of children is included under the title of "Social Inclusion and Combating Poverty". The Department of Social Cohesion under the Ministry of Family and Social Services undertakes important tasks to protect children from social exclusion.

Conclusion: It can be said that the positive effects of policies and practices implemented in the fight against social exclusion in children are limited. This is because these policies and practices give palliative results rather than providing permanent solutions to social exclusion and the social risks it creates. In order to implement social policies that can prevent social exclusion in children, social exclusion must first be understood, its boundaries must be well defined and its relationship with the social risks it creates must be revealed.

Keywords: Social exclusion, Social exclusion in children, Social risks

SOSYAL İÇERME VE SOSYAL DIŞLANMA DİNAMİKLERİNDE SOSYAL HİZMETİN KONUMU

Cihangir KARAKAYA¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Çalışmanın amacı sosyal hizmet mesleğinin sosyal içerme ve sosyal dışlanma dinamiklerindeki konumunu ele almaktır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Refah devleti, sosyal eşitsizlikleri gidermek, toplumsal katılımı artırmak, korunma gereksinimi olan bireyleri korumak, onların haklarını savunmak ve nihayetinde kolektif bir sosyal içermenin sağlanması için birtakım unsurlardan yararlanmaktadır. Sosyal hizmet mesleği çevresi içerisinde birey anlayışıyla insanların topluma katılımını hak temelli ve insancıl bir zeminde sağlama, savunuculuk faaliyetleriyle bireyleri güçlendirme, sosyal adaletin tesisini temin etme, fırsat ve kaynak eşitliğini sağlama paradigmasıyla sosyal refah devletinin sosyal içermeyi sağlamada yararlandığı kritik bir unsur niteliğindedir. Ancak sosyal hizmetin zaman zaman bir baskı ve kontrol aracı olarak refah devletinin sosyal dışlanma ve kontrol mekanizmalarının yeniden üretilmesinde işlevsel bir role sahip olduğunu ve sessizlik kültürünün ve dışlayıcı toplumsal süreçlerin devamını sağlayarak sosyal dışlanma süreçlerine katkı sağladığını savunan görüşler de bulunmaktadır. Ayrıca sosyal hizmetin zaman zaman baskı süreçlerini ve sosyal sorunlara neden olan makro süreçleri görmekte yetersiz kaldığını ve bu durumda da haliyle sosyal dışlanmayla mücadele ettiğini zannederken sosyal dışlanmaya neden olan süreçlere istemeden de olsa katkı yapabildiğini savunan görüşler de bulunmaktadır.

Sonuç: Sosyal hizmet mesleği ve sosyal dışlanma arasındaki ilişkinin doğası karmaşıktır. Yani sosyal hizmet bazen ataerkil küresel toplumda bir sosyal dışlanma aracı olarak sosyal, kültürel, ekonomik ve politik dışlanmaya katkı sağlarken çoğu zaman da sosyal içermeye katkı sağlayan özgürleştirici bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğu zaman ikinci durumun gerçekleştiğini ve sosyal hizmet mesleğinin sosyal içermeye katkı sunduğunu ifade etmek gerekmektedir. Bu noktada sosyal hizmet mesleği, sosyal dışlanmayla mücadelesindeki konumunu güçlendirmek için makro düzeyde baskı süreçleriyle mücadelesini sosyal eylem ve kolektif artırmalı ve spesifik ve somut olarak sosyal dışlanmanın yönetimini sağlayacak çözümler üretmelidir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal dışlanma, Sosyal içerme, Sosyal hizmet

¹ Öğr. Gör. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ahmet Erdoğan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Zonguldak, ORCID: 0000-0002-1104-379X, E-posta: chngr.krky@gmail.com

THE POSITION OF SOCIAL WORK IN THE DYNAMICS OF SOCIAL INCLUSION AND SOCIAL EXCLUSION

ABSTRACT

Aim and Scope: The study aims to address the position of the social work profession in the dynamics of social inclusion and social exclusion.

Theoretical/Conceptual Framework: The welfare state utilizes several elements to eliminate social inequalities, increase social participation, protect individuals in need of protection, defend their rights and ensure collective social inclusion. The social work profession is a critical element that the social welfare state utilizes in ensuring social inclusion with its paradigm of ensuring people's participation in society on a rights-based and humane basis, empowering individuals through advocacy activities, ensuring the establishment of social justice, and ensuring equality of opportunity and resources. However, some views argue that social work has a functional role in the reproduction of social exclusion and control mechanisms of the welfare state as an instrument of pressure and control from time to time and contributes to social exclusion processes by ensuring the continuation of the culture of silence and exclusionary social processes. In addition, there are also views that social work sometimes fails to see the processes of oppression and macro processes that cause social problems, and in this case. At the same time, while it thinks that it is fighting against social exclusion, it may unintentionally contribute to the processes that cause social exclusion.

Conclusion: The nature of the relationship between the social work profession and social exclusion is complex. In other words, social work sometimes contributes to social, cultural, economic and political exclusion as an instrument of social exclusion in a patriarchal global society, and often it is an emancipatory practice that contributes to social inclusion. It is necessary to state that most of the time the second situation is realized and that the social work profession contributes to social inclusion. At this point, in order to strengthen its position in the fight against social exclusion, the social work profession should increase social action and collective struggle with pressure processes at the macro level and produce specific and concrete solutions to manage social exclusion.

Keywords: Social exclusion, Social inclusion, Social work

BARINMA KRİZİNİ SED HİZMETİ İLE ÇÖZMEK: MESLEK ELEMANLARININ PERSPEKTİFİNDEN BARINMA HAKKI*

*Pelin ŞATIROĞLU GÜLDALİ¹
Reyhan ATASÜ TOPCUOĞLU²*

ÖZET

Konu: Barınma hakkı; karşılanabilir, erişilebilir, içinde barınanlara yeterli alan ve mahremiyet sağlayan, kültürel yaşantıya uygun, konumu itibariyle kentsel hizmetlerden faydalanılabilen, yeterli altyapıya ve asgari yaşam koşullarına sahip konutta yaşamını sürdürebilmeyi ifade etmektedir. Sosyal hizmetler ve sosyal haklar bağlamında değerlendirilen barınma hakkına erişim konusunda yaşlılar, engelliler, tek ebeveyn kadınlar, yoksulluk yaşayan birey ve aileler öncelikli desteklenmesi gereken gruplar arasındadır. Günümüzde Türkiye’de artan enflasyonla karşılanamaz hale gelen konut giderleri ve derinleşen yoksulluk giderek bir barınma krizi ve sosyal hizmetler sistemi içinde Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) hizmeti müracaatçıları içinde ciddi bir artışa neden olmaktadır. Genellikle SED hizmetinden yararlanan müracaatçılar sosyal yardımlardan başka geliri olmayan ve çeşitli nedenlerle tek ebeveyn olan kadınlardır. Bu müracaatçı grubu yoksulluğu en derin biçimde yaşamaktadır. Meslek elemanları sosyal inceleme sürecinde bu müracaatçıların barınma koşullarına dair gözlem ve değerlendirme yapmaktadırlar. Meslek elemanlarının görüşleri barınma krizinin boyutlarını ve uygulanabilecek sosyal politikalar ve hizmet modellerini tasarlamak için önemli veriler sunmaktadır.

Amaç ve Kapsam: Araştırmanın amacı SED hizmetine yapılan başvuruların değerlendirilmesi sürecinde meslek elemanlarının barınma koşullarını nasıl değerlendirdiklerini anlamaktır. Çalışma günümüzde yaşanan barınma krizine sosyal hizmet mesleğinin sahadaki refleksinin ne olduğunu anlamak ve sosyal hizmet disiplininin barınma krizine dair teorik yaklaşımını tartışmaya açmak bakımından önemlidir.

Yöntem: Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırma kapsamında İzmir’de Sosyal Hizmet Merkezlerinde çalışan 23 meslek elemanı (sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, psikolojik danışman) ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında 12 Sosyal Çalışmacı, 6 Sosyolog, 3 Psikolojik Danışman, 2 Psikolog ile görüşme yapılmış ve SED kapsamında yapılan sosyal

*“Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmetinden Yararlanan Çocuğu Olan Kadınların Barınma Deneyimleri” başlıklı doktora çalışmasından üretilmiştir.

¹ Arş. Gör., Sinop Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Sinop, ORCID: 0000-0002-6675-7204, E-posta: pguldali@sinop.edu.tr

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-9635-7578, E-posta: ratasu@hacettepe.edu.tr

incelemelere katılım sağlanmıştır. Görüşmeyi yönlendirmesi için ilgili literatür taranarak araştırma amacına uygun yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Transkripsiyonları yapılan görüşmeler tematik olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın yapılabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. Veriler Mayıs- Ağustos 2024 tarihleri arasında toplanmıştır.

Bulgular: Araştırma sonucunda meslek elemanlarının müracaatçıların konut koşullarını başvurunun niteliğine göre farklı biçimde değerlendirdikleri, SED hizmetini müracaatçıların başta kira olmak üzere konutun giderlerini karşılayamama, kiralayacak konut bulamama, barındığı konuttan tahliye edime gibi barınma krizlerini çözmek için bir aracı olarak kullandıkları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte meslek elemanları önceden SED hizmetini kira ve çocuğun ihtiyaçları dâhil pek çok gider için kullanan müracaatçıların şuan ki SED miktarı ile kiralarını dahi karşılayamadıklarını ifade etmektedirler. Meslek elemanları SED hizmetinin müracaatçıların yaşamlarında bir değişim yarattığını düşünmemektedirler.

Sonuç: Araştırmanın bulgularının ortaya koyduğu üzere hâlihazırdaki SED hizmeti barınma krizine kalıcı bir çözüm üretmekten uzaktır, esasen SED hizmetinin ana amacı da barınma ya da konut hakkına bir cevap vermek değildir. Bu durumda Türkiye'de barınma ve konut hakkına yönelik geliştirilecek sosyal politika ve sosyal hizmet modellerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Barınma hakkı, Sosyal ve ekonomik destek hizmeti (SED), Meslek elemanları, Konut koşulları, Sosyal yardım

SOLVING THE HOUSING CRISIS WITH SED SERVICE: THE RIGHT TO HOUSING FROM THE PERSPECTIVE OF PROFESSIONALS

ABSTRACT

Subject: The right to housing means the right to live in a dwelling that is affordable, accessible, provides sufficient space and privacy for its inhabitants, is suitable for cultural life, can benefit from urban services due to its location, has adequate infrastructure and minimum living conditions. In terms of access to the right to housing, which is evaluated in the context of social services and social rights, the elderly, the disabled, single-parent women, individuals and families living in poverty are among the groups that should be prioritised. Today in Turkey, unaffordable housing costs due to rising inflation and deepening poverty have led to a housing crisis and a significant increase in the number of people applying for Social and Economic Support (SED) services within the social services system. The beneficiaries of SED services are generally women who have no income other than social assistance and are single parents for various reasons. This group of applicants experience poverty in the deepest way. Professionals observe and assess the housing conditions of these applicants during the social investigation process. The opinions of professional staff provide important data for the design of the dimensions of the housing crisis and the social policy and service models that can be implemented.

Aim and Scope: The aim of the study is to understand how the professionals evaluate the housing conditions during the evaluation process of the applications to the SED service. The study is important in terms of understanding the reflex of the social work profession in the field to the current housing crisis and opening the theoretical approach of the social work discipline to the housing crisis for discussion.

Methods: Within the scope of the research using qualitative research method, in-depth interviews were conducted with 23 professionals (social workers, psychologists, sociologists, psychological counsellors) working in Social Service Centers in Izmir. Within the scope of the study, 12 Social Workers, 6 Sociologists, 3 Psychological Counsellors, 2 Psychologists were interviewed and participated in the social examinations conducted within the scope of SED. A semi-structured interview form suitable for the purpose of the research was created by reviewing the relevant literature to guide the interview. The transcribed interviews were analyzed thematically. The necessary permissions were obtained from Hacettepe University Social Sciences and Humanities Research Ethics Committee and the Ministry of Family and Social Services. Data were collected between May and August 2024.

Results: As a result of the research, it is understood that the professionals evaluate the housing conditions of the applicants differently according to the nature of the application, and that they use the SED service as a means of solving housing crises such as not being able to meet the expenses of the applicants, especially rent, not being able to find housing to rent, and eviction from the housing. On the other hand, professionals state that the applicants who previously used the SED service for many expenses including rent and the needs of the child cannot even meet their rents with the current SED amount. Professionals do not think that SED service creates a change in the lives of the applicants.

Conclusion: As the findings of the research reveal, the current SIA service is far from producing a permanent solution to the housing crisis, and the main purpose of the SIA service is not to respond to the right to housing or housing. In this case, there is a need for social policy and social service models to be developed for the right to shelter and housing in Turkey.

Keywords: Right to housing, Social and economic support service (SED), Professional staff, Housing conditions, Social assistance

ESNEKLEŞMENİN BELİRSİZLİKLERİ KARŞISINDA SINIFSAK GÜÇLENDİRME ÜZERİNE DÜŞÜNMEK

M. Macit DEMİR¹

ÖZET

Esnekleşmeyi eleştirel okumaya tâbi tutan sosyal bilimciler, onu bağımsız bir fenomen olarak değerlendirmek yerine, neoliberal dönüşümle ilişkisel bir şekilde ele alırlar. Bu nedenle, neoliberal birikim rejiminin dayattığı ekonomik ve toplumsal koşullarla şekillenen esnekleşme, ancak ve ancak, neoliberal dönüşüm bağlamında anlamlandırılabilir. Bu minvalde bir değerlendirme yaptığımızda, geniş toplumsal kesimlerin güvencesizliğe, belirsizliğe ve düşük ücretlere mahkûm edildiğini görürüz. Sosyal adalet değeri üzerine inşa edilen sosyal hizmet disiplini ise, sınıfsal güçlendirmeyi temin edecek akademik ve pratik arayışların içinde olmalıdır. Böylesi bir arayış, hiç şüphesiz, güçlendirme kuramı ile eleştirel sosyal hizmetin bileşkesinde düşünlenir.

Amaç ve Kapsam: Sosyal hizmet literatüründe sınıfsal güçlendirme üzerine düşünmeyi engelleyen pek çok epistemolojik ve ideolojik engel söz konusudur. Ağırlıklı olarak yoksulluk ve işsizlik konularına indirgenen sınıf kategorisi, söz konusu özcü ve indirgemeci yaklaşımlar sebebiyle temel bir inceleme nesnesi olarak değerlendirilmemektedir. Sosyal bilimlerde temel bir analiz birimi olan toplumsal sınıf, sosyal hizmet disipliniinde kasten veya istemeden teğet geçilmiştir. Modern sosyal hizmetin bireyci paradigmalara kurduğu simbiyotik ilişkinin izdüşümü olan bu kavrayış, radikal sosyal hizmetin ortaya çıkmasıyla sarsılmıştır. Radikal sosyal hizmetin kavramsal araçlarından hareketle diyebiliriz ki, yapısal sorunların giderilmesinin yolu, sınıf konseptine ilişkin kavrayış geliştirmekten geçer. Çünkü sınıf kategorisi, hem danışanların sorunlarına ilişkin incelikli bir kavrayış geliştirmek hem de toplumsal değişim çabalarına katkıda bulunmak bakımından olanaklar barındırmaktadır. Bu çalışma, neoliberal birikim rejiminin dayattığı iktisadi ve toplumsal koşullarla mücadele ederken güçlendirme kuramı ile eleştirel uygulamanın olası katkılarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Esneklik kavramı yaratıcılığı ve yeniliğe olumlu yanıt vermeyi imleyen bir erdem olarak değerlendirilse de emek rejiminin esnekleşmesi, muhtelif tartışmaları bünyesinde barındırır. Esnek çalışma biçimlerini savunanlara göre esneklik, çalışanlara farklı iş yerleri arasında hareket etme yeteneği kazandırmakta, evden çalışma imkânı sunmakta ve çocuklu kadınlar başta olmak üzere emeğiyle geçinen grupları geçmişin kısıtlılıklarından azat etmektedir. Bunun aksini savunan sosyal bilimciler ise esnekliğin, çalışanları belirsizliklere, güvencesiz çalışma

¹ Arş. Gör., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Zonguldak, ORCID: 0000-0002-2501-2599, E-posta: macitdemir97@gmail.com

koşullarına ve düşük ücretlere mahkûm ettiğini ifade etmektedirler. Bu noktada esnek emek rejimi için söylenebilecek en temel şey, geçici işlerin sıradanlaştırıldığı ve kısa süreli sözleşmelerin norm hâline geldiğidir. Güvencesizliğin ve belirsizliklerin toplumsal kesimleri disiplin altına aldığı koşullarda, sosyal hizmet disiplininin pozisyonu büyük bir önem teşkil eder. Benimsenen pozisyon ya sınıfsal eşitsizliklerin normalleşmesine ya da toplumsal değişimin temini için uygun koşulların yaratılmasına sebep olacaktır. Toplumsal değişimi hedefleyen bir kuramsal inşa süreci, güçlendirme kuramı ile eleştirel uygulamayı birbirine eklememenin yollarını aramak durumundadır.

Sonuç: 1980'li yıllardan bu yana ekonomik sorunlar, dünya genelinde daha da derinleşmiştir. Orta sınıflar, sermaye birikim rejiminin talepleri doğrultusunda güvencesizleşmiş, imtiyazlı sınıfların dışındaki geniş kitleler ise mülksüzleştirilmiştir. Neoliberal politikalar, mülksüzleştirme ve örgütsüzleşmeyi birikim rejiminin merkezine koyarak bireyci bir anlayışı teşvik etmiştir. Bu bireyci yaklaşım, sosyal adalet, insan hakları ve ezilen toplulukların güçlendirilmesi gibi mesleki değerleri zayıflatmaktadır. Sosyal kontrol aygıtı olarak konumlanmaktan imtina eden bir disiplinin, devlet karşısında özerkliğini temin etmesi ve sınıfsal eşitsizliklerle mücadele etmesi gerekir. Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi için güçlendirme kuramı ile eleştirel sosyal hizmet arasında kuvvetli bir bağın tesis edilmesi elzemdir. Nitekim toplumsal sorunların yapısal eşitsizliklerden kaynaklandığına ilişkin varsayım, bu ortaklığın oluşturulduğu uğraklar arasında yer alır. Bu ortak gündem doğrultusunda, yapısal engeller hakkında eleştirel bilinç geliştirilmesi ve danışanın bizatihi kendisinin değişim faili olması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Neoliberalizm, Esneklik, Sınıf, Güçlendirme, Eleştirel sosyal hizmet

SOSYAL HİZMETLERİN YAŞLANAN TÜRKİYE'YE UYUM SÜRECİ: GELECEĞE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

Edip AYGÜLER¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Türkiye’de yaşlı nüfus artmakta, ortalama yaşam süresi uzamakta ve bu durum toplumsal yapıda önemli değişikliklere neden olmaktadır. Geleneksel aile yapısının çözülmesi, enformel desteğin zayıflamasıyla birlikte yaşlı nüfusun yalnızlık, yoksulluk ve bakım sorunları daha belirgin hale gelmektedir. Derleme niteliğindeki bu çalışmada da sosyal hizmetin, Türkiye’nin hızla yaş alan nüfusa nasıl uyum sağlaması gerektiği ile bu duruma yanıt olarak ne tür müdahaleler ve politikaların geliştirilmesi gerektiği irdelenmektedir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan verilere göre Türkiye’de yaşlı yetişkin nüfus miktarı son beş yılda %21,4 artarak 8 milyon 722 bin 806 kişiye ulaşmış ve yaşlı yetişkin nüfusun genel nüfus içerisindeki oranı %10’u geçmiştir. Buna ek olarak yaşlı yetişkin nüfus oranının 2030 yılında %12,9’a ve 2040 yılında %16,3’e çıkacağı öngörülmüştür. Ayrıca ortalama yaşam beklentisinin 77.5 yıla yükseldiği ve yaklaşık her beş yaşlı yetişkinden birinin yaşamına yalnız devam ettiği belirtilmiştir. Bu veriler sağlık ve bakım hizmetlerine gereksinimi olan, yaşamında sosyal izolasyon ve yalnızlığa maruz kalan yaşlı yetişkin sayısının arttığı ve ileride daha hızlı bir şekilde artacağı anlamına gelmektedir. Bunun nedeni yaşlı yetişkinlerin eskiye nazaran daha uzun yaşamaları ile toplum yapısının değişmesi, modern kent yaşamı vb. nedenlerden ötürü geleneksel dayanışma mekanizmalarından faydalanamamalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum sosyal hizmetin, hak temelli bir anlayış ve insan hakları, farklılıklara saygı, ortak sorumluluk ve sosyal adalet ilkeleri doğrultusunda yeni hizmet modelleri oluşturmaya yönelmektedir.

Sonuç: Türkiye hızlı bir demografik değişim süreci geçirmektedir. Ortalama yaşam süresi, yaşlı yetişkin nüfus oranı ve nüfus miktarı düzenli bir şekilde artmaktadır. Bu durum sosyal hizmet meslek ve disiplini açısından oldukça zorlayıcıdır. Bunun nedeni temel müracaatçı gruplarından biri olan yaşlı yetişkin nüfusun ve aynı zamanda bu nüfusun gereksinimlerinin artmasından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada da sosyal hizmetin bu zorluğa nasıl yanıt verebileceği ve nasıl evrilmesi gerektiği üzerine yoğunlaşmıştır. Yaşlı bakım hizmetlerinin geliştirilmesi, sosyal destek ağlarının güçlendirilmesi ve yalnızlık sorununa karşı toplumsal çözümler sunulması gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlanma, Yaşlılık ve sosyal hizmet, Yaşlanma ve sosyal hizmet, Yaşlılık Dönemi, Yaşlılara yönelik hizmetler.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Mersin, ORCID: 0000-0002-8638-9752, E-posta: ayguledip@gmail.com

SOSYAL HİZMET UYGULAMALARINDA ÖZDÜŞÜNÜMSELLİK: MESLEKİ GELİŞİMDE REFLEKTİF PRATİĞİN ROLÜ

Hakan KARAAĞAÇ¹

Sultan GÜÇLÜ²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmanın amacı, sosyal hizmet uygulamalarında özdüşünümselliğin mesleki gelişimdeki rolünü incelemektir. Çalışmada reflektif pratiğin sosyal hizmet uzmanlarının mesleki becerilerini nasıl geliştirebileceği ve katkı sağlayabileceği üzerinde durulmuştur. Çalışma, mesleki müdahalelerini gerçekleştirirken sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılarına daha etkili ve duyarlı bir şekilde yanıt vermelerini sağlayan özdüşünümsel yaklaşımları ele almakta ve bu yaklaşımların sosyal hizmet alanındaki önemini vurgulamaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Özdüşünümsellik, pratik deneyimlerin işlenip kişisel bilgiye dönüştürüldüğü ve profesyonel uygulamaların geliştirilmesine yardımcı olan bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu süreçte, sosyal hizmet uzmanları belirli durumları çözmeye çalışırken kendi eylemlerini, deneyimlerini ve gözlemlerini sorgulama yoluna giderler. Özdüşünümsel yaklaşım, karmaşık durumlar karşısında anlam çıkarma ve öğrenme sürecini destekler. Sosyal hizmet uygulamalarında sıkça kullanılan reflektif uygulama, meslek elemanlarının geçmiş ve mevcut deneyimlerini değerlendirerek, bu bilgiler ışığında davranışlarını ve eylemlerini belirlemelerine yardımcı olur. Reflektif uygulamanın kişi için bir öz-katılım ve öz-yansıtma, yani öz-farkındalık süreci olduğu ileri sürülmektedir. Reflektif yaklaşımla geçmiş ve şimdiki deneyimler değerlendirilir. Şimdiki sorunlarla, duygularla ve hislerle başa çıkarak durumlara yeni bakış açıları ve çözümler aranır. Bu nedenle yansıtıcı uygulama; kişinin kendi davranışlarını, düşüncelerini ve eylemlerini değerlendirirken hem geçmişi hem şimdiki hem de geleceği göz önünde bulundurma sürecidir. Özdüşünümsel yaklaşım, sosyal hizmet uzmanlarının hem geçmişi hem de şimdiki göz önünde bulundurarak geleceğe yönelik daha bilinçli kararlar almasını sağlayabilir. Bu nedenle, sosyal hizmetin meslek pratiğinde özdüşünümsellik, kritik bir öneme sahiptir.

Sonuç: Özdüşünümsellikle ilgili yapılmış ulusal/uluslararası araştırma sonuçlarına bakıldığında, özdüşünümsel yaklaşımın sosyal hizmet uzmanlarının hem mesleki hem de kişisel gelişimlerine önemli katkılar sunduğunu söylemek mümkündür. Reflektif pratik, sosyal hizmet uzmanlarının etik

¹ Doç.Dr., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-6586-5940, E-posta: hakan.karaagac@ksbu.edu.tr

² Prof.Dr., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-2469-1032, E-posta: sultan.guclu@ksbu.edu.tr

kararlar almalarına, mesleki becerilerini geliştirmelerine ve hizmet verdikleri bireylerin ihtiyaçlarına daha duyarlı bir şekilde yanıt vermelerine olanak tanımaktadır. Sonuç olarak, özdeşünümselliğin sosyal hizmet eğitime entegre edilmesi meslek elemanlarının etkinliğini daha fazla artırabilir.

Anahtar Kelimeler: Özdeşünümsellik, Reflektif Pratik, Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet Uygulamaları, Mesleki Gelişim.

SELF-REFLECTIVITY IN SOCIAL WORK PRACTICE: THE ROLE OF REFLECTIVE PRACTICE IN PROFESSIONAL DEVELOPMENT

ABSTRACT

Aim and Scope: The aim of this study is to examine the role of reflective practice in professional development within social work. The study focuses on how reflective practice can enhance and contribute to the professional skills of social work practitioners. It addresses how reflective approaches enable social workers to respond more effectively and sensitively to their clients during professional interventions and underscores the importance of these approaches within the field of social work.

Theoretical/Conceptual Framework: Reflective Practice can be defined as a process through which practical experiences are processed and transformed into personal knowledge, aiding in the development of professional practices. In this process, social workers engage in self-questioning of their actions, experiences, and observations while attempting to resolve specific situations. Reflective approaches support the process of meaning-making and learning in complex situations. Reflective practice, frequently used in social work, assists practitioners in evaluating past and present experiences and determining their behaviors and actions in light of this knowledge. It is suggested that reflective practice involves a process of self-engagement and self-reflection, meaning self-awareness, for the individual. Through a reflective approach, past and present experiences are assessed, and new perspectives and solutions are sought to address current issues, emotions, and feelings. Therefore, reflective practice involves a process in which the individual considers the past, present, and future while evaluating their behaviors, thoughts, and actions. A reflexive approach can enable social workers to make more informed decisions for the future by considering both the past and the present. Hence, reflexivity holds critical importance in the professional practice of social work.

Conclusion: Looking at the results of national/international research on self-reflexivity, it is possible to say that the self-reflective approach makes significant contributions to both professional and personal development of social workers. Reflective practice enables social workers to make ethical decisions, enhance their professional skills, and respond more sensitively to the needs of the individuals they serve. As a result, integrating reflexivity into social work education can further enhance the effectiveness of practitioners.

Keywords: Reflection, Reflective Practice, Social Work, Social Work Practices, Professional Development.

ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARA YÖNELİK ÇALIŞMALARIN OKUL SOSYAL HİZMETİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatma Özge ÇAVUŞ¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Özel yetenekli çocuklar, yaşitlarından farklı sosyal, kişisel, akademik, entelektüel gelişim özellikleri gösteren, yüksek bilişsel kapasiteye sahip bireyler olarak bilinirler. İleri düzeydeki bilişsel gelişim ile sosyal ve psikolojik gelişim alanlarının hızları arasında uyumsuzluktan kaynaklanan farklı özellikleri, onların sosyal alanda farklı ihtiyaçlarını gündeme getirebilmektedir. Bu özellikler bir yandan avantajlı gibi görünürken, diğer yandan onların gerek kendilerini ifade etme gerekse sosyal çevrelerinde iletişimlerinde bir sorun kaynağı olabilmektedir. Bu yapıdaki öğrenciler arkadaşlık ilişkileri, aile ilişkileri, sosyal çevre, uygun olmayan sınıf ortamları, özel yetenek tanısına sahip olma gibi pek çok dış faktörden kaynaklı sorun yaşayabilmektedir. İçinde buldukları sosyal çevre, onları duygusal gelişimleri ile motivasyonlarını etkilemektedir. Bununla beraber eşlik eden duygusal konuların içerisinde yoğun stres içerisine girerek, işlevsiz davranış ve duygu gelişimleri yaşayabilmektedirler. Okul sosyal hizmet uzmanı; okul sürecinde öğrenciye etki eden biyopsikososyal faktörler üzerine odaklanır, akademik, sosyal, duygusal, psikolojik alanda gelişim sağlanması adına çalışmalar yapar, öğrencilerin ihtiyaçlarını değerlendirir ve bu ihtiyaçlara uygun stratejiler geliştirir. Tüm okulu ilgilendiren kriz durumlarında eğitim ekibinde bulunan öğretmen, psikolojik danışman gibi uzmanlarla birlikte ekip çalışması halinde çalışarak müdahale takımında bulunur. Ayrıca öğrencilere bireysel ve grup danışmanlığı hizmeti sunarak sınıf aktiviteleri uygulama, okul temelli koruyucu önleyici çalışmalar tasarlayıp uygulama ve değerlendirme gibi sorumlulukları da vardır. Okul sosyal hizmeti içerisinde yer alan hizmetler düşünüldüğünde özel yetenekli öğrencilerin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi, bu alanda onlara ve ailelerine destek verilmesi, ailelerinin onların özel yapıdaki birey olmaları ile ilgili bilgilendirilmeleri bir gerekliliktir. Özel yetenekli öğrenciler, özel eğitime gereksinim duyan öğrenci grupları içerisinde yer almaları dolayısıyla sosyal hizmet uzmanları, bu yapıdaki çocuklara hizmet ve müdahale sağlayan okul personeli içerisinde yer almaktadır. Bu anlamda sosyal ve duygusal gelişiminin sağlanabilmesi adına çok yönlü olarak değerlendirilip bireysel ya da grupla psikolojik danışmaya yönlendirme, grup çalışmaları planlama, ailesel kaynakları devreye sokma, aileleri bilinçlendirme, hangi tür ihtiyaçları olduğu yönünde sosyal inceleme yapma okul sosyal hizmet uzmanlarının yapacakları müdahalelerden bazılarıdır. Bu çalışmanın amacı, okul sosyal hizmeti bağlamında özel yetenekli öğrencilerin sosyal ve duygusal alanda desteklenmesine yönelik nelerin yapılabileceği yönünü ele alarak bu konuda sosyal hizmet

¹ Dr, MEB, İstanbul, ORCID: 0000-0002-6404-1923, E-posta: karmete06@gmail.com

müdahalesi olarak değerlendirme yapmak, bunun önemi üzerinde durmak ve bunları derleme çalışması olarak düşünülen bu çalışma ile tartışmaktır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Okul sosyal hizmet uzmanı; okul sürecinde öğrenciye etki eden biyopsikososyal faktörler üzerine odaklanan sosyal hizmetin önemli alanlarından birisidir. Özel yetenekli çocuklar de farklı özellikleri ve farklı alanlardaki sosyal sorunları nedeniyle okul sosyal hizmeti içerisinde yer alan dezavantajlı yapıda bulunan öğrenci grubuna girmektedir. Özellikle öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişiminin sağlanabilmesi adına bireysel psikolojik danışmaya yönlendirme, grup çalışmaları planlama, ailesel kaynakları devreye sokma, aileleri bilinçlendirme, hangi tür ihtiyaçları olduğu yönünde sosyal inceleme yapma okul sosyal hizmet uzmanlarının bu konuda yapacakları müdahalelerden bazılarıdır.

Sonuç: Özel yetenekli çocuklar geliştirdikleri farklı özellikleri ile özel eğitime gereksinim duyan öğrenci grupları içerisinde yer almaktadır. Bu kapsamda hem bu çocukların hem de ailelerinin sorunlarının, ihtiyaçlarının, sosyal çevre kaynaklarının okul sosyal hizmeti bağlamında ele alınarak değerlendirilmesi, müdahalede yapılabileceklere değinilmesi, özel yetenek kavramı ve onların sorunlarına vurgu yapılması, okul sosyal hizmet uzmanının okul personeli içerisinde yer almasının gerekliliği önemli görülen konulardandır.

Anahtar kelimeler: Özel Yetenek, Okul Sosyal Hizmeti

EVALUATION OF STUDIES TOWARDS SPECIALLY TALENTED CHILDREN IN THE CONTEXT OF SCHOOL SOCIAL WORK

ABSTRACT

Aim and Scope: Gifted children are known as individuals with high cognitive capacity who exhibit different social, personal, academic and intellectual development characteristics than their peers. Their different characteristics, which stem from the incompatibility between advanced cognitive development and the speed of their social and psychological development, can bring up their different needs in the social field. While these characteristics seem advantageous on the one hand, on the other hand, they can be a source of problems in both their self-expression and communication in their social environment. Students with this structure can experience problems due to many external factors such as friendships, family relationships, social environment, inappropriate classroom environments and having a special talent diagnosis. The social environment they are in affects their emotional development and motivation. However, they can experience dysfunctional behavior and emotional development by experiencing intense stress due to accompanying emotional issues. The school social worker focuses on the biopsychosocial factors affecting the student during the school process, conducts studies to ensure academic, social, emotional and psychological development, evaluates the needs of the students and develops strategies appropriate to these needs. In crisis situations that concern the entire school, they work in teamwork with experts such as teachers and psychological counselors in the education team and are included in the intervention team. In addition, they have responsibilities such as providing individual and group counseling services to students, implementing classroom activities, designing, implementing and evaluating school-based protective and preventive studies. When the services included in school social services are considered, it is a necessity to meet the social and emotional needs of specially gifted students, to support them and their families in this area, and to inform their families about their special structure. Since specially gifted students are included in student groups that need special education, social workers are among the school personnel who provide services and interventions to children in this structure. In this

sense, in order to ensure social and emotional development, evaluating them in a multifaceted way and directing them to individual or group psychological counseling, planning group studies, activating family resources, raising awareness of families, and conducting social examinations in terms of what kind of needs they have are some of the interventions that school social workers will perform. The purpose of this study is to evaluate what can be done to support gifted students in the social and emotional fields in the context of school social work, to emphasize the importance of this and to discuss these.

Theoretical/Conceptual Framework: School social worker is one of the important areas of social work that focuses on biopsychosocial factors affecting students during school process. Gifted children are also included in the disadvantaged student group within school social work due to their different characteristics and social problems in different areas. Some of the interventions that school social workers will make in this regard are directing students to individual psychological counseling, planning group work, activating family resources, raising awareness of families, and conducting social examinations regarding their needs, especially in order to ensure the social and emotional development of students.

Conclusion: Gifted children are among the student groups that need special education due to the different characteristics they have developed. In this context, the evaluation of the problems, needs, and social environment resources of both these children and their families within the context of school social work, the consideration of what can be done in intervention, the emphasis on the concept of special talent and their problems, and the necessity of the school social worker being included in the school staff are important issues.

Keywords: Special Ability, School Social Work

ROMAN KADINLARIN ŞİDDETE MARUZ KALMA DENEYİMLERİ VE ŞİDDET ALGILARI: SALİHLİ İLÇESİ ÖRNEĞİ*

Habibe TANDOĞAN¹
Bekir GÜZEL²

ÖZET

Konu: Türkiye’de Romanlar üzerine yapılan akademik çalışmaların 2000’li yıllardan itibaren arttığı görülmektedir. Bu çalışmalar genellikle Romanların toplum tarafından dışlanmaları ve marjinalleştirilmeleri ile ilgili konulara odaklanmaktadır. Bu açıdan Romanların günlük hayatları, deneyimleri, kimlik algıları veya toplumsal statülerine yönelik sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Üstelik Roman kadınlar söz konusu olduğunda görece daha sınırlı bir literatürle karşılaşmaktayız. Örneğin Türkiye’de, doğrudan Roman kadınların şiddet deneyim ve algılarına yönelik yapılan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın özgünlüğü de Roman kadınların şiddetle ilgili deneyim ve algılarına odaklanıyor olmasıdır.

Amaç ve Kapsam: Bu araştırma Roman kadınlarının şiddete maruz kalma deneyimleri ile şiddete yönelik algılarını keşfetme amacı taşımaktadır. Buna ek olarak çalışmanın, roman kadınların şiddete maruz kalmalarının sosyal, kültürel ve ekonomik etkenlerle ilişkisinin belirlenmesi; bu durumun fiziksel, duygusal ve psikolojik etkilerinin değerlendirilmesi ve şiddetle mücadelede etkili politika ve program önerilerinin geliştirilmesi gibi farklı alt amaçları da bulunmaktadır. Çalışmanın kapsamını roman kadınlar oluşturmaktadır.

Yöntem: Bu nitel araştırmada fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji bireylerin bir fenomen veya belli bir kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamlarını ortaya çıkarmada yaygın olarak kullanılan bir araştırma desendir. Bu bağlamda Roman kadınların şiddet deneyimlerini daha iyi anlama ve derinlemesine araştırma olanağı sunmaktadır. Amaçlı örnekleme stratejilerine uygun olarak kriter ve kartopu olmak üzere iki farklı örneklem türünden yararlanılmıştır. Manisa’nın Salihli ilçesi araştırma sahası olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında Roman kökenli 22 kadın katılımcı ile açık uçlu sorular aracılığıyla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler 2024 yılının şubat ve nisan ayları arasında toplanmıştır. Katılımın tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğu araştırmada, katılımcıların gizliliğine ve mahremiyetine

* Bu çalışma, TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında desteklenmiştir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi | Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü, Erzincan, ORCID: 0009-0000-2427-6480, E-posta: habibe_tandogan@hotmail.com

² Doç. Dr. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Rize, ORCID: 0000-0002-0795-0768, E-posta: bekir.guzel@erdogan.edu.tr

dikkat edilmiştir. Katılımcıların sözlü onamı ile görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Ses kayıtları transkript edilip çözümlendikten sonra imha edilmiştir. Araştırmanın etik izni Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan alınmıştır.

Veriler fenomenolojik veri analizi prosedürlerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Fenomenolojik veri analizine eşlik eden tematik analiz süreci de yürütülmüştür. Bu süreçte veriler Atlas.ti Web programı üzerinden kodlanmış ve bu kodlardan kategoriler oluşturulmuştur. Daha sonra, bu kategoriler temalara dönüştürülmüş ve bulgular dört ana tema altında sunulmuştur: (1) Toplumsal ve kültürel normlar; (2) Aile içi dinamikler ve iletişim; (3) Şiddetin çok boyutluluğu ve normalleşmesi; (4) Şiddete karşı kök aile desteği ve şiddetle mücadele mekanizmaları.

Bulgular: Bulgular, şiddetin sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik ve ekonomik boyutlarının da Roman kadınlarının hayatında yaygın bir şekilde var olduğunu ortaya koymaktadır. Aile içi ilişkiler ve iletişim, sosyal ve kültürel normlar, ekonomik yetersizlik ve alkol bağımlılığı gibi faktörlerin şiddetin devam etmesinde önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır. Roman kadınların şiddetle başa çıkmada aile desteğine duydukları güvene rağmen, resmi kurumlara başvurma konusunda çekinceli oldukları belirlenmiştir. Katılımcılar, şiddetle mücadele konusunda mevcut yasaların ve cezaların yetersiz olduğunu düşünmekte ve bu konuda daha katı önlemler alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Sonuç: Bu araştırma, Roman kadınlarının şiddete maruz kalma oranlarının yüksek olduğunu ve bu durumun kadınların yaşam kalitelerini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Şiddete yönelik koruyucu ve önleyici tedbirlerin yetersiz olduğu ve cezaların şiddetin azaltılmasında etkili olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu bulgular doğrultusunda kadına yönelik şiddete karşı farkındalık oluşturulması, koruyucu ve önleyici tedbirlerin geliştirilmesi ve/veya yasal düzenlemelerin iyileştirmesi gibi önemli adımların atılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Roman kadınlar, şiddet, deneyim, algı, fenomenoloji

SOSYAL ÇALIŞMA ALANI OLARAK SENDİKALAR VE SENDİKAL SOSYAL ÇALIŞMA

Nurdan BÜRÜNGÜZ¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Türkiye’de sosyal hizmetler çalışma yaşamı dışında konumlanan dezavantajlı nüfus gruplarına yönlendirilmiş durumdadır. Toplumunu çalışan ve çalış(a)mayan olarak sınıflandıran ve sosyal politikalarını bu kapsamda şekillendiren liberal yaklaşımın ürünü olan bu anlayış sosyal çalışmayı dar bir alana sıkıştırmaktadır. Bu duruma eleştiri niteliği taşıyan ve çalışan nüfus grupları ile de sosyal çalışma yapılabileceği düşüncesinden hareketle sendikaları odağına alan bu çalışmanın amacı sendikal sosyal çalışmayı tartışmaya açmaktır. Bu kapsamda sendikal mücadele ile sosyal çalışmanın etkileşimine/ilişkisine değinilecek ve planlı müdahale yöntemini içermesi bakımından sosyal çalışma disiplininin özellikle toplumla çalışma perspektifine özgü bilgi ve yöntemlerinin sendikal alana nasıl uyarlanabileceği tartışılacaktır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: 12. yüzyıldan itibaren Batı’da sosyal hizmetler çalışma düzlemi üzerinden oluşturulmuştur. Emekçilerin ve çalışamaz durumdaki muhtaçların sosyoekonomik düzenin yarattığı sorunlar karşısında tarihsel ortaklıkları vardır. Dolayısıyla etkileşim içinde oldukları düşünülen sendikal mücadele ve sosyal çalışma disiplininin kesişim noktası toplumsal/sosyal sorun alanlarıdır. Hem sendikal mücadelenin hem de sosyal çalışma uygulamalarının temelinde sosyal adaleti ve eşitliği sağlama amacı bulunmaktadır.

Sosyal çalışma disiplini içerisindeki mesleki uygulamalar hangi düzeyde olursa olsun planlı bir müdahale sürecini içerir. Dolayısıyla makro düzey bir uygulama olarak toplumla çalışma perspektifi de ancak planlı bir süreç işletildiğinde beklenen hedeflere ulaşılabilir. Toplumla çalışma perspektifi, içinde bulunduğu topluluğun bir parçası olan bireyleri anlamaya ve bu bireylerin karşılaştığı sosyal, ekonomik ve politik zorlukları gidermek için bu topluluğun kapasitesini yükseltmeye odaklanan bir yaklaşımdır. 1980’lere kadar yaygın olan toplumla çalışma uygulamaları, 1980 sonrasında neoliberal politikaların yayılmasıyla birlikte engellenmiş ve sosyal hizmet mikro çalışmalarla sınırlandırılmaya çalışılmıştır.

Toplumla çalışma perspektifi kaynağını radikal sosyal çalışma anlayışından alır ve toplumla çalışmanın temelini iki ana varsayım oluşturur. Bunlardan birincisi değişimin tabandan geleceğine olan inançtır ve bu, topluluk üyelerinin aktif katılımcılar olmasını hedefler. Diğeri ise sürecin hedeflenen sonuçlar kadar önemli olduğu varsayımdır ve bu varsayım, sürecin, topluluğun bilgisi,

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Maltepe Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul, ORCID: 0000-0002-6315-132X, E-posta: nurdaneburunguz@maltepe.edu.tr

becerisi ve güçlü yanlarını destekleyecek, geliştirecek bir araç olduğunu söyler. İlişki kurma ve ortaklık çalışması, ön değerlendirme, araştırma, grup çalışması, müzakere, iletişim, rehberlik, örgütlenme, kaynak sağlama gibi beceriler gerektiren toplumla çalışma perspektifi aynı zamanda planlı bir uygulama yöntemini de içerir.

Sosyal hizmet mesleği ve emek arasındaki ilişki sosyal ve politik değişimlere paralel olarak tarihsel süreçte değişken bir seyir izlemiştir. Öte yandan sosyal çalışma mesleği bir insan hakları mesleğidir. Sendikal haklar ise ikinci kuşak insan haklarıdır. Yalnızca insan hakları temelinde yaklaşıldığında bile sosyal çalışma disiplini ve sendikal mücadele arasında bir ilişki kurulabilmektedir.

Sonuç: Kapitalizmin yarattığı eşitsizlik ve sömürü ortamında doğup gelişen sendikalar bugün insanların görece çok daha iyi koşullarda çalışmasına ve yaşamasına katkı sağlamıştır. Aynı ortamda doğan sosyal çalışma mesleği ise tarihsel süreçte hayır anlayışından hak temelli bir anlayışa geçerek ve bilimselliğin ışığında gelişerek özgürleşmiş, bir insan hakları mesleğine dönüşmüş, bireylerin ve toplumun güçlenmesine katkıları sunmuştur. Bu noktada da sosyal çalışma ve sendikal mücadele alanları kesişmektedir. Bu kesişim sendikal sosyal çalışma pratiklerinin oluşması, bu alanda bilgi ve becerilerin geliştirilmesi açısından önemli bir zemin yaratmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sendika, Sosyal Çalışma, Sosyal Hizmetler

SOSYAL MEDYANIN “YÜKSELEN” TRENDİ OLARAK BEJ ANNELER VE ÇOCUKLARI

Gizem ÇELİK ÖZKAN¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Helikopter, kaplan ve bağlanma ebeveynliği gibi ebeveynlik biçimleri özellikle son yılların konuşulan kavramlarından olmuştur. Bunlara özellikle Ocak 2024 itibariyle bej annelik (çok az yayında bej ebeveynlik olarak ifade edilmekte) kavramı da eklenmiştir. Özellikle son aylarda sosyal medyada ve bebek ürünleri piyasasında hâkim olan bej estetiğinin bir yan ürünü olarak ifade edilen bej annelik, zararsız hatta kabul edilebilir söylemlerle (minimalist, dingin yaklaşım vb.) kendine alan bulurken hemen hemen her konuda olabileceği gibi aşırılığa kaçan boyutlarıyla hem kadınlar hem de bebek ve çocuklar üzerinde çeşitli etkilere sahip olabilmektedir.

Bu bildiri de bej anneliğin tanımı, genel özellikleri ele alınmakta; bej anneliğin hem kendileri hem çocukları üzerindeki etkilerine dair sosyal hizmet perspektifinden eleştirel bir analiz yapılması amaçlanmaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Bej ebeveynlik bir ebeveynlik türünden ziyade kemik, kül, taş, krem ve bej tonlarındaki -literatürde ifade edildiği şekliyle, sessiz tonlardaki- renklerle düzenlenmiş, görselliğe dayalı bir yaşam stilini benimsemiş; evini ve özellikle çocuğunu bu tonlardaki yaşam stili içine uyumlandırmaya çalışan anneleri ifade etmek için kullanılmaktadır.

Zenginlerin sahip olduğu bir yaşam biçimi olarak sunulan, Kim Kardashian ve influencer'ın tek renkli giysi, nötr tonlarda ev dekorasyonu gibi konularda firmaların da sponsorluklarıyla yaygınlaştırdıkları bej estetiğinin bir yan ürünü olduğu söylenebilir. Bej anne söyleminin Aralık 2023'te Brietta Nicole'ın Tik Tok'ta yayınladığı bir videoyla başladığı belirtilebilir. Kendini bej anne olarak tanımlayan anneler; cinsiyet ayrımı gözetmeyen giysiler ve çocuk odası dekoru, boyanmamış ahşap oyuncaklar ve ağartılmamış, boyanmamış pamuklu giysiler gibi doğal ve organik ürünler, minimalist bir yaşam tarzı oluşturma ve sürdürme ve nötr renklerin, çocuk kaosunun ortasında kalan ebeveynler için rahatlatıcı olduğu argümanlarıyla hareket etmektedir.

Hayley DeRoche isimli komedyen bu durumu “mizah” konusu yaparak hüznü bej anne ve hüznü bej bebek söylemini gündeme getirip hem kadınlara dayatılan estetik zorunluluklar ve idealize edilen annelik rollerinin erişilemezliği sonucu yaşanan hayal kırıklığını hem de bunun çocuklar üzerinde bırakabileceği olumsuz etkiler konusunda bir bakış açısı sunmaktadır.

¹ Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bilecik, ORCID: 0000-0001-6775-0525, dr.gizemcelik@gmail.com

Sonuç: “Hüzünlü bej bebek” trendiyle ilgili tartışmaların çoğu, bunun çocuğun gelişimini etkileyip etkilemediği üzerinedir. Amerikan Optometri Derneği yüksek kontrastlı nesnelerin bebeğin dikkatini daha kolay çekebileceğini kabul etmektedir. Aslında hüzünlü bej anne ya da hüzünlü bej bebek konusunda sorun haline getirilen bej renk değildir. Bu anlamda bej “üzücü veya hüzünlü” anlamına gelmemektedir. Burada vurgulanmak istenen tüketim kültürünün bir sonucu olarak dayatılan ve değer atfedilen bej estetiğine uyum sağlama zorunluluğu hisseden kadınların yaşadığı zorluklar, eşya ya da oyuncakları sprey boyayla boyamaya ayrılan zaman ve bu haliyle ürünlerin çocuk sağlığına olan olumsuz etkileri, açık tondaki bu ürünlerin daima temiz tutulması ihtiyacı ve kendini bunu sağlamaya adanmış kadınlar; çocukların kendi seçimlerini yapmaya başladıklarında onlara dayatılan bu sınırlandırmaya nasıl tepki verecekleri, bu uyumlandırma çabasının aile sağlığını nasıl etkileyeceği, aynı zamanda mali yükü olan bu pahalı ürünlerin aile ekonomisine olan zararı gibi konulardır. Çocuk hakları, çocuğun üstün yararı, kadının özgürleşmesi ve güçlenmesi, bakım yükü, aile ve toplum refahı gibi konular sosyal hizmetin ana konularındandır. Bu nedenle “bej anne” trendini ve etkilerini sosyal hizmet perspektifinden ele almak son derece önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, Bej ebeveynlik, Hüzünlü bej anneler, Bej bebekler, Sosyal Hizmet.

ENKAZ ALTINDA KALAN HAYATLAR: DEPREMDE EBEVEYN KAYBI YAŞAYAN ÇOCUKLARA BAKIM VERENLERİN KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI

Dilan GÜNDOĞAN¹
Ezgi SEZER²
Halim TOĞA³

ÖZET

Konu: Anne ve babalar, çocukları için destek ve güven ortamı sunarak, çocukların bakımını ve büyümelerini sağlayan bireylerdir. Bu bireylerin kaybı çocuğun hayatını pek çok açıdan etkileyebilir. Özellikle deprem gibi travmatik bir deneyimle bu kaybın yaşanması ise çocuğun yaşayacağı olumsuz etkiyi artırabilir. Bu noktadan hareketle depremde ebeveyn kaybı yaşayan çocukların bakım verenlerinin yaşadığı zorlukları anlamak önem arz etmektedir. Bakım verenlerin yaşadığı psikolojik ve fiziksel sağlık sorunları ve buna ek olarak bakım yükünün getirdiği ekonomik ve sosyal zorluklar bireylerin yaşamlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu olumsuzların giderilmesi için hangi hizmetlerin sunulacağı sosyal hizmet disiplini için önemli bir konudur. Tüm bu bilgiler ışığında, depremde ebeveyn kaybı yaşayan çocuklara bakım veren kişilerin öznel algılarının ve yaşam deneyimlerinin önem taşıdığı görülmektedir.

Amaç ve Kapsam: Araştırmada depremde ebeveyn kaybı yaşayan çocuklara bakım veren bireylerin karşılaştığı zorlukları ve bu zorluklara yönelik çözüm yollarını belirlemek amaçlanmaktadır. Bu araştırma ile konunun uzmanlarının da önerilerini dikkate alarak bakım verenlerin yaşadığı zorlukların daha görünür olmasına katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Yöntem: Bu çalışma, nitel araştırma tekniklerinden fenomenolojik yaklaşıma göre tasarlanmıştır. Fenomonolojik yaklaşım farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmayı sağlar. Araştırmanın çalışma grubunu, Hatay ilinde meydana gelen depremde ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara bakım veren kişiler oluşturmaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Bu çalışmada katılımcılara kartopu ve amaçlı örnekleme yöntemleri kullanılarak ulaşılmıştır; ayrıca araştırmacılarından biri deprem bölgesinde ikamet etmektedir. Depremde ebeveyn kaybı yaşayan çocuklara bakım veren kişilerle

¹ Doktora Öğrencisi / Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet, Ankara, ORCID: 0000-0003-1369-2360, E-posta: gundogandilan13@gmail.com

² Arş. Gör, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet, İstanbul, ORCID: 0000-0002-1314-6979, E-posta: ezgi.sezer@nisantasi.edu.tr

³ Arş. Gör, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet, Ankara, ORCID: 0000-0003-3048-1987, E-posta: halim.toga@sbu.edu.tr

derinlemesine görüşme yapılmıştır. Araştırmanın örneklemi, toplamda 9 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın öznelere olan bakım verenler ebeveyn kaybı yaşamış çocukların; annesi, babası, büyükannesi, büyükbabası, akrabalarıdır. Bu kişilerin sürece dair deneyim, algı ve tutumlarının saptanması amaçlanmıştır. MAXQDA 2024 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada katılımcıların kişisel deneyimleri ve yaşadıkları zorluklar derinlemesine incelenmiş ve sosyal hizmet disiplini ekseninde çözüm önerileri sunulmuştur.

Bulgular: Yapılan analizler sonucunda çeşitli alt kodlarla desteklenen altı ana tema belirlenmiştir. Araştırma sonucunda bakım veren kişilerin psikolojik ve duygusal zorluk, ekonomik zorluk, tek ebeveyn olmanın yükü ve çocuğun maddi ve manevi gereksinimlerini karşılamada sorunlar yaşadığı ortaya konmuştur. Buna ek olarak sosyal boyutta zorluklar yaşadıkları ve gelecek kaygısı hislerinin yoğun olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Araştırma sonucunda depremde ebeveyn kaybı yaşayan çocuklara bakım veren kişilerin çok yönlü psikososyal sorunlar yaşadığı görülmüştür. Bu nedenle afet sonrası sosyal hizmet müdahalelerinin bakım verenlerin ihtiyaçlarına odaklanarak geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, ebeveyn kaybı, bakım verme yükü, sosyal hizmet.

LIVES BURIED UNDER THE RUBBLE: CHALLENGES FACED BY CAREGIVERS OF CHILDREN WHO HAVE LOST PARENTS IN THE EARTHQUAKE AND SOLUTIONS

ABSTRACT

Subject: In this summary, the topic under discussion is: Mothers and fathers are individuals who provide an environment of support and trust for their children, thereby ensuring their care and growth. The absence of these individuals can have a profound impact on the child's life. In particular, the occurrence of such a loss in the context of a traumatic event, such as an earthquake, may amplify the adverse effects on the child. From this perspective, it is crucial to comprehend the challenges confronting the caregivers of children who have lost their parents in the earthquake. The psychological and physical health issues encountered by caregivers, in addition to the economic and social challenges associated with the responsibility of caregiving, have the potential to negatively impact the lives of individuals. It is therefore crucial for the social work discipline to determine which services will be provided to eliminate these negative effects. In light of the aforementioned information, it becomes evident that the subjective perceptions and life experiences of the caregivers of children who lost their parents in the earthquake are of significant importance.

Aim and Scope: The purpose of this study is to examine the difficulties experienced by caregivers of children who lost their parents in the earthquake and to identify potential solutions to these difficulties. The objective of this study is to ascertain the challenges faced by those who care for children who have lost their parents in the earthquake, and to identify potential solutions to these challenges. The objective of this research is to enhance the visibility of the difficulties experienced by caregivers by incorporating the insights of experts and their recommendations.

Methods: The methodology employed in this study is as follows: This study was designed in accordance with the phenomenological approach, which represents one of the qualitative research techniques. The phenomenological approach enables the researcher to focus on phenomena that are already known to the subject but not fully understood. The study group comprises the caregivers of children who lost their parents in the earthquake that occurred in Hatay province. The data were

collected via a semi-structured interview format. In this study, participants were reached using snowball and purposive sampling methods; additionally, one of the researchers resides in the earthquake-affected region. In-depth interviews were conducted with caregivers of children who lost their parents in the earthquake. The sample of the study consists of a total of 9 individuals. The subjects of the study, the caregivers, include the mother, father, grandparents, and relatives of the children who have experienced parental loss. The objective was to ascertain their experiences, perceptions and attitudes towards the process. The data were analysed using the MAXQDA 2024 software. The study undertook a detailed examination of the personal experiences and difficulties encountered by the participants, and proposed solutions aligned with the tenets of social work.

Results: The findings of the study are as follows: The analysis yielded six main themes, which were supported by various sub-codes. The research revealed that caregivers experienced a range of difficulties, including psychological and emotional challenges, economic difficulties, the burden of being a single parent, and difficulties in meeting the material and emotional needs of the child. Additionally, it was determined that they encountered difficulties in the social dimension and reported intense feelings of future anxiety.

Conclusion: The research found that caregivers of children who lost their parents in the earthquake experienced multidimensional psychosocial issues. Therefore, it was concluded that post-disaster social work interventions should be developed with a focus on the needs of the caregivers.

Keywords: Earthquake, parental loss, caregiving burden and social work.

TRAVMA BİLGİLİ SAĞLIK SİSTEMLERİ: HASTANE ÖNCESİ ACİL BAKIMDA TRAVMA BİLGİLİ YAKLAŞIM EĞİTİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Özge ÇELEN¹
Zeynep ŞİMŞEK²

ÖZET

Konu: Travma bilgili yaklaşım, travmanın etkisini anlamaya ve bu etkiye yanıt vermeye dayanan hem hizmet sağlayıcılar hem de hayatta kalanlar için fiziksel, psikolojik ve duygusal güvenliği vurgulayan ve hayatta kalanların kontrol ve güçlenme duygusunu yeniden inşa etmeleri için fırsatlar yaratan güçlü yönlerle dayalı bir hizmet sunum şeklidir. Travma bilgili yaklaşımın ruhsal travmanın yaygınlığını anlama, stres tepkilerine doğru yaklaşım, yeniden travmatizasyonu önleme ve çalışanların iyilik halini koruma ve sürdürme şeklinde dört bileşeni bulunmaktadır. Araştırmalar hastane öncesi acil bakımda çalışanların travma sonrası stres bozukluğu geliştirme açısından risk altında olduklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte hastane öncesi acil bakım çalışanlarının iyilik halinin yükselmesinin hasta/yaralının yeniden travmatize olma riskinin azalttığı görülmektedir. Bu durum, çalışanların iyilik halini yükseltmek amacıyla müdahale programlarının geliştirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Hasta/yaralının tam iyilik haline ulaşması amacıyla ortaya koyulan davranışların tamamı sağlık alanında sosyal hizmetin odağını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda sağlık çalışanlarında biyopsikososyal bakış açısı geliştirme, psikososyal risklerin yönetimi ve çalışanlarda ikincil travmatik stresi önlemek için sosyal hizmet müdahale programlarının geliştirilmesi ve uygulanması bir hayli önemli görülmektedir.

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmada hastane öncesi acil sağlık hizmetlerine entegre etmek için geliştirilen 'travma bilgili acil sağlık hizmeti sunumu' eğitiminin kapsamını ve uygulama sonuçlarını değerlendirmek amaçlanmıştır. Eğitim, davranış teorilerine dayalı ruhsal travmanın epidemiyolojisi ve etkileri, travmatik yaşantılarda ortaya çıkan tepkiler, travmatik stres tepkilerine yaklaşım ve müdahale araçları, psikiyatrik acillere yaklaşım, afet öncesi hazırlık, çalışan sağlığını koruma ve geliştirmeyi içeren 40 saatlik bir programdır.

Yöntem: Araştırma grubunu İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü İl Ambulans Servisi Başhekimliği bünyesinde çalışan 19 paramedik oluşturmuştur. Araştırma yarı deneysel desende tasarlanmıştır. Eğitim Temmuz 2024'de verilmiş, etki değerlendirmesi 3 ay sonra yapılmıştır. Veri google formlar

* Bu çalışma İl Sağlık Müdürlüğü İl Ambulans Servisi Başhekimliğinde çalışan Paramediklere yapılan eğitimden üretilmiştir.

¹ Öğretim Görevlisi (Sosyal Hizmet Uzmanı), İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İstanbul, ORCID: 0000-0003-3852-8516, E-posta: ozge.celen@bilgi.edu.tr

² Prof. Dr. (Sosyal Hizmet Uzmanı), İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul, ORCID: 0000-0002-4572-7137, E-posta: zeynep.simsek@bilgi.edu.tr

aracılığıyla çevrimiçi toplanmış, verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen 1-5 arası Likert tipinde puanlanan Acil Olgulara Travma Bilgili Yaklaşım Formu kullanılmıştır. Ayrıca eğitim sonrası eğitimin içeriğine yönelik çalışmaya katılan paramediklerin görüşleri alınmıştır.

Bulgular: Eğitime katılan 19 paramediğin %37,5 i kadın, %62,5'i erkektir. Katılımcıların yaşları 22-46 arasında olup, ortanca yaş 26.5'tir. Katılımcılar formda bulunan tüm maddelerden 4-5 arasında puan almış olup, ortanca puan 5'dir. Katılımcılar bu eğitim sayesinde; travmatik olaylardan sonra hasta, yakınları ve ekip arkadaşlarında ortaya çıkan zihinsel, bedensel, duygusal, davranışsal ve sosyal stres tepkilerini daha iyi anladıklarını, daha etkili iletişim kurduklarını, eğitimin zorlu çalışma koşullarında sabırlı olmalarına yardımcı olduğunu, iş performansını arttığını, aile ilişkilerine olumlu katkısının olduğunu, tükenmişliği önlemede yardımcı olduğunu bildirmişlerdir.

Sonuç: Bulgulara dayalı olarak travma bilgili yaklaşımın hastane öncesi acil bakım süreçlerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu kapsamda travma bilgili yaklaşımın hastane öncesi acil bakım süreçlerinde çalışan bireylere verilmesi önemlidir. Bu eğitimin Sağlık Müdürlükleri Çalışan Sağlığı Birimleri yanı sıra, Toplum Sağlığı Merkezlerinde görev yapan sosyal hizmet uzmanlarına verilebilir. Bu sayede güçlendirme temelli kurumsal mekanizmaların oluşturulmasına katkı sunulacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Travma bilgili yaklaşım, Hastane öncesi acil bakım, Sosyal hizmet

TRAUMA-INFORMED HEALTH CARE SYSTEMS: EVALUATION OF TRAUMA-INFORMED APPROACH TRAINING IN PRE-HOSPITAL EMERGENCY CARE

ABSTRACT

Subject: The trauma-informed approach is a strengths-based service delivery approach that emphasizes physical, psychological, and emotional safety for both providers and survivors, based on understanding and responding to the impact of trauma, and creates opportunities for survivors to rebuild their sense of control and empowerment. The trauma-informed approach has four components: understanding the prevalence of psychological trauma, addressing stress responses appropriately, preventing retraumatization, and protecting and maintaining the well-being of employees. Research has shown that prehospital emergency care workers are at risk for developing posttraumatic stress disorder. However, it has been observed that increasing the well-being of prehospital emergency care workers reduces the risk of retraumatization of patients/injured. This situation highlights the importance of developing intervention programs to increase the well-being of employees. All of the behaviors that are demonstrated for the purpose of achieving full well-being of patients/injured people constitute the focus of social work in the field of health. In this context, developing a biopsychosocial perspective in health workers, managing psychosocial risks, and developing and implementing social work intervention programs to prevent secondary traumatic stress in employees are considered very important.

Aim and Scope: This study aimed to evaluate the scope and implementation results of the 'trauma-informed emergency health service delivery' training developed to integrate into pre-hospital emergency health services. The training is a 40-hour program that includes the epidemiology and effects of psychological trauma based on behavioral theories, reactions that occur in traumatic experiences, approaches and intervention tools to traumatic stress reactions, approaches to psychiatric emergencies, pre-disaster preparation, and protection and development of employee health.

Methods: The research group consisted of 19 paramedics working in the Istanbul Provincial Health Directorate Provincial Ambulance Service Chief Physician. The research was designed in a quasi-experimental design. The training was given in July 2024, and the impact assessment was made 3 months later. Data were collected online via Google Forms, and the Trauma-Informed Approach to Emergency Cases Form, which was developed by the researchers and scored on a 1-5 Likert type, was used in data collection. In addition, the opinions of the paramedics who participated in the study regarding the content of the training were obtained after the training.

Results: Of the 19 paramedics who participated in the training, 37.5% were female and 62.5% were male. Participants were between 22 and 46 years old, with a median age of 26.5. Participants scored between 4 and 5 on all items in the form, with a median score of 5. They reported that they better understood the mental, physical, emotional, behavioral, and social stress reactions that occur in patients, their relatives, and teammates after traumatic events, that they communicated more effectively, that it helped them be patient in difficult working conditions, that it increased their job performance, that it had a positive impact on family relationships, and that it helped prevent burnout.

Conclusion: Based on the findings, it was observed that the trauma-informed approach was effective in pre-hospital emergency care processes. In this context, it is important to provide the trauma-informed approach to individuals working in pre-hospital emergency care processes. This training can be given to social workers working in Health Directorates' Employee Health Units as well as Community Health Centers. It is thought that this will contribute to the establishment of institutional mechanisms based on empowerment.

Key Words: Trauma-informed approach, Pre-hospital emergency care, Social work

ROMAN TOPLULUKLARINDA YOKSULLUK VE ÇEVRESEL ADALET: KIRKLARELİ ÖRNEĞİ

Sibel VURKUN ÇAVDAR¹
Reyhan ATASÜ TOPCUOĞLU²

ÖZET

Konu: Sosyal hizmetin temel değerleri olan eşitlik ve sosyal adalet, son yıllarda sürdürülebilirlik ve çevresel adaletle birlikte yeşil sosyal hizmet kavramı dahilinde tartışılmaktadır. Çevresel adalet, herkesin sağlıklı bir çevreye erişim hakkını, çevresel zararlardan korunmayı, çevresel bilgiye ulaşımı ve kararlara katılımı içerir. Ancak, çevresel kaynaklara ve hizmetlere erişim genellikle eşit değildir ve karar alma süreçlerinde birçok kişi söz sahibi olamamaktadır. Çevresel adaletsizlik toplumsal riskleri artırarak, yoksul ve etnik azınlıklar gibi dezavantajlı grupları daha savunmasız hale getirmektedir. Mesleğimiz açısından çevre sorunlarının yıkıcı sonuçlarına maruz kalan birey ve gruplara yönelik fiziksel çevreyi gözetken sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamalarını tasarlamak giderek elzem hale gelmekte, dolayısıyla konunun çeşitli veçhelerini inceleyen sosyal hizmet araştırmalarına ihtiyaç da artmaktadır.

Amaç ve Kapsam: Bu araştırmanın temel amacı, dezavantajlı gruplardan biri olan Roman topluluklarının yaşam koşullarını çevresel adalet çerçevesinde değerlendirmek ve çevresel ayrımcılığın Roman topluluklarını nasıl etkilediğini incelemektir. Bu inceleme, yerel yönetimlerin sunduğu çevresel hizmetlerin Roman topluluklarına etkisine odaklanacak ve hizmetlerin eşit dağıtımını, çevresel bilgiye erişim ve karar alma süreçlerine katılım konularını araştıracaktır.

Yöntem: Kesitsel tipteki bu niceliksel araştırmanın örneklemini Kırklareli Merkez ilçesine bağlı Yayla ve Karakaş mahalleleri oluşturmaktadır. Yayla mahallesi, Roman nüfusunun yoğun olduğu bir bölge iken, Karakaş Mahallesi Roman olmayan nüfusun ağırlıkta olduğu bir mahalledir. Analizde, iki mahalle sosyo-ekonomik düzey, çevresel koşullar ve hizmetler ve çevresel bilgiye erişim ve kararlara katılım açısından karşılaştırılmıştır. Her iki mahalleden toplam 405 kişi ile yapılan anket çalışmasından elde edilen veriler Ki-Kare ve Fisher's Exact testleri yapılarak SPSS'te analiz edilmiştir.

Bulgular: Bulgular, sosyo-ekonomik düzey, çevresel koşullar, çevresel bilgiye erişim ve katılım açısından önemli farklar göstermektedir. Yayla mahallesinde, Romanların düşük eğitim ve gelir seviyeleri, güvencesiz işlerde çalışmaları ve sosyal yardımlardan daha fazla yararlanmaları dikkat

¹ Arş. Gör., Kırklareli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Kırklareli,
ORCID: 0000-0001-7937-6497, E-posta: sibelvurkun@klu.edu.tr

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara,
ORCID: 0000-0002-9635-7578, E-posta: ratasu@hacettepe.edu.tr

çekmiştir. Ayrıca, su ve elektrik gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında ve faturaların ödenmesinde zorluk yaşadıkları görülmüştür. Çevre sağlığı açısından, Yayla mahallesindeki Roman katılımcılar, Karakaş'a göre daha yoğun çevre kirliliğine maruz kalmaktadır. Plastik ambalajlar, hayvan pislikleri ve hurda metal yığını gibi atıklar çevre kirliliğini artırmaktadır. Yayla'da ayrıca çöp toplama, sokak temizliği, aydınlatma, park ve yeşil alanlar, toplu taşıma olanakları gibi hizmetlere erişim daha sınırlıdır. Roman katılımcılar, çevresel kamu hizmetlerini yetersiz bulmakta ve çevre sorunlarıyla ilgili bildirim yapabilecekleri kurumları çoğunlukla bilmemektedir. Çevreyle ilgili sorunlar nedeniyle bildirim yapma oranı oldukça düşüktür ve çevreyle ilgili konuların nasıl takip edileceği hakkında bilgi sahibi olanlar Karakaş mahallesindekilere göre daha azdır. Roman katılımcıların çevresel kararlara katılım isteği, Karakaş'ta yaşayanlara göre daha yüksektir. Buna karşın her iki mahallede de çevreyle ilgili konuların takibinde katılım gösterme oranı oldukça düşüktür.

Sonuç: Roman topluluklarına yönelik çevresel ayrımcılık, derinlemesine incelenmesi gereken önemli bir sorundur. Sosyal hizmet uygulamaları, çevresel koşullar nedeniyle ortaya çıkan sağlık ve güvenlik risklerini gözetmelidir. Ayrıca, mesleki uygulama içinde çevresel bilgiye erişim ve katılımın artırılması için eğitim ve farkındalık çalışmaları, çevre hizmetleri konusunda ilgili kurumlarla iş birliği ve savunuculuk faaliyetleri tasarlanıp geliştirilebilir. Roman topluluklarının çevresel sorunlardan nasıl etkilendiğini anlamak için daha fazla keşifsel çalışmanın yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Sürdürülebilir kalkınma, Çevresel adalet, Çevresel sosyal hizmet, Yoksulluk, Roman topluluklar

SOSYAL MEDYA ÜZERİNDE RADİKALLEŞEN YALNIZLIK VE KADIN DÜŞMANLIĞI: INCELLER

Gülsüm ARSLAN¹
Gizem ÇELİK ÖZKAN²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmada istem dışı bekâr kalan erkek topluluğu olarak bilinen inceller ve bu topluluğun taşıdığı toplumsal riskler sosyal hizmet bakış açısıyla ele alınmaktadır. Incel, istemsiz bekâr anlamına gelen ve İngilizce “involuntary celibate” kavramının kısaltılmış hâlidir. Incel topluluğu, romantik ve cinsel partner arayışında olmalarına rağmen dış görünüşleri nedeniyle kendi istekleri dışında yalnız kalan ve bu durumdan kadınları ve toplumu sorumlu tutan erkeklerden oluşmaktadır. Bu bildirinin amacı incel tanımına, genel özelliklerine ve ‘incel jargonuna’ yönelik kavramsal bir çerçeve sunmak ve sosyal hizmet perspektifiyle incel söyleminin gerek kadınlar gerekse toplumun tümü için oluşturduğu risklere yönelik eleştirel bir farkındalık geliştirmektir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Incel terimi ilk kez 1990’lı yıllarda yalnız insanların birbirine destek olması için bir kadın tarafından kurulan forumda kullanılmıştır. Zamanla heteroseksüel erkeklerin çoğunlukta olduğu ve kişilerin etnisitelerine, “cinsel piyasa değerlerine” ya da toplumsal statülerine göre kategorize edildiği, “Chad”, “Stacy”, “normie”, “alfa”, “beta” gibi kendine özgü jargonu olan bir platforma dönüşen bu oluşum kadınların sadece üreme amaçlı var olması gereken, akli olmayan ve hormonlarıyla hareket eden “foidler” yani insanımsı canlılar olarak nitelendirilmeleri dolayısıyla kadın düşmanı bir eğilim sergiler hale gelmiştir.

Genellikle 25 yaş altında ailesiyle birlikte yaşayan erkeklerden oluşan; kültürel, ekonomik ve politik alt yapıya sahip ve şiddet potansiyeli taşıyan bir alt kültürün üyeleri olarak inceller, dış görünüşlerini “takıntı” hâline getirerek çekici olmadıkları için cinsel veya romantik partner bulamadıklarını iddia etmekte ve bu sebeple kadınlara ve topluma nefret beslemektedirler. Düşünce pratiğinin köklerinde ne yaparlarsa yapsınlar çok zengin, uzun boylu, kaslı, yakışıklı ve beyaz tenli olmadıkları sürece cinsel piyasa değerlerinin çok düşük olacağı yönünde gerçek dışı bir inanç bulunmaktadır. Onlara göre çözüm, örgütlenip şiddet yoluyla kadınları boyunduruk altına almaktır. Delaney ve arkadaşları (2024) tarafından “incellerin kadın düşmanı davranışlarını söylemin ötesine taşıyarak eyleme

¹ Arş. Gör., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bilecik, ORCID: 0000-0003-4237-4169, E-posta: gulsum.arslan@bilecik.edu.tr

² Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bilecik, ORCID: 0000-0001-6775-0525, E-posta: drgizemcelik@gmail.com

geçirmesi (...)” ifadesi sorunun, toplum refahını önceleyen bilim dalı ve meslekler için kritik bir noktada yer aldığını göstermektedir.

Sonuç: Inceller üzerine yürütülen tartışmaların çoğu bu topluluğun taşıdığı şiddet potansiyeli ve bu şiddetin nasıl önleneceği ile ilgilidir. İnsan haklarının korunması, kadının özgürleşmesi ve güçlenmesi, gençlerin ihtiyaç ve sorunlarının çözümlenmesi, toplum refahının sağlanması ve yükseltilmesi gibi temel amaçlara sahip sosyal hizmet için incel hareketin bu söylemleri sorunun endişe yaratan boyutunu göstermektedir. Türkiye özelinde halihazırda menosfer olarak ifade ettikleri ve kendi tabirleriyle “foidlerin” giremedikleri dijital ortamda kötü söylem ve paylaşımlarla düşmanca bir tutum sergileyen bu grubun yaygınlaştırmaya çalıştıkları düşünce yapısı ile diğer gençleri etki altına almaları, söylemlerinin eylem boyutuna geçmesi veya daha yıkıcı kimi suç grupları tarafından manipüle edilerek bir araç olarak kullanılmaları gibi riskler dolayısıyla sosyal hizmetin odaklanması gereken bir sorun alanı olarak değerlendirilebilir. Türkiye’deki incel topluluğunun 2017-2018 yıllarında ortaya çıkmaya başladığı ve günümüzde çoğunlukla “X” platformu ve anonim mesaj forumları üzerinde örgütlendikleri bilinse de bu topluluğun büyüklüğüne ilişkin net veriler olmaması dikkat çekmektedir. Bu anlamda sorunun tüm boyutlarıyla analiz edilmesi ve soruna dair koruyucu önleyici çalışmaların yapılması, sosyal medyada hızla yaygınlaşan ve kadına yönelik şiddeti normalleştirme ve eyleme geçirme riski taşıyan incel söyleminin tüm taraflarını kapsayan çalışmalarla kontrol altına alınması son derece önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, Incel, Şiddet, Kadın düşmanlığı, Sosyal hizmet.

RADICALISED LONELINESS AND MISOGYNY ON SOCIAL MEDIA: INCELS

ABSTRACT

Aim and Scope: This study discusses incels, also known as the involuntary celibate male community, and the social risks they pose from a social work perspective. Incel is the abbreviated form of the English term 'involuntary celibate'. The incel community consists of men who, despite seeking romantic and sexual partners, are involuntarily single because of their appearance and blame women and society for this situation. The aim of this paper is to provide a conceptual framework for the definition of incel, its general characteristics and 'incel jargon', and to develop a critical awareness of the risks that incel discourse poses to both women and society as a whole from a social work perspective.

Theoretical/Conceptual Framework: The term incel was first used in the 1990s in a forum set up by a woman for lonely people to support each other. Over time, this formation, which has become a platform with its own jargon such as 'Chad', 'Stacy', 'normie', 'normie', 'alpha', 'beta', where heterosexual men are in the majority and people are categorised according to their ethnicity, 'sexual market value' or social status, has become misogynistic through the characterisation of women as 'foids', i.e. humanoid creatures that should only exist for reproductive purposes, have no minds and act on hormones.

As members of a culturally, economically and politically substructured and potentially violent subculture consisting mainly of men under the age of 25 living with their families, incels are 'obsessed' with their appearance, claim that they cannot find sexual or romantic partners because they are unattractive, and therefore hate women and society. At the root of their thinking is the unrealistic belief that no matter what they do, unless they are very rich, tall, muscular, handsome and white skinned, their sexual market value is very low. The solution, in their view, is to organise and

subjugate women through violence. The statement by Delaney et al (2024) that 'incels take their misogynistic behaviour beyond rhetoric and put it into action (...)' shows that the problem is at a critical point for the disciplines and professions that prioritise social welfare.

Conclusion: Most of the discussions on incels are about the potential for violence that this community carries and how to prevent this violence. These discourses of the incel movement for social work, which has basic aims such as the protection of human rights, the emancipation and empowerment of women, the solution of the needs and problems of young people, and the provision and promotion of social welfare, show the worrying dimension of the problem. In Turkey, this group, which displays a hostile attitude with bad discourses and posts in the digital environment, which they express as the menosphere and which 'foids' cannot enter, can be considered as a problem area that social work should focus on due to the risks such as influencing other young people with the mindset they are trying to spread, their discourses moving to the action dimension or being manipulated and used as a tool by some more destructive criminal groups. Although it is known that the incel community in Turkey started to emerge in 2017-2018 and today they are mostly organised on the 'X' platform and anonymous message forums, it is noteworthy that there is no clear data on the size of this community. In this sense, it is considered extremely important to analyse the problem in all its dimensions and to carry out preventive and protective studies on the problem, and to control the incel discourse, which is rapidly spreading on social media and which has the risk of normalising and enacting violence against women, through studies covering all parties.

Keywords: Social media, Incel, Violence, Misogyny, Social work.

ANKARA - GÜLTEPE'DE KENTSEL DÖNÜŞÜM SONRASI NELER DEĞİŞTİ: TOKİ'LEŞMENİN KATTIKLARI VE GÖTÜRÜLERİ*

Mustafa Çağrı AYALP¹

ÖZET

Konu: Çöküntü bölgeler, “tehlikeli” olarak mekansallaştırılmış, toplumsal dışlanmayı ve damgalanmayı da içeren bir hale bürünmüştür. Toplum dışına itilmek, ekonomik, sosyal, kültürel imkanlardan yeterince yararlanamayarak eğitim, sağlık gibi temel hizmetlerden mahrum kalmaya yol açabilmektedir. Gecekondu bölgeleri, yukarıda bahsedilen sorunları yaşarken, bir yandan da suç bölgeleri olarak görülmeye başlanmıştır. Bu tür sorunların önüne geçebilmek için ise, belediye ve idareler, bu alanların dönüştürerek çözüme ulaşmaya çalışmıştır. Ankara ili Altındağ ilçesinin farklı bölgelerinde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamalarında, özellikle suç ve riskli davranışlar konusunda bir gelişme göstermek hedeflenmiştir.

Amaç ve Kapsam: Kentsel dönüşümün Altındağ'da da - Türkiye'deki kentsel dönüşüm uygulamalarının çoğu gibi- yapı stokunu değiştirip yalnızca konut üretimine dayalı bir şekilde gerçekleştiği bilinmektedir. Sosyal boyut, insanların yaşamları, var olan ve karşılaşılabilecekleri sorunlar, dezavantajlı gruplar, boş vakit sorunu, rekreasyon alanları, insanların istekleri gibi birçok alanda boşluklar bulunmaktadır. Kentsel dönüşüm, Gültepe'de gecekonduların yıkılıp yerine 14 katlı apartmanların yapılması olarak anılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, kentsel dönüşüm bölgesindeki değişimi gençlerin ve gençlerle çalışan profesyonellerin anlatıları aracılığıyla anlamaktır.

Yöntem: Fenomenolojik bir araştırma yöntemi kullanılarak betimsel ve niteliksel bir araştırma yoluyla kentsel dönüşüm alanlarında yaşayan gençlerin toplumsallaşma süreçleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Amaç doğrultusunda Altındağ ilçesindeki Gültepe Mahallesinde yaşayan ve farklı geçmişlere sahip 19 gençle ve bu gençlerle çalışan mahalledeki gençlerle çalışan öğretmen, gençlik lideri, sosyal çalışmacı gibi farklı mesleklerden 16 profesyonelle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Öznelerle gönüllü onam dahilinde yapılan görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve MAXQDA paket program aracılığıyla analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırma sonucunda, ailelerin bölgeden taşınmayı düşündükleri ortaya çıkmıştır. Genellikle bu kararın arkasındaki nedenin mahallenin risk içeren yapısından kurtulmak olduğu

* Bu çalışmada, sorumlu yazarın Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı bünyesinde tamamladığı Altındağ Kentsel Dönüşüm Bölgesinde Yaşayan Gençlerin Toplumsallaşma Süreçleri ve Riskli Davranışlara Maruz Kalma Deneyimleri isimli Doktora Tezindeki verilerin bir kısmı kullanılmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tarsus Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Mersin, ORCID: 0000-0002-7011-245X, E-posta: mcagriayalp@gmail.com

görülmektedir. Gençler, uzun yıllardır ve birkaç nesildir yaşadıkları mahalleleri terk ettiklerinde, mahallelerine olan bağlılıklarından dolayı endişe duymakta ve yabancılaştıklarını hissetmektedir. Gençler, mahallenin geleceğini olumlu bir şekilde ele almakta ve Gültepe'nin dönüşerek daha iyi bir hale bürüneceğine inanmaktadırlar. Gecekonduya ilişkin anlatılarda komşuluk ve dayanışmanın yüksek olduğu; TOKİ ile birlikte bu değişimin olumsuz yönde olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç: Sonuç olarak, kentsel dönüşüm sadece fiziksel değişimler gerçekleştirilerek zihinsel ve sosyal bir dönüşüm sağlanamayacağı gibi, daha iyi apartman daireleri ve evler inşa etmek de yeterli değildir. Geçimlik işlerde çalışan, günlük yaşamlarında derin bir kültürel ve sosyal değişime yol açamayan kentsel dönüşüm uygulaması, Gültepe'yi fiziksel olarak değiştirmiştir. Bu çalışmanın, ileride yapılacak ve Türkiye kentleşmesinin büyük bir parçası olacak olan kentsel dönüşüm çalışmalarında, gençlerin yaşamlarına ışık tutması yönünden önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gecekondu, Kentsel sorunlar, Kentsel dönüşüm, Altındağ, Gençlik refahı.

İSTATİSTİKLERLE TÜRKİYE'DE GENÇ OLMAK: SOSYAL VE EKONOMİK GERÇEKLER

Mustafa Çağrı AYALP¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından düzenli olarak yayınlanan gençlik istatistiklerinin 2023 verilerine göre, Türkiye nüfusunun %15,1'ini 15-24 yaş arası gençler oluşturmaktadır. Bu genç nüfusun önemli bir kısmı, eğitimde veya istihdamda yer almayan (NEET) gençler kategorisinde yer almakta olup, bu durum son yıllarda giderek daha fazla dikkat çekmektedir. TÜİK'in verileri, gençlerin demografik özelliklerini sunmaktaysa da bu grubun toplumsal ve ekonomik açılardan karşılaştığı zorlukları daha iyi anlamak için derinlemesine anlayış gerekmektedir. Bu çalışmada, TÜİK'in İstatistiklerle Gençlik ve gençlere ilişkin bazı istatistikleri temel alınarak Türkiye'deki gençlerin sosyoekonomik ve demografik durumları incelenecektir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Türkiye'de 15-24 yaş arasındaki gençlerin demografik yapısı, istihdam, eğitim, sağlık ve sosyal katılım gibi önemli alanlarda mevcut durumu değerlendirilecektir. Çalışmanın önemli bir boyutu, Türkiye'deki gençlerin sağlık durumlarının fiziksel ve ruhsal sağlık açılarından değerlendirilmesidir. Gençlerin ruh sağlığı sorunlarına yönelik risk faktörleri, sosyal destek sistemlerinin eksiklikleri ve bu konudaki politikaların yeterliliği üzerinde durulacaktır. Aynı zamanda gençlerin toplumsal katılımlarına dair gönüllülük faaliyetlerine ve sivil toplum örgütlerine olan ilgileri de incelenecektir. Bu bağlamda, Türkiye'deki gençlerin aktif yurttaşlık bilinci ve sosyal sorumluluk anlayışı üzerinde durularak, gençlerin sivil toplum faaliyetlerine olan katkıları değerlendirilecektir. Çalışmada özellikle dikkat çekilen konulardan biri, ne eğitimde ne de istihdamda olan gençlerin (NEET) durumu ve bu grubun toplumsal dışlanma riski ile karşı karşıya olup olmadıklarıdır. Türkiye'de NEET gençler, sosyal ve ekonomik açıdan kırılgan bir grup olarak öne çıkmakta, bu durumun gençlerin gelecekteki sosyal ve ekonomik başarılarına olan etkileri çalışmanın odak noktalarından biri olacaktır. Ayrıca, gençlerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerinin analizi üzerinden; gençlerin teknoloji kullanımı, sosyal medyaya olan ilgisi ve dijitalleşmenin bireysel ve toplumsal etkileri üzerine çıkarımlar yapılacaktır.

Sonuç: Bu araştırma, Türkiye'deki gençlerin hem bugünkü sosyal, ekonomik ve psikolojik durumlarını anlamak hem de gelecekteki ihtiyaçlarını öngörmek amacıyla yapılmıştır. Bu bulgular ışığında, gençlere yönelik sosyal politikaların nasıl şekillendirilmesi gerektiği tartışılacak ve çözüm

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tarsus Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Mersin, ORCID: 0000-0002-7011-245X, E-posta: mcagriayalp@gmail.com

önerileri sunulacaktır. Çalışmanın temel amacı, Türkiye'deki genç nüfusun mevcut durumuna bir ışık sunmak ve gençlik politikalarının nasıl şekillenebileceğini anlamaya çalışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik refahı, Ne eğitimde ne istihdamda gençler, sosyal politikalar.

BELİRSİZLİKLER ÇAĞINDA VAR OLMAK YA DA OLMAMAK: “INTO THE WILD” FİLMİNİN BİREY MERKEZLİ YAKLAŞIM ODAĞINDA SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN İNCELENMESİ

Mehmet Can AKTAN¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu bildiri; içinde bulunduğumuz belirsizlik çağında, insanın varoluş mücadelesinin “Into the Wild” isimli film üzerinden birey merkezli yaklaşım odağında, sosyal hizmet perspektifiyle ele alınması amaçlanmaktadır. Çalışma, gerçek bir hayat hikayesine dayanan, Türkçe adıyla “Özgürlük Yolu” olarak bilinen film aracılığıyla, sosyal hizmet-birey merkezli yaklaşım ilişkisini kapsamaktadır. Sinema örneğiyle, sanat ve sosyal hizmet bağına da yansıtması bakımından çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Bu çalışmanın kuramsal altyapısını “birey merkezli yaklaşım” oluşturmaktadır. Sosyal hizmet uygulamalarında da kullanılabilen birey merkezli yaklaşım, hümanistik ekolün temsilcilerinden biri olan Carl Rogers tarafından geliştirilmiştir. Bireyi/müracaatçıyı kendi yaşamının ana aktörü kabul eden bu yaklaşımda, davranış değişikliğinden ziyade içsel deneyimlere odaklanılmakta ve bu deneyimlerin davranışlara etkisi üzerinde durulmaktadır. Çalışmada yararlanılan Into the Wild filmi, Christopher McCandless isimli bir gencin, birey merkezli yaklaşımda vurgulandığı üzere, bireysel farkındalık ile başlayıp koşulsuz kabul, duyguların ifadesi gibi becerilerin kazanılmasıyla süregelen kendini gerçekleştirme hedefine yönelik yolculuğunu anlatmaktadır. Mesleki odakta birey merkezli yaklaşım, müracaatçılara kişisel sorunlarının çözümüne dair yolları fark ettirmek misyonuyla ve potansiyel kaynakların kullanılması suretiyle yapılan müdahaleleri içermektedir. Yaklaşımdaki amaç, olumsuz yaşam deneyimleri sebebiyle körelen kendini gerçekleştirme yeteneğini bireye yeniden kazandırabilmektir. Filmin baş aktörü olan Christopher McCandless, nihai hedefi olan Alaska’ya ulaşma yolculuğunda kendini anlama, kendi sorunlarını çözme, ihtiyaçlarını ve isteklerini belirleyerek kendi gelişim kapasitesinin farkına varma süreçlerini yaşamaktadır. Bu bağlamda birey merkezli yaklaşımın teorik zeminini oluşturan öz-farkındalık, kendini tanıma, empati ve koşulsuz kabul, organizmik değer verme ve kendini geliştirme becerileri göz önünde bulundurularak Christopher’ın var olma mücadelesi sosyal hizmet perspektifinden irdelenmektedir.

Sonuç: Sosyal hizmet mesleği, mesleki müdahaleler ve uygulamalar sırasında çeşitli araç, yöntem ve yaklaşımlardan faydalanmaktadır. Bunlardan biri de Carl Rogers tarafından geliştirilen birey merkezli yaklaşımdır. Bu yaklaşımın çevrelediği empati, saygı, kişi onuru, müracaatçının bulunduğu yerden başlama, kendi kaderini tayin hakkı gibi ilkeler, sosyal hizmetin değer temeli ile

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-5064-4766, E-posta: mcanaktan@gmail.com

örtüşmektedir. Bu çalışmada, özgürleşme ve bu sayede kendini gerçekleştirme hedefiyle yola çıkan bir gencin yaşam öyküsünden ilham alan Into the Wild filmi, birey merkezli yaklaşım odağında sosyal hizmet bakış açısıyla incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Into the wild, Birey merkezli yaklaşım, Sosyal hizmet, Kendini gerçekleştirme.

TO EXIST OR NOT TO EXIST IN THE AGE OF UNCERTAINTY: AN EXAMINATION OF THE MOVIE “INTO THE WILD” FROM A SOCIAL WORK PERSPECTIVE WITH A FOCUS ON PERSON-CENTRED APPROACH

ABSTRACT

Aim and Scope: In this paper, it is aimed to address the struggle for existence of man in the uncertain age we are in, with a focus on the person-centred approach and a social work perspective through the film “Into the Wild”. The study covers the relationship between social work and person-centred approach through the film known as “Özgürlük Yolu” in Turkish, which is based on a real-life story. It is thought that the study is important in terms of reflecting the connection between art and social work with the example of cinema.

Theoretical/Conceptual Framework: The theoretical basis of this study is the “person-centred approach”. The person-centred approach, which can also be used in social work practices, was developed by Carl Rogers, one of the representatives of the humanistic school. In this approach, which accepts the individual/client as the main actor of his own life, the focus is on internal experiences rather than behavioural change and the effect of these experiences on behaviours is emphasized. The movie Into the Wild, which was used in the study, tells the journey of a young man named Christopher McCandless towards the goal of self-actualization, which begins with individual awareness and continues with the acquisition of skills such as unconditional acceptance and expression of feelings, as emphasized in the person-centred approach. The person-centred approach in professional focus includes interventions with the mission of making clients realize the ways to solve their personal problems and by using potential resources. The aim of the approach is to restore the ability of self-actualization that has been dulled due to negative life experiences. The main actor of the film, Christopher McCandless, goes through the processes of understanding himself, solving his own problems, determining his needs and desires and realizing his own development capacity on his journey to reach his ultimate goal of Alaska. In this context, Christopher's struggle for existence is examined from a social work perspective, considering the self-awareness, self-knowledge, empathy and unconditional acceptance, organismic appreciation and self-development skills that form the theoretical basis of the person-centred approach.

Conclusion: The social work profession utilizes various tools, methods and approaches during professional interventions and practices. One of these is the person-centred approach developed by Carl Rogers. The principles surrounding this approach, such as empathy, respect, personal dignity, starting from where the client is, and the right to self-determination, overlap with the value basis of social work. In this study, the film Into the Wild, inspired by the life story of a young person who sets out with the goal of liberation and self-realization, was examined from a social work perspective with a focus on the person-centred approach.

Keywords: Into the wild, Person-centred approach, Social work, Self-actualization.

SOSYAL VE MEKANSAL AYRIŞMA: MARJİNALLEŞTİRİLEN KENTSEL MEKANLARA DAİR BİR DEĞERLENDİRME

Ömer TAKAK¹
Fatih ŞAHİN²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışma, kentsel mekânda açıkça görünür olan ancak örtük bir biçimde toplumsal hiyerarşilerin tesis edilmesinin bir sonucu ve toplumsal eşitsizlik biçimlerinin somutlaşmış bir tezahürü olan sosyo-mekânsal olarak damgalanmış “mimli” kentsel mekânları ilişkisel ve eleştirel bir perspektifle inceleyerek sosyal hizmet disiplininin bu mekânlara yaklaşımına dair bir tartışma sunmayı amaçlamaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Kentsel mekân, bireylerin sadece içerisine dahil oldukları fiziki bir çevre olmanın ötesinde toplumsal eşitsizlikleri somutlaştıran ve öznel deneyimleri inşa eden dinamik bir unsurdur. Neoliberal politikaların etkisiyle 21. yüzyılda yeni bir biçim kazanan kentler; bireylerin ekonomik, kültürel ve sosyal sermayelerini biçimlendirerek toplumsal sınıflar arasındaki hiyerarşilerin tesisine ve idamesine katkı sunmaktadır. Refah devletinin küçüldüğü ve neoliberal kapitalist düzenin vahşileştiği bu dönemde kentler; sosyal eşitsizliklerin, sınıfsal ayrımların ve sosyal adaletsizliğin derinleştiği mekânlara dönüşmüştür. Neoliberalizm sadece yeni bir ekonomik düzeni değil aynı zamanda yoksullaştırılmış ve marjinalleştirilmiş nüfus gruplarını kontrol etmek için cezalandırıcı ve denetleyici iktidar aygıtlarına dayanan yeni bir yönetim anlayışını getirmiştir.

Neoliberal kentleşme; kentsel mekânlardaki insanları çeşitli özellikleri dahilinde sınıflandırarak gündelik yaşamlarının yönetimine aracılık etmektedir. Bu süreçte kentsel mekân bireylerin sosyal ve kültürel sermaye biçimlerine göre katı bölünmelere uğramaktadır. Bu bölünmeler çerçevesinde sosyo-ekonomik açıdan alt sınıfa mensup bireyler kentin çeperlerine ve çöküntü alanlarına itilmiştir. Bu bağlamda, orta ve üst sınıflar kentsel mekânın daha değerli ve “tehlikesiz” alanlarında konumlanırken, alt sınıflar marjinalleştirilen ve mahrum edilen mekânlara mecbur bırakılmıştır. Bu alanlar sosyal adaletsizlik ve toplumsal eşitsizliklerle karakterize olan toplumsal sorunların yoğunlaştığı, derinleşerek “irin topladığı” mekânlara dönüşmüştür. Sermaye dağılımı ve gündelik yaşam koşulları açısından marjinalleştirilmiş ve kentin mahrumiyet mekanlarına itilmiş topluluklar ise “tehlikeli, suçlu ve bağımlı” olarak damgalanmıştır.

¹ Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Manisa, ORCID: 0000-0002-4920-1044, E-posta: omer.takak@cbu.edu.tr, omer.takak7@gmail.com

² Prof. Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Manisa, ORCID: 0000-0003-4171-0722, E-posta: fasahin57@gmail.com

Marjinalleştirilmiş mahalleler; kültürleri, sorunları ve olanaksızlıkları çerçevesinde ana akım medyanın ve siyasetin ilgisini üzerine çekse de bu ilginin kaynağı çoğu kez olumsuzdur. Bu tür kentsel mekânlar hem içerisinde hem de dışarısında bulunanlar tarafından “tehlikeli bölge” ve “polisin giremediği mahalle” olarak damgalanmaktadır. “Şiddetin”, “ahlaksızlığın”, “suçun ve uyuşturucunun” merkezi olarak görülen bu mahallelerden korkulur ve uzak durulur. Genellikle yoksullaştırılmış aileler, ötekileştirilmiş azınlıklar ve mültecilerin yoğunluklu olarak yaşadığı bu kentsel mekânlarda yaşanan toplumsal ayrışma/damgalama pratikleri bölgede yaşayan insanların yaşamlarına sızır ve adeta bedenlerinde cisimleşir.

Sonuç: Neoliberal kentleşmenin sonuçları kentsel mekânın bölünmüş yapısını derinleştirmiştir. Kentin gecekondu ve “varoş” bölgelerinde yaşayan bireyler yoksulluk, işsizlik, suç ve madde kullanımı gibi sosyal sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda kentsel mekânlardaki sosyal eşitsizlikler ve mekânsal ayrışmalar, sosyal hizmet disiplininin merkezi unsurlarını teşkil eden sosyal adalet ve insan hakları kavramlarını bu sahada işe koşmayı gerektirmektedir. Nitekim sosyal hizmetin profesyonelleşme tarihinde Jane Adams’ın yerleşim evi hareketiyle yaptığı şey de budur. Dolayısıyla sosyal hizmet disiplini açısından toplumsal yaşama kentsel mekân ve sınıfsal ayrışma perspektifinden bakmak, bireylerin yaşadıkları sosyal eşitsizlikleri ve sorunları somutlaştırması bakımından oldukça kritik bir noktada durmaktadır. Aynı zamanda, marjinalleştirilmiş kentsel mekânlarda yaşanan sosyal sorunları mesleki müdahalenin merkezi bir unsuru olarak konumlandıran sosyal hizmet disiplini, bu mekânlarda yaşayan bireyleri damgalamaya ve patolojize etmeye yönelik olan indirgemeci yaklaşımlara karşı tetikte olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel mekân, Mekânsal ayrışma, Marjinalleşme, Mekânsal damgalanma, Eleştirel sosyal hizmet

DÜZENSİZ GÖÇMEN OLARAK YURTDIŞINA GİDEN KİŞİLERİN AİLELERİNİN GÖÇ SÜRECİNE DAİR DENEYİMLERİ

Halim TOĞA¹

ÖZET

Konu: Son yıllarda, ülkelerin sınır kontrollerini artırma çabalarına karşın uluslararası düzensiz göçlerde yoğunluk sürmektedir. Düzensiz göç süreçleri çeşitli itme ve çekme faktörlerine bağlı olarak küreselleşme süreciyle birlikte artan bir biçimde görülmeye devam etmektedir. Zorunlu göç etme sürecinin ana sebepleri çatışma, ayrımcılık ve istihdam olanaklarının sınır olmasından kaynaklanır. Dünya genelinde yaklaşık olarak 107 milyon civarında düzensiz göçmen vardır ve bu göçmen grubunun büyük bir bölümü gelişmekte olan ülkelerde bulunur. Türkiye’de düzensiz göçmenlerin yoğun olduğu ülkelerden biridir. Bu çalışmada düzensiz göçmen olarak Avrupa ülkelerine giden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı kişilerin ailelerinin düzensiz göç sürecine dair deneyimleri incelenecektir. Çalışma, göç eden kişilerin birinci derece akrabalarını kapsayacaktır ve diğer yakınlar çalışmanın kapsamına dâhil edilmeyecektir.

Amaç ve Kapsam: Düzensiz göç süreci her ne kadar ekonomik sebepler ile başlamış olsa da sürecin yasa dışı olması sebebiyle göç eden bireyler çok farklı risklerle karşı karşıya kalabilmektedirler. Özellikle sınırları yasal olmayan yollarla geçme süreçlerinde göçmenlerin fiziksel, duygusal olarak şiddete maruz kalmaları, ekonomik olarak sömürülme tehlikeleri vardır. Göç sürecindeki zorluklar göçmenlerin ruh ve beden sağlığına zarar verebilmektedir. Düzensiz göçmenlerin sıklıkla karşılaştıkları problemlerden bir diğeri yasal düzen ve kamu söylemindeki tanımlanma biçimleridir. Yasadışı göçmen söylemi hukuk ve sosyal bilimlerde tartışma konusu olmuş ve bu söylem biçiminin göçmenleri etiketlediği kabul edilmiştir. Göç sürecinde yaşanan bu olumsuz deneyimleri sadece göç eden bireyi değil aynı zamanda geride kalan ailesinin de iyilik halini etkilemektedir. Yasal olmayan yollardan gidiş süreci, geride kalan aile üyelerinde büyük bir kaygı ve korku duygusunu beraberinde getirmektedir. Göç etme süreci öncesine maddi ve sosyal anlamda çeşitli umut duygularıyla başlamış olsa da sınırları geçiş süreci ve hedef ülkeye adapte olma aşamasında farklı olumsuz deneyimlerin yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu çalışmada temel amaç ekonomik nedenlere dayalı zorunlu göç sürecinide aile deneyimlerinin anlamak amacıyla ailelerin düzensiz göç sürecine dair deneyimlerinin anlaşılmasıdır.

Yöntem: Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak tasarlanmıştır. Ailelerin deneyimlerinin anlaşılması hedeflendiği için fenomenolojik desen tercih edilmiştir. Çalışmada veri

¹ Arş. Gör. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0003-3048-1987, E-posta: halim.toga@sbu.edu.tr

toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışma kapsamında 10 kişi ile derinlemesine görüşme yapılmıştı. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Görüşmeler yüz yüze ve katılımcıların uygun bulunduğu ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama olarak 50-60 dk. arası bir zaman zarfında gerçekleştirilmiştir. Veriler MAXQDA programı ile tematik olarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Yapılan tematik analiz neticesinde çeşitli önemli bulgular elde edilmiş ve bunlar kategorikleştirilmiştir. Bazı önemli kategoriler şöyledir: Göçe sebep olan ekonomik nedenler nelerdir; cinsiyetin düzensiz göç sürecine etkisi nedir; gidiş sürecinde ailenin sosyal ve ekonomik desteği nedir; ülke seçimini belirleyen sosyal destek sistemleri nelerdir; düzensiz göç sürecinde yaşanan zorluklar; düzensiz göç sürecinin aile üzerindeki etkisi nedir. Elde edilen bu temalar düzensiz göç sürecinde ailelerin deneyimlerini açıklamaktadır.

Sonuç: Bu çalışmada elde edilen bulgular neticesinde düzensiz göç sürecinin geride kalan aile üyeleri üzerinde olumsuz psikolojik ve ekonomik etkilerinin olduğu saptanmıştır. Katılımcıların göç sürecinde yüksek düzeyde kaygı ve panik yaşadıkları ve bu durumun asıl sebebinin giden kişilerin sınırları geçiş sürecinde yaşadıkları tehlikelerden kaynaklığı saptanmıştır. Ayrıca giden kişilerin maddi anlamda desteklenmesi açısından aile ekonomik kaynaklarının büyük bir bölümünü bu süreçte harcamaktadır. Düzensiz göç süreci bir bütün olarak ele alınmalı aileler üzerindeki olumsuz yönleri üzerine daha geniş kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Düzensiz göç, aile, aile deneyimleri

EXPERIENCES OF THE FAMILIES OF IRREGULAR MIGRANTS ON THE MIGRATION PROCESS

ABSTRACT

Subject: In recent years, despite the efforts of countries to increase border controls, international irregular migration continues to increase. Irregular migration processes continue to increase with the globalisation process due to various push and pull factors. The main reasons for forced migration are conflict, discrimination and limited employment opportunities. There are approximately 107 million irregular migrants worldwide and a large part of the migrant group is located in developing countries. Turkey is one of the countries where irregular migrants are concentrated. In this study, the experiences of the families of Turkish citizens who go to European countries as irregular migrants about the irregular migration process will be analysed. The study will cover the first degree relatives of the migrants and other relatives will not be included in the scope of the study.

Aim and Scope: Although the irregular migration process started with economic motivations, individuals who migrate may face many different risks due to the illegal nature of the process. Especially in the process of crossing the borders illegally, migrants are exposed to physical and emotional violence and economic exploitation. The difficulties experienced during the migration process can harm the mental and physical health of migrants. Another problem frequently encountered by irregular migrants is the legal order and the way they are defined in public discourse. The discourse of illegal migrants has been a subject of debate in law and social sciences and it is accepted that this form of discourse labels migrants. These negative experiences during the migration process affect not only the individual who migrates but also the well-being of the family left behind. The process of leaving illegally brings with it a great sense of anxiety and fear in the family members left behind. Although the migration process started with various feelings of hope in material and

social terms, it causes different negative experiences in the process of crossing borders and adapting to the destination country. The main purpose of this study is to understand the experiences of families regarding the irregular migration process in order to understand the forced migration process from a holistic perspective.

Methods: This study was designed in accordance with qualitative research methods. Phenomenological design was preferred as it was aimed to understand the experiences of the families. Interview technique was used as a data collection tool in the study. Within the scope of the study, in-depth interviews were conducted with 10 people. The questions in the semi-structured interview form were directed to the participants. Interviews were conducted face-to-face and in environments that the participants found appropriate. The interviews were conducted in an average of 50-60 minutes. The data were analysed thematically with MAXQDA software.

Findings: As a result of the thematic analysis, several important findings were obtained and categorised. Some important categories are as follows: What are the economic reasons for migration, what is the effect of gender on the irregular migration process, what is the social and economic support of the family during the departure process, what are the social support systems that determine the choice of country, the difficulties experienced during the irregular migration process, what is the effect of the irregular migration process on the family. These themes explain the experiences of families during the irregular migration process.

Conclusion: As a result of the findings obtained in this study, it has been observed that the irregular migration process has negative psychological and economic effects on the family members left behind. It has been determined that the participants experience high levels of anxiety and panic during the migration process and the main reason for this situation is the dangers experienced by the departing persons in the process of crossing the borders. In addition, in terms of supporting the migrants financially, the family spends a large part of its economic resources in this process. The irregular migration process should be handled as a whole and more comprehensive studies should be conducted on the negative aspects on families.

Keywords: Irregular migration, Family, Family experiences

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN YAŞLI BİREYLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İKLİM ADALETİ ODAĞINDA ELE ALINMASI

Cansu ALAYVAZ GÜNGÖR¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu derleme çalışmanın amacı, iklim değişikliğinin yaşlı bireyler üzerindeki etkilerini iklim adaleti perspektifinden incelemeye çalışmaktır. Çalışma, iklim değişikliğinin yaşlı bireyler üzerindeki etkilerini çok boyutlu olarak ele almaktadır. Çalışma, iklim adaleti kapsamında yaşlı bireylerin savunmasızlıklarına dikkat çekmesi ve az sayıda çalışmanın olduğu bu konuda literatüre katkı sağlayacak olması nedeniyle önemli görülmektedir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Dünyanın karşı karşıya olduğu önemli sorunlardan biri olan iklim değişikliği, küresel bir halk sağlığı krizi olarak değerlendirilmektedir. İklim değişikliği, insan faaliyetlerinin ve doğal süreçlerin etkisiyle gelişen ve dünya genelinde uzun zaman diliminde gözlenen iklim koşullarındaki değişimlerdir. İklim değişikliği, sera gazlarındaki artış sebebiyle küresel ölçekte yaşanan aşırı hava olayları, deniz seviyesinde yükselme, sıcaklık artışları, ekosistemin bozulması, seller, kasırgalar, yangınlar gibi sorunlara yol açmaktadır. İklim değişikliği tüm popülasyonları eşit şekilde etkilememektedir. Sosyal adalet meselesi olarak değerlendirilen iklim değişikliği etkilerine karşı en savunmasız olan gruplardan biri yaşlılardır. Örneğin 2012 yılında New York'u etkileyen Sandy Kasırgası'nda hayatını kaybedenlerin neredeyse yarısı 65 yaşın üzerindeki bireyler olmuştur. İklim değişikliki kaynaklı doğal afetler, yaşlı bireylerde hastalık ve ölüm riskini artırabilmekte ve yüksek derecede fiziksel ve psikolojik zararlara neden olabilmektedir. Finlandiya'da yapılmış bir çalışma, sıcak hava dalgalarının etkisiyle 65 yaş ve üstü bireylerin ölüm oranlarında %14'lük bir artış yaşandığını ortaya koymuştur. Yaşlı bireyler fiziksel, bilişsel, sosyal ve ekonomik nedenlerle iklim değişikliğine karşı daha savunmasız haldedirler. Bu noktada iklim adaleti, iklim politikalarının adil ve kapsayıcı olmasını ve savunmasız grupların korunmasını talep eden bir kavram olarak önem kazanmaktadır.

“İklim adaleti” kavramı, iklim değişikliğine en az etkide bulunan ancak bu süreçten en fazla etkilenen ve karar alma süreçlerine dahil edilmeyen grupların maruz kaldığı haksızlıkları tanımlamak ve buna karşı çıkmak için kullanılmaktadır. İklim adaleti, çevresel zararların eşitsiz dağıtımına dikkat çekerek kırılgan grupların korunmasını benimseyen bir yaklaşımdır. Yaşlı bireylerin iklim değişikliğinin etkilerinden korunması iklim adaletiyle yakından ilişkilidir. Yaşlı bireylerin çevresel risklerden korunması, uyum stratejilerinin geliştirilmesi ve toplumsal dayanışmanın teşvik edilmesi önemlidir.

¹ Öğr. Gör., Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık, Çorum, ORCID: 0000-0003-3288-8035, E-posta: alayvazcansu@gmail.com

Sosyal hizmet disiplini toplumsal eşitsizliklerle mücadele eden yönüyle iklim adaletinin sağlanmasında kritik rol oynamaktadır. İklim değişikliği yaşlı bireyler üzerinde orantısız bir etki yaratmaktadır ve sosyal hizmet uzmanları bu noktada yaşlı bireylerin çevresel tehditlere karşı dayanıklılığını artırma, kriz yönetimi ve politika geliştirme süreçlerine katkı sağlayarak iklim adaletini teşvik etmektedir. Bu çalışma, iklim değişikliğinin yaşlı bireyler üzerindeki etkilerini sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirerek iklim adaletinin yaşlı bireylerin refahı üzerindeki kritik rolünü vurgulamaktadır.

Sonuç: İklim değişikliğinin artan şiddeti ve etkileri hayatın her alanını etkilemekte ve giderek daha fazla olumsuz fiziksel ve sosyal yaşam koşulları yaratmaktadır. Özellikle sıcak hava dalgaları, hava kirliliği ve doğal afetler bireylerin yaşamlarını üzerinde olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Bu etkiler bilhassa yaşlı bireyleri daha savunmasız bırakmaktadır. Yaşlı bireylerin iklim değişikliği nedeniyle maruz kaldıkları eşitsizlikler, adil ve kapsayıcı iklim politikaları ile dengelenmelidir. İklim değişikliğinin yaşlı bireyler üzerinde pek çok fiziksel ve ruhsal sağlık sorunu oluşturması sosyal hizmet disiplininin konuya daha fazla eğilmesini zorunlu kılmaktadır. İklim adaleti doğrultusunda savunuculuk çalışmaları ile iklim değişikliğinin yaşlı bireylerde yarattığı olumsuz etkilere dikkat çekilmesi ve etkin çözüm önerilerinin uygulanması oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: İklim değişikliği, İklim adaleti, Yaşlı.

REFAH DEVLETİ VE SOSYAL DEVLET İKİLEMİ AÇISINDAN SOSYAL HİZMET UYGULAMALARININ İNSAN HAKLARI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Ülviye KILIÇ KARAKELLE¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Araştırmamızın genel amacı, sosyal hizmet hakkında derinlemesine bir anlayış geliştirebilmek için, insan haklarına dayalı olan bir sosyal hizmet anlayışının mümkün olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu çerçevede sosyal politikaların uygulanmasında önemli bir rolü olan refah devleti ve sosyal devlet anlayışı ele alınmaktadır. Refah devleti politikalarına eleştiri niteliği taşıyan bu çalışmanın ana odağı sosyal hizmetin en önemli problemi olan yoksulluk sorununu toplumsal riskler açısından tartışmaya açmaktır. Bu tartışmanın hareket noktası Kuçuradi'nin etik ve insan hakları üzerine düşünceleridir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Sosyal hizmetin bireysel ve toplumsal olarak önemi hemen herkesin hiç tartışmadan kabul ettiği bir gerçektir. Tartışılması gereken şey, sosyal hizmetin hangi amaçlara hizmet edeceğidir. Bu nedenle öncelikle cevaplanması gereken "Nasıl bir sosyal hizmet ve devlet anlayışı olması gereklidir?" sorusudur. Ancak bu sorudan ziyade, önümüzde duran mesele sadece teknik ve mesleki bir sorunmuş gibi algılanmaktadır. Devletler, bir yandan sosyal hizmetin amaçlarını belirlerken diğer yandan bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için daha verimli yöntemler aramaktadırlar. Ancak belirli bir dönemde belirli bir ulusun, kendi çıkar ve yararı doğrultusunda ön plana çıkardığı değerlilik anlayışı veya değer saydığı şeyler sosyal hizmetin de temel amacı yapılmaktadır. Hatta ülkemizde olduğu gibi her yeni hükümetle sosyal hizmet anlayışı yeniden yazılmaktadır. Öyleyse, uluslararası, ulusal, bireysel çıkarlar ve yararlar tarafından belirlenmeyen veya ideolojik olmayan bir sosyal hizmet anlayışı olanaklı değil midir? Bu soruyu yanıtlayabilmek için öncelikle refah devleti ve sosyal devlet anlayışına bakmamız gerekmektedir. Refah devletinin ve sosyal devletin aynı anlamda ele alındığı görülmektedir. Bu durum bu iki kavram arasındaki farkların kaçırılmasına sebep olmaktadır.

Refah devleti ile ilgili bir diğer konu da piyasa sistemiyle olan ilişkisidir. Refah devleti anlayışında endüstri ve sanayileşme süreci önem taşımaktadır. Kapitalizmin neden olduğu eşitsizlik yoksulluğun derinleşmesine neden olmaktadır. Henüz yoksulluğun aşılmadığı günümüzde devletler yeni toplumsal risklerle karşı karşıyadır. Öte yandan piyasa sisteminden doğan toplumsal risk sorunlarının çözümünde üstlenici görevi alan genellikle sosyal hizmetlerdir. Dolayısıyla ister sosyal devlet ister refah devleti olsun, asıl amaç insanların daha insanca yaşayabilmesi için devletlere

¹ Maltepe Üniversitesi, Felsefe Anabilim Dalı, Felsefe Doktora Programı Öğrencisi, ORCID: 0000-0002-9526-189X
E-posta: ulviyekilickarakelle@maltepe.edu.tr, ulviye_kilic@hotmail.com

yüklenen sorumluluktur. Devlete düşen sorumluluğun yerine getirilmesi insan hakları açısından önemli bir konudur. Nitekim yoksulluğun çözülememiş olması bir sosyal adaletsizlik olduğunun göstergesidir. Bu konuda Ioanna Kuçuradi şöyle der: İlk olarak kişi merkeze alındığında “temel insan haklarının hiç korunmadığı durum değildir; böyle hakların bir ülkede ilgili bütün yurttaşlar için korunmadığı durumdur.” İkinci olarak devlet merkeze alınarak bakıldığında ise, “yurttaşlara devletçe tanınan veya tanınmayan haklarla ve sağlanan veya sağlanmayan olanaklarla ilgili bir olgu olarak karşımıza çıkar”. Kuçuradi’ye göre, bir devlet, yurttaşların ilişkisini düzenlemeli ve yasa çıkarmalıdır. Bu iki temel görevini yerine getirmediğinde sosyal adaletsizlik ortaya çıkar² (Kuçuradi, 2011, s.14-15). Bu nedenle sosyal hizmetlerde ortaya çıkan yeni riskler tüm bu açılardan değerlendirilmelidir.

Sonuç: Sosyal hizmet ve refah devletinin neliğinin, amacının tartışıldığı bu çalışmada: etik temelli, insan hakları bilgisinin hâkim olduğu bir sosyal hizmet anlayışının mümkün olup olmadığı sorusu sorulmuş ve refah devleti-sosyal devlet ikilemi, toplumsal riskler açısından tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Refah Devleti, Sosyal Hizmet, Eski ve Yeni Toplumsal Riskler, İnsan Hakları

² Kuçuradi, I. (2011). *İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

TÜRKİYE’DE TOPLUM TEMELLİ PALYATİF BAKIMIN VARLIĞI ÜZERİNE BİR TARTIŞMA

Fatma DİLMEN¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmada; evde palyatif bakım hizmetlerinin önemi, ülkemizde yapılandırılması ve geliştirilebilmesi sürecinde sosyal hizmet disiplininin varlığının ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ilgili literatür taranarak bir durum değerlendirmesi yapılmıştır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Modern tıptaki gelişmeler ve artan yaşam beklentisi nasıl daha iyi ve saygın bir yaşam sürüleceğine dair tartışmaları doğurmuştur. Bu doğrultuda yaşam sonu bakımı kavramı ortaya çıkmış ve yaşamı tehdit eden hastalıklara sahip olan bireylere yönelik hizmet sunma esasına dayalı “palyatif bakım” modeli oluşturulmuştur. İlk başta her ne kadar sadece medikal bakım sağlanan merkezler olarak işlev görse de daha sonra hem hastayı hem de ailesini sürece dahil eden biyopsikososyal bir bakışa evrilmiştir. Son gelişmeler ışığında palyatif bakım; biyopsikososyal ve diğer sorunların erken teşhisi, değerlendirilmesi ve tedavisi ile yaşamı tehdit eden hastalıklara sahip hastaların ve ailelerinin yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan bakım modeli olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2024).

Palyatif bakım hizmeti; multidisipliner bir ekip tarafından sağlanmaktadır. Multidisipliner ekibin içerisinde ise hekim, hemşire, fizik tedavi uzmanı, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, manevi destek uzmanı gibi farklı meslek dallarından profesyoneller bulunmaktadır (Finlay ve diğerleri, 2002). Sosyal hizmet uzmanları da bu ekibin önemli parçalarından biridir. Ekosistem yaklaşımıyla hareket eden sosyal hizmet uzmanları sadece bireyle değil bireyin etkileşimde olduğu tüm sistemlerle çalışır ve iyileştirmeler yapar. Bu noktada sosyal hizmet uzmanlarını diğer mesleklerden ayıran en önemli özelliklerden biri palyatif bakım hastalarıyla tanı aldıkları andan itibaren çalışmaya başlaması ve kayıp yaşanması durumunda palyatif bakım hizmetine aileyle birlikte yas sürecinde devam etmesidir (Karakaya, 2020). Bu süreçte sosyal hizmet uzmanları hak temelli bir yaklaşımla hareket eder ve insan haklarından yola çıkarak palyatif bakım hastalarının hak savunuculuklarını yapar.

Sağlık ve bakım alanında yaşanan gelişmelerle birlikte küresel ölçekte bakım modelleri kurum bakımından toplum temelli bakıma yönelmektedir. Bu durumun hem bakım alan hem de bakım verenler (kurum, kuruluş, bakıcı) açısından önemli faydaları bulunmaktadır. Palyatif bakım da bu değişimlerden etkilenmiş ve “evde palyatif bakım” adıyla hastaların kendi evlerinde palyatif bakım alabilecekleri modeller geliştirilmeye başlanmıştır (Kahveci ve diğerleri, 2020). Yapılan araştırmalar

¹ Arş. Gör. Fatma DİLMEN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Samsun, ORCID: 0000-0002-8158-8090, E-posta: fatmacanim1@gmail.com

incelendiğinde; evde hizmet alan hastalarda, yatarak bakım alan hastalara göre semptom şiddetlerinde ve depresyon puanlarında azalma; fiziksel sağlık ve yaşam kalitelerinde ise artış olduğu görülmektedir (Finlay ve diğerleri, 2002). Ayrıca; literatürde yer alan bir araştırmada terminal dönem kanser hastalarının %90'ının evlerinde ölmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Tang, 2003). Ancak buna karşın kendi evlerinde yaşam sonu bakım sürecini geçiren hastaların sayısına yönelik çalışmaların sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye'de 2006 yılında başlayan ve Palya-Türk projesi ile 81 ile yaygınlaştırılan palyatif bakım üniteleri şu an toplamda 437 ünite sayısına ulaşmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2024). Her ne kadar ülkemizde kurum temelli palyatif bakım uygulamaları yaygınlaştırılmış olsa da evde palyatif bakım hizmeti yapılanması oturtulamadığı düşünülmektedir. Ülkemizde evde bakım hizmeti çoğunlukla medikal bakım, kişisel bakım ve ev temizliği gibi hizmetlerle sunulmaktadır. Dolayısıyla palyatif bakımın; biyopsikososyal ve spiritüel bakımın bir multidisipliner ekip tarafından hem hasta hem de aile üyesi için sunulması temelinin yeterli olmaması sebebiyle ülkemizde evde palyatif bakım uygulamasından ziyade evde sağlık bakımı uygulaması yürütüldüğü söylenebilmektedir.

Sonuç: Bütün bu bilgi ve belgeler ışığında Türkiye'de toplum temelli bir palyatif bakım uygulamasının ülkemizde uygulanabilir bir noktaya gelebilmesi için sosyal hizmet disiplininin bakış ve müdahalelerine ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Palyatif bakım, Sosyal hizmet, Toplum temelli bakım, Türkiye

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA SOSYAL HİZMET SÜPERVİZYONU: SÜPERVİZÖRLERİN DENEYİMLERİ VE GÖRÜŞLERİ

Havva Nur KAFES¹
Gökçe CEYLAN²
Ecem Güneş GÜMÜŞER³

ÖZET

Konu: Alanyazın incelendiğinde, sosyal hizmet süpervizyonuna dair çalışmaların yakın zamanda yoğunlaştığı; bu çalışmaların kapsamının genel olarak Kadushin ve Harkness (2002)'in sınırlarını çizdiği sosyal hizmet süpervizyonunun üç işlevi çerçevesinde olduğu görülmektedir. Araştırmaların büyük bir çoğunluğu, sosyal hizmet uzmanlarının uygulama sırasında etik karar verme süreçleri, tükenmişlik düzeyleri ve süpervizyon ihtiyaçlarına odaklanıldığı görülmektedir (Hafford-Letchfield, 2011; Karabek, 2018; Karaman ve diğerleri, 2023; Ncube, 2019; Özkan, 2016). Ancak literatürde sosyal hizmet süpervizörlerinin deneyimlerine odaklanan az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Türkiye’de ise resmi olarak tanımlanmış sosyal hizmet süpervizyonu bulunmamaktadır. Kamu kurumları özelinde süpervizyon sisteminin hiç kurulmadığı; meslektaşların akran süpervizyonu sistemi ile destek alabildikleri görülürken sivil toplum kuruluşlarında ise uluslararası fon sağlayıcıların ön koşulu nedeniyle süpervizyon sistemi geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda özellikle çocuk koruma alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları için dünyada geliştirilen modeller SHUDER tarafından da dile getirilmeye başlanmıştır. Ancak henüz süpervizör olarak çalışan sosyal hizmet uzmanlarının yapılandırılmış ve sınırları çizilmiş bir süpervizyon sistemi içinde olmadığı görülmektedir. Sistematik ve etkililiği sınanmış süpervizyon ilişkisi geliştirilebilmesi adına, süpervizörlerin deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının görünür olması gerekmektedir. Bu bağlamda bu araştırma, süpervizörlerin süpervizyona dair bilgi, deneyim ve görüşlerinin duyulması yoluyla süpervizyon sisteminin gelişmesini hedeflemektedir.

Amaç ve Kapsam: Bu araştırmanın amacı, sivil toplum kuruluşlarında süpervizör olarak görev alan sosyal hizmet uzmanlarının süpervizyon ilişkisine dair bilgi, deneyim ve görüşlerini keşfetmek ve süpervizyona ilişkin öneriler geliştirmektir. Araştırmada, süpervizör olarak çalışan sosyal hizmet uzmanlarının süpervizyon sürecini nasıl anlamlandırdıkları ve meslektaşları ile nasıl bir süpervizyon ilişkisinde oldukları keşfedilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede, süpervizyon veren uzmanlar açısından

¹ Arş. Gör., Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-7408-1072, E-posta: havvanurkafes@maltepe.edu.tr,

² Arş. Gör., Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-9698-9866, E-posta: gokceceylan@maltepe.edu.tr,

³ Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0009-0001-6800-752X, E-posta: ecem.gumuser@iuc.edu.tr.

süpervizyonun ne anlam ifade ettiği, iyi bir süpervizörün ve süpervizyon sisteminin olmazsa olmaz koşullarının neler olduğuna odaklanılmış ve süpervizyonun eğitici, idari ve destekleyici işlevlerine ilişkin düşünceleri anlaşılmasına çalışılmıştır.

Yöntem: Nitel yöntem ile tasarlanan bu araştırmada, sivil toplum kuruluşlarında göç ve toplumsal cinsiyet alanlarında çalışan 10 sosyal hizmet uzmanı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş olup araştırmanın 15 görüşme ile tamamlanması planlanmaktadır. Araştırmacılar tarafından oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve derinlemesine görüşmeler online olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde elde edilen veriler, MAXQDA programı aracılığıyla Braun ve Clarke'ın (2006) tematik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir.

Bulgular: Şu ana kadar gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler kapsamında elde edilen bulgular dört ana tema altında analiz edilmiştir: Süpervizyonun Önemi ve Etkileri, Süpervizörlerin Roller ve Sorumlulukları, Karşılaşılan Zorluklar, Süpervizyona İlişkin Görüş ve Öneriler. Araştırma sonucunda, süpervizyonun uzmanların bilgi ve becerilerini artırmada önemli ve mesleki tükenmişliği önleme ve destek sağlama açısından kritik olduğu anlaşılmıştır. Süpervizörlerin genellikle rehberlik, değerlendirme ve eğitim rolleri üstlendiği görülmüştür. Süpervizörler, yalnızca yönlendirici değil, aynı zamanda destekleyici bir rol oynamakta ve karmaşık durumlarda karar verme sürecine katkı sağlamaktadırlar. Süpervizyonda karşılaşılan zorluklar arasında zaman yönetimi, kaynak eksiklikleri, hedef baskısı ve organizasyonel destek eksikliği gibi faktörler bulunmaktadır. Süpervizyon sürecinde, düzenli eğitimler, süpervizyona ilişkin net yönergeler, organizasyonel destek sistemlerinin güçlendirilmesinin ve sürekli geri bildirim mekanizmalarının sağlanmasının önemli olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç: Bu araştırma, sosyal hizmet süpervizyonunun önemini ve süpervizörlerin süreçteki rollerini ortaya koymaktadır. Süpervizyonun uzmanların gelişimini destekleme, hizmet kalitesini artırma ve mesleki tükenmişliği önleme gibi olumlu etkileri olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, süpervizyon sürecinde karşılaşılan zorluklar, özellikle zaman ve kaynak yönetimi konularında önemli engeller oluşturabilmektedir. Araştırma, süpervizyon kalitesini artırmak için önerilen stratejilerin uygulanmasının bu zorlukların üstesinden gelinmesine yardımcı olabileceğini göstermektedir. Süpervizörlerin eğitimlerinin ve destek sistemlerinin güçlendirilmesi ve hedef baskısının azaltılması yoluyla süpervizyon sürecinin daha etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesine katkı sağlayacaktır. Türkiye'de sosyal hizmet süpervizyonunun geliştirilmesi için bu alanda yapılacak yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, sivil toplum kuruluşlarında bir süpervizyon sistemi geliştirilmeye çalışıldığı anlaşılınca birlikte süpervizörlerin sınırları net bir sistem içinde çalışmadıkları ve süpervizyonun işlerinin yalnızca bir parçası olmasından ötürü yalnızca süpervizyona odaklanan bir çalışmayı var edemedikleri ifade edilebilir. Son beş yılda süpervizyon desteği alan uzmanlar ve süpervizyon desteği veren uzmanlar ile görüşmelerin yapılması ve halihazırda denenen modelin işlevselliğinin araştırılması yapılandırılmış bir süpervizyon modelinin kurulabilmesi adına önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet Süpervizyonu, Süpervizyon Süreci, Süpervizyon Modelleri, Süpervizyon Kalitesi.

AFET SONRASI EĞİTİM ALANINDA SUNULAN SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI: SICHUAN ÖRNEK BİR MODEL

Kübranur GÖRMÜŞ¹

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmanın konusu, doğal afetlerin eğitim, sağlık, sosyal yaşam, eğlence ve çalışma hayatı gibi çeşitli alanlardaki olumsuz etkilerini ele alarak, afet sonrası sunulan sosyal hizmet uygulamalarını değerlendirmektir. Türkiye’de son yıllarda deprem, sel, orman yangınları ve heyelan gibi birçok doğal afet yaşanmıştır. 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremler, eğitim alanında önemli değişimlere yol açmış ve halihazırda bu alanda hizmet sunan sosyal hizmet mesleğinin afet ve benzeri kriz durumlarındaki uygulamalarına olan ihtiyacı daha da belirgin hale getirmiştir. Bu durum, okul sosyal hizmet uygulamaları ve afet sonrası sunulan psikososyal destek çalışmaları kesişiminde de önemli bir yere sahiptir. Ancak Türkiye’de okul sosyal hizmeti resmi olarak uygulamaya geçmediği için bu alandaki çalışmalar planlı bir şekilde yürütülememektedir. Bu çalışmada, Çin’de 2008 yılında gerçekleşen Wenchuan depremi sonrası geliştirilen Sichuan Modeli incelenerek, afet sonrası sunulan çalışmalar için Türkiye bağlamında bir değerlendirme yapılması amaçlanmaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Afetler, bireyleri, grupları ve toplumları fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarda olumsuz etkileyen, baş etme mekanizmalarını zorlayan ve bireylerin yaşamında kesintilere neden olan olaylardır. Bu olayların olumsuz etkileri profesyonel yardım çalışanları tarafından en aza indirilmeye çalışılmakta ve afet mağdurlarına psikososyal destek hizmetleri sunulmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları da bu hizmetlerin sunumunda yer alan profesyonel meslek gruplarından biridir.

Türkiye’de yaşanan doğal afetler arasında depremler sıklığı, şiddeti ve yıkıcı etkileri ile ön planda olmuştur. Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında depremlerden etkilenen 11 ilde, eğitimde yapılan değişiklikler dikkat çekmiştir. Bu bölgelerdeki öğrenciler ve aileler, temel gereksinimlerini karşılayamamanın yanı sıra sosyal, psikolojik, ekonomik ve çevresel boyutlarda ciddi olumsuzluklarla karşılaşmıştır. Çin’de 2008 yılında meydana gelen 8.3 şiddetindeki Wenchuan depremi, Türkiye’de yüksek şiddetle gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremlere benzer şekilde, geniş çaplı kayıplara yol açmıştır. Depremin ardından, depremden etkilenen bölgelerde ihtiyaç tespiti yapılmış, özellikle okullarda özel gereksinimlere sahip öğrenciler hedeflenmiş, bireylerin ve ailelerin sosyal, zihinsel ve psikolojik kapasitelerini artırmaya yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda “Afet

¹ Öğr. Gör., Sinop Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Sinop, ORCID: 0000-0001-9832-4430, E-posta: kbra9675@gmail.com

Sonrası Psikososyal Sosyal Hizmet Modeli” tasarlanmıştır. Birbirleriyle ilişkili kavramların baş harfleri, SICHUAN modelinin adını oluşturmuştur. Sichuan Modeli; adım adım ilerleme (step by step), katılım (involvement), bağlamsal saygı (contextually respectful), bireylerin kendi kendine ve karşılıklı yardımını başarmalarına yardımcı olma (help people achieve self-help and mutual help), birlik içinde çaba gösterme (united effort) ve sorun eklememeyi, kaos yaratmamayı ve zarar vermemeyi (add no trouble, no chaos, and no harm) içeren altı temel kavrama dayanmaktadır.

Sonuç: Sichuan Modeli, 2008 Wenchuan depremi sonrası Çin’de uygulanmıştır. Bu model, sosyal hizmet alanına ekolojik yaklaşımı entegre ederek, okul, aile ve toplumu afet sonrası yeniden yapılanma süreçlerine dahil etmenin önemini vurgulamaktadır. Görülmektedir ki dünyadaki başka sosyal hizmet modellerinin de incelenmesi ve karşılaştırılması önemli olmaktadır. Bu noktada özellikle Türkiye ile benzer kültürel dinamikleri olan ülkelerin afet sonrası sosyal hizmet uygulamaları incelenmelidir. Dolayısıyla Türkiye’de afet sonrası sunulan uygulamaların değerlendirilmesi, sistematik hale getirilmesi, afet sonrası sosyal hizmet uygulamalarının etkinliğini artıracaktır. Sichuan Modeli’nin Türkiye bağlamında incelenmesi, gelecekteki afetlere hazırlık bakımından önemli bir unsur olmakla birlikte afet sonrası sunulan sosyal hizmet uygulamaları açısından da değerli bir perspektif sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afetlerde Sosyal Hizmet, Okul Sosyal Hizmeti, Psikososyal Destek

YAŞLILARA YÖNELİK EVDE BAKIM HİZMETLERİNİN SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ezgi TESİR¹
Büşra Ecem KUMRU²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Gelişen tıbbi imkanlar ve yaşam koşullarının etkisiyle, ortalama yaşam süresinin uzaması, toplum genelinde yaşlı nüfusun oranını artırmaktadır. Bu demografik değişim, yaşlılık olgusunun sadece bireysel değil, toplumsal ve sosyal bir mesele olarak da ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Yaşlılık sürecinde, yalnızca sağlık ihtiyaçları değil, aynı zamanda yoksulluk, aile içindeki statü kaybı ve yalnızlaşma gibi sosyal problemler de gündeme gelmektedir. Bu sorunlar, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini düşürmekte ve günlük yaşamlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu doğrultuda yaşlı bakımı sorumluluğunun sadece aile ile sınırlı kalmaması, devlet ve toplumun da bu süreçte aktif rol alması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Özellikle evde bakım hizmetlerinin, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmadaki önemine odaklanılmaktadır. Çalışmada, evde bakım modelinin mevcut durumda sunuluşu ve bu bağlamda sağlık ve sosyal hizmet boyutları ele alınarak, bu modelin yaşlı bireylerin yaşam kalitesine katkıları değerlendirilecektir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Evde bakım hizmetleri, yaşlı bireylerin mevcut yaşam ortamlarından ayrılmadan sağlık ve sosyal hizmetlere erişebilmelerine olanak sağlayan bir model olarak ön plana çıkmaktadır. Bu hizmetler, bireylerin hem sosyal çevreleriyle bağlarını korumalarına hem de sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmaktadır. Mevcut evde bakım modeli içerisinde; kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan sağlık hizmetleri, sosyal bakım ve çeşitli destek hizmetleri yer almaktadır.

Sonuç: Çalışmanın sonucunda, evde bakım hizmetlerinin, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmada, sağlık ihtiyaçlarını karşılamada ve sosyal izolasyonu önlemede önemli bir rol oynayacağı öngörülmektedir. Devlet, toplum ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğinin, yaşlı bireylerin bağımsızlıklarını koruyarak daha nitelikli bir yaşam sürmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Sağlık, Evde Bakım, Sosyal Hizmet

¹ Öğr. Gör. , Üsküdar Üniversitesi, SHMYO, Çocuk Koruma ve Bakım Hizmetleri, İstanbul, ORCID: 0000-0003-2921-2544, E-posta: ezgi.tesir@uskudar.edu.tr

² Öğr. Gör. , Üsküdar Üniversitesi, SHMYO, Evde Bakım Hizmetleri, İstanbul, ORCID: 0000-0003-0426-388X, E-posta: busraecem.kumru@uskudar.edu.tr

YAŞLI YOKSULLUĞUNU ANLAMAK ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Buse KAVALCI¹
Merve İBRAHİMOĞLU²
Gülsüm ÇAMUR³

ÖZET

Konu: Bu araştırma, bireylerin gereksinimlerinin farklılaştığı özel bir dönem olan yaşlılık sürecinde karşılaştıkları ekonomik ve psikososyal sorunları sosyal hizmet perspektifinden ele almaktadır. Yaşlılık döneminde ortaya çıkan gelir kaybı, sağlık sorunları ve toplumsal statü kaybının yalnızca maddi yoksulluk yaratmadığı, aynı zamanda bireylerin ruhsal ve sosyal refahını olumsuz etkilediği gerçeği, araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, yaşlılık döneminde bireylerin karşılaştığı bu sorunların, sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Araştırma, Samsun ilinde yaşayan ve araştırmayı kabul eden 65 yaş ve üzeri bireylerle sınırlandırılmıştır.

Amaç ve Kapsam: Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye'de giderek zorlaşan ekonomik koşulların yaşlı bireyler üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırma, özellikle yaşlı ve dar gelirli bireyler üzerinde ciddi baskılar oluşturan ekonomik süreçlerin, onların yaşam pratiklerine ve sosyal ilişkilerine nasıl yansıdığına odaklanmaktadır. Gereksinimlerin farklılaştığı özel bir dönem olan yaşlılık dönemindeki bireylerin karşılaştığı ekonomik yoksunluk, yalnızlık ve sosyal izolasyon gibi zorluklar, sosyal hizmet perspektifinden ele alınmaktadır. Araştırmanın nihai hedefi, hızla artan yaşlı nüfusu dikkate alarak, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik sosyal hizmet politikalarının geliştirilmesine katkı sunmaktır. Ayrıca, elde edilen bulguların sosyal politika yapıcılar ve sosyal hizmet uzmanlarına rehberlik etmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Araştırma nitel bir araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseniyle gerçekleştirilmiş olup, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanmıştır. Çalışma grubunu 65 yaş ve üzeri, mahalle muhtarlıklarına çeşitli nedenlerle başvuran ve görüşmeyi kabul eden 4 kadın ve 4 erkek oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Yaşlı Birey Görüşme Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Görüşmeler, İlkadım ilçesindeki Ulugazi ve Fatih mahallelerinde yüz yüze, gönüllülük esasına dayalı olarak toplanmıştır. Betimsel analiz yöntemiyle tema ve kodlar oluşturularak analizler yapılmıştır. MAXQDA Nitel Veri Analiz Programı kullanılmıştır.

Sonuç: Araştırmanın bulguları ve sonuçları bildirinin sunumunda detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı Yoksulluğu, Yaşlılar ve Sosyal Hizmet

¹ Doktora Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Samsun, ORCID: 0000-0002-2136-2161, E-posta: buse_kavalcı55@hotmail.com

² Arş. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Samsun, ORCID: 0000-0001-8168-9505, E-posta: merve.ibrahimoglu@omu.edu.tr

³ Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Samsun, ORCID: 0000-0001-5116-2462, E-posta: gulsum.camur@omu.edu.tr

EĞİTİM HAKKI VE FIRSAT EŞİTLİĞİ BAĞLAMINDA OKUL SOSYAL HİZMETİ UYGULAMASININ GEREKLİLİĞİ

Ali DİKMEN¹
Burcu GENÇ ARSLAN²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Dünyada okul sosyal hizmeti uygulaması ailevi ve sosyal faktörlerin etkisiyle yaklaşık yüz yıl öncesinde uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye’de proje ve pilot çalışmaları yapılmış olsa da, henüz resmi olarak uygulamaya geçirilmemiştir. Bu uygulamanın en temelinde eğitim sistemi içerisindeki her öğrencinin özel şartlarına ve ihtiyaçlarına göre değerlendirilmesi, mevcut koşullarının belirleyicilerinin de göz önünde bulundurulması ve hem öğrenci hem de aile adına olumlu sonuçlar elde etmek hedeflenmektedir. Okul sosyal hizmeti alanındaki çalışmaların ekosistem perspektifinden ele alınması, öğrenciyi tek başına değerlendirmenin, problemi anlamak ve çözüme kavuşturmak adına yeterli olmadığı görüşüne dayanmaktadır. Bu çalışmada da özellikle fırsat eşitsizliği yaşayan öğrenciler ve gruplarla çalışırken birey odaklı müdahalelerin ötesinde çocuğun yüksek yararı için, aile, okul, topluluk ve toplumu içine alan bütüncül bir bakış açısı benimsenmesinin gerekliliğinin vurgulanması amaçlanmıştır.

Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve: Eğitim konusu, eğitim bilimleri alanında ele alınacak bir konu gibi gözükse de öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen sosyal sorunlar, sosyal adaletsizlik ve fırsat eşitsizliklerine hem neden hem de sonuç olabileceği için sosyal hizmetin uygulama alanına girmektedir. Anayasa ile güvence altına alınmış olan eğitim hakkı, çeşitli sosyal adaletsizliklerin ve toplumsal risklerin olumsuz sonuçları nedeniyle her öğrenci için uygulanabilir düzeyde olamamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, çocukların eğitim hakkını güvenceye almak ve tehditleri ortadan kaldırmak için eğitimin elde edilebilir, ulaşılabilir, kabul edilebilir ve uyarlanabilir olmasında önemli görevler üstlenmelidir.

Eğitim hizmetlerinin eşit bir biçimde sunulabilmesi için birtakım yenilikçi görüş ve uygulamaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamdaki yenilikçi görüşlerden birisi olan etkili okul, tüm çocuklara etkili bir eğitim verilebileceği inancına dayanır ve bu konuda stratejiler geliştirme sorumluluğunu okullara verir. Etkili okul kapsamında okul sosyal hizmet uzmanlarının çeşitli katkıları bulunmaktadır. Bunlardan ilki ailelerin sürece dahil edilmesi ve desteklenmesidir. İkinci katkı ise öğrencilerin bireysel ve grup olarak refahına odaklanılmasıdır. Diğer bir yenilikçi görüş ise

¹ Arş. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Zübeyde Hanım Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Niğde, ORCID: 0000-0003-2274-3035, E-posta: ali.dkmm33@gmail.com

² Arş. Gör., Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Kırklareli, ORCID: 0000-0002-9356-060X, E-posta: bburcuugnc@gmail.com

okul reformu olarak adlandırılmaktadır. Okul reformu, okulların ve insani hizmetlerin bir araya getirilmesine yönelik beş farklı yaklaşım üzerinde durmaktadır. Bunlar; gayri resmi ilişkiler, koordinasyon, ortaklıklar, işbirliği ve entegrasyondur.

Okul sosyal hizmeti, eğitim çağındaki çocukların eğitim sistemi içerisinde sunulan hizmetlerden en yüksek düzeyde faydalanmasını amaçlamaktadır. Eğitim sistemindeki aktörlerin (öğretmenler, idareciler, ebeveynler, toplumsal kurum ve kaynaklar) müdahalelere katılımının sağlanması, sorunun kaynağının tespit edilmesi ve ihtiyaçların giderilmesi için oldukça önemlidir. Çalışmada değinilen etkili okul ve okul reformu konuları, ilgili aktörlerin sürece katılımını artırmaya yönelik birtakım düzenleme ve faaliyetlere odaklanmaktadır. Temelde öğrenci refahını öncelik olarak belirleyen okul sosyal hizmeti uygulaması, sürece dahil olan paydaşlar sayesinde mikro, mezo ve makro boyutlara hizmet etmektedir.

Sonuç: Türkiye’de okul sosyal hizmeti uygulaması üzerine pilot çalışmalar ve projeler yapılmış olup, somut çıktılar elde edilmiştir. Ancak yaygın ve kalıcı bir uygulamaya dönüşmemesi, okullarda sosyal hizmet uzmanlarının istihdam edilmemesine ve sosyal hizmetin temel işlevlerinden olan koruyucu-önleyici çalışmaların okul ortamlarında yürütülememesine neden olmaktadır. Sosyal hizmet mesleğinin uygulama alanlarından biri olan okul sosyal hizmetinin amaçları, uygulamaları ve sağladığı faydalar hakkında makro boyutlu politikaların geliştirilmesi, okul sosyal hizmetinin yasal zemininin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Uygulamanın, öncelikle sosyoekonomik düzeyi görece düşük olan, toplumsal risk ve belirsizliklerin yoğun olduğu ve fırsat eşitsizliklerinin derin biçimde deneyimlendiği bölgelerde başlatılması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul sosyal hizmeti, Eğitim hakkı, Fırsat eşitliği.

YAŞLI REFAHINDA FEMİNİST SOSYAL HİZMET: TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE KAPSAYICI BAKIM HİZMETLERİ

Ayşe Nur BOZ¹
Şerife YURTTUTAN²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışma, feminist sosyal hizmet perspektifinden hareketle; toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf ve etnik köken gibi kesişimsel faktörleri yaşlı bireyler odağında ele alarak yaşlı refahı alanında bir tartışma sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda yapılan alan yazın taramasına feminist sosyal hizmetin öne çıkan kavramlarından olan “toplumsal cinsiyet ve bakım rolleri”, “bakım etiği”, “yaşçılık”, “toplumsal katılım” gibi anahtar kelimeler yön vermiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinde kadının ikincil konumu ve bu durumun beraberinde getirdiği örselenmeye yaş faktörünün eklenmesi, bireyleri daha dezavantajlı duruma getirmektedir. Bu açıdan yaşlılık alanına feminist sosyal hizmetin getirdiği perspektif önem arz etmektedir. Zira yaşlılık biyomedikal bakış açısının patolojikleştirerek ele aldığı bir yaşam döneminin çok ötesinde kültürel, sosyal, ekonomik ve yapısal dinamiklerin şekillendirdiği bir yaşam sürecidir. Bu bağlamda ana akım sosyal hizmet yaklaşımlarından farklı bir perspektifle bakım etiği ve yaşlı bakımı ele alan feminist sosyal hizmet ilkeleri ışığında; toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf ve etnik köken gibi kesişimsel faktörler ortaya konmaya çalışılmakta ve yaşlı kadınların toplumsal hayata aktif katılımlarının önemi vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra, yaşlı refahı alanında feminist sosyal hizmetin sağladığı katkılar ele alınmakta ve bu yaklaşımın daha kapsayıcı refah politikaları geliştirmedeki rolü tartışılmaktadır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Yaşlılık, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin en yoğun yaşandığı dönemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kadınlar, yaşamları boyunca maruz kaldıkları ekonomik, sosyal ve politik dezavantajların birikmiş etkilerini yaşlılık döneminde daha belirgin bir şekilde deneyimlemektedir. Yaşlı kadınlar toplumsal cinsiyet rollerinin de etkisiyle özellikle eşlerini kaybettiklerinde daha derin bir yoksulluk ve sosyal izolasyonla karşı karşıya kalmaktadırlar. Cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınların daha az eğitim alması, düşük statülü işlerde sosyal güvenceden mahrum kalarak çalışmak zorunda bırakılmaları yaşlılık döneminde sosyal güvenlik ve emekli maaşı imkanlarından faydalanamamalarıyla sonuçlanmaktadır. Bunun yanı sıra araştırmalar yaşlı kadınların yaşlı erkeklere kıyasla daha fazla ihmal ve istismara uğradığını ortaya koymaktadır. Feminist sosyal hizmet, bu eşitsizlikleri ele alarak yaşlı kadınların refahını artırmayı ve

¹ Arş. Gör., KTO Karatay Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Konya, ORCID: 0000-0002-4060-4939, E-posta: aysenur.boz@karatay.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı, Konya, E-posta: serifeyurttutan27@gmail.com

onları güçlendirmeyi hedefleyen bir sosyal hizmet yaklaşımı olarak yaşlı bireylerin ihtiyaçlarını toplumsal cinsiyet perspektifinden ele almaktadır. Bu yaklaşım, yaşlı refahı alanında temel olarak toplumsal cinsiyet ve bakım rollerine ilişkin dinamiklerin tanımlanması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler karşısında ise yaşlı bireylerin insan hakları ve sosyal adalet çerçevesinde iyi bir yaşam sürmeleri için ekonomik ve sosyal destek sistemlerinin geliştirilmesini, bakım hizmetlerinin kapsayıcı ve adil hale getirilmesini, kadınların güçlen(diril)mesini ve karar verme süreçlerine dahil edilmesini ve toplumsal katılımı teşvik eden sosyal politika ve programların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç: Bu çalışmada feminist sosyal hizmet yaklaşımı doğrultusunda, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve bakım rolleri yaşlı refahı odağında değerlendirilmektedir. Yaşlı kadınların karşılaştığı sorunlar biyomedikal bakış açısının çok ötesinde sosyal, kültürel ve yapısal dinamiklerle ele alınmalıdır. Temel sorunlardan biri olan yaşlı kadınların yoksulluğu ve güvencesizliğine karşı ekonomik bağımsızlıklarının desteklenmesi için özel finansal destek programları ve girişimcilik atölyeleri oluşturulabilir. Bunun yanı sıra yaşlı kadınların iş gücüne dönmeleri veya küçük ölçekli işletmeler kurmaları için mikro krediler sağlanabilir. Ayrıca, kadınların yaşamları boyunca karşılaştıkları gelir eşitsizliklerinin telafi edilmesi amacıyla, cinsiyete dayalı ek emeklilik primleri uygulanabilir. Keza yine yaşlı kadınların sağlık hizmetlerine erişiminde karşılaştıkları engellerin ortadan kaldırılması yönünde sağlık hizmeti sunan kurumlarda toplumsal cinsiyet duyarlı eğitimlerin düzenlenmesi, yaşlı kadınların sağlık ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir. Bunun yanı sıra olan eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ve sosyal adalet ilkesinin gerçekleştirilebilmesi amacıyla kadınların güçlendirilmesi, karar verme süreçlerine etkin katılımlarının sağlanması ve bakım hizmetlerinin eleştirel bir perspektifle ele alınarak bakım etiğinin yeniden değerlendirilmesinin insan onuruna saygılı, eşitlikçi ve çeşitliliği gözeten uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yaşlı kadınların cinsiyetçilik ve yaşçılığın kesiştiği noktada daha derin bir baskıyla karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir. Kadınları güçlendirme bu baskılarla başa çıkmada önemli bir sosyal hizmet uygulaması olarak görülmektedir. Aynı zamanda yaşlı kadınların topluma aktif katılımlarını mümkün kılmak, kadınların kendilerini yeterli hissetmelerine ve ihtiyaç duymaları halinde hak ve hizmetlere erişebilmelerine olanak sağlamaktadır. Bakım işinin cinsiyetlendirilmiş doğasını ele alan yaklaşım, yaşlı kadınların gerek eşlerine gerek çocuk ve torunlarına yönelik bakım yüklerinin devam ettiğinin altını çizmekte ve sosyal hizmet uygulamalarında cinsiyete duyarlı bakış açısını teşvik etmektedir.

Bunun yanı sıra yaşlı refahı alanındaki politikaların bakım hizmetlerinden ibaret olan kapsamı genişletilmeli, yaşlı kadınların aktif bir yaşam sürmeleri yönünde politik düzenlemeler yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Feminist sosyal hizmet, Yaşlı refahı, Yaşlı kadınlar

ANTI-AGING UYGULAMALAR VE YAŞLILIK ALGISI*

Eda ALKAN¹

Melek İPEK²

ÖZET

Konu: Bu çalışma sosyal hizmetin yaşlı refahı alanı ile doğrudan ilgilidir. Risk toplumunda sunulan anti-aging uygulamaların, sosyal dışlanma ve sosyal içerme açısından görünümünü ortaya koymakta ve aynı zamanda sağlıklı yaşlanma sürecinde nasıl bir rol oynadığını göstermektedir.

Amaç ve Kapsam: Söz konusu uygulamaların günümüzde zirve yaptığı ve yaşlı refahı alanında tartışma konusu haline geldiği görülmektedir. Bu çalışma, yaşlanmaya yönelik küresel algının etkisiyle ve toplumsal cinsiyete dair kültürel kabullerin bir sonucu olarak özellikle kadınların tercih ettiği anti aging uygulamaların sağlıklı ve başarılı yaşlanma serüveninde hangi rolü üstlendiğini ele almaktadır. Ayrıca sosyal sağlık açısından avantajları ve dezavantajları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Yaşlı refahı ve başarılı ve aktif yaşlanma konularında ise sosyal hizmetin farkındalık oluşturma çabası, yaşlanma sürecindeki yeni tercihlerin de mercek altına alınmasını zorunlu kılmıştır.

Yöntem: Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu genç yetişkinler olarak sınırlandırılmıştır. Buna göre veriler 30-40 yaş aralığında bulunan 15 kadın bireye kartopu örnekleme vasıtasıyla ulaşılarak elde edilmiştir.

Bulgular: Bireylerin medikal estetik uygulamaları ile birlikte, yaşlanmaya dair belirtileri gizleyerek sosyal kabul görme ve onaylanma ihtiyacını karşıladıkları, böylece var olan yaşlılık algısının bir dönüşüme uğradığı görülmektedir. Bireyler, söz konusu uygulamalar neticesinde ruh ve beden uyumu sağladıklarını ve böylelikle kronolojik yaşlarını perdelediklerini vurgulamaktadır. Ayrıca öz güven ve öz saygı oluşumu ile istihdam olanaklarının arttığı sosyal hayata karşı motivasyon elde ettiklerini belirtmişlerdir. Beden görünümünde elde edilen değişim beraberinde kilo kontrolü dolayısıyla sağlıklı beslenme ve spor yapmaya yönelik bir teşvik oluşturmaktadır.

Sonuç: Doğumda beklenen yaşam süresinin uzaması ve risk toplumlarında yaşanan teknik ve teknolojik gelişmelerin bir neticesi olarak ortaya çıkan genç yaşama arzusu yaşlanmaya dair kabulleri dönüştürmekte iken, bir yol olarak görünen anti aging uygulamalar her ne kadar sosyal kabulün ve içermeye bir kriter olma özelliği gösterse de aynı zamanda sosyal dışlanmanın norm haline

* Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, ORCID: 0009-0000-4834-5241, E-posta: shuedaalkan@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi Melek İpek, ORCID: 002-29555048, E-posta: melekipek@aydin.edu.tr

gelmesinde körükleyici bir yanı bulunmaktadır. Ayrıca yaşlanma sürecinde zaman zaman biyolojik, psikolojik ve fizyolojik tedbirlerin de önüne geçmektedir.

Anahtar Kelimeler: Risk Toplumu, Sosyal Dışlanma, Başarılı Yaşlanma, Küreselleşme

ÇOKLU KRİZLER ÇAĞINDA SOSYAL HİZMETİ YENİDEN DÜŞÜNMEK*

Şeyma KARAKAYA ALTIOK¹

ÖZET

Konu: İçinde bulunduğumuz çoklu kriz döneminde, pandemi, deprem, enflasyon ve iklim değişikliği gibi pek çok farklı kriz bir arada deneyimlenmektedir. Ekolojik perspektifle bakıldığında; bu krizlerin birbirleri ile olan etkileşiminin, insan topluluklarını giderek daha kırılgan hale getirmekte olduğu görülmektedir. Günümüzde sosyal hizmet uygulamaları; birey ve yakın çevre bazlı mikro çalışmalara ağırlık verse de içinde bulunduğumuz çoklu kriz döneminde makro uygulama modellerine de ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü yaşanan krizlerin pek çoğu bireysel nedenlerden çok yapısal nedenlerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla çözümler; Sistem Teorisi'nin ilkeleri dikkate alınarak, kişi ve yakın çevresi de dahil olmak üzere tüm toplum kaynaklarında aranmalıdır. Ayrıca yapısal sorunların çözülmesi için yapısal dönüşümler gereklidir. Yapısal dönüşümün gerçekleşmesi için makro uygulama pratikleri olan; mahalle ve topluluk örgütlenmesi, sosyal planlama ve politika geliştirme gibi uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Amaç ve Kapsam: Çoklu kriz döneminde mikro bazlı müdahalelerin yanı sıra makro boyuttaki uygulamalara da ihtiyaç vardır. Bu bağlamda bu bildirinin amacı; çoklu krizlere yönelik oluşturulacak sosyal hizmet uygulamasına makro pratiklerin eklenmesidir. Çalışma, mevcut konjonktürde yaşanan çeşitli krizlere makro boyutta çözüm önerileri sunması açısından önemlidir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Bildirinin kuramsal çerçevesini; sistem teorisi, ekolojik yaklaşım ve makro sosyal hizmet uygulaması oluşturmaktadır.

Sonuç: İçinde bulunduğumuz çoklu kriz döneminde mikro ve mezo boyuttaki müdahalelerin yanı sıra makro boyuttaki müdahalelere de ihtiyaç duyulmaktadır. Yapısal dönüşümün gerçekleşebilmesi için sosyal hizmet uygulamasına makro pratiklerin eklenmesi gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Çoklu Krizler, Makro Sosyal Hizmet

RETHINKING SOCIAL WORK IN THE AGE OF POLYCRISIS

ABSTRACT

Subject: In the current period of polycrisis, many different crises such as pandemics, earthquakes, inflation and climate change are experienced together. From an ecological perspective, it is seen that

* İlgili literatür kapsamında derleme çalışma olarak üretilmiştir.

¹ Öğr. Gör. İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul, ORCID: 0000-0003-0057-6897, E-posta: skarakaya@medipol.edu.tr

the interaction of these crises with each other makes human communities increasingly fragile. Today, although social work practices focus on micro studies based on the individual and the immediate environment, macro practice models are also needed in the polycrisis period we are in. Because most of the crises are caused by structural rather than individual reasons. Therefore, solutions should be sought in all social resources, including the individual and his/her immediate environment, taking into account the principles of System Theory. Moreover, structural transformations are necessary to solve structural problems. For structural transformation to take place, macro practices such as neighbourhood and community organisation, social planning and policy development are needed.

Aim and Scope: In the period of polycrisis, there is a need for macro-scale practices as well as micro-based interventions. In this context, the aim of this paper is to add macro practices to the social work practice to be created for multiple crises. The study is important in terms of offering macro-scale solutions to various crises experienced in the current conjuncture.

Theoretical/Conceptual Framework: The theoretical framework of the paper consists of system theory, ecological approach and macro social work practice.

Conclusion: In the current period of polycrisis, there is a need for macro-scale interventions as well as micro and mezzo-scale interventions. In order to realise structural transformation, macro practices need to be added to social work practice.

Keywords: Polycrisis, Macro Social Work

DÜNDEDEN BUGÜNE “YOKSULLUK HALLERİ”

Enver MENGÜ¹

ÖZET

Konu: Yaşanmış olan ekonomik krizin yoksulların yaşam öykülerine olan yansımalarını ele alan Yoksulluk Halleri (Erdoğan, 2016) adlı çalışma üzerinden yaklaşık 20 yıl geçti. Yeniden bir ekonomik kriz süreci yaşayan Türkiye’deki yoksulların mevcut halleri, bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu 20 yıllık sürecin öncesinde ve sonrasında Türkiye’deki yoksulluk hikayelerinin içerdiği benzerliklerin ve farklılıkların neler olduğu ele alınmıştır.

Amaç ve Kapsam: Yoksulluk Halleri (Erdoğan, 2016), Türkiye’de yaşanan 2001 ekonomik krizinin ardından yoksulların yaşam öykülerine dayalı olarak hazırlanmış akademik bir çalışmadır. Bu çalışmadan hareketle Türkiye’de yaşanan son ekonomik kriz dalgasının akabinde yoksulluğun kentte büründüğü toplumsal risk görünümü ortaya konulmuştur. Bu bağlamda yoksulların yoksulluk kültürleri, günlük rutinleri, yoksullukla baş etme stratejileri ve içinde buldukları yoksulluğa ilişkin okuma biçimleri ele alınmıştır.

Yöntem: Yoksulluk Halleri adlı çalışmada toplam 34 mülakat yayınlamıştır. İstanbul Medeniyet Üniversitesi lisans dersi olan Yoksulluk ve Sosyal Hizmet adlı ders kapsamında, dersi seçen öğrencilerle birlikte öncelikle bu mülakatlar incelenmiştir. Bunların 27 tanesinin verileri tekrar etmeyen ve alınan yanıtlarla derinleşebilmiş mülakatlar olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra metinde katılımcılara yöneltilen sorulardan hareketle bir soru formu hazırlanmıştır. Ardından yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ikamet durumu, medeni durum ve aile durumu olmak üzere 6 temel demografik veri kümesi üzerinden benzer katılımcılar araştırılmıştır. Buna göre Yoksulluk Halleri araştırmasının mülakatlarına katılan katılımcı tipine yaklaşık %80 oranında benzer katılımcılar belirlenmiş ve ilgili soru formu söz konusu katılımcılara yöneltilmiştir. Veri toplama araçları olarak derinlemesine mülakatın yanında katımlı gözlemin de kullanıldığı bu araştırma, nitel yöntemi esas alarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Araştırmanın elde ettiği bulgulara göre incelenen Yoksulluk Halleri metni ile yapılan saha araştırması karşılaştırıldığında 14 benzerlik ve 7 farklılık taşıyan temalar belirlenmiştir. Buna göre de yoksulluk hikayelerinin “kıt kanaat geçim, yardımlara dayalı yaşam, geçici işlerde çalışma, çocuk işçiliği, eğitimden mahrumiyet, ötekileşme ve zorbalık, evin ortak paylaşımı, görücü usulü evlilik, aile içi şiddet, madde bağımlılığı, boşanamama, çocuklar için katlanma, çocukla yoksullaşma ve evlilik korkusu” şeklinde toplam 14 bağlamda benzeştiği anlaşılmıştır. Bunun yanında “okumanın

¹ Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul, ORCID: 0000-0001-6871-688X, E-posta: envermengu@gmail.com

çeşitlenmesi, devletin gelir takibi, sigortasız çalışma, kadının çalışmasını bakış, okulların yardım baskısı, yüksek kira sorunu ve artan ulaşım masrafı” şeklinde söz konusu çalışmaların toplam 7 bağlamda farklılaştığı tespit edilmiştir.

Sonuç: Elde edilen bulgular ışığında yoksulluk hikayelerinin daha büyük oranda benzeştiği ancak belli noktalarda ayrıştığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu benzerliklerin geçimle beraber aile hayatına bakan yönlerinin olduğu ve bu aile sistemi içerisinde de özellikle çocukların önemli bir yer tuttuğu anlaşılmıştır. Farklılaşan noktalara gelindiğinde ise özellikle aile sistemi dışında var olan bürokratik ve ekonomik sistemde belirli farklılaşmaların yaşandığı görülmüştür. Buradan yaklaşımla makro sistemde yaşanan değişimin mikro ve mezzo sistemde olumlu karşılık bulabilmesi için özellikle birey ve aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarına daha fazla yer verilmesinin önem taşıdığı savunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Geçim, Yoksulluk, Yoksulluk Halleri.

KEKEMELİĞİN ÇOCUKLARIN BENLİK SAYGISI VE SOSYAL KAYGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

*Elmas AKIN ALTINCI¹
Demet AKARÇAY ULUTAŞ²
Esra ÇALIK VAR³
Dilara USTABAŞI GÜNDÜZ⁴*

ÖZET

Konu: Kişiler arası iletişime ve etkileşime duyarlı olan iyilik hali, bireylerin yaşam memnuniyeti, benlik saygısı, sorunlarla, stresle, kaygıyla başa çıkma gibi pek çok becerisine etkide bulunabilmektedir. Dil gelişimindeki bozukluklardan biri olarak kekemeliğin de bu çerçevede, bireyin sosyal ilişkileri, benlik saygısı ve akademik başarısı gibi pek çok dinamiğini olumsuz etkileyebileceği anlaşılmaktadır. Damgalanma, dışlanma, yakın sosyal çevrelerinden destek alamama risklerinin belirginleşmesi benlik saygısını önemli ölçüde etkileyebilmektedir.

Amaç ve Kapsam: Erickson'ın psikososyal gelişim teorisine göre 12-18 yaş arasında çocukların kimlik arayışında oldukları, dolayısıyla sosyal kabulün bu süreçte kritik rol oynadığı anlaşılmaktadır. Kekemelik nedeniyle dışlanan ergenler, kendilerini diğerlerinden farklı ve yetersiz hissedebilecek ve sosyal kaygı ve düşük benlik saygısı gibi sorunlar yaşayabilecektir. Kekemelik nedeniyle yaşanan iletişim ve etkileşim sorunları, bireyin bu evrelerdeki başarısını olumsuz etkileyerek ilerleyen yaşlarda daha karmaşık psikososyal sorunlara yol açabilecektir. Bu çalışmanın temel motivasyonunu oluşturan bu temel unsurlar ışığında, (1) kekemelik nedeniyle düşük benlik saygısı ve sosyal kaygı yaşayan bireylerle çalışırken, onların kimlik geliştirme ve sosyal uyum süreçlerinin desteklenerek bireyin güçlendirilmesi, (2) kekemelik yaşayan bireyler için sosyal hizmetin savunuculuk rolünün geliştirilerek sosyal haklarını koruma, eğitimde fırsat eşitliğini sağlama ve damgalanma karşıtı toplumsal farkındalık çalışmaları yürütme gibi uygulamaların genişletilmesi açısından sosyal hizmet alanına katkı sağlayabilecek olması bakımından önemlidir.

Ana amacı, kekemelik tanısı almış çocukların benlik saygısı ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi olan bu çalışmada, (1) çocukların benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri

¹ Arş. Gör. Dr., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0003-4708-4284, E-posta: elmasakinaltinci@aybu.edu.tr

² Doç. Dr., KTO Karatay Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Konya, ORCID: 0000-0001-5872-2549, E-posta: demet.akarcay@karatay.edu.tr, demetakarcay@gmail.com

³ Prof. Dr., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-6025-0576, E-posta: ecalikvar@aybu.edu.tr

⁴ Doç. Dr., KTO Karatay Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Konya, ORCID: 0000-0002-8184-8446, E-posta: dilara.ustabasi@karatay.edu.tr

sosyodemografik özelliklerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermektedir; (2) çocukların benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönlü ilişki vardır, şeklinde belirtilen hipotezler sınanmıştır.

Yöntem: Nicel araştırma prosedürüne uygun olarak ilişkisel tarama modelinin benimsendiği bu araştırma, konuşma bozuklukları rehabilitasyonu alanında hizmet veren bir kuruluş aracılığıyla amaçlı örnekleme uygun kekeme tanısı almış 12-18 yaş arasındaki 31 genç bireyle ailelerinden bilgilendirilmiş onam alınarak yürütülmüştür. Türkiye’de yaklaşık %4 dolaylarında yaygınlığı olan kekeme bireylere ulaşmak için sadece bir kuruluştan izin alınabildiği için çalışma grubu sınırlı kalmıştır. Veri toplama aracı olarak, sosyodemografik bilgileri içeren “Kişisel Bilgi Formu”, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” ve “Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği” kullanılmış ve analizde non-parametrik testler uygulanmıştır.

Bulgular: Bulgularda katılımcıların çoğunluğunun erkek olduğu (%54,8), yaş ile sınıf düzeyleri arasında belirgin bir fark bulunmadığı, büyük çoğunluğun akademik başarısının "orta" ve "iyi" düzeyde olduğu görülmüştür. Katılımcıların %87’si ailesiyle yaşamakta olup, %51’i en çok ailelerinden destek aldıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %54,8’i konuşma bozukluklarının sosyal ilişkilerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Benlik saygısı puan ortalamaları 29,45 olarak hesaplanan katılımcıların destek aldıkları kişilere göre benlik saygılarında anlamlı farklar bulunmuştur. En yüksek benlik saygısı puanı ebeveynlerinden destek aldığını belirtenlerde, en düşük puan ise kardeşlerinden destek aldığını ifade edenlerde gözlenmiştir. Sosyal kaygı düzeyleri ile destek aldıkları kişilere göre de farklar gözlenmiş, kardeşlerinden destek aldığını belirtenlerin sosyal kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Son olarak, kekemelik yaşayan bireylerin benlik saygısı ile sosyal kaygıları arasında yüksek düzeyde negatif bir ilişki bulunmuş ($r=-0,803$, $p<0.05$) ve benlik saygısı arttıkça sosyal kaygının azaldığı anlaşılmıştır.

Sonuç: Sonuç olarak, kekemelik çocukların benlik saygıları ve sosyal kaygıları, aldıkları sosyal destek mekanizmalarının sosyal ilişkilerini etkileyip etkilemediği üzerine geliştirdikleri algı ile ilişkilidir. Dolayısıyla, benlik saygılarını arttıracak çalışmaların çocukların sosyal kaygılarını azaltması beklenmektedir. Çalışmanın sosyal hizmet alanına katkıları olmakla birlikte bundan sonraki çalışmalar için çalışma grubunun genişletilerek damgalanma, sosyal dışlanma değişkenlerinin araştırma modeline dahil edilmesi gelecek çalışmalar için önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kekemelik, Sosyal Kaygı, Benlik Saygısı

THE IMPACT OF STUTTERING ON CHILDREN'S SELF-ESTEEM AND SOCIAL ANXIETY

ABSTRACT

Subject: Well-being, which is sensitive to interpersonal communication and interaction, can influence various skills, such as individuals' life satisfaction, self-esteem, and ability to cope with problems, stress, and anxiety. Stuttering, as one of the disorders in language development, can negatively affect many dynamics, such as an individual's social relationships, self-esteem, and academic success. The risk of stigmatization, exclusion, and the lack of support from close social circles can significantly impact self-esteem.

Aim and Scope: According to Erikson's psychosocial development theory, children between the ages of 12-18 are searching for identity, and social acceptance plays a critical role during this period. Adolescents who are excluded due to stuttering may feel different and inadequate compared to

others, potentially experiencing problems such as social anxiety and low self-esteem. Communication and interaction problems caused by stuttering may negatively impact an individual's success during these stages, leading to more complex psychosocial issues in later years. In light of these core factors, which form the primary motivation for this study, the following are of importance for the field of social work: (1) working with individuals who experience low self-esteem and social anxiety due to stuttering by supporting their identity development and social adaptation processes to empower them; (2) developing the advocacy role of social work for individuals with stuttering by protecting their social rights, ensuring equal opportunities in education, and expanding anti-stigmatization social awareness initiatives.

The primary aim of this study is to examine the relationship between self-esteem and social anxiety levels in children diagnosed with stuttering. The following hypotheses were tested: (1) children's self-esteem and social anxiety levels show statistically significant differences based on their sociodemographic characteristics; (2) there is a statistically significant negative relationship between children's self-esteem and social anxiety levels.

Methods: This study, which adopted the relational screening model, was conducted using the quantitative research procedure. It was conducted with 31 young individuals aged 12-18 diagnosed with stuttering through purposive sampling at an institution providing services in the field of speech disorder rehabilitation, with informed consent obtained from their families. The study group was limited because permission to reach individuals who stutter, with a prevalence of approximately 4% in Turkey, could only be obtained from a single institution. As data collection tools, the "Personal Information Form" containing sociodemographic information, the "Rosenberg Self-Esteem Scale," and the "Social Anxiety Scale for Adolescents" were used, and non-parametric tests were applied in the analysis.

Results: In the findings, it was observed that the majority of participants were male (54.8%), there was no significant difference between age and grade levels, and the vast majority had "average" and "good" levels of academic achievement. 87% of the participants lived with their families, and 51% stated that they received the most support from their families. 54.8% of the participants reported that their speech disorders negatively affected their social relationships. The average self-esteem score of the participants was calculated as 29.45, and significant differences were found in self-esteem according to the people they received support from. The highest self-esteem score was observed in those who reported receiving support from their parents, while the lowest score was found in those who reported receiving support from their siblings. Differences were also observed in social anxiety levels based on who they received support from, with those receiving support from their siblings having higher levels of social anxiety. Lastly, a strong negative correlation was found between self-esteem and social anxiety in individuals with stuttering ($r=-0.803$, $p<0.05$), indicating that as self-esteem increased, social anxiety decreased.

Conclusion: In conclusion, stuttering is related to children's self-esteem and social anxiety and their perceptions of whether the social support mechanisms they receive affect their social relationships. Therefore, interventions aimed at increasing self-esteem are expected to reduce social anxiety in children. While this study contributes to the field of social work, it is recommended for future research to expand the study group and include variables such as stigmatization and social exclusion in the research model.

Keywords: Stuttering, Social Anxiety, Self-Esteem

SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE ENGELLİLİK

Büşra Hazal ÜNAL TUNÇ¹
Aşlıhan AYKARA²

ÖZET

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmada sosyal hizmet eğitiminde engelliliğin yeri ve görünümü tartışmaya açılacaktır. Sosyal hizmet eğitimi literatüründe engelliliğin, engelliliğe ilişkin farklı teorik yaklaşımlar, öğrenme ortamı ve program yapısını değerlendirme gibi çeşitli boyutlar üzerinden çalışıldığı görülmektedir. Bu çalışma, kapsayıcılığı ve erişilebilirliği esas alan bir perspektiften engelliliğin sosyal hizmet eğitimindeki yerini tartışmaya açmayı amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için engelliliğin sosyal hizmet eğitimi kapsamındaki teorik görünümleri, sosyal hizmet eğitiminde uygun öğrenme ortamı, ölçme-değerlendirme ve öğretim kaynakları üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Sağlamcı bakış uzun süre boyunca engelliğe ilişkin perspektifi önemli ölçüde etkilemiştir. Ancak günümüzde sosyal hizmet eğitiminde engelliliğin konumu için sosyal model ya da eleştirel engellilik çalışmaları alternatif yaklaşımlar sunmakta, bu yaklaşımlar sağlamlık ve engellilik ilişkisini çeşitli perspektiflerden tartışmaya açmaktadır. Bu teorik tartışmaların bir yansıması olarak sosyal hizmet eğitiminde kapsayıcılık ve erişilebilirliği teşvik etmek için engelliliğin çok boyutlu yapısı üzerinde durmak gerekmektedir. Bu durum sosyal hizmet eğitiminde engelliliği; ders içeriği, uygun öğrenme ortamı, ölçme-değerlendirme ve ders materyalleri üzerinden çok boyutlu bir biçimde tartışma ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada sosyal hizmet eğitiminde engelliliğin konumu bahse konu perspektife dayalı olarak ders içeriği, öğrenme ortamı, ölçme değerlendirme gibi çeşitli boyutlarda değerlendirilecektir.

Sonuç: Sosyal hizmet eğitiminde engelliliğin konumu tartışılması gereken güncel bir meseledir. Amaçları bakımından insan hakları ve sosyal adaleti temel alan bir mesleki disiplinin uygulama alanı kadar eğitim sürecinde de engelliliği çok boyutlu ele alması önem taşımaktadır. Bu tartışma zemini üzerinden sosyal hizmet eğitiminde ders içeriklerine sağlamlık ve eleştirel engellilik çalışmalarını dahil etmek; eğitim sürecinde kesişimsel bir zeminden deneyimi öne çıkarmak; ölçme-değerlendirme, öğrenme ortamı, öğretim kaynakları ve ders yürütme süreçlerinde erişilebilirlik ve katılımı sağlamak üzerinden gerçekleştirilecek çok boyutlu bir değerlendirme sosyal hizmet eğitiminde engelliliği ilişkiyel ve kapsayıcı bir biçimde ele almaya olanak sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet eğitimi, engellilik, sağlamlık, eleştirel engellilik çalışmaları

¹ Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet, Isparta, ORCID: 0000-0003-4706-192X, E-posta: busraunal@sdu.edu.tr

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet, Ankara, ORCID: 0000-0002-0932-8569, E-posta: aaykara@gmail.com

AFETLERİN NEDEN OLDUĞU BELİRSİZLİK YAŞANTILARI: 2020 ELAZIĞ DEPREMİ ÖRNEKLEMİ*

Cemre Şeyma KAPU¹
İshak AYDEMİR²

ÖZET

Konu: Kayıp, yıkım veya hasar meydana getirmesiyle bilinen depremler aynı zamanda etkilediği toplumun ve meydana geldiği coğrafyanın rutini ve geleceğinde çok sayıda belirsizlik ortaya çıkarmakta ve bu haliyle farklı sosyal risklere sebep olmaktadır. Bu araştırmanın konusu insan deneyimlerinden hareketle depremin sebep olduğu belirsizlik yaşantılarının saptanarak yaşanabilecek sosyal risklerin belirlenmesi ve bu risklere karşı mevcut politikalarda iyileştirilmesi gereken yanların ortaya çıkarılması olarak belirlenmiştir.

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmanın amacı deprem deneyimini yaşayan bireylerin görüşleri üzerinden afetlerin insan yaşamı üzerinde ortaya çıkardığı belirsizliklerin saptanmasıdır. Bu amaçla yürütölen araştırmada deprem sonrası ortaya çıkan gereksinimlerin neler olduğu, hangi belirsizlik yaşantılarının deneyimlendiği, deprem sonrası geçici konaklama merkezlerindeki yaşam koşullarının nasıl olduğu ve tüm bu süreçte afet müdahalesinin nasıl değerlendirildiği ortaya çıkarılmıştır.

Yöntem: Çalışmanın tamamı karma yöntemle tam eşit statölü ve sıralı desenle tasarlanmıştır. 2020 Elazığ depremini deneyimlemiş 404 katılımcı ile yürütölen araştırmanın ilk safhasında nicel veriler toplanmış, nicel veriler t testi ve anova testine tabi tutulmuştur. Gerçekleştirilen analiz sonucu belirlenen dâhil etme kriterlerine göre 12 katılımcı ile derinlemesine görüşme yapılarak araştırmanın nitel verileri elde edilmiş, söz konusu veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Bulgular: Deprem deneyimi bulunan bireylerin yaşanan afet sonrası barınma, ekonomi, asayiş, kişisel mahremiyet, alt yapı, kişisel ve ortam hijyeni ve eğitim öğretim konularında çeşitli ve kompleks ihtiyaçlarının ortaya çıktığı; bu gereksinimlere bağlı olarak barınma sorunları başta olmak üzere geleceği yapılandırma, eski rutini yakalama ve ekonomik durum hakkında belirsizlikler yaşadıkları, söz konusu yaşam deneyimlerine daha çok çaresizlik, endişe, üzüntü ve korku hislerinin eşlik ettiği ve bu haliyle etkilenenlerin hem psikolojik hem de sosyal olarak desteklenmeye ihtiyaç duydukları saptanmıştır. Öte yandan deprem sonrası kaynakların dağıtımı, bilgilendirmelere erişim,

* Cemre Şeyma KAPU'nun yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aksaray Kadın Konukevi Müdürlüğü, Aksaray, ORCID: 0000-0003-0412-285X, E-posta: kapucemreseyma@gmail.com

² Prof. Dr. Sağlık Bilimleri Üniversite, Gülhane Sağlık Bilimleri Faköltesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0001-8910-9413, E-posta: ishakaydemir@cumhuriyet.edu.tr

mevcut yasal haklar, barınma sorunu ve yaşanan alt yapı problemleri katılımcılar tarafından afet müdahale sürecine ilişkin eleştirilen temel sorunlar olmuştur. Bilhassa deprem sonrası geçici konaklama merkezinde kalanların toplu yaşam alanında verilen hizmetlere dayanak olan politikalar ile toplu yaşama dair adaptasyon sorunları afet sonrası yaşamlarındaki belirsizliğin kaynağını oluşturmaktadır. Katılımcıların afet müdahale sürecinde afette sunulan hizmetten çok afet müdahale sürecindeki yönetim politikaları üzerinde eleştirilerde ve sistemsel düzenlemeler konusunda tavsiyelerde buldukları, özellikle de afet öncesi yapılması gereken çalışmalara dikkat çektikleri görülmüştür.

Sonuç: Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular neticesinde deprem gibi afetlerin; etkilediği toplum ve coğrafyada yalnızca kayıp, hasar ve yıkıma sebebiyet vermediği, insanların günlük rutinlerinden gelecek planlarına, temel gereksinimlerini karşılamadan değişen yaşam koşullarına adaptasyona kadar birçok konuda belirsizlik ortaya çıkardığı, söz konusu belirsizlik yaşantıların etkilenenleri önemli sosyal risklerle karşı karşıya getirdiği anlaşılmıştır. Çalışma; saptanan sosyal riskler karşısında yetersiz kalan mevcut sosyal politikalarda iyileştirilmesi gereken konularla ilgili önerilerle sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afet, deprem, belirsizlik.

TÜRKİYE'DE ÇEVRESEL ADALET İÇİN HAYVAN HAKLARI GÜNDEMİ VE YEŞİL SOSYAL HİZMETİN BU SÜREÇTEKİ ROLÜ

Eda ÖNER¹

ÖZET

Konu: Doğaya dönük müdahaleler politiktir ve içerisinde tıpkı insanlar arasında olduğu gibi tahakküm yer alır. Ancak bu ilişkinin adil biçimde yeniden dönüşmesi gereklidir. Yeşil sosyal hizmet ise çevresel felaketlerin, kentleşme ve endüstrileşmenin sonuçlarından etkilenen dezavantajlı grupları, doğayı ve biyoçeşitliliği bir bütün olarak değerlendirerek adil ve sürdürülebilir bir çevre için öne sürülen güncel bir yaklaşımdır. Türkiye’de ise son zamanlarda gündeme gelen sokak hayvanları tartışmasında yeşil sosyal hizmetin rolünü değerlendirmek gereklidir.

Amaç ve Kapsam: Çevresel adalet ve sürdürülebilir bir çevrede yaşam hakkı için mücadelenin yalnızca gelişmiş ülkelerin ve orta sınıfın konusu olduğuna dair kalıp yargılar, yapısal eşitsizliklerin görünürlüğü engellemektedir. Özellikle söz konusu hayvan hakları olduğunda bu konuda harekete geçenler marjinalleştirilme riskiyle karşılaşmaktadır. Yeşil sosyal hizmet, insan ile doğayı bir bütün olarak değerlendiren ve bunu yaparken güç eşitsizliklerine, iktidar gruplarının dezavantajlı gruplara ve diğer canlılara yönelik tahakküm ilişkilerini analiz eden ve buna yönelik müdahaleleri planlayan, toplumsal katılımı teşvik eden güncel bir yaklaşımdır. Bu çalışmada, Türkiye’de Hayvan Hakları Kanunundaki değişikliğinin insanı ve doğayı bütüncül bir bakış açısıyla irdeleyen yeşil sosyal hizmet yaklaşımıyla değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçeve: Modernite ile kapitalist rejimin yarattığı kâr odaklı kültüründen doğan çevresel felaketler, 21. yüzyılın başlıklarından biridir. Çarpık kentleşme, bilinçsiz kaynak tüketimi, doğa ve canlı katline yol açarak çeşitli tartışmaları gündeme getirmiştir. Öte yandan yoksulluk gibi dezavantajlılıkları derinleştiren çevresel felaketler, insanlar arasındaki eşitsizliği arttırmakla birlikte insan ve doğa ilişkisini de dönüştürmüştür. Öyleyse 21. yüzyılın ilk çeyreğinde çevresel felaketlerin belirli grupların çıkarlarına dönük eylemlerinin insan ve doğa arasında sömürü ilişkisini pekiştirdiği söylenebilmektedir. Bu ilişkiyi ve insanı içinde yaşadığı gezegenle birlikte değerlendiren yeşil sosyal hizmet ise güncel bir çalışma alanı olarak yer almaktadır.

Yeşil sosyal hizmet, dezavantajlı topluluklar ile diğer canlılar için adil ve sömürsüz bir yaşamın korunmasını savunmaktadır. Zira, insanların hayvanlarla ilişkisindeki şiddet ve tahakküm, insanlar arasındaki ilişkide de benzer biçimlerde seyretmektedir. Bu nedenle yeşil sosyal hizmetin canlılara dönük müdahaleleri; yapısal eşitsizlik ve sosyal değişime yönelik müdahalelerdir.

¹ Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Isparta, ORCID: 0000-0002-8316-1939, E-posta: edaoner@sdu.edu.tr

Türkiye’de yeşil sosyal hizmetin konusu olabilecek bir husus ise 2 Ağustos 2024 tarihinde yürürlüğe giren, “160 sayılı Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”dir. Değişikliğe gidilen Kanunda, sahipsiz sokak hayvanlarına yönelik düzenlemeler getirilmiştir.

Sonuç: Hayvanların korunma hakkının sahipli ve sahipsiz sokak hayvanları üzerinden iki biçimde ele alındığı Kanun Teklifinde sahipsiz hayvanların bakımevinde yer alması ve 5.maddede düzenlenen ötanazi şartları belirli riskler taşımaktadır. Kanunun uygulanmasında kaynak hazırlığının ve şeffaf bakım ve koruma hizmetinin belirsizliği, yalnızca insan odaklı güvenli ve sağlıklı çevrenin oluşumu bahsedilen insan-doğa ilişkisindeki tahakkümü pekiştiren niteliği oluşturabilir. Kanunun “yerel hayvan koruma görevlilerinin sorumlulukları” başlığını kaldıran düzenlemesinde canlıların bakım ve korumasında gönüllü ve aktif vatandaş katılımının önüne geçmesi ise diğer sorundur. Bu durumda canlıların yaşam hakkına müdahale eden uygulamaların hesap verilebilirliği ve takibi, aktif vatandaş katılımı engellenmiş bulunmakta ve karar mercileri belirli bir grubun kendisini oluşturmaktadır. Bu noktada doğa ve hayvan hakları aktivistleri ile marjinalleştirme riskine dönük çalışmalar üretilmelidir. Canlıların yaşamlarının iyileştirilmesi, tahakküm ve istismar riskinin önlenmesi için alternatifler geliştirmeyi içeren “aktif direnç” unsurları gözetilmelidir. Böylelikle direnç geliştirme ile çevreci bir devlet anlayışının gelişmesi için savunuculuk, toplumsal katılımı destekleyicilik, proaktif bir çalışma mümkün olur.

Anahtar Kelimeler: Yeşil sosyal hizmet, Çevresel adalet, Canlılar.

GÖÇLE İLGİLİ YÜKSEK LİSANS, DOKTORA VE TIPTA UZMANLIK TEZLERİNİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Rumeysa SARIGÜL¹
Mahmut Talha UÇAR²
Abdullah UÇAR³
Muhammet Yunus TUNCA⁴
Yasemin DENİZLİ⁵

Konu: Göç, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Bireyler veya topluluklar, çeşitli nedenlerle bir yerden başka bir yere göç ederek daha iyi bir gelecek arayışına girmiştir. Göç, hem göç eden bireyler hem de göç edilen toplumlar üzerinde bedensel, ruhsal sağlık, sosyal, hukuki ve toplumsal anlamda önemli etkilere sahip bir süreçtir.

Amaç ve Kapsam: Bu çalışmanın amacı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi'nde yer alan yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık tezlerinin göç kavramı üzerinden sağlık ve sosyal hizmet bağlamında bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmesidir.

Yöntem: Bibliyometrik analiz, akademik çalışmaların konusu, sayfa sayısı, yılı, türü, yayımlandığı üniversite, ana bilim dalı, araştırma türü ve örneklem büyüklüğü gibi çeşitli bilgilerin değerlendirilerek analiz edildiği bir yöntemdir. Bu yöntem, akademik çalışmaların yıllar içerisindeki değişimlerini, trendlerini ve eksik kalan alanlarını ortaya koymayı amaçlar. Çalışmada, YÖK Tez Merkezi veri tabanında gelişmiş tarama bölümüne "göç" anahtar kelimesi yazılarak tezlerin tüm bölümlerinde göç kelimesi geçen 1914 tez indirilmiştir. Bu tezlerin tamamı konu başlığı ve özetlerden incelenmiş göçmen sağlığı veya sosyal hizmetle ilgili olmayan 1456 tez kapsam dışı bırakılmıştır. Göçün sağlık ve sosyal hizmet boyutunda ele alındığı 458 tez ise analize dahil edilmiştir. Göçle ilgili 3 referans eser incelenerek 40 farklı temel konu etiketi oluşturulmuş ve tüm tezler bu etiketler kullanılarak değerlendirilmiştir. Toplam 617 etiket kullanılmıştır. Veri analizinde Excel kullanılmış tanımlayıcı veriler ortanca, frekans, yüzde değerleri olarak sunulmuştur.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi Rumeysa Sarıgül, Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Balıkesir, ORCID: 0009-0003-3090-7068, E-posta: rumeysasarigul8@gmail.com

² Arş. Gör. Dr. Mahmut Talha Uçar, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı. İstanbul, ORCID: 0000-0002-1433-4832, E-posta: drtalhaucar@gmail.com

³ Dr. Öğretim Üyesi Abdullah Uçar, Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı. Sakarya, ORCID: 0000-0002-0220-3720, E-posta: abduhahucar@gmail.com

⁴ Dr. Muhammet Yunus Tunca, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı. Erzurum, ORCID: 0000-0002-8220-7974, E-posta: muhammedytunca@gmail.com

⁵ Dr. Yasemin Denizli, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı. İstanbul, ORCID: 0009-0003-1305-549X, E-posta: yasemindenizli96@gmail.com

Bulgular: Göç sağlığı konusunda en fazla çalışmanın yapıldığı ana bilim dalları, 45 tez ile Halk Sağlığı ve 44 tez ile Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalları'dır. 458 tezin %19,5'i (n=89) bu iki ana bilim dalında, geri kalan 369 tez ise 115 farklı ana bilim dalında yayımlanmıştır. İlk tez 1974 yılında yapılmış olup en fazla tez 80 çalışma ile 2019 yılında yayınlanmıştır. Tezlerin ortanca sayfa sayısı 123'tür (Interquartile Range: 71). 617 konu etiketinin dağılımı incelendiğinde en fazla 104 kez Ruh Sağlığı, 66 kez Sosyal ve Kültürel Uyum, 45 kez ise Sağlığın Sosyal Belirleyicileri konularında çalışma yapılmıştır. Göçle ilgili ülkeler arasında 202 tezle (%44,1) Suriye ilk sırada yer almaktadır. Çok uluslu göçle ilgili 95 tez (%20,7) yapılırken Türkiye'deki iç göç üzerine 60 tez (%13,1) yapılmıştır. 458 tezin 149'u (%32,5) nitel araştırma yöntemiyle yapılmış, 130'u (%28,4) tanımlayıcı, 50'si (%10,9) kesitsel çalışmalardır. Nitel araştırmaların medyan örnek büyüklüğü 21(IQR:25), tanımlayıcı araştırmaların 204(IQR:228) ve kesitsel araştırmaların ise 358,5'tir (IQR:370). 42 kuramsal çalışmada örneklem büyüklüğü yoktur, 60 çalışmada örneklem büyüklüğü rapor edilmemiştir. Çalışmada kullanılan araştırma türlerine göre ortanca örneklem büyüklükleri şu şekildedir: Karma araştırmalarda 214, kesitsel çalışmalarda 358,5, kohort çalışmalarında 235, müdahale çalışmalarında 76, tanımlayıcı/kesitsel çalışmalarda 360 ve vaka kontrol çalışmalarında ise 561 olarak bulunmuştur.

Sonuç: Türkiye'de göçmen sağlığıyla ilgili akademik çalışmaların önemli kısmının Halk Sağlığı ve Sosyal Hizmet Anabilim Dallarında yapıldığı özellikle ruh sağlığı, sosyal ve kültürel uyum gibi alanların öne çıktığı bulunmuştur. Bu durum, göçmenlerin ruhsal sağlığı, sosyal uyumun göç süreçlerinde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Ancak, çalışmalarda diğer sağlık alanlarının özellikle fiziksel sağlıklarının ve göçün toplumsal etkilerinin nispeten az incelendiği dikkati çekmektedir. Göçle ilgili sadece belli başlı konulara odaklanmak, göçün çok boyutlu yapısını anlamada yetersiz kalabilir.

Bu eksikliklerin giderilmesi için diğer disiplinlerin de göçmen sağlığı konusunda daha fazla çalışma yapması gerekmektedir. Özellikle, bulaşıcı hastalıklar, kronik hastalık yönetimi, çocuk sağlığı, yaşlı sağlığı, aşı bağışıklama gibi farklı sağlık alanlarında daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Sonuç olarak, göçmen sağlığına dair daha kapsamlı, disiplinler arası çalışmaların teşvik edilmesi, göçle ilgili sağlık politikalarının geliştirilmesine önemli katkılar sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, göçmen sağlığı, halk sağlığı, sosyal hizmet

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF MASTER'S, PHD AND MEDICAL SPECIALTY THESIS RELATED TO MIGRATION

Subject: Migration is a phenomenon as old as human history. Individuals or communities have sought a better future by migrating from one place to another for various reasons. Migration is a process that has significant physical, mental health, social, legal and social impacts on both the migrating individuals and the migrating societies.

Aim and Scope: The aim of this study is to examine the master's, doctoral and medical specialty theses in the Thesis Center of the Council of Higher Education using the bibliometric analysis method in the context of health and social services through the concept of migration.

Methods: Bibliometric analysis is a method of evaluating and analyzing various information such as academic statistics subject, page numbers, year, type, university where it was published, department, research type and size. This method generally reveals the changes, trends and missing amounts in the academic period over the years. In the study, the 1914 thesis was downloaded by transferring to all sections of the theses by typing the advanced scanning section of YÖK Thesis Center data development with the "migration" key. All of these theses were examined based on their subject titles

and abstracts, and 1456 theses that were not related to immigrant health or social work were excluded from the scope. 458 theses addressing the health and social service process of migration were included in the analysis. By examining 3 reference works on migration, 40 different basic subject labels were created and all theses were evaluated using these labels. A total of 617 tags were used. Descriptive data using Excel in data analysis are presented as median, frequency and percentage values.

Results: The main branches of science in which the most studies on migration health were conducted were Public Health with 45 theses and Social Work with 44 theses. 19.5% of the 458 theses (n=89) were published in these two main branches, while the remaining 369 theses were 2

published in 115 different main branches. The first thesis was written in 1974 and the most theses were published in 2019 with 80 studies. The median page count of the theses was 123 (Interquartile Range: 71). When the distribution of 617 topic tags was examined, the most studies were conducted on Mental Health 104 times, Social and Cultural Adaptation 66 times, and Social Determinants of Health 45 times. Syria ranks first among countries related to migration with 202 theses (44.1%). While 95 theses (20.7%) were written on multinational migration, 60 theses (13.1%) were written on internal migration in Turkey. Of the 458 theses, 149 (32.5%) were conducted using qualitative research methods, 130 (28.4%) were descriptive, and 50 (10.9%) were cross-sectional studies. The median sample size of qualitative studies was 21 (IQR: 25), descriptive studies was 204 (IQR: 228), and cross-sectional studies was 358.5 (IQR: 370). There was no sample size in 42 theoretical studies, and sample size was not reported in 60 studies. The median sample sizes according to the types of studies used in the study were as follows: 214 in mixed studies, 358.5 in cross-sectional studies, 235 in cohort studies, 76 in intervention studies, 360 in descriptive/cross-sectional studies, and 561 in case-control studies.

Conclusion: It has been found that a significant portion of academic studies on immigrant health in Turkey have been conducted in the Departments of Public Health and Social Services, with areas such as mental health, social and cultural adaptation being prominent. This shows that the mental health and social integration of immigrants have an important place in migration processes. However, it is noteworthy that other health areas, especially physical health and the social effects of migration, have been examined relatively little in studies. Focusing only on certain issues related to migration may be insufficient in understanding the multidimensional nature of migration. In order to address these deficiencies, other disciplines also need to conduct more studies on immigrant health. In particular, more research is needed in different health areas such as infectious diseases, chronic disease management, child health, elderly health, and vaccine immunization. As a result, encouraging more comprehensive, interdisciplinary studies on immigrant health will make significant contributions to the development of health policies related to migration.

Keywords: Migration, migrant health, public health, social work

